

Pamattati par
bērnu agrīno
izglītību un aprūpi
Eiropā
2019

Eurydice ziņojums

Izglītība un
apmācība

Pamatdati par

bērnu agrīno izglītību un aprūpi Eiropā

2019

Eurydice ziņojums

Izglītība un
apmācība

Šo dokumentu ir publicējusi Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūra (EACEA Izglītības un jaunatnes politikas analīzes nodaļa).

Lūdzu atsaukties uz šo publikāciju šādi:

European Commission/EACEA/Eurydice, 2019. Pamatdati par bērnu agrīno izglītību un aprūpi Eiropā, 2019. Eurydice ziņojums. Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs.

Publikācijas identifikācijas numuri:

PDF EC-03-19-375-LV-N ISBN 978-92-9484-184-1 doi:10.2797/151790

Teksta sagatavošana pabeigta 2019. gada jūnijā.

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2019.

© Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūra, 2019.

Reproducēšana ir atļauta, ja tiek norādīts avots.

Education, Audiovisual and Culture Executive Agency

Education and Youth Policy Analysis

Avenue du Bourget 1 (J-70 – Unit A7)

BE-1049 Brussels

Tālr.: +32 2 295 72 66

E-pasts: eacea-eurydice@ec.europa.eu

Tīmekļa vietne: <http://ec.europa.eu/eurydice>

SATURA RĀDĪTĀJS

Attēlu saraksts	6
Kodi un saīsinājumi	8
Kopsavilkums	9
levads	23
Tvērums	24
Saturs un struktūra	24
Vecuma kategorijas	27
Avoti	28
Vairāk <i>Eurydice</i> informācijas par BAIA	28
A nodaļa. Pārvaldība	29
Vairāk nekā 30 miljoni bērnu <i>Eiropas</i> Savienībā ir BAIA vecumā	29
BAIA tiek nodrošināta vai nu vienotās struktūras iestādēs, vai dalītās struktūras iestādēs ar pāreju 3 gadu vecumā	30
Regulēta mājas vidē sniegta BAIA ir izplatīta tikai dažās Eiropas valstīs	33
Lielākajā daļā valstu par BAIA iestādēm bērniem no 3 gadu vecuma ir atbildīga izglītības ministrija	34
Augstākās pārvaldes iestādes reti sniedz rekomendācijas par pasākumiem, kas atvieglotu pāreju no bērnu aprūpes iestādes uz izglītības iestādi	37
Vecāku pārstāvji parasti var ietekmēt noteikumus, kas regulē ikdienas dzīvi BAIA iestādēs	39
Privātas pašfinansētas BAIA iestādes pastāv trīs ceturtdaļās Eiropas valstu	41
B nodaļa. Pieejamība	43
I sadaļa. Struktūra	43
Vispārējās pieejamības nodrošināšana: BAIA vieta no agrīna vecuma ir garantēta tikai dažās valstīs	44
Lielākajā daļā valstu BAIA ir garantēta 20–29 stundas nedēļā	48
Lielākajā daļā valstu bērnu aprūpē ir plaša	51
Bezmaksas BAIA galvenokārt tiek piedāvāta vecākiem bērniem	54
Mazākā BAIA maksa līdz 3 gadus vecajiem bērniem ir Baltijas un Balkānu valstīs	57
Īpaši pasākumi BAIA pieejamības nodrošināšanai galvenokārt ir vērsti uz nabadzībā dzīvojošiem bērniem	60
Pieprasījums pēc BAIA vietām pārsniedz piedāvājumu	63
II sadaļa. Dalība	66
Līdz 3 gadu vecumam BAIA iestādi apmeklē 34 % bērnu	66
BAIA izmanto 95 % bērnu, kas ir vismaz 4 gadus veci: ES kritērijs ir sasniegts	67
Bērni BAIA izmanto vismaz 30 stundu nedēļā	69
C nodaļa. Personāls	71
I sadaļa. Izglītība un tālākizglītība	71
Pamatspeciālistiem izglītības prasības darbam ar jaunākiem bērniem parasti ir mazākas nekā darbam ar vecākiem bērniem	72
Lielākajā daļā izglītības sistēmu asistentus var nodarbināt bez sākotnējās izglītības BAIA jomā	74
BAIA iestāžu vadītājiem parasti ir bakalaura grāds vai augstāka izglītība	75
Trešdaļā Eiropas valstu vecākiem bērniem paredzēto iestāžu vadītājiem jāiziet specializēta apmācība un nepieciešama profesionāla pieredze	77
Valstu lielākajā daļā mājas vidē īstenotās bērnu aprūpes darbiniekiem ir jāiziet apmācība	79
Ievādišana darbā visiem BAIA darbiniekiem ir obligāta tikai septiņās izglītības sistēmās	81
Tikai piecās izglītības sistēmās PPP ir obligāta visiem darbiniekiem	83
II sadaļa. Bērnu un darbinieku attiecība	86
No 2 līdz 4 gadu vecumam maksimālais bērnu skaits uz vienu darbinieku vairāk nekā divkārtšojas	86
Bērnu pieskatītāji regulētos mājas vidē sniegtos pakalpojumos parasti aprūpē ne vairāk kā četrus vai piecus bērnus, kas jaunāki par 3 gadiem	89

D nodaļa. Izglītības vadlīnijas	92
I sadaļa. Vispārējais regulējums	92
Trešdaļā izglītības sistēmu izglītības vadlīniju attiecībā uz bērniem līdz 3 gadu vecumam nav	93
Lielākajā daļā valstu BAIA iestādēm pašām ir jāizstrādā pedagoģiskais plāns	96
Visā Eiropā uz bērnu agrīno izglītību un attīstību attiecas līdzīgas saturiskās pamatjomas	97
Līdzsvarotas pedagoģiskās BAIA pieejas	99
Novērošana ir galvenā bērnu vērtēšanas metode BAIA	101
II sadaļa. Pārejas	104
Uzņemšanai sākumskolā galvenais kritērijs ir vecums	104
Pusē izglītības sistēmu lēmumu pieņemšanā par sākumskolas izglītības sākšanas atlikšanu piedalās vecāki	105
Deviņās valstīs viena un tā pati izglītības sistēma attiecas gan uz BAIA, gan uz augstāku izglītības pakāpi	107
Vairumā izglītības sistēmu daļa bērnu BAIA pēdējā gadā mācās turpat, kur atrodas sākumskola	108
Tiek izmantoti dažādi pasākumi, lai nodrošinātu netraucētu pāreju no BAIA uz sākumskolas izglītību	110
III sadaļa. Atbalsta pasākumi	112
Izplatītākais valodas atbalsta veids BAIA ir runas terapija	112
Nelielā valstu daļā BAIA posmā tiek nodrošinātas mācības mājās lietotajā valodā	114
Tikai ceturtda Eiropas valstu piedāvā norādījumus par mācībām mājās	116
E nodaļa. Vērtēšana un pārraudzība	120
Vecākiem bērniem paredzēto BAIA iestāžu ārējā vērtēšanā bieži tiek vērtēts atbalsts mācību procesam	120
Trešdaļā Eiropas izglītības sistēmu nav noteikumu par bērniem līdz 3 gadu vecumam paredzēto BAIA iestāžu iekšējo vērtēšanu	125
Bērni iestādes vērtēšanā piedalās reti	128
Vairumā valstu, pamatojoties uz BAIA iestādēs konstatētajiem faktiem, tiek veikta plašāka BAIA sistēmas pārraudzība	132
Atsauces	135
Glosārijs	141
Pielikumi	147
A pielikums. Attēlus papildinoši dati	147
B pielikums. Par BAIA jomu atbildīgās pārvaldes iestādes	154
C pielikums. Augstākās pārvaldes iestāžu pieņemtās BAIA vadlīnijas	158
Informācija par nacionālajām sistemām	161
Izdevuma veidotāji	206

ATTĒLU SARAKSTS

Kopsavilkums	9	
1. attēls	Garantēta BAIA vieta, 2018./19. māc. g.	10
2. attēls	BAIA politikas integrēšanas aspekti	12
3. attēls	BAIA iestāžu struktūra un pārvaldība, 2018./19. māc. g.	13
4. attēls	Personāls, kam ir vismaz bakalaura grāds (<i>ISCED 6</i>), 2018./19. māc. g.	14
5. attēls	Obligāta PPP visiem darbiniekiem un sākotnējās izglītības prasības asistentiem, 2018./19. māc. g.	15
6. attēls	Augstākā līmeņa izglītības vadlīnijas, 2018./19. māc. g.	17
7. attēls	BAIA sistēmas integrācijas pakāpe, 2018./19. māc. g.	18
8. attēls	BAIA iestāžu (bērniem līdz 3 g. v.) ārējās vērtēšanas galvenais aspekts, 2018./19. māc. g.	20
9. attēls	Augstākā līmeņa pasākumi, lai atvieglotu bērnu pāreju uz sākumskolas izglītību, un pēdējā BAIA gada īstenošanas vieta, 2018./19. māc. g.	21
Ievads	23	
10. attēls	Ziņojuma nodaļas un aplūkoti temati	25
A nodaļa. Pārvaldība	29	
A1. attēls	Bērnu skaits vecumā no 0 līdz 5 gadiem, tūkstošos, 2017. gada 1. janvārī	30
A2.a attēls	BAIA iestāžu tipi Eiropā, 2018./19. māc. g.	31
A2.b attēls	BAIA iestāžu organizācija Eiropā, 2018./19. māc. g.	32
A3. attēls	Regulēta mājas vidē sniegta BAIA bērniem līdz 3 gadu vecumam, 2018./19. māc. g.	33
A4. attēls	Par BAIA iestādēm atbildīgās pārvaldes iestādes, 2018./19. māc. g.	35
A5. attēls	Augstākā līmeņa rekomendācijas par pasākumiem, kas atvieglotu bērnu pāreju uz cita veida BAIA iestādi apmēram 3 gadu vecumā, 2018./19. māc. g.	37
A6. attēls	Vecāku ietekmes jomas, darbojoties BAIA iestādes valdē, 2018./19. māc. g.	39
A7. attēls	Privāto pašfinansēto BAIA iestāžu nozīmība, 2018./19. māc. g.	42
B nodaļa. Pieejamība	43	
B1. attēls	Vecums, no kura ir garantēta BAIA vieta, 2018./19. māc. g.	44
B2. attēls	BAIA stundas nedēļā, pēc garantijas veida, 2018./19. māc. g.	49
B3. attēls	Bērnu aprūpes nodrošinājuma plaista, 2018./19. māc. g.	52
B4. attēls	Bezmaksas BAIA un garantētās vietas, 2018./19. māc. g.	55
B5. attēls	Vidējā mēneša maksa par BAIA bērniem līdz 3 gadu vecumam, 2018./19. māc. g.	58
B6. attēls	Kritēriji, ko izmanto, piedāvājot maksas samazināšanu vai prioritāru uzņemšanu BAIA iestādēs bērniem līdz 3 gadu vecumam, 2018./19. māc. g.	60
B7. attēls	BAIA vietu pieprasījums un piedāvājums, 2018./19. māc. g.	64
B8. attēls	Bērnu (līdz 3 g. v.) dalības īpatsvars iestādēs sniegtā BAIA (aplēses), 2017. g.	67
B9. attēls	Bērnu (no 4 g. v. līdz obligātās izglītības sākuma vecumam) dalības īpatsvars BAIA, 2017. g.	68
B10. attēls	Vidējais BAIA pavadīto stundu skaits nedēļā (aplēses), 2017. g.	70
C nodaļa. Personāls	71	
C1. attēls	Minimālā izglītība, kas saistīta ar BAIA (vai izglītību), pamatspeciālistiem BAIA iestādēs, 2018./19. māc. g.	72
C2. attēls	Minimālā izglītība, kas saistīta ar BAIA (vai izglītību), un minimālais studiju gadu skaits asistentiem BAIA iestādēs, 2018./19. māc. g.	74
C3. attēls	Minimālā izglītība BAIA iestāžu vadītājiem, 2018./19. māc. g.	76
C4. attēls	Papildu prasības BAIA iestāžu vadītāja amata kandidātiem, 2018./19. māc. g.	77
C5. attēls	Minimālā izglītība un specializētā apmācība, lai kļūtu par bērnu pieskatītāju regulētas mājas vidē sniegtas BAIA jomā, 2018./19. māc. g.	80
C6. attēls	Darbā ievadīšanas posma statuss pamatspeciālistiem un asistentiem, kuri sāk strādāt šajā profesijā BAIA iestādēs, 2018./19. māc. g.	82
C7. attēls	Pastāvīgas profesionālās pilnveides (PPP) statuss pamatspeciālistiem un asistentiem, kuri strādā BAIA iestādēs, 2018./19. māc. g.	84
C8. attēls	Maksimālais bērnu skaits grupā un uz vienu darbinieku BAIA iestādē 2 un 4 gadu vecumā, 2018./19. māc. g.	87
C9. attēls	Maksimālais bērnu skaits (līdz 3 g. v.) uz vienu pieskatītāju regulētā mājas vidē sniegtā pakalpojumā, 2018./19. māc. g.	90

D nodaļa. Izglītības vadlīnijas	92
D1. attēls Augstākā līmeņa izglītības vadlīnijas BAIA pakalpojumam, 2018./19. māc. g.	94
D2. attēls BAIA iestāžu pienākums izstrādāt pedagoģisko plānu, 2018./19. māc. g.	97
D3. attēls Mācīšanās un attīstības jomas BAIA iestādēs, 2018./19. māc. g.	98
D4. attēls Pedagoģiskās pieejas BAIA iestādēs, 2018./19. māc. g.	100
D5. attēls Vērtēšanas metodes BAIA iestādēs, 2018./19. māc. g.	102
D6. attēls Uzņemšanas kritēriji sākumskolas izglītības pirmajā klasē, 2018./19. māc. g.	104
D7. attēls Lēmuma pieņemšana, nosakot vai atliekot bērna uzņemšanu sākumskolas izglītības pirmajā klasē, 2018./19. māc. g.	106
D8. attēls BAIA nodrošinājuma un sākumskolas izglītības augstākā līmeņa izglītības vadlīniju saskaņošana, 2018./19. māc. g.	108
D9. attēls Pēdējā BAIA gada norises vieta, 2018./19. māc. g.	109
D10. attēls Iestāžu līmenī īstenojamie pasākumi, lai atvieglotu bērnu pāreju uz sākumskolas izglītību, 2018./19. māc. g.	110
D11. attēls Ar valodu saistītais atbalsts BAIA, 2018./19. māc. g.	113
D12. attēls Atbalsts mājās lietoto valodu mācīšanai BAIA iestādēs, 2018./19. māc. g.	115
D13. attēls Galvenie mājās lietotās valodas mācīšanas mērķi	116
D14. attēls Atbalsta pasākumi vecākiem, kuru bērni izmanto BAIA, 2018./19. māc. g.	117
E nodaļa. Vērtēšana un pārraudzība	120
E1. attēls BAIA iestāžu ārējā vērtēšanā vērtētie kvalitātes aspekti, 2018./19. māc. g.	121
E2. attēls Līdz 3 g. v. bērniem paredzēto BAIA iestāžu ārējā vērtēšana: vērtēšanas institūciju veidi un galvenie uzsvāri, 2018./19. māc. g.	123
E3. attēls Augstākā līmeņa regulējums attiecībā uz BAIA iestāžu iekšējo vērtēšanu, 2018./19. māc. g.	126
E4. attēls Vecāku un bērnu iesaistīšana BAIA iestāžu vērtēšanā, 2018./19. māc. g.	129
E5. attēls BAIA sistēmas pārraudzība: BAIA iestāžu vērtēšanā un citu sistēmas līmeņu analīzes rezultātā iegūto faktu apkopota izmantošana, 2018./19. māc. g.	133
Pielikumi	147
☐ Kritēriji BAIA sistēmu integrācijas pakāpes mērīšanai, 2018./19. māc. g. (7. attēla dati)	147
☐ Adevāti apmaksāta pēcdzemdību, paternitātes un vecāku atvaļinājuma ilgums (nedēļās), 2018./19. māc. g. (B3. attēla dati)	147
☐ Kritēriji ko izmanto, piedāvājot maksas samazināšanu vai prioritāru uzņemšanu BAIA iestādēs bērniem līdz 3 gadu vecumam, 2018./19. māc. g. (B6. attēla dati)	148
☐ Minimālā izglītība, kas saistīta ar BAIA (vai izglītību), pamatspeciālistiem BAIA iestādēs, 2018./19. māc. g. (C1. attēla dati)	148
☐ Minimālā izglītība, studiju ilgums un īpaša apmācība vadības jautājumos, kā arī iepriekšējā pieredze, kas nepieciešama, lai kļūtu par BAIA iestādes vadītāju, 2018./19. māc. g. (C3. un C4. attēla dati)	149
☐ Minimālais obligātās pastāvīgās profesionālās pilnveides (PPP) ilgums pamatspeciālistiem un asistentiem, kuri strādā BAIA iestādēs, 2018./19. māc. g.	151
☐ Maksimālais bērnu skaits vienā grupā un uz vienu darbinieku BAIA iestādē 2 un 4 gadu vecumā 2018./19. māc. g.	152
☐ Mācīšanās un attīstības jomas BAIA iestādēs, 2018./19. māc. g. (D3. attēla dati)	153
☐ Atbalsta pasākumi vecākiem, kuru bērni izmanto BAIA, 2018./19. māc. g. (D14. attēla dati)	154

KODI UN SAĪSINĀJUMI

Valstu kodi

EU/EU-28	Eiropas Savienība	PL	Polija
BE	Beļģija	PT	Portugāle
BE fr	Beļģija – franču kopiena	RO	Rumānija
BE de	Beļģija – vācu kopiena	SI	Slovēnija
BE nl	Beļģija – flāmu kopiena	SK	Slovākija
BG	Bulgārija	FI	Somija
CZ	Čehija	SE	Zviedrija
DK	Dānija	UK	Apvienotā Karaliste
DE	Vācija	UK-ENG	Anglija
EE	Igaunija	UK-WLS	Velsa
IE	Īrija	UK-NIR	Ziemeļīrija
EL	Grieķija	UK-SCT	Skotija
ES	Spānija		
FR	Francija	EEZ valstis un kandidātvalstis	
HR	Horvātija	AL	Albānija
IT	Itālija	BA	Bosnija un Hercegovina
CY	Kipra	CH	Šveice
LV	Latvija	IS	Islande
LT	Lietuva	LI	Lihtenšteina
LU	Luksemburga	ME	Melnkalne
HU	Ungārija	MK	Ziemeļmaķedonija
MT	Malta	NO	Norvēģija
NL	Nīderlande	RS	Serbija
AT	Austrija	TR	Turcija

Statistikas kodi

(:) Dati nav pieejami

(–) Nav piemērojams vai nulle

KOPSAVILKUMS

TIECOTIES UZ KVALITATĪVU BAIA KATRAM BĒRNAM EIROPĀ

Arvien vairāk tiek atzīts, ka bērnu agrīnā izglītība un aprūpe (BAIA) – posms pirms sākumskolas izglītības – liek pamatus mūžizglītībai un attīstībai. Eiropas sociālo tiesību pīlārā apliecināts, ka „Bērniem ir tiesības uz kvalitatīvu agrīno pirmsskolas izglītību un aprūpi par pieņemamu cenu” (1). Lai izveidotu kopīgu izpratni par to, ko tas nozīmē, Padome 2019. gada maijā pieņēma leteikumu par kvalitatīvām agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām (2).

Šis ziņojuma „Pamatdati par bērnu agrīno izglītību un aprūpi Eiropā” otrais izdevums veicina politikas izstrādi, piedāvājot atjauninātu BAIA sistēmu analīzi par 38 Eiropas valstīm. Šis starptautiskais salīdzinošais darbs ir strukturēts, balstoties uz pieciem kvalitātes aspektiem, kuri uzsvērti leteikumā. Tie ir: pārvaldība, pieejamība, personāls, izglītības vadlīnijas, kā arī pārraudzība un vērtēšana. Iegūtie dati liecina, ka vēl ir daudz darāmā, līdz visās Eiropas BAIA sistēmās būs nostiprināta politika, kas nepieciešama, lai nodrošinātu kvalitāti šajos galvenajos aspektos. BAIA pakalpojumu vispārēja pieejamība, laba kvalitāte un integrācija daudzās Eiropas valstīs vēl nav panākta.

Eiropā vairums bērnu sākumskolas izglītību sāk iegūt apmēram 6 gadu vecumā. Patlaban Eiropas Savienībā dzīvo apmēram 31 miljons bērnu, kas ir jaunāki par šo vecumu un ir potenciālie BAIA izmantotāji, taču ne visiem šī iespēja ir pieejama. Bērnu agrīno izglītību un aprūpi izmanto vidēji 34 % jeb apmēram 5 miljoni bērnu, kas jaunāki par 3 gadiem. Tikai septiņas ES dalībvalstis (Dānija, Vācija, Igaunija, Latvija, Slovēnija, Somija un Zviedrija), kā arī Norvēģija garantē vietu publiski finansētā BAIA katram bērnam no agrīna vecuma (6–18 mēn.). Vecākiem bērniem BAIA pieejamība ir krietni labāka. Bērniem no 3 gadu vecuma BAIA pakalpojums tiek garantēts gandrīz pusē Eiropas valstu, un pēdējos gados arvien vairāk valstu BAIA apmeklējumu nosaka kā obligātu. Līdz ar to tagad ir sasniegts ET 2020 kritērijs (3), kas paredz, ka agrīnās izglītības ieguvē ir jāpiedalās vismaz 95 % bērnu, sākot no 4 gadu vecuma.

Daudzās Eiropas valstīs joprojām nav pieejama kvalitatīva BAIA bērniem, kas jaunāki par 3 gadu vecumu. Skaidrs izglītības saturs visiem bērniem, kuru māca augsti kvalificēts personāls un kura pamatā ir konsekventa politika, galvenokārt tiek nodrošināts Ziemeļvalstīs, Baltijas valstīs un Balkānu reģionā. Šajās valstīs visiem bērniem, kas nav sasnieguši sākumskolas vecumu, tiek nodrošināti integrēti BAIA pakalpojumi. Tomēr dažās no tām joprojām ir grūti garantēt pieejamību visiem bērniem un dalības īpatsvars ir mazs.

BAIA pakalpojumu veidi un to kvalitāte Eiropā lielākoties atšķiras atkarībā no bērnu vecuma. Lielākajā daļā Centrāleiropas un Dienvideiropas valstu bērni piedzīvo pārmaiņas, aptuveni 3 gadu vecumā pārejot no aprūpes tipa iestādēm uz pirmsskolas iestādēm, kuras ir vērstas uz izglītību. Tomēr tradicionālais iedalījums aprūpes posmā un pirmsskolas izglītības posmā pamazām izzūd, jo daudzās valstīs tiek īstenotas izglītības vadlīnijas vai mācību programma mazākiem bērniem.

Šajā kopsavilkumā ir izceltas dažas svarīgākās ziņojuma atziņas. Vispirms ir apskatīts galvenais politikas pasākums pieejamības nodrošināšanai – vietas garantija –, bet pēc tam ir apspriesta atbilstība materiālajām iespējām. Īsi ir aprakstīts arī to noteikumu tvērumus, kuri attiecas uz mājas vidē sniegtu BAIA (ko nodrošina bērnu pieskatītāji) Eiropas valstīs. Šajā sadaļā ir iekļauts jauns kopsavilkuma rādītājs par politikas

(1) Eiropas sociālo tiesību pīlārs. Iestāžu kopīgā proklamācija (OV C428, 13.12.2017., 10.–15. lpp.), ko 2017. gada 17. novembrī Ģēteborgā, Zviedrijā, parakstījis Eiropas Parlaments, Padome un Komisija.

(2) Padomes leteikums (2019. gada 22. maijs) par kvalitatīvām agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām (OV C 189, 5.6.2019., 4.–14. lpp.), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2019.189.01.0004.01_ENG&toc=OJ:C:2019:189:TOC

(3) Padomes Secinājumi (2009. gada 12. maijā) par stratēģisku sistēmu Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā (ET 2020), OV C 119, 28.5.2009., 2.–10. lpp.

integrācijas līmeni Eiropā, pamatojoties uz četrām pazīmēm: BAIA strukturālo organizāciju, pārvaldību, personāla kvalifikācijas prasībām un izglītības saturu. Uzmanība ir pievērsta tam, kādos veidos valstis nodrošina BAIA kvalitāti, kā arī pasākumiem, kas ļauj vienmērīgi pāriet uz sākumskolas izglītību.

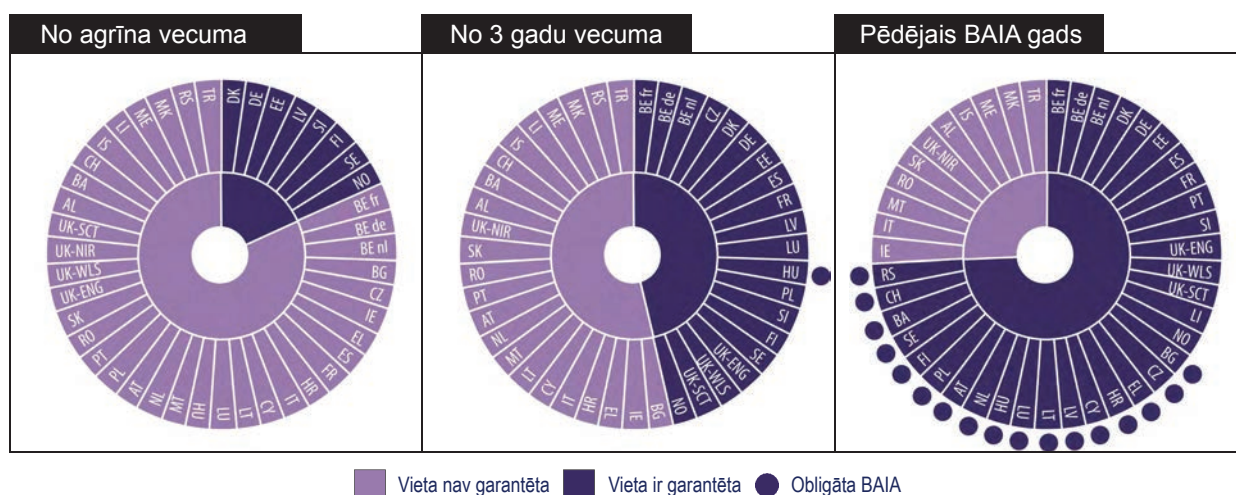
PIEEJAMĪBA

Garantēta vieta: divi veidi, kā nodrošināt tiesības uz BAIA

Patlaban Eiropā bērnu agrīnās izglītības un aprūpes vispārējā pieejamība tiek nodrošināta divējādi. Dažās valstīs bērniem ir likumīgas tiesības uz BAIA, bet citās BAIA izmantošana ir obligāta. Abas pieejas paredz to, ka publiskās pārvaldes iestādēm ir pienākums garantēt BAIA vietu, taču starp šīm pieejām ir dažas būtiskas atšķirības. Likumīgas tiesības nozīmē, ka bērnam ir tiesības uz BAIA, bet, ja BAIA ir obligāta, bērnam ir likumā paredzēts pienākums to izmantot. Līdz ar to atšķiras arī vietas garantijas raksturs. Likumīgo tiesību gadījumā publiskās pārvaldes iestādēm ir jāgarantē vieta visiem tiem bērniem attiecīgajā vecuma grupā, kuru vecāki to pieprasa. Turpretī tajās valstīs, kur BAIA ir obligāta, atbildīgajām institūcijām ir jānodrošina pietiekami daudz pirmsskolas izglītības vietu, lai to pietiktu visiem bērniem obligātā apmeklējuma vecumā.

Vecums, no kura bērniem ir garantēta BAIA vieta, Eiropas valstīs ievērojami atšķiras (sk. 1. un B1. attēlu). Tikai septiņās ES dalībvalstīs (Dānijā, Vācijā, Igaunijā, Latvijā, Slovēnijā, Somijā, Zviedrijā), kā arī Norvēģijā BAIA vieta tiek garantēta katram bērnam no agrīna vecuma (6–18 mēneši), bieži tūlīt pēc bērna kopšanas atvaļinājuma beigām (sk. B3. attēlu). Trīs Beļģijas kopienās, kā arī Čehijā, Spānijā, Francijā, Luksemburgā, Ungārijā, Polijā un Apvienotajā Karalistē (Anglijā, Velsā un Skotijā) publiski subsidētās BAIA vieta ir garantēta no 3 gadu vecuma vai mazliet agrāk. Apmēram ceturta daļa Eiropas izglītības sistēmu nodrošina garantētu vietu, sākot no 4, 5 vai 6 gadu vecuma, vienu vai divus pēdējos BAIA gadus. Bieži tas ir paredzēts tam, lai bērns tiktu sagatavots sākumskolai, un BAIA izmantošana ir obligāta.

1. attēls. Garantēta BAIA vieta, 2018./19. māc. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Vairāk informācijas un piezīmes par atsevišķām valstīm sk. B3. attēlā.

Lielākajā daļā Eiropas valstu BAIA tiek garantēta 20–29 stundas nedēļā (sk. B2. attēlu). Darbalaiks darbdienās bieži tiek pieskaņots sākumskolas darbalaikam, un tas apliecina BAIA ievirzi uz izglītību. Tāds darbalaiks, kas nosegtu pilnu vecāku darba nedēļu, ir pieejams tikai dažās valstīs (Čehijā, Dānijā, Igaunijā, Slovēnijā un Norvēģijā).

Ceturtajā daļā Eiropas izglītības sistēmu nav tiesiskā regulējuma, kas nodrošinātu BAIA vietu, tomēr dažās no tām dalības īpatsvars bērnu agrīnajā izglītībā un apmācībā vienatva ir liels, parasti, sākot no tā vecuma, kad BAIA kļūst par izglītības sistēmas daļu. Piemēram, Maltā un Apvienotajā Karalistē (Ziemeļīrijā) tā tas ir no 3 gadu vecuma, bet Nīderlandē no 4 gadu vecuma. Islandē BAIA ir plaši pieejama no 2 gadu vecuma. Tomēr tiek uzskatīts, ka Beļģijas franču kopienā, Itālijā, Rumānijā, Slovākijā, Melnkalnē un Turcijā pēdējā gadā pirms sākumskolas sākuma pieprasījums ir lielāks nekā piedāvājums (sk. B7. attēlu).

Daudzās Eiropas valstīs tiesības uz BAIA nesen ir paplašinātas. Pēdējo piecu gadu laikā piecās valstīs (Čehijā, Horvātijā, Lietuvā, Somijā un Zviedrijā) ir ieviesta obligāta BAIA vienu gadu pirms sākumskolas izglītības. Obligātā apmeklējuma periods ir pagarināts no viena līdz diviem gadiem Grieķijā un no viena līdz trim gadiem Ungārijā. Savukārt Čehijā, Polijā un Portugālē ir ieviestas vai paplašinātas likumīgas tiesības uz BAIA.

Atbilstība materiālajām iespējām: ģimenēm, kurās ir pirmsskolas vecuma bērni, BAIA arvien vairāk tiek piedāvāta bez maksas

Lielākajai daļai ģimeņu Eiropā par bērnu dalību BAIA jaunākajā grupā ir jāmaksā. Bezmaksas BAIA pieejamība ievērojami palielinās 3 gadu vecumā, un šī tendence turpinās ar katru gadu. Pēdējā gadā pirms obligātās sākumskolas izglītības sākšanās BAIA ir bez maksas gandrīz visā Eiropā (sk. B4. attēlu).

Lai nodrošinātu BAIA pieejamību, tai ir ne vien jābūt bez maksas, bet ir jābūt arī garantētai vietai. Ja nav atbalstoša tiesiskā regulējuma, kas nodrošina tiesības uz BAIA, šī pakalpojuma pieejamība var būt ierobežota un rindas var būt garas un ar sarežģītiem noteikumiem par priekšrocībām uzņemšanas procesā. Tomēr pašlaik tikai vienā Eiropas valstī – Latvijā – tiek garantēta bezmaksas BAIA vieta katram bērnam jau no pusotra gada vecuma. Pārējās valstīs lielākajai daļai vecāku par pirmajiem BAIA gadiem ir jāmaksā. Lielākā vidējā mēneša maksa (sk. B5. attēlu) ir Īrijā, Nīderlandē, Apvienotajā Karalistē un Šveicē. Piemēram, Īrijā vidējā maksa sasniedz 771 EUR mēnesī. Šīs valstis paļaujas uz to, ka bērniem līdz 3 gadu vecumam BAIA nodrošinās tirgus virzīti mehānismi, tomēr visnelabvēlīgākajā situācijā esošajiem bērniem var būt pieejamas subsīdijas.

Lielākajā valstu daļā īstenotā politika paredz, ka priekšroka uzņemšanā un samazināta maksa tiek piedāvāta sociāli mazaizsargātajiem bērniem un ģimenēm (sk. B6. attēlu). Visbiežāk tas attiecas uz bērniem, kas dzīvo nabadzībā. Izplatīts kritērijs ir ģimenes ienākumi, un bieži tas tiek ņemts vērā kombinācijā ar ģimenes sastāva kritēriju. Atsevišķs kritērijs, kas gan lielā mērā korelē ar nabadzību, ir bērni, kas dzīvo viena vecāka ģimenē, un uz šo grupu bieži tiek attiecināti pielāgoti pasākumi.

Dažās valstīs mājas vidē sniegti bērnu aprūpes pakalpojumi nodrošina elastību

Lielākajā daļā Eiropas valstu paralēli bērnu agrīnajai izglītībai un apmācībai iestādēs tiek piedāvāta mājas vidē sniegta BAIA. Parasti tas nozīmē, ka bērnu pieskatītāji savā dzīvesvietā rūpējas par bērniem, kas ir jaunāki par 3 gadiem, un pieskata četrus līdz piecus šāda vecuma bērnus (sk. C9. attēlu).

Tomēr tikai dažās Eiropas valstīs bērnu pieskatītāji veido būtisku BAIA pakalpojumu daļu (sk. A3. attēlu). Francija ir vienīgā Eiropas valsts, kur bērnu pieskatītāji uzrauga vairāk mazo bērnu nekā iestādes (*crèches*). Astonās valstīs (Beļģijā, Dānijā, Vācijā, Nīderlandē, Somijā, Apvienotajā Karalistē, Šveicē un

Islandē) bērnu pieskatītāji aprūpē ievērojamu daļu bērnu, kas jaunāki par 3 gadiem ⁽⁴⁾, taču pārsvarā aprūpe notiek iestādēs.

Mājas vidē sniegtā BAIA tipiski ir vairāk vērsta uz bērnu aprūpi, nevis izglītību. Parasti tā ir to iestāžu pakļautībā, kuras ir atbildīgas par ģimeni, bērniem un sociālajiem pakalpojumiem (sk. B pielikumu). Piecpadsmit izglītības sistēmās uz šiem pakalpojumiem neattiecas nekādas izglītības vadlīnijas (sk. D1.c attēlu).

POLITIKAS INTEGRĀCIJA: CEĻŠ UZ KVALITATĪVU BAIA

Bērnu agrīnajai izglītībai un aprūpei – pakalpojumam, kas tiek sniegts bērniem pirms obligātās sākumskolas izglītības sākšanas, – ir raksturīgi divi aspekti:

- aprūpe: pakalpojums, kas galvenokārt paredzēts, lai nodrošinātu bērna drošību un aprūpi, kamēr vecāki strādā;
- bērnu agrīnā izglītība: pakalpojums ar iekļautu izglītības komponenti, lai veicinātu bērna attīstību un sagatavotu viņu sākumskolai.

Vēsturiski bērnu aprūpe galvenokārt ir bijusi paredzēta mazākajiem bērniem, savukārt agrīnā izglītība – lielākiem bērniem pirms sākumskolas izglītības sākuma. Pašlaik arvien nozīmīgāka kļūst integrēta bērnu agrīnās izglītības un aprūpes pieeja. Pierādījumi par to, ka politikas integrācija nodrošina labākus rezultātus attiecībā gan uz resursu pārvaldību, gan bērnu vispārējo attīstību (*Kaga, Bennett, Moss, 2010; European Commission, 2013*), mudina Eiropas valstis arvien vairāk integrēt savu BAIA politiku un noteikumus. 2. attēlā ir redzami BAIA politikas un sistēmas integrēšanas galvenie aspekti no bērna dzimšanas līdz sākumskolas izglītības sākumam.

2. attēls. BAIA politikas integrēšanas aspekti

Kur?	Kā?	Kas?	Ko?
Iestāde	Ministrija	Personāls	Izglītības saturs
Viena iestāde līdz sākumskolas izglītības sākumam	Saskaņota pārvaldība vienas iestādes vadībā	Augsti kvalificēti profesionāļi darbam ar bērniem līdz 3 gadu vecumam un pēc 3 gadu vecuma	Izglītības aktivitātes visā BAIA posmā

Iestādēs sniegtās BAIA organizācija: vienotās vai dalītās struktūras iestādes

Bērnā BAIA apmeklēšanas vieta ir būtisks piesaistes un stabilitātes punkts. Pāriešana no viena veida iestādes uz citu ir būtisks pārejas periods gan bērnam, gan ģimenei, jo bieži tas nozīmē grupas veida vai lieluma maiņu, citu personālu, jaunus noteikumus un atšķirīgas aktivitātes. Līdz ar to bērniem ir nepieciešams adaptācijas periods. Šo iemeslu dēļ šajā ziņojumā, apspriežot BAIA sistēmu integrāciju, par galveno atšķirību ir uzskatīta iestāžu struktūra ⁽⁵⁾.

⁽⁴⁾ Informācija par mājas vidē sniegtā pakalpojuma relatīvo nozīmību ir balstīta uz valstu statistikas datiem un ekspertu aprēķiniem. Ja dati ir pieejami, mājas vidē sniegtais pakalpojums ir uzskatīts par būtisku tad, ja tas veido vismaz 10 % BAIA vietu.

⁽⁵⁾ Šo pieeju izmanto arī Eiropas Komisija un Starptautiskā izglītības sasniegumu vērtēšanas asociācija (*IEA, 2016*).

Eiropā BAIA sistēma ir organizēta divējādi.

1. **Dalītās struktūras iestādes** jaunākiem un vecākiem bērniem ar pāreju apmēram 3 gadu vecumā. Parasti BAIA bērniem līdz 3 gadu vecumam ir vērsta uz aprūpi, savukārt vecākiem bērniem paredzētajās pirmsskolas iestādēs tiek uzsvērti ar izglītību saistīti mērķi.
2. **Vienotās struktūras iestādes** visiem pirmsskolas vecuma bērniem. Aprūpe un izglītība ir organizētas nedalītā posmā.

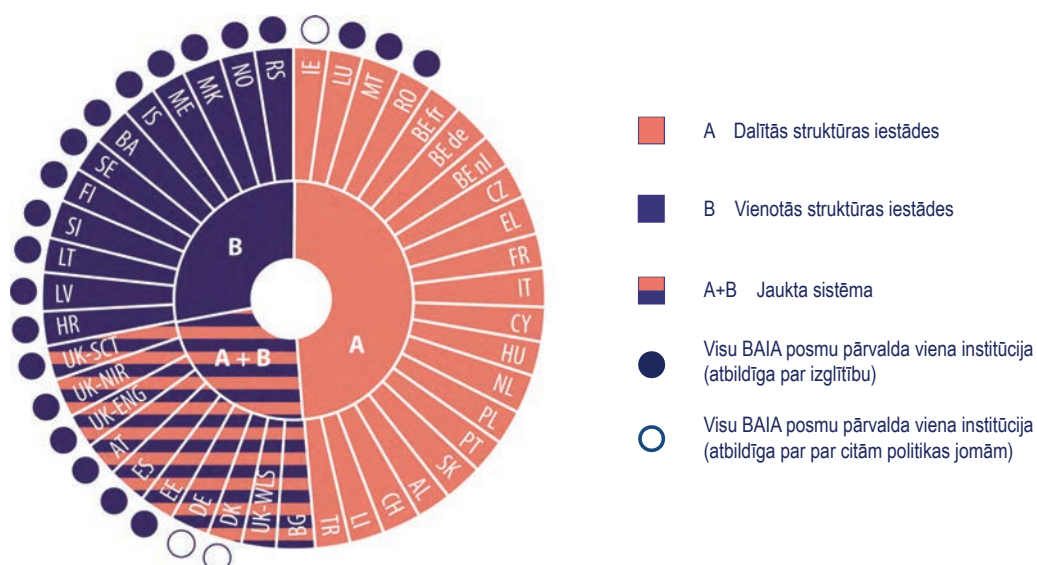
Lielākajā daļā Eiropas valstu iestādēs sniegto BAIA nodrošina divu veidu iestādes atbilstoši bērnu vecumam (sk. 3. attēlu). Mazāk nekā trešajā daļā analizēto Eiropas valstu ir tikai vienotās struktūras iestādes. Vienotās struktūras iestādes galvenokārt ir Ziemeļvalstīs, kā arī vairākās Baltijas un Balkānu valstīs ⁽⁶⁾. Ceturtajā daļā Eiropas valstu ir pieejamas gan dalītās, gan vienotās struktūras iestādes (vairāk informācijas sk. A2.a un A2.b attēlā).

Trīs ceturtdaļās Eiropas izglītības sistēmu bērniem ir jāpāriet uz citu iestādi, tātad arī jāšķērso BAIA sistēmas strukturālā robeža. Retos gadījumos ir pieņemtas augstākā līmeņa rekomendācijas par to, kā šī pārmaiņa būtu jāvada (sk. A5. attēlu); tā tas ir tikai 10 izglītības sistēmās, proti, Beļģijā (franču un flāmu kopienā), Čehijā, Dānijā, Spānijā, Francijā, Ungārijā, Maltā, Nīderlandē un Portugālē.

Pārvaldība: vienas vai divu institūciju modelis

BAIA pakalpojumu organizācija un piemērojamie noteikumi lielā mērā ir atkarīgi no pārvaldības modeļa. Uzticot atbildību par visu BAIA posmu vienai ministrijai vai augstākā līmeņa pārvaldes iestādei, var veicināt saskaņotu politiku un uzlabot pakalpojumu kvalitāti (*Kaga, Bennett, Moss, 2010*). Šāds vienas institūcijas modelis ir ieviests lielākajā daļā Eiropas izglītības sistēmu (sk. 3. attēlu un A4. attēlu). Nav nekāds pārsteigums, ka šāda integrēta pārvaldības sistēma ir visās tajās valstīs, kurās ir vienotās struktūras iestādes. Šajās valstīs par BAIA ir atbildīga izglītības ministrija.

3. attēls. BAIA iestāžu struktūra un pārvaldība, 2018./19. māc. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Vairāk informācijas un piezīmes par atsevišķām valstīm skatīt A2. un A4. attēlā.

⁽⁶⁾ Horvātijā, Latvijā, Lietuvā, Slovēnijā, Somijā, Zviedrijā, Bosnijā un Hercegovinā, Islandē, Melnkalnē, Ziemeļmaķedonijā, Norvēģijā un Serbijā.

Tajās valstīs, kurās ir dalītās struktūras iestādes atkarībā no bērnu vecuma, lielākoties pastāv divu institūciju modelis, tātad par BAIA ir atbildīgas divas ministrijas (vai augstākās pārvaldes iestādes). Izglītības ministrija vai cita augstākā līmeņa pārvaldes iestāde ir atbildīga par bērnu (no 3 g. v.) pirmsskolas izglītību, savukārt par bērnu aprūpi (līdz 3 g. v.) ir atbildīga cita ministrija vai pārvaldes iestāde, kas parasti nodarbojas ar bērnu vai ģimenes lietām. Tajās valstīs, kur ir gan vienotās, gan dalītās struktūras iestādes (jaukta sistēma), parasti tiek izmantots vienas institūcijas modelis un īstenota integrēta pārvaldība.

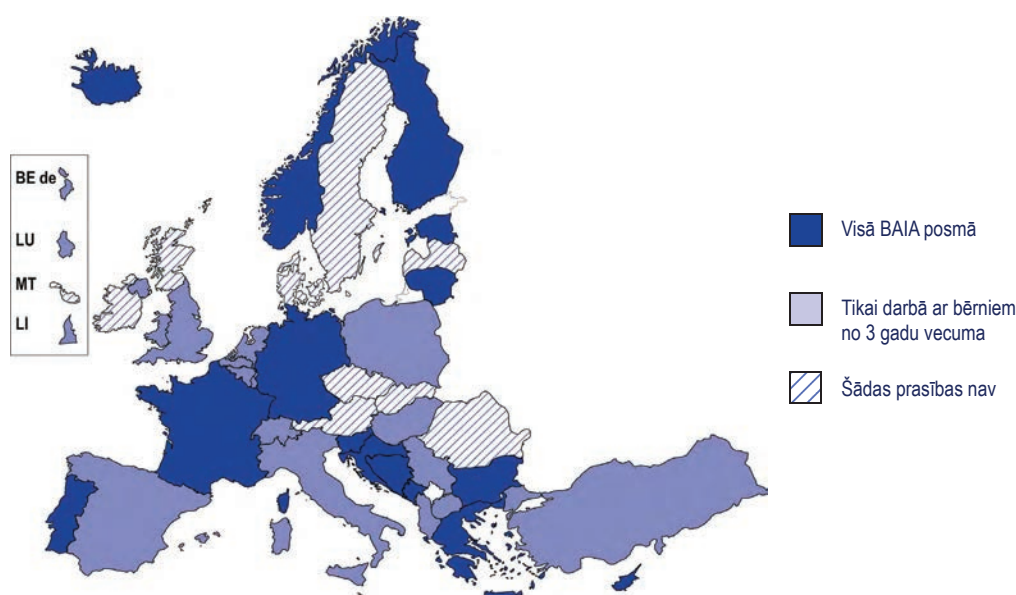
Ir arī daži izņēmumi: Īrijā, Luksemburgā, Maltā un Rumānijā ir dalītās struktūras iestādes dažādām vecuma grupām, bet visu BAIA posmu pārvalda viena institūcija. Luksemburgā un Maltā atbildība par jaunākajiem bērniem paredzētajiem pakalpojumiem nesen tika uzticēta izglītības ministrijai (attiecīgi 2012. gadā un 2017. gadā), lai uzlabotu politikas saskaņotību. Arī Itālijā BAIA tiek nodota Izglītības ministrijas pārziņā, kaut arī par pakalpojumiem bērniem līdz 3 gadu vecumam galvenie noteicēji joprojām ir reģioni.

Lielākajā daļā to valstu, kurās tiek īstenota integrēta pārvaldība, par to ir atbildīgas izglītības pārvaldes iestādes. Vienīgi Dānijā, Vācijā un Īrijā visu BAIA posmu pārvalda citas institūcijas, kuras ir atbildīgas par bērnu pakalpojumiem vai ģimenes lietām.

Augsti kvalificēts personāls visā BAIA posmā

BAIA personāls veicina bērnu attīstību, nodrošina viņu veselību un labsajūtu, kā arī vada viņu ikdienas gaitas un darbības. Bērnu pieredze lielā mērā ir atkarīga no atbildīgajiem cilvēkiem. Augsti kvalificēts personāls (ar bakalaura grādu vai augstāka līmeņa izglītību) spēj labāk izmantot piemērotas pedagoģiskās metodes, radīt stimulējošu mācību vidi, kā arī nodrošināt labu aprūpi un atbalstu. Augstas minimālās prasības, lai sāktu strādāt BAIA jomā, ir svarīgas arī tādēļ, lai šiem nozīmīgajiem speciālistiem būtu augstāks statuss un labāks atalgojums.

4. attēls. Personāls, kam ir vismaz bakalaura grāds (ISCED 6), 2018./19. mās. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Attēlā ir redzams, vai saskaņā ar augstākā līmeņa noteikumiem vismaz vienam darbiniekam katrā BAIA iestādes bērnu grupā ir jābūt vismaz ar bakalaura grādu (ISCED 6), kas saistīts ar BAIA vai izglītību. Vairāk informācijas un piezīmes par atsevišķām valstīm skatīt C1. attēlā.

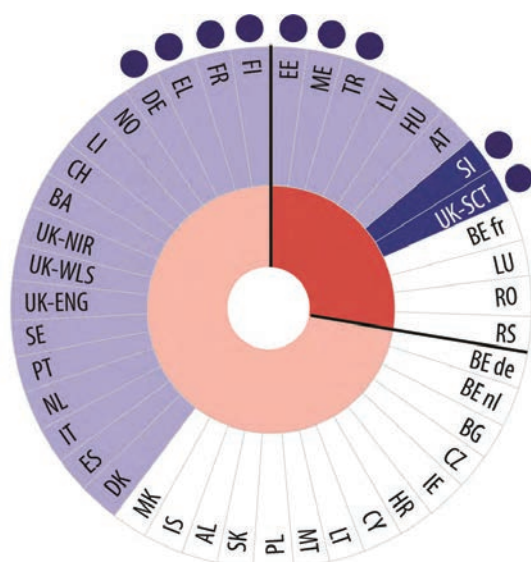
Tomēr, kā redzams 4. attēlā, tikai trešdaļā Eiropas izglītības sistēmu tiek prasīts, lai vismaz vienam no darbiniekiem, kuri rūpējas par bērnu grupu (neatkarīgi no vecuma), būtu augstākā izglītība ⁽⁷⁾.

Otrā trešdaļā izglītības sistēmu augsts izglītības līmenis tiek uzskatīts par būtisku BAIA otrajā posmā (pirmsskolas izglītība), bet ne pirmajā posmā (bērnu aprūpe vai bērnu agrīnā izglītība) ⁽⁸⁾. Astonās izglītības sistēmās ir zemākas izglītības prasības (Čehijā, Īrijā, Latvijā, Maltā, Austrijā, Rumānijā, Slovākijā un Apvienotajā Karalistē (Skotijā)). Dānijā un Zviedrijā ⁽⁹⁾ augstākā līmeņa noteikumu šajā jautājumā nav.

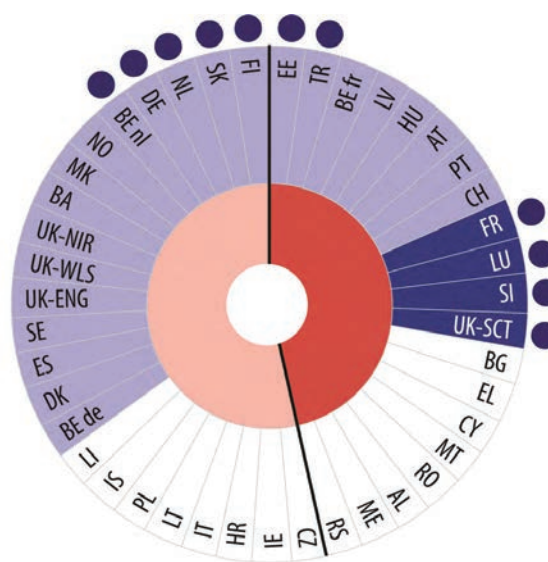
Sākotnējās izglītības prasību noteikšana darbiniekiem, kas strādā ar bērniem, ir tikai pirmais solis, lai nodrošinātu kvalificētu personālu. Ļoti svarīga ir arī pastāvīga profesionālā pilnveide (PPP), jo tā darbiniekiem ļauj uzlabot savas zināšanas un prasmes visā karjeras laikā.

5. attēls. Obligāta PPP visiem darbiniekiem un sākotnējās izglītības prasības asistentiem 2018./19. māc. g.

a) Darbam ar bērniem līdz 3 gadu vecumam

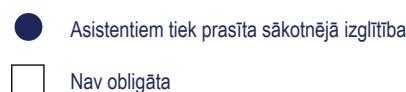
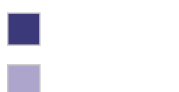
a) Darbam ar bērniem no 3 gadu vecuma

PPP pamatspeciālistiem

PPP asistentiem

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

„**Obligāta**”: PPP ir obligāta, un ir noteikts minimālais laiks, kas tai jāvelta. Terminu „pamatspeciālists” un „asistents” definīcijas skatīt C nodaļas ievadā. Sīkāku informāciju un piezīmes par atsevišķām valstīm skatīt C2. un C7. attēlā. Ja augstākās pārvaldes iestāde BAIA asistentiem ir noteikusi minimālās vispārējās izglītības prasības, nevis minimālo sākotnējo profesionālo izglītību, attēlā tas nav parādīts. Tie palīgi, kas pieņemti darbā ar īpašu mērķi, piemēram, lai sniegtu papildu atbalstu grupām, kurās ir bērni ar īpašām vajadzībām, vai citām vietējām vajadzībām, nav ņemti vērā.

⁽⁷⁾ Vismaz bakalaura grāds (*ISCED 6*) Bulgārijā, Vācijā, Igaunijā, Grieķijā, Horvātijā, Kiprā, Lietuvā, Slovēnijā, Somijā, Bosnijā un Hercegovinā, Melnkalnē un Norvēģijā. Maģistra grāds (*ISCED 7*) Portugālē un Islandē. Francijā darbam grupās, kas strādā ar jaunākiem bērniem, tiek prasīta *ISCED 6* izglītība, bet darbam ar vecākiem bērniem – *ISCED 7* izglītība. Itālijā, sākot ar 2019./20. māc. g., visiem pamatspeciālistiem tiks prasīts bakalaura grāds.

⁽⁸⁾ Tas attiecas uz Beļģiju (visām trim kopienām), Spāniju, Itāliju, Luksemburgu, Ungāriju, Nīderlandi, Poliju, Apvienoto Karalisti (Angliju, Velsu un Ziemeļīriju), Albāniju, Šveici, Lihtenšteinu, Serbiju, Ziemeļmaķedoniju un Turciju.

⁽⁹⁾ Zviedrijā, lai strādātu ar sešgadīgiem bērniem pirmsskolas klasēs, personālam ir nepieciešama *ISCED 6* vai *ISCED 7* izglītība.

Tikai ceturtajā daļā izglītības sistēmu tiem pamatspeciālistiem, kuri strādā ar jaunākiem bērniem, PPP ir obligāta un ir norādīts minimālais tās ilgums noteiktā laika posmā (sk. 5. attēlu). Vēl dažās, tomēr mazāk nekā pusē izglītības sistēmu PPP ir obligāta tiem pamatspeciālistiem, kuri strādā ar vecākiem bērniem. „Obligāta PPP” parasti nozīmē to, ka personālam tiek sniegts atbalsts dalībai šajās aktivitātēs, piemēram, PPP notiek darbalaikā un tiek atlīdzinātas kursu vai ceļa izmaksas. Tas ne vienmēr tā notiek tajās izglītības sistēmās, kur PPP ir tikai profesionāls pienākums vai tā nav obligāta.

Asistentiem PPP ļoti reti ir obligāta. Luksemburga, Slovēnija un Apvienotā Karaliste (Skotija) ir vienīgās Eiropas izglītības sistēmas, kur visiem asistentiem ir jāsteno PPP. Luksemburgā BAIA asistenti ir tikai vienu gadu (*éducation précoce*). Slovēnijā un Apvienotajā Karalistē (Skotijā) asistentiem PPP pasākumiem ir jāvelta tikpat daudz laika, cik pamatspeciālistiem. Francijā pienākums uzlabot savas zināšanas un prasmes attiecas tikai uz tiem asistentiem, kuri strādā ar vecākiem bērniem.

Pusē to izglītības sistēmu, kurās tiek nodarbināti asistenti, viņiem netiek prasīta ar viņu profesiju saistīta sākotnējā izglītība. Uz asistentiem arī reti attiecas pienākums piedalīties PPP, tāpēc ievērojamai daļai darbinieku, kuri ikdienā strādā ar bērniem, nav ar BAIA saistītas formālās izglītības.

Izglītības vadlīnijas arvien vairāk aptver visu BAIA posmu

Arvien vairāk tiek pieņemts, ka agrīnajos bērnības gados sniegtā izglītība un aprūpe ir pamats mācībām visa mūža garumā. Līdz ar to visu Eiropas valstu augstākās pārvaldes iestādes ir pieņēmušas oficiālas vadlīnijas, lai nodrošinātu to, ka BAIA iestādēs tiek apzināti īstenota izglītības komponente. Šo vadlīniju saturs ir atšķirīgs, taču parasti tās aptver attīstības vai mācīšanās mērķus un vecumam atbilstošas darbības; dažkārt tās ir veidotas kā standarta izglītības saturs. Vadlīnijas ir paredzētas, lai palīdzētu iestādēm uzlabot izglītības un aprūpes kvalitāti un visos BAIA pakalpojumos nodrošinātu augstus standartus. Tomēr aptuveni trešdaļā visu Eiropas valstu ⁽¹⁰⁾ izglītības vadlīnijas attiecas tikai uz tām BAIA īstenošanas vietām, kas paredzētas bērniem no 3 gadu vecuma (sk. 6. attēlu). Šajās valstīs joprojām pastāv šķērsums starp „bērnu aprūpi” un „pirmsskolas izglītību”.

To, vai ir pieņemtas augstākā līmeņa izglītības vadlīnijas, lielā mērā nosaka atbildīgās pārvaldes iestādes veids (sk. A4. attēlu). Gandrīz visās tajās valstīs, kur par visu BAIA posmu ir atbildīga viena pārvaldes iestāde, izglītības mērķi vai saturs ir noteikti visam vecuma diapazonam (sk. D1. attēlu) ⁽¹¹⁾. Turpretī, ja par BAIA ir atbildīgas divas pārvaldes iestādes, parasti nav izstrādātas izglītības vadlīnijas tām iestādēm, kuras paredzētas bērniem līdz 3 gadu vecumam. Ja šādas vadlīnijas ir izstrādātas, tās ir definētas atsevišķos dokumentos jaunākiem un vecākiem bērniem un tās pieņem dažādas pārvaldes iestādes ⁽¹²⁾. Šādos gadījumos ir svarīgi nodrošināt, lai abi BAIA posmi darbotos koordinēti.

Aizvien biežāk tajās BAIA sistēmās, kurās ir divas pārvaldes iestādes, mācību komponente tiek ieviesta jau agrīnā vecumā. Kopš šī ziņojuma pirmā izdevuma (2012./13. māc. g.) izglītības vadlīnijas BAIA iestādēm jaunākiem bērniem ir pieņemtas Beļģijā (flāmu kopienā), Francijā, Luksemburgā un Lihtenšteinā. Itālijā un Portugālē tiek plānots pieņemt šādas vadlīnijas tuvākajā laikā.

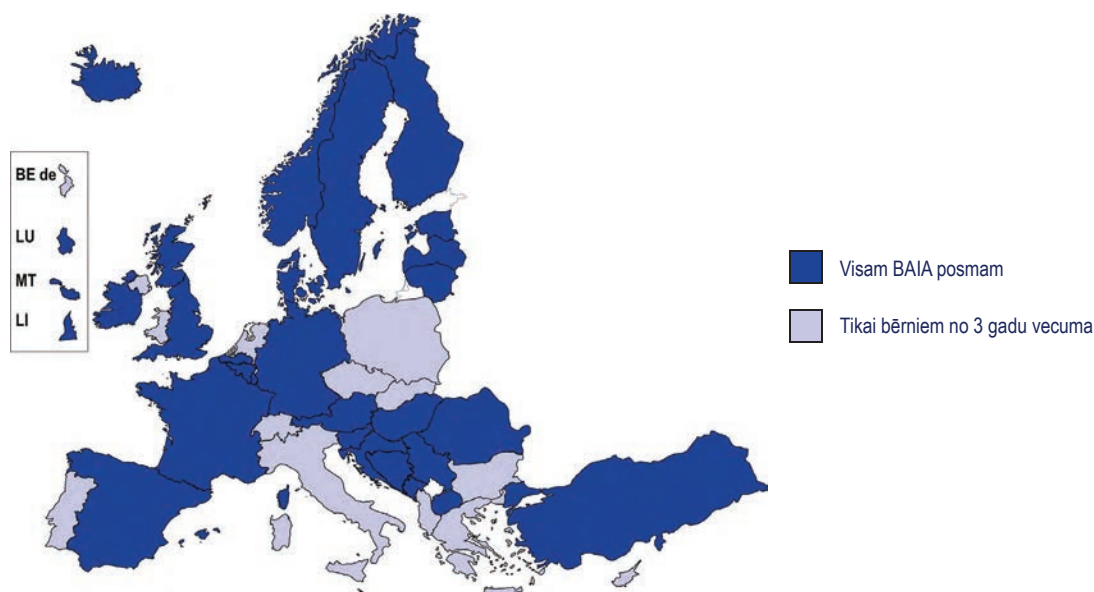
⁽¹⁰⁾ Beļģija (vācu kopiena), Bulgārija, Čehija, Grieķija, Itālija, Kipra, Nīderlande, Polija, Portugāle, Slovākija, Apvienotā Karaliste (Velsa un Ziemeļīrija), Albānija un Šveice.

⁽¹¹⁾ Dānija, Vācija, Igaunija, Īrija, Spānija, Horvātija, Latvija, Lietuva, Luksemburga, Malta, Austrija, Rumānija, Slovēnija, Somija, Zviedrija, Apvienotā Karaliste (Anglija un Skotija), Bosnija un Hercegovina, Islande, Melnkalne, Ziemeļmaķedonija, Norvēģija un Serbija.

⁽¹²⁾ Beļģija (franču un flāmu kopiena), Francija, Ungārija, Lihtenšteina un Turcija.

6. attēls. Augstākā līmeņa izglītības vadlīnijas, 2018./19. māc. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Vairāk informācijas un piezīmes par atsevišķām valstīm skatīt D1.a attēlā.

Izglītības vadlīnijās, ja tādas pastāv, ir noteikts bērnu mācīšanās un attīstības jomu kopums, kam būtu jābūt BAIA iestāžu ikdienas aktivitāšu centrā. Gandrīz visās valstīs ir uzsvērtas šādas jomas, kas attiecas uz visu BAIA posmu: emocionālā, personiskā un sociālā attīstība; fiziskā attīstība; mākslinieciskās prasmes; valodas un saziņas prasmes; pasaules izpratne; sadarbības prasme; veselības mācība. Citas jomas ir minētas retāk, un parasti tās attiecas uz vecākiem bērniem. Tās ir, piemēram, agrīna svešvalodas apguve un digitālā izglītība (sk. D3. attēlu un tā pielikumu).

Lielākajā daļā to valstu, kurās ir augstākā līmeņa izglītības vadlīnijas, tiek sniegtas rekomendācijas par pedagoģiskajām pieejām un vērtēšanas metodēm. Ieteiktās pedagoģiskās pieejas lielā mērā paredz mācības rotaļājoties, un bieži ir uzsvērtā pieaugušo loma, kuriem rotaļu laikā ir jārosina bērnu domāšana. Vairums valstu uzsver to, ka ir jāatrod pareizais līdzsvars starp pieaugušo un bērnu ierosinātām darbībām, turpretī vecāku iesaistīšana bērnu mācīšanās procesā ir uzsvērtā retāk. Visas valstis, kurās ir pieņemtas vērtēšanas vadlīnijas, piemin bērnu novērošanu, un pārsvarā ir skaidri pateikts, ka novērojumu rezultāti ir rakstiski jāreģistrē. Ja ir dotas sīkākas norādes par novērojumu formu, pārsvarā priekšroka tiek dota pastāvīgai, nevis regulārai un īsai novērošanai. Datu mape un pašvērtēšana izglītības vadlīnijās ir ieteiktas retāk.

BAIA sistēmas un politikas integrācijas līmenis Eiropā

Eiropas valstis var tikt sakārtotas secībā no integrētām uz dalītām sistēmām saskaņā ar četriem kritērijiem, kas saistīti ar iepriekš apspriestajiem kvalitātes aspektiem: iestādes (vienotās struktūras vai dalītās struktūras), pārvaldes iestādes (viena vai divas), augsti kvalificēti darbinieki visā BAIA posmā (vismaz *ISCED 6* izglītība) un izglītības vadlīnijas, kas attiecas uz visām BAIA īstenošanas vietām. 7. attēlā ir redzama sistēmas un politikas saskaņotības pakāpe no integrētas (tumši zaļa) līdz dalītai (sarkana).

Integrēta sistēma (tumši zaļš): koordinēta un konsekventa politika visā BAIA posmā. Tā tas ir Horvātijā, Lietuvā, Slovēnijā, Somijā, Bosnijā un Hercegovinā, Islandē, Melnkalnē un Norvēģijā. Šajās valstīs bērni

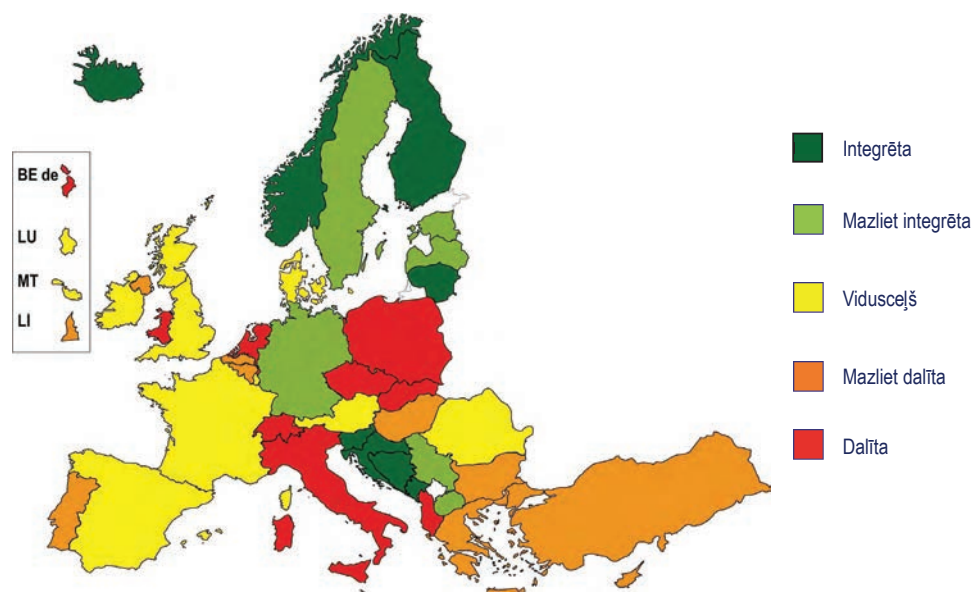
apmeklē vienotās struktūras iestādi līdz sākumskolas izglītības sākumam ⁽¹³⁾. Par noteikumu izstrādi visam BAIA posmam ir atbildīga izglītības ministrija. Izglītības saturs, izglītības programma vai vadlīnijas attiecas uz bērniem jau no agrīna vecuma, un pamatspeciālistiem ir jābūt augsti kvalificētiem visā BAIA posmā.

Mazliet integrēta sistēma (gaiši zaļš): gandrīz visi vai visi bērni apmeklē vienotās struktūras iestādi. Par BAIA ir atbildīga viena ministrija, un izglītības vadlīnijas attiecas uz visu BAIA posmu. Tomēr attiecībā uz sistēmas integrācijas pakāpi iestāžu un kvalifikācijas prasību ziņā šai kategorijai ir divas apakšgrupas:

- valstis, kur visi bērni apmeklē vienu iestādi, bet kur nav augstākā līmeņa noteiktas prasības, lai darbinieki būtu augsti kvalificēti visā BAIA posmā (Latvija, Zviedrija, Ziemeļmaķedonija un Serbija);
- valstis, kur daži bērni pāriet no jaunākiem bērniem paredzētās iestādes uz vecākiem bērniem paredzētu iestādi (jaukta tipa sistēma), bet pamatspeciālisti ir augsti kvalificēti visā BAIA posmā (Vācija un Igaunija).

Vidusceļš (dzeltens): par BAIA ir atbildīga viena ministrija un izglītības vadlīnijas attiecas uz visu BAIA posmu. Tomēr dažiem vai visiem bērniem ir jāpāriet no vienas iestādes uz citu un augsti kvalificēti pamatspeciālisti (*ISCED 6* izglītība) netiek nodarbināti visā posmā. Izņēmums ir Francija. Kaut arī tur visā BAIA posmā strādā augsti kvalificēti pamatspeciālisti, tā ir iekļauta šajā kategorijā, jo jaunākiem un vecākiem bērniem paredzētos izglītības un aprūpes pakalpojumus pārvalda dažādas ministrijas.

7. attēls. BAIA sistēmas integrācijas pakāpe, 2018./19. māc. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Attēlā parādīta integrācijas pakāpe atkarībā no tā, vai sistēmā ir vienotās struktūras iestādes, viena pārvaldes iestāde, augsti kvalificēti darbinieki (*ISCED 6* izglītība) visā BAIA posmā un izglītības vadlīnijas, kas attiecas gan uz jaunāko, gan vecāko bērnu grupām BAIA iestādēs. Sadalījums pa kritērijiem ir sniegts A pielikumā.

Tumši zaļš – visi četri kritēriji; sarkans – neviens no kritērijiem.

Mazliet dalīta sistēma (oranžs): šajās valstīs visiem bērniem, kuri sāk BAIA agrīnā vecumā, parasti ir jāpāriet no bērnu aprūpes iestādes uz pirmsskolas izglītības iestādi. Uz visu BAIA posmu attiecas tikai

⁽¹³⁾ Lietuvā, Somijā, Bosnijā un Hercegovinā daži bērni pēdējā BAIA gadā pāriet uz to pašu vietu, kur atrodas sākumskola (pirmsskolas klase).

viens kritērijs. Beļģijā (franču un flāmu kopienā), Ungārijā, Lihtenšteinā un Turcijā izglītības vadlīnijas ir pieejamas visam BAIA posmam, taču attiecībā uz bērniem līdz 3 gadu vecumam un pēc 3 gadu vecuma tās pieņem dažādas pārvaldes iestādes un pamatspeciālisti, kas strādā ar jaunākiem bērniem, var nebūt augsti kvalificēti. Turpretī Bulgārijā, Grieķijā, Kiprā un Portugālē iestādēm, kas paredzētas jaunākiem bērniem, izglītības vadlīniju nav, savukārt pamatspeciālistiem visā BAIA posmā ir jābūt augsti kvalificētiem.

Dalīta sistēma (sarkans): dalījums starp bērnu aprūpi un agrīno izglītību izpaužas visās jomās: pastāv dalītās struktūras iestādes, par jaunākiem un vecākiem bērniem ir atbildīgas dažādas ministrijas, pirmsskolas izglītības iestādēs pamatspeciālistiem ir augstākas kvalifikācijas prasības nekā bērnu aprūpes iestādēs jaunākiem bērniem (vai mazākas prasības abos posmos) un izglītības vadlīniju jaunākiem bērniem nav. Šajā kategorijā ietilpst Beļģija (vācu kopiena), Čehija, Itālija, Nīderlande, Polija, Slovākija, Apvienotā Karaliste (Velsa), Albānija un Šveice. Itālijā BAIA pakalpojumi bērniem pirms un pēc 3 gadu vecuma pašlaik tiek apvienoti. Prasības attiecībā uz darbiniekiem visā BAIA posmā būs saskaņotas no 2019./20. māc. g.

Šī BAIA integrācijas pakāpes analīze liecina, ka bērniem Eiropā var būt diezgan atšķirīga BAIA vide un līdz ar to atšķirīga agrīnās mācīšanās pieredze. Tikai Ziemeļvalstu, Baltijas valstu un Balkānu reģionos ir mazliet vai pilnībā integrēta BAIA sistēma: bērni apmeklē vienu iestādi, kuru pārvalda viena ministrija, un augsti kvalificēti darbinieki veicina viņu mācīšanās un attīstības procesu jau no agrīna vecuma. Lielākajā daļā citu Eiropas reģionu bērniem ir jāpiedzīvo pārmaiņas, pārejot no aprūpes iestādes uz pirmsskolas izglītības iestādi, un BAIA pakalpojumu kvalitāte ir atšķirīga. Tomēr tradicionālais šķērsums starp bērnu aprūpes un pirmsskolas izglītības posmiem pamazām izzūd, jo daudzās valstīs tiek pieņemtas izglītības vadlīnijas jaunākiem bērniem. Arī BAIA pārvaldība arvien vairāk tiek integrēta vienas ministrijas vai augstākās pārvaldes iestādes pakļautībā. Turpretī iestāžu struktūra un personāla kvalifikācija pēdējos gados Eiropā nav daudz mainījušās.

BAIA pieejamība un kvalitāte ir diezgan saistītas. Vairums to valstu, kas garantē BAIA vietu jau no agrīna vecuma, četru galveno kvalitātes aspektu ziņā ir daļēji vai pilnīgi integrētas. Turpretī dalītās struktūras BAIA sistēmās posmā, pirms BAIA kļūst par daļu no izglītības sistēmas (ap 3 g. v. vai pat vēlāk), vieta netiek garantēta.

BAIA IESTĀŽU VĒRTĒŠANA: VEIDS, KĀ NODROŠINĀT KVALITĀTI

Viens no paņēmieniem, kā augstākās pārvaldes iestādes cenšas uzlabot BAIA kvalitāti, ir individuālu iestāžu vērtēšana. Vērtēšana var aptvert daudzus BAIA aspektus, taču divi galvenie kvalitātes aspekti, kas bieži tiek uzsvērti saistībā ar BAIA, ir strukturālā kvalitāte un procesa kvalitāte (*European Commission, 2014; Slot et al., 2015*).

- **Strukturālā kvalitāte** – BAIA iestādes atbilstība pamatnosacījumiem tādās jomās kā veselība un drošība, personāla kvalifikācija vai grupas lielums. Strukturālās kvalitātes pārbaudē var tikt vērtēts arī tas, vai pedagoģiskais plāns atbilst augstākā līmeņa izglītības vadlīnijās noteiktajiem standartiem.
- **Procesa kvalitāte** – tas, cik labi iestāde nodrošina mācību procesu. Galvenās vērtētās jomas ir izglītības satura īstenošana (darbību kvalitāte un dažādība), personāla un bērnu saskarsmes un attiecību kvalitāte (kā darbinieki veicina bērnu attīstību) un bērnu savstarpējā mijiedarbība.

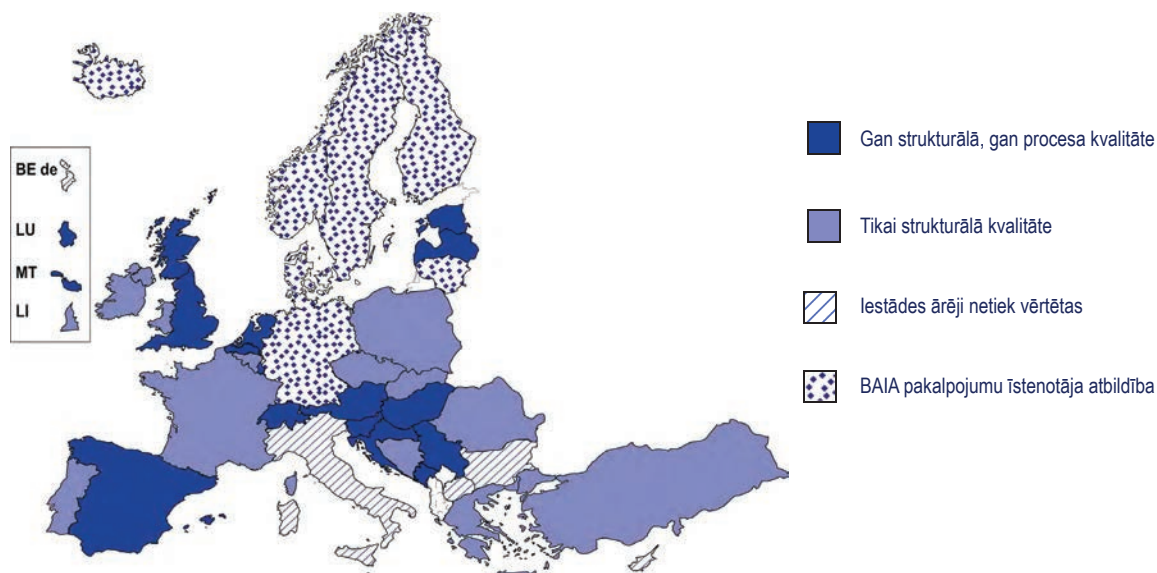
Vecākiem bērniem paredzēto BAIA iestāžu ārējā vērtēšana bieži ir saistīta gan ar strukturālo, gan ar procesa kvalitāti (sk. E1.b attēlu). Turpretī tikai trešdaļā Eiropas izglītības sistēmu ir izveidota tāda vērtēšanas sistēma, kas pārbauda, vai jaunākiem bērniem paredzētās iestādes ne vien atbilst standartiem, bet arī nodrošina mācību procesu (sk. 8. attēlu). Gandrīz pusē valstu vai nu nav noteikumu

par to iestāžu ārējo vērtēšanu, kuras ir paredzētas bērniem līdz 3 gadu vecumam, vai arī tiek vērtēta tikai strukturālā kvalitāte. Pārējās septiņās valstīs ar vienotās struktūras iestādēm (Vācijā, Lietuvā un Ziemeļvalstīs) BAIA vērtēšanas kārtība apgrūtina to klasificēšanu vienā no abām kategorijām. Augstākā līmeņa noteikumi paredz, ka BAIA pakalpojumu īstenotājiem ir pienākums vērtēt savu pakalpojumu kvalitāti. Šiem pakalpojumu īstenotājiem (pašvaldībām, NVO vai citām privātām institūcijām) ir liela brīvība attiecībā uz izmantojamo pieeju izvēli.

BAIA iestāžu ārējās vērtēšanas tvēruma atšķirības savukārt bieži ir saistītas ar to, kāda veida institūcija par iestāžu ārējo vērtēšanu ir atbildīga (sk. E2. attēlu). Ja BAIA iestāžu ārējo vērtēšanu veic izglītības inspekcija vai cits ministrijas departaments, kas ir atbildīgs par izglītības vērtēšanu augstākās izglītības pakāpēs (piemēram, sākumskolas izglītībā), parasti uzmanība tiek pievērsta tam, cik labi šīs iestādes nodrošina mācību procesu (procesa kvalitāte). Turpretim, ja iestāžu ārējo vērtēšanu veic publiskās pārvaldes iestādes, kas nodarbojas ar ģimeņu, jaunatnes vai sociālajām lietām un kas nav atbildīgas par skolu vērtēšanu augstākās izglītības pakāpēs, vairāk tiek vērtēta normu un standartu ievērošana (strukturālā kvalitāte).

BAIA iestāžu vērtēšana ļauj ņemt vērā bērna viedokli. Apkopojot bērnu domas par savām ikdienas darbībām vai saskarsmi ar līdziniekiem un darbiniekiem, var efektīvi panākt to, lai vērtēšanas un uzlabošanas procesa centrā būtu bērna intereses. Padomes leteikumā par kvalitatīvām bērnu agrīnās izglītības un aprūpes sistēmām ⁽¹⁴⁾ uzsvērts, cik svarīgi ir dot bērniem iespēju piedalīties vērtēšanas procesā. Pašlaik līdzdalīgas vērtēšanas procedūras, kas ļauj uz klausīt bērnus, tiek izmantotas tikai 12 Eiropas valstīs (sk. E4. attēlu), turklāt tikai dažās izglītības sistēmās ir paredzēts, ka šajā procesā ir jāuzklausā gan jaunāku, gan vecāku bērnu viedoklis ⁽¹⁵⁾.

8. attēls. BAIA iestāžu (bērniem līdz 3 g. v.) ārējās vērtēšanas galvenais aspekts, 2018./19. māc. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Vairāk informācijas un piezīmes par atsevišķām valstīm skatīt E1.a attēlā.

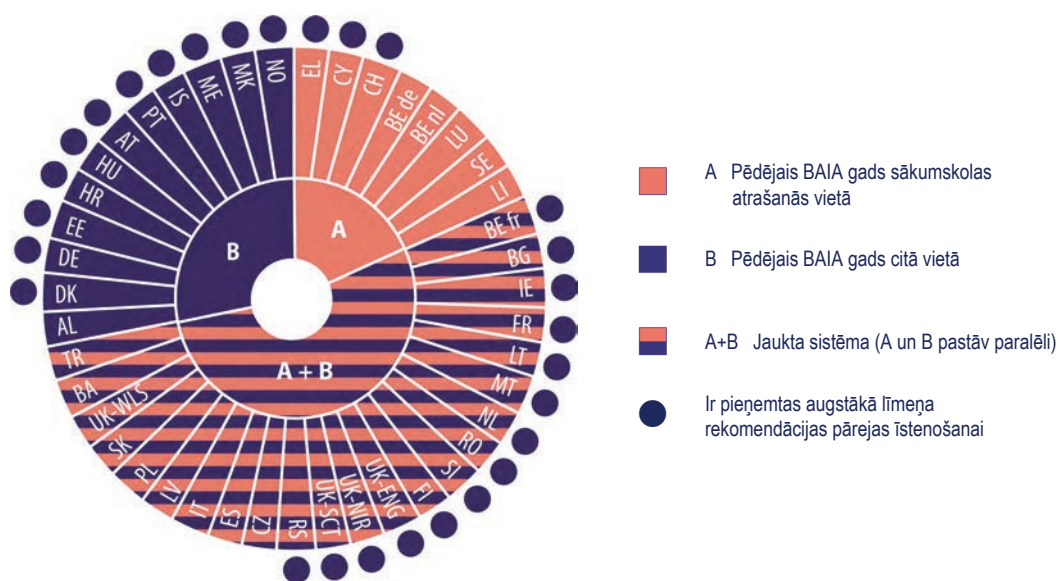
⁽¹⁴⁾ OV C 189, 5.6.2019., 4.–14. lpp.

⁽¹⁵⁾ Dānija, Spānija (divi autonomie apgabali: Katalonija un Valensija), Somija, Zviedrija, Apvienotā Karaliste (Skotija), Islande un Norvēģija.

ATBALSTS, PĀREJOT UZ SĀKUMSKOLAS IZGLĪTĪBU

Lai arī ir tendence visu BAIA posmu integrēt un veidot bez pārrāvumiem, šī posma beigās bērniem ir jāpiedzīvo būtiskas pārmaiņas. Lielākajā daļā Eiropas valstu sākumskolas izglītība sākas aptuveni 6 gadu vecumā, taču tā var arī sākties jau 4 gadu vecumā vai tikai 7 gadu vecumā (sk. B3. attēlu). Šajā pārejas periodā bērniem un viņu vecākiem var rasties grūtības jaunās vides atšķirību dēļ. Sākumskolā parasti ir cita pieeja izglītībai, citi noteikumi, cits dienas režīms un citas gaidas. Bērniem ir arī jāveido jaunas attiecības ar darbiniekiem un līdziniekām (*Balduzzi et al.*, 2019), tāpēc ir svarīgi bērnus un viņu ģimēni šai pārejai sagatavot, lai iespējamās grūtības mazinātu.

9. attēls. Augstākā līmeņa pasākumi, lai atvieglotu bērnu pāreju uz sākumskolas izglītību, un pēdējā BAIA gada īstenošanas vieta, 2018./19. mās. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Attēlā nav iekļautas tās BAIA grupas, kas ir organizētas sākumskolās mazāk apdzīvotos rajonos. Vairāk informācijas un piezīmes par atsevišķām valstīm skatīt D9. un D10. attēlā.

Ja pēdējais BAIA gads tiek organizēts sākumskolas atrašanās vietā, tas nodrošina to, ka bērni jau ir pazīstami ar skolas fizisko un sociālo vidi, kā arī rada BAIA un skolas darbinieku sadarbības iespējas. Astonās izglītības sistēmās visi bērni pēdējo BAIA gadu pavada tajā pašā vietā, kur atrodas sākumskola (sk. 9. attēlu). Lielākajā daļā izglītības sistēmu daži bērni pāriet uz sākumskolas atrašanās vietu vismaz gadu pirms sākumskolas izglītības sākuma.

Neatkarīgi no tā, vai bērni fiziski pārceļas, BAIA iestāde var īstenot vairākus pasākumus, lai nodrošinātu nepārtrauktību un sadarbību ar sākumskolām, tā atvieglojot šo pārejas procesu. Divās trešdaļās izglītības sistēmu izglītības vadlīnijas BAIA iestādēm vai pašvaldībām iesaka īstenot pasākumus pārejas procesa sekmēšanai. Tas attiecas gan uz tām valstīm, kur BAIA posma beigās un sākumskolas izglītība notiek vienā un tajā pašā vietā, gan uz tām valstīm, kur abi posmi noris atsevišķās vietās. Šajos pasākumos ir iesaistīti gan bērni, gan darbinieki, gan arī vecāki. Lai palīdzētu bērniem iepazīties ar jauno vidi, var organizēt sākumskolas apmeklējumu vai īstenot kopīgus projektus, iesaistot gan tos bērnus, kas izmanto BAIA, gan tos, kas apmeklē sākumskolu. Starp ieteiktajiem BAIA un sākumskolas darbinieku sadarbības pasākumiem pārejas procesa atvieglošanai ir minēta arī informācijas nodošana par bērna sasniegumiem, iepazīšanās ar otras iestādes vidi, PPP pasākumu koordinēšana vai sadarbība

izglītības satura izstrādē abām izglītības pakāpēm. Ir ieteicams arī tikties ar vecākiem, lai iepazīstinātu viņus ar jauno vidi un sniegtu informāciju par skolas darbību.

Ar BAIA iestādēs īstenotajiem pasākumiem un iniciatīvām ne vienmēr pietiek, lai nodrošinātu gludu pāreju uz sākumskolas izglītību, tāpēc būtiska loma šajā procesā ir sākumskolai. Daži eksperti un politikas veidotāji apgalvo, ka ir jāmaina paradigma no bērnu sagatavošanas skolai uz skolu sagatavošanu bērniem (*OECD*, 2017), tomēr daudzās Eiropas valstīs īstenotā politika paredz, ka bērnam ir jābūt sasniegušam noteiktu emocionālās, sociālās, kognitīvās un fiziskās attīstības līmeni, lai viņš būtu gatavs sākt sākumskolas izglītību. Gatavība skolai ir viens no sākumskolas izglītības sākšanas kritērijiem trešdaļā izglītības sistēmu ⁽¹⁶⁾, galvenokārt Centrāleiropā un Balkānos (sk. D6. attēlu). Šajās izglītības sistēmās lēmums par to, vai bērns ir pietiekami nobriedis, lai tiktu galā ar nākamo soli, var būt jāpieņem BAIA vai sākumskolas personālam. Bieži šis lēmums tiek pieņemts, novērtējot un/vai novērojot bērna attīstību un dažreiz konsultējoties ar speciālistiem. Pārējās valstīs jēdziens „gatavība skolai” ir mazāk svarīgs vai nemaz nav svarīgs, jo vienīgais nosacījums, lai sāktu sākumskolas izglītības ieguvu, ir oficiāli noteiktā vecuma sasniegšana.

*

Visas Eiropas izglītības sistēmas meklē veidus, kā efektīvi uzlabot BAIA pieejamību, atbilstību materiālajām iespējām un kvalitāti. Šajā ziņojumā „Pamatdati par bērnu agrīno izglītību un aprūpi” ir aplūkoti dažu valstu sasniegumi un citu valstu attīstības ievirze šajā jomā. Tajā sniegti detalizēti dati un daudzi politikas piemēri no visas Eiropas par galvenajiem BAIA aspektiem – pārvaldību, pieejamību, personālu, izglītības vadlīnijām, kā arī vērtēšanu un pārraudzību. Līdz ar to šis ziņojums dod stabilu pamatu turpmākās politikas veidošanai un pētniecībai.

⁽¹⁶⁾ Beļģija (vācu un flāmu kopiena), Vācija, Igaunija, Horvātija, Ungārija, Nīderlande, Luksemburga, Austrija, Slovākija, Bosnija un Hercegovina, Lihtenšteina, Melnkalne un Serbija.

IEVADS

Bērnu agrīnā izglītība un aprūpe (BAIA) kļūst par būtisku Eiropas izglītības politikas sastāvdaļu. Vidējā termiņa pārskatā par stratēģiskās sistēmas Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā (*ET 2020*) īstenošanu secināts: „Tā kā mūsdienās mācību pieredzē nepieciešams elastīgums un caurlaidība, ir jānodrošina politikas saskaņotība, sākot no agrīnas pirmsskolas izglītības un skolām, līdz augstākajai izglītībai, profesionālajai izglītībai un apmācībai, kā arī pieaugušo izglītībai”⁽¹⁷⁾. Tā kā agrīnā bērnība cilvēka attīstību ietekmē visvairāk, BAIA liek pamatus sekmīgai mūžizglītībai.

ES vadītāji nesen ir noteikuši, ka BAIA ir viena no Eiropas pilsoņu sociālajām pamattiesībām. Vienā no Eiropas sociālo tiesību pīlāra 20 pamatprincipiem apliecināts, ka „Bērniem ir tiesības uz kvalitatīvu agrīno pirmsskolas izglītību un aprūpi par pieņemamu cenu”⁽¹⁸⁾. Tajā uzsvērts arī tas, ka „Bērniem no sociāli nelabvēlīgas vides ir tiesības uz īpašiem pasākumiem vienlīdzīgu iespēju vairošanai”. Tomēr aicinājumā līdz 2025. gadam izveidot Eiropas izglītības telpu atzīts, ka saistībā ar BAIA pieejamību, kvalitāti un maksu pastāv trūkumi⁽¹⁹⁾.

Padomes lēmumā par kvalitatīvām agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām, kas pieņemts 2019. gada maijā⁽²⁰⁾, ir paredzētas darbības, ko dalībvalstis varētu veikt, lai šos mērķus sasniegtu. Tajā pausts atbalsts ES BAIA kvalitātes sistēmai, kuru dažādu Eiropas valstu eksperti 2014. gadā bija iesnieguši kā priekšlikumu⁽²¹⁾. Šajā lēmumā BAIA kvalitātes jēdziens ir saistīts ar pieciem būtiskiem aspektiem. Tie ir: pieejamība; personāls, mācību programma, pārraudzība un vērtēšana, pārvaldība un finansēšana.

Šī jaunā ziņojuma „Pamatdati par bērnu agrīno izglītību un aprūpi Eiropā” nolūks ir aplūkot šos procesus, sniedzot pārskatu par pašreizējo politiku attiecībā uz BAIA Eiropā. Tas ir strukturēts, balstoties uz pieciem ES BAIA kvalitātes sistēmas aspektiem. Kaut arī šis ziņojums lielā mērā ir balstīts uz 2014. gada izdevumu (*European Commission/EACEA/Eurydice/Eurostat*, 2014), tajā ir sniegtas dažas jaunas atziņas par atsevišķu pamatrādītāju savstarpējo saistību, kā arī ir ietverta papildu nodaļa par kvalitātes nodrošināšanu. Sniedzot skaidrus starptautiskus salīdzinājumus un daudzus valstu piemērus, šis ziņojums var dot iedvesmu politikas izstrādei. Visaptveroši valsts līmeņa dati par dažādām BAIA sistēmas iezīmēm ir paredzēti arī akadēmisko pētījumu sekmēšanai šajā jomā, tā paplašinot mūsu zināšanas par pakalpojumiem, kas Eiropā tiek sniegti bērniem un viņu ģimenēm.

⁽¹⁷⁾ COM/2015/0408 final.

⁽¹⁸⁾ Eiropas sociālo tiesību pīlārs. Iestāžu kopīgā proklamācija (2017/C 428/09), ko 2017. gada 17. novembrī Ģēteborgā, Zviedrijā, parakstījis Eiropas Parlaments, Padome un Komisija.

⁽¹⁹⁾ COM/2017/0673 final.

⁽²⁰⁾ Padomes lēmums (2019. gada 22. maijs) par kvalitatīvām agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām (OV C 189, 5.6.2019., 4.–14. lpp.).

⁽²¹⁾ Izstrādājusi Agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes darba grupa Eiropas Komisijas pārraudzībā.

TVĒRUMS

Bērnu agrīnās izglītības un aprūpes (BAIA) definīcija

Bērnu izglītība un aprūpe no dzimšanas līdz sākumskolas izglītībai; tā tiek regulēta nacionālajā līmenī, t. i., tai ir jāatbilst noteikumu kopumam, minimālajiem standartiem un/vai jābūt akreditētai.

Ziņojumā izmantotā definīcija aptver ne tikai izglītības programmas, kas klasificētas kā *ISCED 0* (bērnu agrīnā izglītība); tā aptver visus reģistrētos BAIA pakalpojumus, ne tikai tie, kuros ir noteikta izglītības komponente. Daudzās Eiropas valstīs BAIA līdz 3 gadus veciem bērniem nav kvalificējama kā „bērnu agrīnā izglītības attīstība” (*ISCED 010*), tomēr tā sniedz nozīmīgu pakalpojumu bērniem un viņu ģimenēm.

Ziņojumā aptverts:

- publiskais, privātais un brīvprātīgais sektors (gan publiski subsidētais, gan pašfinansētais privātais un brīvprātīgais sektors);
- gan iestādēs, gan mājas vidē sniegta valstiski regulēta izglītība un aprūpe (tiek īstenota pakalpojuma sniedzēja dzīvesvietā).

Ziņojumā ir aplūkoti tikai tipiskākie pakalpojumi jeb izplatītākie BAIA veidi. Ziņojuma tvērumā neietilpst:

- izglītības un aprūpes iestādes, kurām ir nestandarta darbalaiks (piemēram, rīta grupiņas, pēcskolas grupiņas un brīvdienu programmas);
- „specializētā” izglītība un aprūpe, piemēram, programmas, kas tiek īstenotas slimnīcās, bērnunamos vai tamlīdzīgās iestādēs;
- izmēģinājuma, eksperimentālā vai pagaidu BAIA;
- atvērtā tipa agrīnās izglītības pakalpojumi bērniem un viņu ģimenēm, piemēram, rotaļu grupas, atvērtā tipa bērnudārzi, mātes un bērna centri.

Ziņojumā ir aptvertas 38 Eiropas valstis (43 izglītības sistēmas), kuras piedalās Eiropas Savienības programmā *Erasmus+*. Tās ir 28 ES dalībvalstis, kā arī Albānija, Bosnija un Hercegovina, Šveice, Islande, Lihtenšteina, Melnkalne, Ziemeļmaķedonija, Norvēģija, Serbija un Turcija.

SATURS UN STRUKTŪRA

Šim ziņojumam ir divas daļas: starptautiskais salīdzinājums un informācija par nacionālajām sistēmām. Ziņojuma metodisko pamatu veido četri starpnozaru jautājumi: uz bērnu vērsta politika, sistēmu savstarpējā atkarība, partnerība ar vecākiem un iekļaujoša vide.

Uz bērnu vērsta politika: veicot analīzi, tiek mēģināts BAIA politikas centrā nostādīt bērnu. Viens no galvenajiem ziņojumā izmantotajiem skaidrojošajiem faktoriem – BAIA sistēmas dalījuma pakāpe –, tiek aplūkots no bērna viedokļa. Pāreja no bērnu aprūpes iestādes (piemēram, mazbērnu silītes) uz izglītības vidi (piemēram, bērnudārzu vai pirmsskolas izglītības iestādi) tiek uzskatīta par nozīmīgu pārmaiņu bērna dzīvē, tāpēc galvenais kategorizācijas pamats ziņojumā ir iestādes struktūra un pārejas vecums (bērni līdz 3 gadu vecumam un pēc 3 gadu vecuma). Ar BAIA politiku saistīto pienākumu sadalījums starp ministrijām (pārvaldība) bērnam ir mazsvarīgs, tāpēc kā skaidrojošs faktors tas izmantots retāk.

Sistēmu savstarpējā atkarība: ziņojumā mēģināts analizēt BAIA sistēmu kopumā – gan bērnu aprūpes, gan agrīnās izglītības pakalpojumus. Tas parāda saikni starp noteikumiem un strukturālo organizāciju pat tad, ja atbildīgas ir vairākas ministrijas. Piemēram, noteikumi par bērna kopšanas atvaļinājumu ir apspriesti līdztekus ar jautājumu par iestāžu pieejamību, bet atbilstība materiālajām iespējām saistībā

ar noteikumiem par maksas samazināšanu ir apspriesta līdztekus ar jautājumu par vietas garantiju. Sadaļā par personālu ir aplūkoti visu veidu darbinieki – gan pamatspeciālisti, gan asistenti –, tā sniedzot pilnīgu priekšstatu par to, kādiem cilvēkiem ik dienu ir tiešs kontakts ar bērniem.

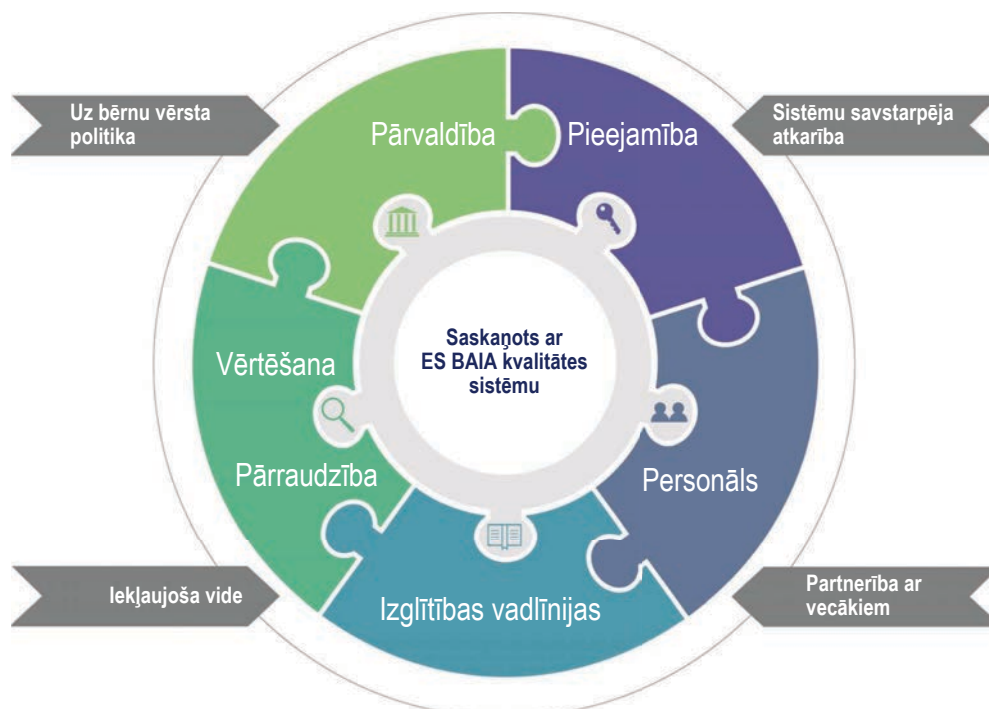
Partnerība ar vecākiem: vecāki ir vissvarīgākie BAIA partneri; lai iestādes varētu nodrošināt optimālus apstākļus bērnu mācībām un attīstībai, viņu atbalsts ir ļoti svarīgs. Ziņojumā ir aplūkota vecāku loma iestāžu pārvaldībā un vērtēšanā, kā arī tas, kādu atbalstu vecāki saņem, kamēr viņu bērns izmanto BAIA pakalpojumus.

Iekļaujoša vide: šajā ziņojumā galvenokārt aplūkoti tādi pakalpojumi, kas ir pieejami visiem bērniem, tomēr dažiem bērniem ir nepieciešami pielāgoti papildu atbalsta pasākumi, lai viņiem būtu pieejama tipiskā BAIA un viņi varētu aktīvi tajā iesaistīties. BAIA tiek uzskatīta par vienu no labākajiem veidiem, kā uzlabot līdztiesību un vienlīdzību, kā arī mazināt nelabvēlīgu stāvokli izglītības jomā ⁽²²⁾, tāpēc ziņojumā ir pētīts, kādi papildu pasākumi tiek īstenoti, lai atbalstītu nelabvēlīgos apstākļos esošus bērnus. Starp tiem ir kritēriji, kas tiek izmantoti, lemjot par to, vai samazināt maksu vai nodrošināt prioritāru BAIA pieejamību, kā arī dažiem bērniem pielāgoti izglītības atbalsta pasākumi.

I DAĻA. STARPTAUTISKAIS SALĪDZINĀJUMS

Starptautiskās salīdzinošās analīzes struktūra ir grafiski atspoguļota 10. attēlā. Apļa elementi ataino nodaļas, bet apkārt redzamajā tekstā norādīti starpnozaru aspekti. Saturs un nodaļu struktūra ir salāgoti ar plašajām kvalitātes jomām, kas uzsvērtas ES BAIA kvalitātes sistēmā.

10. attēls. Ziņojuma nodaļas un aplūkotie temati

⁽²²⁾ Ir pierādīts, ka dalība kvalitatīvā BAIA ir īpaši noderīga bērniem no nelabvēlīgām un/vai marginālām grupām (Barnett, 2011; Burger, 2010; Dumas and Lefranc, 2010; Guerin, 2014; Van Belle, 2016). BAIA ietekme uz nelabvēlīgā situācijā esošiem bērniem tika uzsvērtā Komisijas paziņojumos „Eiropas izglītības un apmācības sistēmu efektivitāte un vienlīdzīgums” (COM (2006) 481 final) un „Agrīnā pirmsskolas izglītība un aprūpe. Kā mūsu bērniem nodrošināt vislabākos priekšnoteikumus nākotnei” (COM (2011) 66 final).

1. nodaļa. Pārvaldība

Nodaļā par pārvaldību ir aprakstīti Eiropas BAIA sistēmu galvenie strukturālie elementi: BAIA iestāžu organizācija, mājas vidē sniegtās BAIA un privātās pašfinansētās BAIA izplatība, kā arī pārvaldības atbildības sadalījums augstākajā līmenī. Analīze rāda, ka vienotās struktūras iestādes pastāv tikai trešdaļā Eiropas valstu. Izplatītākas ir atsevišķas iestādes jaunākiem un vecākiem bērniem (parasti līdz 3 g. v. un vecākiem), taču pasākumi, kas atvieglotu bērnu pāreju no vienas iestādes uz otru, nav izplatīti.

Šajā nodaļā ir apskatītas ne vien BAIA iestādes, bet arī mājas vidē sniegtie pakalpojumi, kas ir pieejami trīs ceturtdaļās Eiropas izglītības sistēmu un dažās valstīs veido ievērojamu daļu no jaunākiem bērniem sniegtajiem pakalpojumiem. Ir aplūkota arī privāto pašfinansēto BAIA pakalpojumu izplatība.

2. nodaļa. Pieejamība

Šīs nodaļas pirmās sadaļas galvenās tēmas ir pieejamība, atbilstība materiālajām iespējām un iekļaujoša vide. Sadaļas sākumā ir aprakstīts svarīgākais pasākums: vietas garantija – vecums, no kura visiem bērniem ir garantēta BAIA vieta. Bērnu aprūpes atšķirību rādītājs liecina, ka Eiropas valstu lielākajā daļā ģimenēm jāpavada ilgs laika posms bez adekvāti apmaksāta bērna kopšanas atvaļinājuma un bez garantētas BAIA vietas. Šeit pastāstīts arī par pielāgotiem pasākumiem, kas šajā periodā pieejami vismazāk aizsargātajiem bērniem, kā arī par prioritāras uzņemšanas vai maksas samazināšanas kritērijiem.

Ir analizēta bezmaksas BAIA pieejamība, kā arī maksas līmenis bērniem līdz 3 gadu vecumam. Kopsavilkuma rādītājs parāda BAIA vietu pieprasījumu un piedāvājumu trijos punktos: agrīnā vecumā, apmēram 3 gadu vecumā un pēdējā BAIA gadā.

Otrā sadaļa par dalību ir balstīta uz *Eurostat* datiem. Tajā ir izskaidrots, kā tika sasniegts Eiropas kritērijs attiecībā uz dalību BAIA bērniem no 4 gadu vecuma. Tomēr tajā arī parādīts, ka pusē ES valstu jaunāko bērnu (līdz 3 g. v.) dalības īpatsvars joprojām ir mazāks par 33 %. Ir parādīts arī vidējais to stundu skaits, ko agrīnajā izglītībā un aprūpē pavada bērni, kas jaunāki un vecāki par 3 gadiem.

3. nodaļa. Personāls

Pirmajā sadaļā uzmanība ir pievērsta tam, kā pamatspeciālisti un asistenti – darbinieki, kas ikdienā tieši kontaktējas ar bērniem, – tiek apmācīti darbam. Te ir sniegta informācija par izglītības prasībām, atbalstu, sākot darbu profesijā, un par pienākumiem saistībā ar pastāvīgu profesionālo pilnveidi. Analīzē ir atspoguļots dalījums starp personāla kategorijām, kā arī starp darbiniekiem, kas strādā ar dažādām vecuma grupām: atšķirībā no pamatspeciālistiem asistentiem, stājoties darbā, parasti netiek prasīta noteikta izglītība, un viņiem arī nav pienākuma to iegūt, esot amatā. Lai sniegtu pilnīgu priekšstatu par dažādajiem darbinieku līmeņiem un tipiem, šajā sadaļā uzmanība ir pievērsta BAIA vadītājiem, kā arī bērnu pieskatītājiem regulētā mājas vidē sniegtā aprūpē.

Otrajā sadaļā ir sniegta informācija par to, cik bērnu darbiniekiem ir jāpieskata: ir norādīta bērnu un darbinieku attiecība, sniegtas ziņas par noteikumiem par grupas lielumu, kā arī par to, kāds ir maksimālais bērnu skaits (līdz 3 g. v.), ko pieskatītājs var uzraudzīt regulētā aprūpē mājas vidē.

4. nodaļa. Izglītības vadlīnijas

Izmantotais termins „izglītības vadlīnijas” aptver dažādus stratēģiskos dokumentus, īpaši izglītības satura dokumentus, kuri var atšķirties pēc statusa, detalizācijas un funkcijas, taču ir saistīti ar BAIA izglītības aspektiem. Šajā nodaļā ir apskatītas augstākās pārvaldes iestāžu pieņemtās vadlīnijas; vispirms ir aplūkota vispārējā sistēma un pēc tam – konkrētas vadlīnijas divās jomās: „pāreja uz sākumskolu” un „atbalsta pasākumi bērniem un vecākiem”.

Pirmajā sadaļā ir aprakstīts izglītības vadlīniju raksturs un tvērums attiecībā gan uz BAIA iestādēm, gan uz mājas vidē sniegto BAIA. Te redzams, ka ne visās sistēmās ir pieņemtas izglītības vadlīnijas attiecībā

uz bērniem līdz 3 gadu vecumam. Sadaļā ir norādīts, kur vadlīnijas ir saistošas un kur izglītības saturs ir jāizstrādā pašām iestādēm. Ir sniegts priekšstats ne vien par izglītības vadlīnijās pieminētajām mācību un attīstības jomām, bet arī par to, kādas pedagoģiskās pieejas būtu jāizmanto.

Otrajā sadaļā ir aplūkota pāreja no BAIA uz sākumskolas izglītību. Noteicošais faktors uzņemšanai sākumskolā ir vecums, taču bieži tiek ņemts vērā arī vecāku viedoklis. Ir apskatītas tās strukturālās iezīmes, kas šo pāriešanu atvieglo, sākot ar BAIA un sākumskolas mērķu, principu un izglītības satura saskaņošanu. Ir apspriesta arī fiziska grupēšana, proti, pēdējā BAIA posma īstenošana sākumskolas telpās. Visbeidzot, ir aprakstīti dažādi BAIA iestāžu pasākumi, kas tiek veikti, lai atvieglotu bērnu pāriešanu uz sākumskolas izglītību.

Pēdējā sadaļā par atbalsta pasākumiem ir redzams, kur ir pieņemti augstākā līmeņa noteikumi nolūkā uzlabot bērnu valodas attīstību. Līdz ar pieaugošo daudzvalodību Eiropā tiek nodalīti pasākumi tiem bērniem, kuri mājas runā mācībvalodā, un tiem, kuri mājas lieto citu valodu. Ir sniegta informācija arī vecākiem pieejamo atbalstu – ir minēti Eiropas valstu piemēri par vecāku atbalsta programmām, par vadlīnijām attiecībā uz mācībām mājās un par mājas vizītēm.

5. nodaļa. Vērtēšana un pārraudzība

Šajā ziņojumā „Pamatdati par bērnu agrīno izglītību un aprūpi Eiropā” ir iekļauta jauna nodaļa, kurā pētīti tie elementi, kas ir būtiski, lai iestādēs varētu nodrošināt kvalitatīvu BAIA. Raugoties caur pārvaldības prizmu, tajā ir sniegta BAIA iestāžu ārējās un iekšējās vērtēšanas pieeju tipoloģija. Šajā nodaļā atklāts, ka daudzās valstīs BAIA iestāžu ārējā vērtēšanā tiek pārbaudīta noteikumu ievērošana, nevis mācību kvalitāte. Nodaļā ir aprakstīts, kā vecāki un bērni tiek iesaistīti vērtēšanas un pārraudzības procesos, un ir redzams, ka bērni tiek uzklaustīti reti. Visbeidzot ir analizēts, kuras metodes tiek izmantotas snieguma pārraudzīšanai un aprūpes un izglītības uzlabošanai iestādēs un visā BAIA sistēmā.

II DAĻA. INFORMĀCIJA PAR NACIONĀLAJĀM SISTĒMĀM

Ziņojuma beigās ir sniegta informācija par nacionālajām sistēmām, proti, īss pārskats par katras valsts BAIA sistēmas galvenajām iezīmēm. Te diagrammas veidā ir attēloti galvenie BAIA struktūras elementi, aprakstīti galvenie BAIA pakalpojumu veidi, dalības īpatsvars, izglītības vadlīniju tvērums, kā arī sniegtas ziņas par patlaban notiekošajām reformām.

VECUMA KATEGORIJAS

Daudzās Eiropas valstīs BAIA pakalpojumi ir strukturēti atbilstoši bērnu vecumam. Parasti pāreja no pirmā posma uz otro notiek, kad bērni ir apmēram 3 gadu veci. Lai atspoguļotu dažādos noteikumus, ir nodalīta BAIA bērniem līdz 3 gadu vecumam un bērniem no 3 gadu vecuma. Tomēr jāatceras, ka dažās valstīs šī pāreja var notikt jau divarpus gadu vecumā vai arī 4 gadu vecumā⁽²³⁾. Informācijā par nacionālajām sistēmām ziņojuma beigās ir norādīts, kuras BAIA iestādes atbilst katrai no vecuma grupām katrā valstī. Dažos gadījumos ir izmantoti termini „iestādes jaunākiem bērniem” un „iestādes vecākiem bērniem”.

Daži rādītāji izgaismo situāciju noteiktā vecumā vai noteiktos brīžos. Nodaļā „Pieejamība” ir izmantotas tādas kategorijas kā „agrīns vecums”, „ap 3 gadu vecumu” un „pēdējā BAIA gadā”, savukārt nodaļā „Personāls” dažos gadījumos ir stāstīts par noteikumiem, kas attiecas uz 2 un 4 gadus veciem bērniem.

„Agrīns vecums” ir bērnu vecums brīdī, kad viņu vecākiem beidzas bērna kopšanas atvaļinājums (sk. B3. attēlu). „Pēdējais BAIA gads” vairumā izglītības sistēmu attiecas uz 5 gadus veciem bērniem,

⁽²³⁾ Divarpus gadu vecumā šī pāreja notiek Beļģijā (franču un flāmu kopienā), bet 4 gadu vecumā – Grieķijā, Nīderlandē, Šveicē un Lihtenšteinā.

bet astoņās valstīs – uz 6 gadus veciem bērniem ⁽²⁴⁾, savukārt Maltā un Apvienotajā Karalistē (Anglijā, Velsā un Skotijā) – uz 4 gadus veciem bērniem. Apvienotajā Karalistē (Ziemeļīrijā) kategorija „pēdējais BAIA gads” sakrīt ar kategoriju „3 gadus veci bērni” un uzrāda identiskus datus.

AVOTI

Galvenais informācijas avots ir *Eurydice* tīkla nacionālās nodaļas, kuras ir sniegušas informāciju par BAIA politiku un praksi. Daži rādītāji ir balstīti uz *Eurostat* datiem.

Informāciju par augstākā līmeņa izglītības pārvaldes iestāžu pieņemto politiku un īstenotajiem pasākumiem ir apkopojis *Eurydice* tīkls, izmantojot anketas, kuras sagatavojuši Eiropas Komisijas Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūras (*EACEA*) Izglītības un jaunatnes politikas analīzes nodaļa kopā ar tīkla nacionālajām nodaļām. Atbildot uz šo anketu jautājumiem, informācija primāri tika iegūta no oficiāliem dokumentiem (noteikumi, rekomendācijas, nacionālās stratēģijas, rīcības plāni utt.), kurus ir pieņēmušas un/vai atzinušas augstākās pārvaldes iestādes.

Atsauces gads attiecībā uz informāciju par politiku ir 2018./19. mācību gads.

Ziņojuma sagatavošanu un rediģēšanu koordinēja *EACEA* Izglītības un jaunatnes politikas analīzes nodaļa. To pārbaudīja visas *Eurydice* nacionālās nodaļas. Visas ziņojuma sagatavošanā iesaistītās personas ir norādītas šīs publikācijas beigās.

VAIRĀK EURYDICE INFORMĀCIJAS PAR BAIA

Ziņojuma „Pamatdati par bērnu agrīno izglītību un aprūpi Eiropā” 2019. gada izdevuma pamatā ir vairākas *Eurydice* publikācijas par BAIA. Šis ir 2014. gadā izdotā ziņojuma „Pamatdati par bērnu agrīno izglītību un aprūpi Eiropā” (*European Commission/EACEA/Eurydice/Eurostat*, 2014) pārstrādāts un papildināts izdevums. Paziņojumi un tēmu savstarpējā saistība ir pilnveidoti saskaņā ar 2014. gada izdevuma „Eurydice īso pārskatu” (*European Commission/EACEA/Eurydice/Eurostat*, 2014).

Ikgadējie dati par sešiem BAIA sistēmu galvenajiem elementiem (par 2014./15. māc. g.) ir pieejami *Eurydice* projektā „Eiropas izglītības un apmācības sistēmu pārraudzības strukturālie rādītāji”.

Sīkāka informācija par valstīm ir pieejama *Eurydice* tīmekļa vietnē atrodamajos nacionālo sistēmu informācijas aprakstos: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/national-description_en

---

⁽²⁴⁾ Bulgārija, Igaunija, Horvātija, Latvija, Lietuva, Polija, Somija un Zviedrija.

PĀRVALDĪBA

Lai ikvienam bērnam būtu pieejama kvalitatīva agrīnā izglītība un aprūpe (BAIA), ir būtiski nodrošināt labu pārvaldību un saskaņotu politiku. Tā kā BAIA pakalpojumu īstenošanā ir iesaistītas daudzas ieinteresētās puses, ir svarīgi, lai politikas veidotāji izveidotu normatīvo bāzi, kas sekmētu integrētu pieeju un augstu pakalpojumu līmeni visā šajā sektorā.

Svarīgs ir arī BAIA organizācijas veids. Izglītība un aprūpe var tikt sniegta vienotās struktūras iestādēs visu vecumu bērniem, dalītās struktūras iestādēs dažādu vecuma grupu bērniem vai tikt īstenota kā regulēts mājas vidē sniegts pakalpojums. Eiropas Komisija ir uzsvērusi integrēto sistēmu priekšrocības. Vienā no nesen izstrādātajiem dienestu darba dokumentiem ir teikts:

„Pilnībā integrētas sistēmas nodrošina labāku bērnu agrīnās izglītības un aprūpes politikas saskaņotību..., kā arī ļauj atvēlēt vairāk līdzekļu jaunākiem bērniem un viņu ģimenēm. Vienotās struktūras sistēma, kam raksturīga labāk saskaņota pārvaldības un finansēšanas sistēma visā bērnu agrīnās izglītības un aprūpes sektorā, nodrošina labāku pakalpojumu kvalitāti, taisnīgāku pakalpojumu sniegšanu un lielāku finansiālo efektivitāti.”⁽²⁵⁾

Šīs nodaļas sākumā ir sniegta demogrāfisko datu analīze par 0–5 gadus vecajiem iedzīvotājiem, uz kuriem attiecas BAIA. Tālāk ir aprakstīts, kā tiek nodrošināta BAIA iestādēs – vai nu vienā iestādē, vai divās atsevišķās iestādēs atkarībā no bērnu vecuma. Ir sniegta arī informācija par regulētas mājas vidē sniegtas izglītības un aprūpes relatīvo nozīmi bērniem līdz 3 gadu vecumam, ja šāds pakalpojums pastāv. Pēc tam ir analizēta BAIA pārvaldība – ir parādīts, vai viena un tā pati pārvaldes iestāde ir atbildīga par visiem vai dažiem izglītības un aprūpes veidiem un vai šī pārvaldes iestāde ir atbildīga par izglītību vai citām politikas jomām.

Tajās valstīs, kur BAIA pilnībā vai daļēji tiek sniegta atsevišķās iestādēs atkarībā no bērnu vecuma, bērni uz nākamo iestādi parasti pāriet apmēram 3 gadu vecumā. Šajā nodaļā ir norādīts, kur ir pieņemtas augstākā līmeņa rekomendācijas, lai atvieglotu šo strukturālo pāreju no bērnu aprūpes iestādes uz izglītības iestādi. Ir analizēta arī vecāku pārstāvju iespējamā iesaistīšanās BAIA iestāžu pārvaldībā. Visbeidzot nodaļā ir sniegta informācija par privāto pašfinansēto BAIA iestāžu relatīvo nozīmi.

VAIRĀK NEKĀ 30 MILJONI BĒRNU EIROPAS SAVIENĪBĀ IR BAIA VECUMĀ

Šajā ziņojumā ar bērnu agrīno izglītību un aprūpi tiek saprasti pakalpojumi bērniem no dzimšanas līdz sākumskolai. Lielākajā daļā Eiropas valstu obligātā sākumskolas izglītība sākas 6 gadu vecumā⁽²⁶⁾. 2017. gada 1. janvārī Eiropas Savienībā 31 miljons bērnu bija jaunāki par 6 gadiem. BAIA pakalpojumi parasti ir vērsti uz šo vecuma grupu, un tā veido 6,1 % no EU-28 iedzīvotājiem.

Kā parādīts A1. attēlā, 0–5 gadus veco bērnu skaits dažādās valstīs ir diezgan atšķirīgs. Turcijā šajā kategorijā ietilpst gandrīz 8 miljoni bērnu. Vācijā, Francijā un Apvienotajā Karalistē šajā vecuma grupā ir aptuveni 4,5 miljoni bērnu. Skalas otrā galā ir septiņas mazāk apdzīvotas valstis (Igaunija, Kipra, Luksemburga, Malta, Islande, Lihtenšteina un Melnkalne), kur vecumā no 0 līdz 5 gadiem ir mazāk nekā 100 000 bērnu.

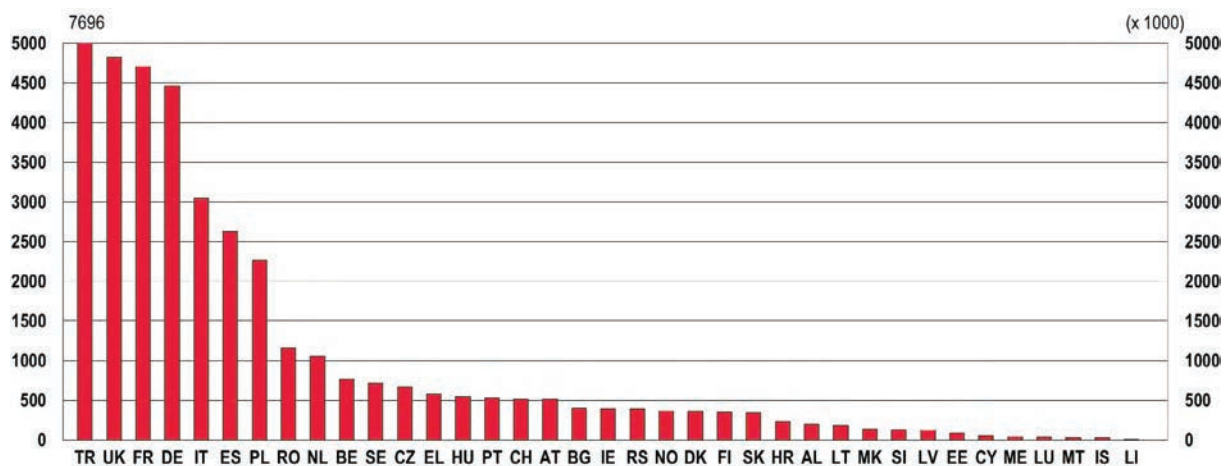
Bērnu skaits vecumā no 0 līdz 5 gadiem daļēji atspoguļo iedzīvotāju kopskaita atšķirības Eiropas valstīs. Eiropas Savienībā (EU-28) 0–5 gadus vecie bērni veido 6,1 % no visiem iedzīvotājiem. Tomēr dažādās valstīs šī proporcija ievērojami atšķiras – no 5,0 % (Itālijā) līdz 9,6 % (Turcijā). Vācijā,

⁽²⁵⁾ Komisijas dienestu darba dokuments, kas pievienots „Priekšlikumam Padomes ieteikumam par kvalitatīvām agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām” [COM(2018) 271 final] (2018. gada 22. maijs), SWD(2018) 173 final.

⁽²⁶⁾ Ir tikai daži izņēmumi. Obligātā sākumskolas izglītība 4 gadu vecumā sākas Ziemeļīrijā, 5 gadu vecumā Maltā un trīs Apvienotās Karalistes jurisdikcijās (Anglijā, Velsā un Skotijā). Astoņās citās valstīs sākumskolas izglītība sākas 7 gadu vecumā (Bulgārijā, Igaunijā, Horvātijā, Latvijā, Lietuvā, Polijā, Somijā un Zviedrijā) (sk. B3. attēlu).

Griekijā, Itālijā un Portugālē 0–5 gadus vecie bērni veido ne vairāk kā 5,5 % no iedzīvotāju kopskaita. Īrijā, Francijā, Zviedrijā, Apvienotajā Karalistē, Islandē, Melnkalnē, Norvēģijā un Turcijā viņi veido vismaz 7,0 %.

A1. attēls. Bērnu skaits vecumā no 0 līdz 5 gadiem, tūkstošos, 2017. gada 1. janvārī

Bērnu skaits vecumā no 0 līdz 5 gadiem

	EU-28	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL
0–5 g. v. bērni (tūkstošos)	31 183	764	399	665	360	4 466	85	398	581	2 625	4 708	234	3 047	57	126	180	38	550	27	1 054
% no iedzīvotāju kopskaita	6,1	6,7	5,6	6,3	6,3	5,4	6,5	8,3	5,4	5,6	7,0	5,6	5,0	6,6	6,4	6,3	6,5	5,6	5,9	6,2
	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK		AL	BA	CH	IS	LI	ME	MK	NO	RS	TR
0–5 g. v. bērni (tūkstošos)	509	2 270	524	1 157	128	346	349	716	4 820		199	:	515	26	2	44	138	367	393	7 696
% no iedzīvotāju kopskaita	5,8	6,0	5,1	5,9	6,2	6,4	6,3	7,2	7,3		6,9	:	6,1	7,7	5,9	7,1	6,6	7,0	5,6	9,6

Avots: Eurostat iedzīvotāju statistika [demo_pjan] (pēdējais atjauninājums: 08.11.2018.)

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Francija. Provizorisksie dati.

BAIA TIEK NODROŠINĀTA VAI NU VIENOTĀS STRUKTŪRAS IESTĀDĒS, VAI DALĪTĀS STRUKTŪRAS IESTĀDĒS AR PĀREJU 3 GADU VECUMĀ

Kā redzams A2.a attēlā, ir divi galvenie BAIA iestāžu modeļi.

- Dalītās struktūras iestādes** dažādām vecuma grupām, kas pievēršas vai nu aprūpei, vai izglītībai:
  - jaunākiem bērniem: parasti līdz 3 gadu vecumam (bērnu aprūpes iestādēs);
  - vecākiem bērniem: parasti no 3 gadu vecuma līdz sākumskolai (izglītības iestādēs).
- Vienotās struktūras iestādes** visām vecuma grupām (parasti no bērna 1 gada vecuma vai drīz pēc bērna kopšanas atvaļinājuma beigām (sk. B3. attēlu) līdz sākumskolai.

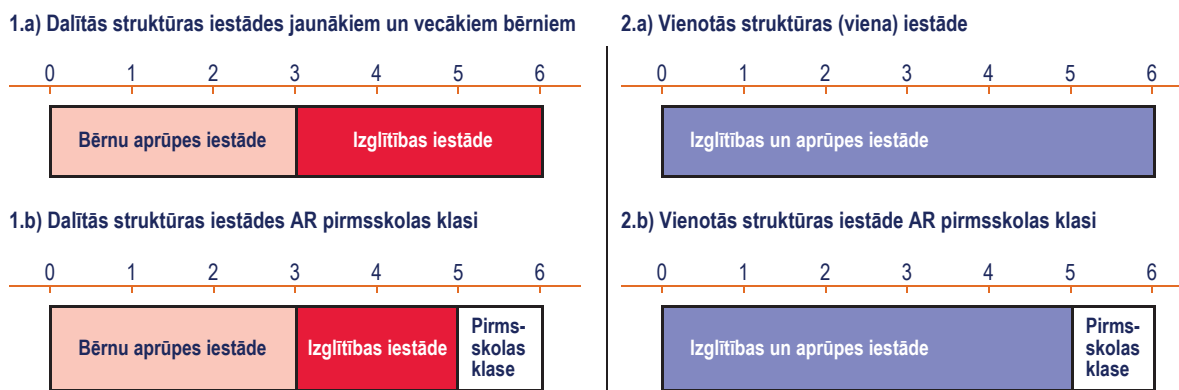
Tipiskā dalītājā sistēmā, kur BAIA pakalpojumi ir organizēti divos posmos (sk. 7. attēlu), bērni, kas tiek uzņemti BAIA iestādēs agrīnā vecumā, vispirms apmeklē aprūpes iestādi (piemēram, mazbērnu silīti) un pēc tam izglītības iestādi (piemēram, bērnudārzu vai pirmsskolas mācību iestādi). Parasti pāreja no vienas iestādes uz otru notiek, kad bērni ir apmēram 3 gadu veci, bet dažās valstīs tas notiek arī 2 vai 4 gadu vecumā. Šis iedalījums atspoguļo dalījumu starp „bērnu aprūpes” pakalpojumiem un „agrīno

izglītību” kādā ārpusskolas iestādē, kur tiek ievēroti līdzīgi noteikumi kā sākumskolā, un tā pat var atrasties tajā pašā vietā, kur sākumskola. Pirmais cikls parasti neietilpst Starptautiskajā standartizētajā izglītības klasifikācijā (*ISCED 2011* ⁽²⁷⁾), jo tas neatbilst mācību vides kritērijiem ⁽²⁸⁾. Programmas, kas galvenokārt nodrošina bērnu aprūpi (uzraudzība, uzturs un veselība), *ISCED* klasifikācijā nav iekļautas. Otrajam ciklam ir raksturīgas skaidras izglītības prioritātes, un to klasificē kā pirmsskolas izglītību (*ISCED 020*).

Tipiskā integrētā sistēmā, kur visa bērnu aprūpe un izglītība tiek nodrošināta vienā iestādē, bērni paliek šajā iestādē līdz sākumskolas vecuma sasniegšanai (vai dažās izglītības sistēmās līdz brīdim, kad viņi sāk mācības pirmsskolas klasē). Šajās vienotās struktūras iestādēs parasti tiek īstenotas programmas ar noteiktu izglītības komponenti. Šis pakalpojums parasti tiek veidots, izmantojot holistisku pieeju, lai sekmētu bērnu agrīno kognitīvo, fizisko, sociālo un emocionālo attīstību un iepazīstinātu mazos bērnus ar organizētām mācībām ārpus ģimenes.

|| A2.a attēls. BAIA iestāžu tipi Eiropā, 2018./19. māc. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Šie modeļi atspoguļo tipisko BAIA posma ilgumu Eiropā, t. i., 6 gadi, bet sākuma un beigu vecums, kā arī vecums, kurā dalītās struktūras iestādēs notiek pāreja no bērnu aprūpes iestādes uz izglītības iestādi, dažādās izglītības sistēmās ir atšķirīgs. Informāciju par BAIA iestāžu organizāciju un vecuma grupām konkrētās izglītības sistēmās skatīt Informācijā par nacionālajām sistēmām ziņojuma beigās.

Neatkarīgi no tā, kā ir organizēti BAIA pakalpojumi – vienotās vai dalītās struktūras iestādēs –, dažās valstīs bērniem pirmsskolas klasē ir jāapgūst noteikta izglītības programma, kuras mērķis ir sagatavot viņus sākumskolas izglītības ieguvei. Šīs programmas apguve ir obligāta, un tā ilgst vienu vai divus gadus (sk. Informāciju par nacionālajām sistēmām).

A2.b attēlā ir redzams pašreizējais BAIA iestāžu modelis. Eiropas valstu lielākajā daļā ⁽²⁹⁾ BAIA tiek īstenota divu veidu iestādēs atkarībā no vecuma. Gandrīz trešdaļā Eiropas valstu BAIA tiek īstenota vienotās struktūras iestādēs. Šāda situācija ir galvenokārt Ziemeļvalstīs, kā arī vairākās Baltijas un Balkānu valstīs ⁽³⁰⁾.

⁽²⁷⁾ Sk. <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf>.

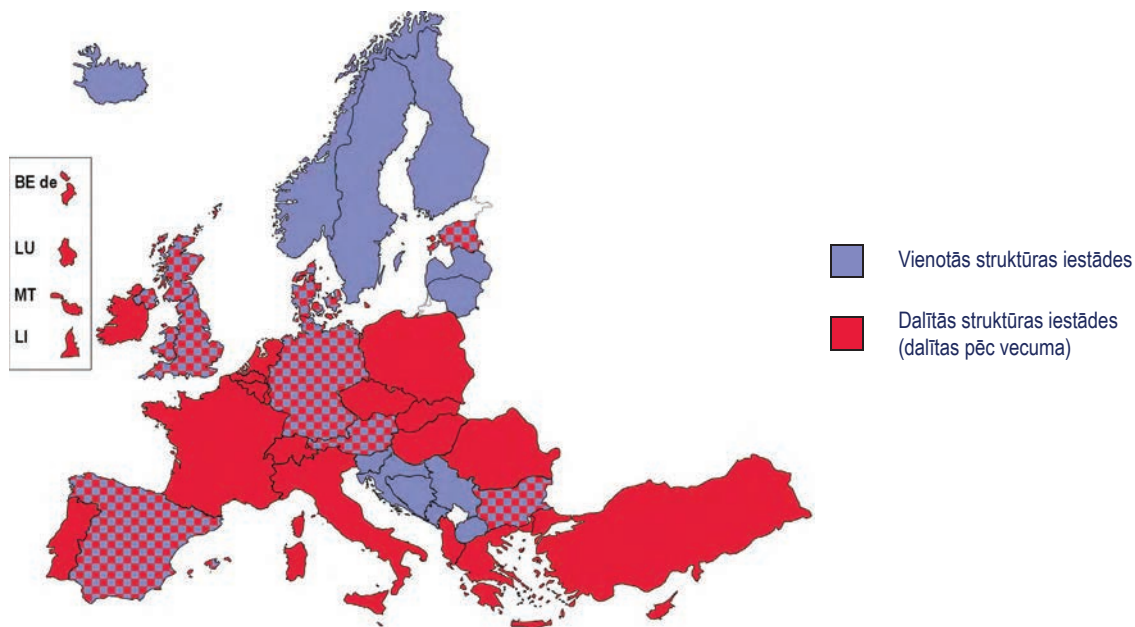
⁽²⁸⁾ Šāda situācija ir 14 no 22 izglītības sistēmām, kurās ir dalītās struktūras iestādes (sk. Informāciju par nacionālajām sistēmām). Programmas bērniem, kas ir jaunāki par 3 gadiem un ir klasificētas kā *ISCED 010*, tiek īstenotas Beļģijā (flāmu kopienā), Grieķijā, Itālijā, Kiprā, Rumānijā, Lihtenšteinā un Turcijā. Portugālē ir plānots atjaunināt kartēšanu, lai programmas bērniem, kas ir jaunāki par 3 gadiem, tiktu klasificētas kā *ISCED 010*.

⁽²⁹⁾ Beļģijā, Čehijā, Īrijā, Grieķijā, Francijā, Itālijā, Kiprā, Luksemburgā, Ungārijā, Maltā, Nīderlandē, Polijā, Portugālē, Rumānijā, Slovākijā, Albānijā, Šveicē, Lihtenšteinā un Turcijā.

⁽³⁰⁾ Horvātijā, Latvijā, Lietuvā, Slovēnijā, Somijā, Zviedrijā, Bosnijā un Hercegovinā, Islandē, Melnkalnē, Ziemeļmaķedonijā, Norvēģijā un Serbijā.

Septiņās valstīs paralēli pastāv gan vienotās, gan dalītās struktūras iestādes (Bulgārijā, Dānijā, Vācijā, Igaunijā, Spānijā, Austrijā un Apvienotajā Karalistē). Lielākajā daļā šo jaukto sistēmu abu veidu iestādēs tiek īstenotas uz izglītību vērstas programmas, kas klasificētas kā *ISCED 0*.

A2.b attēls BAIA iestāžu organizācija Eiropā, 2018./19. māc. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

BAIA sistēmās ar dalītās struktūras iestādēm pāreja no vienas iestādes uz otru parasti notiek 3 gadu vecumā. Tā var notikt arī agrāk (divarpus gadu vecumā Beļģijā, franču un flāmu kopienā) vai vēlāk (4 gadu vecumā Grieķijā, Nīderlandē, Šveicē un Lihtenšteinā). Informāciju par BAIA iestāžu organizāciju un vecuma grupām konkrētās izglītības sistēmās skatīt Informācijā par nacionālajām sistēmām ziņojuma beigās.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Malta un Portugāle. Attēlā atspoguļota situācija publiskajā sektorā. Privātajā sektorā pastāv arī vienotās struktūras iestādes.

Desmit valstīs pēdējo vienu vai divus BAIA gadus pirms sākumskolas bērniem ir jāapmeklē pirmsskolas klase. Šajā īpašajā BAIA posmā tiek īstenota obligāta izglītības programma, kas ir atšķirīga no galvenās pirmsskolas izglītības programmas (sk. Informāciju par nacionālajām sistēmām). Tā mērķis ir atvieglot pāreju no holistiskām un rotaļās balstītām bērnu agrīnās izglītības un aprūpes programmām uz sākumskolas izglītību, kur tiek mācītas tādas pamatprasmes kā lasīšana, rakstīšana un rēķināšana, t. i., rakstpratība un rēķinpratība. Lai uzlabotu gatavību skolai, dažās valstīs pirmsskolas klasēs lielāka uzmanība tiek pievērsta lasītprasmei un individuālai apmācībai, kā arī tiek izmantotas daudzveidīgākas vērtēšanas metodes, salīdzinot ar agrīnajiem BAIA gadiem (sk. D3.–D5. attēlu). Pirmsskolas klases var būt organizētas BAIA iestādēs vai sākumskolās (sk. D9. attēlu). Tās ir vairāk izplatītas tajās valstīs, kurās ir vienotās struktūras iestādes (Horvātijā, Latvijā, Lietuvā, Somijā, Zviedrijā, Bosnijā un Hercegovinā un Serbijā). Tajās izglītības sistēmās, kur BAIA ir organizēta divos atsevišķos posmos, pirmsskolas klases ir mazāk izplatītas (Bulgārijā, Kiprā un Luksemburgā). Sistēmās ar dalītās struktūras iestādēm par sagatavošanos sākumskolas izglītībai bieži tiek uzskatīts viss BAIA otrais posms, sākot no 3 gadu vecuma.

REGULĒTA MĀJAS VIDĒ SNIEGTA BAIA IR IZPLATĪTA TIKAI DAŽĀS EIROPAS VALSTĪS

Līdztekus iestādēs sniegtai BAIA tiesiskajā regulējumā var būt paredzēti arī regulēti mājas vidē sniegti BAIA pakalpojumi, kuriem jāatbilst attiecīgiem noteikumiem un kvalitātes standartiem. Šādu pakalpojumus var īstenot vai nu bērna, vai pakalpojuma sniedzēja dzīvesvietā, taču šajā ziņojumā ir aplūkoti tikai otrie, t. i., pakalpojumi, kas tiek īstenoti pakalpojuma sniedzēja dzīvesvietā.

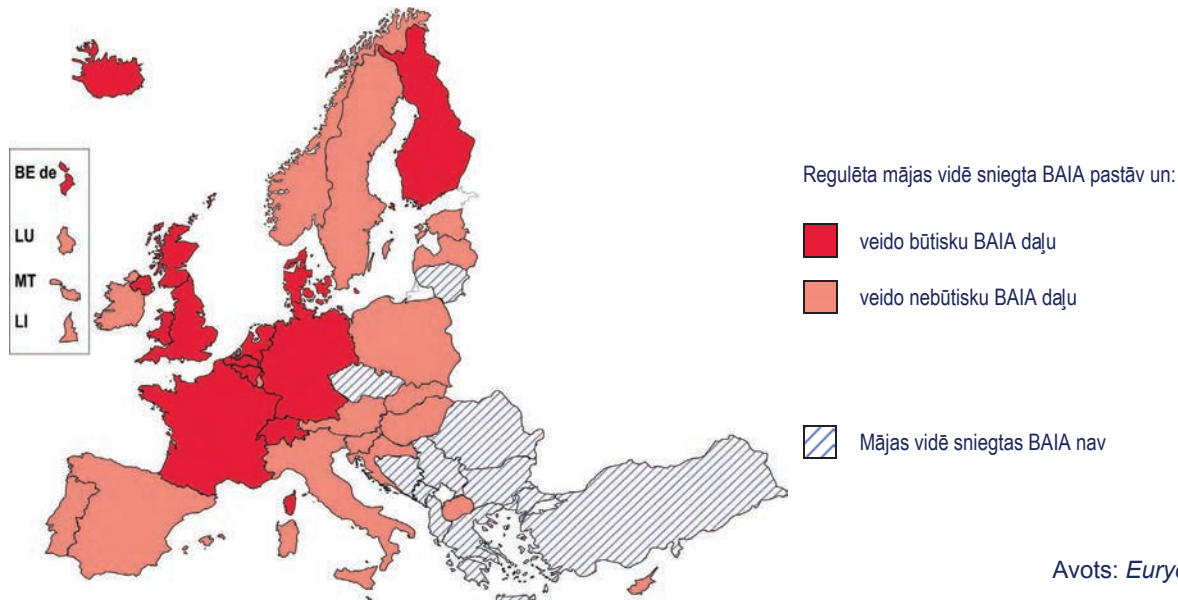
Mājas vidē sniegtā BAIA var veidot gan ievērojamu, gan nebūtisku bērnu aprūpes un izglītības pakalpojumu daļu; tas lielā mērā ir atkarīgs no bērnu vecuma. Parasti bērnu pieskatītāji aprūpē jaunākus bērnus, jo mājas vide un aprūpe mazās grupās bieži tiek uzskatīta par piemērotāku mazbērniem. Vecāki bērni aprūpi mājās galvenokārt izmanto tad, ja BAIA iestāžu darbalais ir nepietiekams.

Vācijā dienas aprūpe ģimenē bērniem līdz 3 gadu vecumam likumā ir uzskatīta par līdzvērtīgu iestādēs sniegtajai BAIA (Sociālā kodeksa grāmata, Bērnu un jaunatnes likums, SGB VIII 24.§). Attiecībā uz bērniem no 3 gadu vecuma tā galvenokārt tiek izmantota kā papildu iespēja, ja BAIA centru darbalais ir nepietiekams. Likumīgās tiesības uz BAIA bērniem no 3 gadu vecuma attiecas tikai uz BAIA iestādēm.

A3. attēlā ir redzams, cik lielā mērā mājas vidē sniegtie pakalpojumi bērniem līdz 3 gadu vecumam tiek izmantoti. Pieskatītāji bērnus uzrauga trīs ceturtdaļās Eiropas izglītības sistēmu, taču būtisku BAIA daļu šāds regulēts pakalpojums mājas vidē veido tikai dažās valstīs. Francija ir vienīgā Eiropas valsts, kur mājas vidē īstenotā aprūpe ir galvenā BAIA forma bērniem līdz 3 gadu vecumam.

Francijā 2016. gadā bija 425 000 *assistant(e)s maternel(le)s*, kas piedāvāja vietas 33,4 % bērnu līdz 3 gadu vecumam (sk. ONAPE, CNAF, 2018, 30. lpp.). Tas veido 57 % no visām BAIA vietām, kas pieejamas bērniem līdz 3 gadu vecumam.

|| A3. attēls. Regulēta mājas vidē sniegta BAIA bērniem līdz 3 gadu vecumam, 2018./19. māc. g.

Paskaidrojums

Mājas vidē sniegta BAIA ir valstiski regulēts pakalpojums, kas tiek īstenots pakalpojuma sniedzēja dzīvesvietā. Vairāk informācijas sk. Glosārijā.

Mājas vidē sniegtās BAIA relatīvā nozīme ir vērtēta, balstoties valstu statistikas datos un ekspertu aprēķinos. Tur, kur ir pieejami dati, mājas vidē sniegtā BAIA tiek uzskatīta par būtisku, ja tā veido vismaz 10 % BAIA vietu.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Čehija un Melnkalne. Tiesību aktos mājas vidē sniegta BAIA ir atļauta, taču praksē tā tiek īstenota reti.

Vācija. Dažādās federālajās zemēs situācija ir atšķirīga. Dažās no tām mājas vidē sniegtie pakalpojumi tiek īstenoti reti.

Spānija. Regulēta mājas vidē sniegta BAIA pastāv tikai divos autonomajos apgabalos: Madridē un Navarrā.

Astoņās izglītības sistēmās būtisku to bērnu daļu, kuri nav sasnieguši 3 gadu vecumu, aprūpē bērnu pieskatītāji, lai gan mājas vidē sniegti pakalpojumi nav izplatītākais BAIA veids.

Beļģijā mājas vidē sniegtu BAIA pakalpojumu izmanto 3 no 10 bērniem, kas jaunāki par 3 gadiem.

Dānijā mājas vidē sniegtie pakalpojumi (*dagpleje*) veido vienu trešdaļu no BAIA vietām bērniem līdz 3 gadu vecumam. 2017. gadā 33,8 % no 0–2 gadus vecajiem bērniem, kuri apmeklēja BAIA, izmantoja *dagpleje* pakalpojumu.

Vācijā dienas aprūpei ģimenē ir liela loma daudzās federālajās zemēs. 2017. gadā dienas aprūpi ģimenē Vācijā izmantoja 121 033 bērni (5,3 % no bērniem līdz 3 gadu vecumam jeb 14,1 % no BAIA izmantotajiem). Tomēr starp federālajām zemēm pastāv būtiskas atšķirības. Piemēram, Ziemeļreinā-Vestfālenē bērnu pieskatītāji aprūpē 8,2 procentus bērnu, kas jaunāki par 3 gadiem, Saksijā-Anhaltē tikai 1,3 %, savukārt Bavārijā – 2,1 %.

Nīderlandē 2018. gada septembrī mājas vidē sniegtos pakalpojumus (*gastouderopvang*) izmantoja 46 750 bērni, kas jaunāki par 3 gadiem. Tas veido 18 % no visiem BAIA izmantojošajiem bērniem šajā vecuma grupā.

Somijā mājas vidē sniegto pakalpojumu (*perepāivāhoito/familjedagvård*) īpatsvars pakāpeniski samazinās, tomēr tā joprojām ir nozīmīga pakalpojuma daļa starp 1 gadu vecajiem bērniem (6,7 % no visiem šajā vecuma grupā jeb 21 % no tiem bērniem, kuri izmanto BAIA) un 2 gadus vecajiem bērniem (9,4 % no visiem šajā vecuma grupā jeb 17 % no tiem, kuri izmanto BAIA).

Apvienotajā Karalistē (Skotijā) bērnu pieskatītāji rūpējas par 7–8 % bērnu vecumā no 1 līdz 4 gadiem, nodrošinot 16–22 % no visām pieejamajām BAIA vietām bērniem līdz 3 gadu vecumam. Turklāt Apvienotajā Karalistē (Anglijā, Velsā un Skotijā) visiem bērniem, sākot no 3 gadu vecuma, likumīgās tiesības uz BAIA attiecas uz visiem reglamentētajiem BAIA pakalpojumu veidiem, t. sk. bērnu pieskatītājiem, kuri pakalpojumus sniedz mājas vidē.

Tiek lēsts, ka **Šveicē** ir no 8 200 līdz 9 600 regulētās dienas aprūpes ģimenēm, kuras rūpējas par jebkura vecuma bērniem (sk. *Bundesamt für Sozialversicherungen*, 2017).

Islandē mājas vidē sniegtie pakalpojumi ir būtiska BAIA pakalpojumu daļa starp 1 gadu veciem bērniem – 2016. gadā 28,1 % šī vecuma bērnu izmantoja mājas vidē sniegtos pakalpojumus (40 % no visām BAIA vietām). Šis īpatsvars ievērojami samazinās no 2 gadu vecuma, kad 95 % bērnu apmeklē BAIA iestādes (*Statistics Iceland*, 2018a, 2018b).

Regulēta mājas vidē sniegta BAIA nepastāv 10 Eiropas valstīs, kuras lielākoties atrodas centrālajos un dienvidaustrumu reģionos (Bulgārijā, Čehijā, Grieķijā, Lietuvā, Rumānijā, Albānijā, Bosnijā un Hercegovinā, Melnkalnē, Serbijā un Turcijā). Īrija ir vienīgā valsts, kur ir liels neregulēts bērnu pieskatīšanas sektors; tas, iespējams, liecina par izteikti nepietiekamu regulēta mājas vidē sniegta BAIA pakalpojuma piedāvājumu.

LIELĀKAJĀ DAĻĀ VALSTU PAR BAIA IESTĀDĒM BĒRNIEM NO 3 GADU VECUMA IR ATBILDĪGA IZGLĪTĪBAS MINISTRIJA

Analizējot par BAIA iestādēm atbildīgo pārvaldes iestāžu dokumentus, var gūt priekšstatu par to, kāda ir valdības pieeja attiecībā uz BAIA. Izglītības ministrija var uztvert BAIA kā pirmo izglītības posmu, savukārt par ģimenes vai sociālajām lietām atbildīgā ministrija var vairāk pievērsties bērnu aprūpes aspektam (sk. D1. attēlu par BAIA izglītības vadlīnijām).

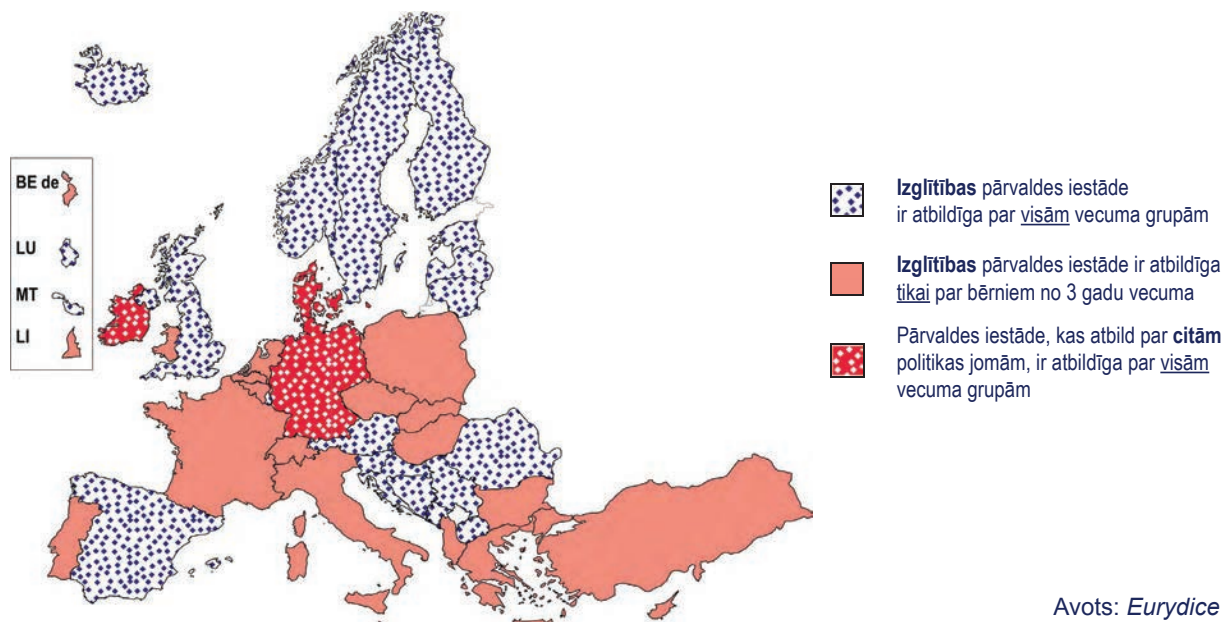
A4. attēlā redzams, ka 21 izglītības sistēmā par visām BAIA iestādēm ir atbildīga izglītības pārvaldes iestāde. 18 no tām BAIA pakalpojumi tiek sniegti vai nu tikai vienotās struktūras iestādēs, vai nu gan vienotās, gan dalītās struktūras iestādēs atkarībā no bērnu vecuma ⁽³¹⁾. No tām valstīm, kur BAIA tiek nodrošināta dalītās struktūras iestādēs, tikai trijās galvenā atbildīgā par BAIA ir tā pārvaldes iestāde, kas ir atbildīga par izglītību visā BAIA posmā (Luksemburgā, Maltā un Rumānijā).

Gandrīz pusē sistēmu par BAIA pakalpojumiem bērniem, kas vecāki par 3 gadiem, ir atbildīga par izglītību atbildīgā pārvaldes iestāde, savukārt par jaunāko bērnu aprūpi ir atbildīga cita pārvaldes

⁽³¹⁾ Igaunijā, Spānijā, Horvātijā, Latvijā, Lietuvā, Austrijā, Slovēnijā, Somijā, Zviedrijā, Apvienotajā Karalistē (Anglijā, Ziemeļīrijā un Skotijā), Bosnijā un Hercegovinā, Islandē, Melnkalnē, Ziemeļmaķedonijā, Norvēģijā un Serbijā.

iestāde – parasti tā, kura ir atbildīga par sociālajiem jautājumiem. Šis ir vizualizējamais modelis tajās valstīs, kur bērni, kas BAIA sāk izmantot agrīnā vecumā, parasti ap 3 gadu vecumu pāriet uz cita veida BAIA iestādi⁽³²⁾. Tas attiecas arī uz Bulgāriju un Apvienoto Karalisti (Velsu), kur pastāv gan vienotās, gan dalītās struktūras iestādes.

A4. attēls. Par BAIA iestādēm atbildīgās pārvaldes iestādes, 2018./19. māc. g.

Paskaidrojums

Gadījumos, kad par dažādiem BAIA aspektiem ir atbildīgas dažādas pārvaldes iestādes, attēlā kā atbildīgā ir norādīta par izglītību atbildīgā pārvaldes iestāde, ja vien tās loma nav īpaši ierobežota.

Atbildīgo pārvaldes iestāžu saraksts ir sniegts B pielikumā.

Pāreja no viena veida iestādes uz otru parasti notiek 3 gadu vecumā, bet tā var notikt arī agrāk (divarpus gadu vecumā Beļģijā (franču un flāmu kopienā)) vai 4 gadu vecumā (Grieķijā, Nīderlandē, Šveicē un Lihtenšteinā).

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Vācija, Spānija un Šveice. Attēlā ir atspoguļota vizualizējamā situācija reģionos kopumā.

Igaunija. Attēlā ir parādīta situācija attiecībā uz *koolieelne lasteasutus* (1–7 g. v. bērniem), kurā vairums bērnu pavada visu BAIA posmu. Sociālo lietu ministrija ir atbildīga par *lapsehoiuteenus* (0–3 g. v.).

Itālija. Attiecībā uz bērniem līdz 3 gadu vecumam (*nido d'infanzia un servizi educativi integrativi*) situācija dažādos reģionos atšķiras. Izglītības, universitātes un pētniecības ministrijai ir ierobežota loma (galvenokārt atbildīga par izglītības aspektiem).

Visbeidzot, izglītības pārvaldes iestāde par BAIA pakalpojumiem nav atbildīga tikai trīs izglītības sistēmās: Dānijā, Vācijā un Īrijā. Par visu BAIA posmu ir atbildīga tā pārvaldes iestāde, kuras pienākumos ietilpst pakalpojumi bērniem vai ģimenes lietām. Tas varētu būt saistīts ar vispārējo filozofiju attiecībā uz bērnu agrīno izglītību un aprūpi (piemēram, vācu bērnudārza (*Kindergarten*) pieeja). Savukārt Dānijā atbildība par BAIA tiek pārcelta no Izglītības ministrijas uz Bērnu un sociālo lietu ministriju atkarībā no valdības.

Divās valstīs izglītības ministrija ir atbildīga par BAIA kopīgi ar citu ministriju.

Rumānijā par BAIA pakalpojumu vecākiem bērniem (*grădiniță*) ir atbildīga tikai Izglītības ministrija. Attiecībā uz pakalpojumu bērniem, kas ir jaunāki par 3 gadiem (*creșă*) pašlaik kopīgi ir atbildīgas Veselības ministrija un Darba un sociālā taisnīguma ministrija. Sākot ar 2019./20. māc. g., par visiem BAIA pakalpojumiem būs atbildīga vienīgi Izglītības ministrija.

⁽³²⁾ Beļģijā (visās trīs kopienās), Čehijā, Grieķijā, Francijā, Kiprā, Ungārijā, Nīderlandē, Polijā, Portugālē, Slovākijā, Albānijā, Šveicē, Lihtenšteinā un Turcijā.

Ziemeļmaķedonijā par BAIA pakalpojumiem ir kopīgi atbildīgas divas ministrijas. Izglītības aspektus pārvalda Izglītības un zinātnes ministrija, savukārt par aprūpes un organizatoriskajiem aspektiem ir atbildīga Darba un sociālās politikas ministrija.

Federālās vai decentralizētās valstīs par BAIA pakalpojumiem var būt atbildīgi dažādi pārvaldes līmeņi (proti, gan centrālā, gan reģionālā valdība dažādās jomās darbojas kā augstākās pārvaldes iestāde) vai arī atbildība var tikt pilnībā deleģēta, dažkārt minimālu koordinēšanas lomu uzticot centrālajam līmenim un/vai izvirzot obligātās prasības.

Vācijā centrālajā līmenī ir atbildīga Federālā ģimenes lietu, vecāka gadagājuma cilvēku, sievietes un jaunatnes lietu ministrija, taču par pamatkompetencēm ir atbildīgas federālās zemes, kas regulē BAIA saskaņā ar valsts tiesību aktu prasībām (piemēram, Sociālā kodeksa grāmatu un Bērnu un jaunatnes likumu). Lielākajā daļā federālo zemju par BAIA ir atbildīgs izglītības departaments. Dažās federālajās zemēs par to ir atbildīgs sociālo lietu departaments.

Spānijā katra autonomā apgabala izglītības departaments ir vienīgā augstākās pārvaldes iestāde, kas ir atbildīga par BAIA jaunākiem bērniem (*escuelas infantiles, primic ciclo*), izņemot Galisiju, kur par to ir atbildīgs sociālo lietu departaments. Uz BAIA bērniem no 3 gadu vecuma (*escuelas infantiles, segundo ciclo un colegios de Educación infantil y primaria*) attiecas Izglītības un arodmācību ministrijas noteiktās prasības par izglītības pamatsaturu, mērķiem un vērtēšanas kritērijiem. Autonomie apgabali pieņem noteikumus, kas nepieciešami, lai centrāli noteiktās prasības īstenotu savā teritorijā. Seūtas un Melijas pilsētās par visām BAIA iestādēm ir atbildīga Izglītības un arodmācību ministrija.

Austrijā par BAIA iestādēm parasti ir atbildīgas administrācijas, kas federālajās zemēs atbild par izglītību.

Bosnijā un **Hercegovinā** BAIA pakalpojumu pārvalda 12 atbildīgās iestādes: Serbu Republika, 10 Bosnijas un Hercegovinas federācijas kantoni un Brčko apgabals. Visās šajās sistēmās atbildīgā ir izglītības ministrija.

Šveicē par BAIA īstenošanu un spēkā esošo augstākā līmeņa prasību ieviešanu attiecīgajās teritorijās ir atbildīgi kantoni. Galvenokārt tas nozīmē iestāžu sertificēšanu un pārraudzīšanu. Vairumā gadījumu par BAIA pakalpojumiem bērniem līdz 4 gadu vecumam (*Kindertagesstätte / crèche / nido d'infanzia*) ir atbildīgas kantonu administrācijas, kuras atbild par ģimenes un sociālo lietu politiku. Šveices kantonu sociālo lietu ministru konference uzņemas koordinējošo lomu un var pieņemt ieteikumus par bērnu agrīno aprūpi. BAIA pakalpojumi 4 un 5 gadus veciem bērniem (*Kindergarten / école enfantine / scuola dell'infanzia*) ir kantonu izglītības administrāciju pārziņā, un Šveices kantonu izglītības ministru konference pilda koordinējošo lomu.

Vienā valstī, kas nav ne federāla, ne decentralizēta, BAIA iestāžu pakalpojumi līdz 3 gadus veciem bērniem gandrīz pilnībā ir deleģēti reģioniem.

Itālijā reģioni ir atbildīgi par BAIA sabiedriskā pakalpojuma regulēšanu bērniem līdz 3 gadu vecumam (*nido d'infanzia un servizi educativi integrativi*). Atkarībā no reģiona pārvaldes administrācija var atbildēt par izglītību vai sociālajām lietām. 2015. gadā tiesību aktos tika paredzēta integrēta izglītības pakalpojumu sistēma 0–6 gadus veciem bērniem (likums Nr. 107/2015), un 2017. gadā tā tika grozīta (dekrēts Nr. 65/2017). Augstākajā līmenī par šīs integrētās sistēmas izstrādi ir atbildīga Izglītības, universitātes un pētniecības ministrija.

Parasti mājas vidē sniegtā BAIA ir pakļauta tām pārvaldes iestādēm, kuras ir atbildīgas par ģimeni, bērniem un sociālajiem pakalpojumiem (sk. A3. attēlu un B pielikumu). Valstīs, kurās jaunākie un vecākie bērni apmeklē dalītās struktūras iestādes, par bērnu pieskatītājiem parasti ir atbildīgas tās pārvaldes iestādes, kuras ir atbildīgas par BAIA iestādēm bērniem līdz 3 gadu vecumam. Tomēr Luksemburgā, Maltā, Slovēnijā, Somijā, Zviedrijā, Apvienotajā Karalistē (Anglijā, Ziemeļīrijā un Skotijā) un Norvēģijā par izglītību atbildīgās pārvaldes iestādes ir atbildīgas par visu BAIA sektoru, t. sk. mājas vidē sniegtajiem pakalpojumiem.

AUGSTĀKĀS PĀRVALDES IESTĀDES RETI SNIEDZ REKOMENDĀCIJAS PAR PASĀKUMIEM, KAS ATVIEGLOTU PĀREJU NO BĒRNU APRŪPES IESTĀDES UZ IZGLĪTĪBAS IESTĀDI

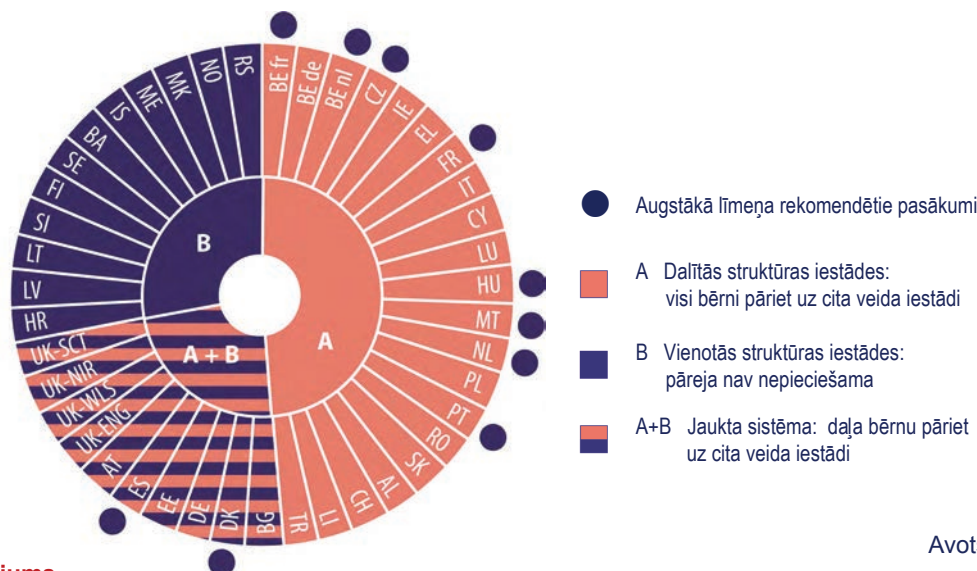
Mazam bērnam jebkura pāreja – no mājas vidē sniegtas BAIA uz BAIA iestādi, no vienas iestādes uz otru vai no BAIA iestādes uz skolu –, ir svarīgs solis, kuram viņš ir rūpīgi jā sagatavo, lai tas noritētu gludi.

Tikai 7 no 32 izglītības sistēmām, kurās pastāv regulēta mājas vidē sniegta bērnu agrīnā izglītība un aprūpe (sk. A3. attēlu), tiek rekomendēti pasākumi, kas varētu atvieglot pāreju no mājas vidē sniegtas BAIA uz BAIA iestādi (Beļģija (franču un flāmu kopienā), Francijā, Maltā, Slovēnijā, Somijā un Apvienotajā Karalistē (Skotijā)).

Atkarībā no BAIA strukturālās organizācijas bērniem iestāde var arī nebūt jāmaina (sk. A2.a un A2.b attēlu). Nekāda pāreja nenotiek tajās valstīs, kur BAIA tiek organizēta tikai vienotās struktūras iestādēs. Šāda situācija ir trešdaļā Eiropas valstu. Pārējās valstīs vismaz daļai bērnu var nākties pāriet no bērnu aprūpes iestādes uz izglītības iestādi.

A5. attēlā uzmanība ir pievērsta galvenajam strukturālajam pārejas punktam (parasti ap 3 g. v.), kāds pastāv trīs ceturtdaļās izglītības sistēmu. 21 sistēmā visi bērni ap šo laiku pāriet uz cita veida iestādi. Citās 10 sistēmās, kur ir gan vienotās, gan dalītās struktūras BAIA iestādes, pāreja šajā brīdī skar tikai daļu bērnu. Tomēr augstākā līmeņa rekomendācijas par to, kā šī pārmaiņa būtu jā īsteno, ir pieņemtas tikai 9 izglītības sistēmās, kurās notiek strukturālā pāreja (Beļģijā (franču un flāmu kopienā), Čehijā, Dānijā, Spānijā, Francijā, Ungārijā, Maltā, Nīderlandē un Portugālē).

A5. attēls. Augstākā līmeņa rekomendācijas par pasākumiem, kas atvieglotu bērnu pāreju uz cita veida BAIA iestādi apmēram 3 gadu vecumā, 2018./19. mās. g.

Paskaidrojums

Šis attēls attiecas uz tiem bērniem, kuri BAIA sāk agrīnā vecumā (jaunāki par 3 gadiem). Ir ņemta vērā tikai strukturālā pāreja no bērnu aprūpes iestādes uz izglītības iestādi; nav ņemta vērā pāreja viena veida iestādes ietvaros ģimenes lēmuma rezultātā. Nav ņemtas vērā arī pirmsskolas mācību iestādēs organizētas BAIA grupas mazāk apdzīvotos rajonos.

Pāreja no viena veida iestādes uz citu parasti notiek 3 gadu vecumā, taču tā var notikt arī agrāk: divarpus gadu vecumā (Beļģijā (franču un flāmu kopienā)) un 4 gadu vecumā (Grieķijā, Nīderlandē, Šveicē un Lihtenšteinā).

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Čehija. Bērni var sākt apmeklēt bērnudārzu (*mateřská škola*) 2–5 gadu vecumā.

Malta un Portugāle. Attēlā atspoguļota situācija publiskajā sektorā. Privātajā sektorā pastāv arī vienotās struktūras iestādes.

Šveice. Regulējums dažādos kantonos ir atšķirīgs.

Rekomendētie pasākumi ir paredzēti, lai atvieglotu šo pāreju un palīdzētu bērniem pielāgoties jaunajai videi. Starp tiem var būt bērna iepazīstināšana ar jauno vidi pirms oficiālā sākuma datuma, piemēram, jaunās iestādes apmeklējums un tikšanās ar jaunajiem darbiniekiem. Bieži pārejas procesā tiek iesaistīti arī vecāki. Daži no ieteikumiem ir paredzēti, lai veicinātu vecāku izpratni par šī soļa nozīmi viņu bērna dzīvē un mudinātu vecākus plānot šo pāreju, piemēram, organizējot tikšanos ar jaunajiem darbiniekiem, kuri turpmāk būs atbildīgi par viņu bērnu. Daži pasākumi īpaši attiecas uz pārejas periodu, piemēram, pakāpeniski tiek palielināts jaunajā iestādē pavadītais laiks, tiek palielināts darbinieku skaits uzņemšanas posmā, bērni tiek iepazīstināti ar jauno pirmsskolas izglītības iestādi vai BAIA iestādi vienu vai divas dienas pirms vecākie bērni sāk mācību gadu, vecāki tiek mudināti pirmās pāris dienas pavadīt laiku kopā ar bērniem šajā iestādē.

Tālāk sniegti daži augstākās pārvaldes iestādes rekomendēto pasākumu piemēri.

Beļģijas flāmu kopienā viens no trim pīlāriem tā sauktajā Rīcības plānā, kura nolūks ir nodrošināt, lai visi mazuļi apmeklētu pirmsskolas izglītības iestādi ⁽³³⁾ (pieņemts 2017. gadā), nodrošina kvalitatīvu pāreju no mājām vai bērnu aprūpes, kas sniegta mājas vidē vai iestādē, uz pirmsskolas izglītību (*kleuteronderwijs*). Šajā sakarā ir izveidota darba grupa, ko veido Labklājības, veselības un ģimenes ministrija un Izglītības un apmācības ministrija. Šim pīlāram ir četri mērķi: 1) strukturālā nepārtrauktība: sadarbība starp dažādiem dienestiem reģionālā un vietējā līmenī, īpašu uzmanību pievēršot sociāli neaizsargātām grupām; 2) pedagoģiskā nepārtrauktība: pedagoģisko programmu salāgošana; 3) profesionālā nepārtrauktība: visu iesaistīto speciālistu kopīga atbildība par bērnu un viņu vecāku atbalstīšanu pārejas posmā; 4) nepārtrauktība attiecībā uz mājām, apkārtni un sabiedrību: dialogs starp speciālistiem, vecākiem, apkārtni un sabiedrību, veidojot vietējās partnerības un mudinot vecākus iesaistīties un piedalīties.

Francijā tiek ieteikta cieša vietējā līmeņa sadarbība starp mazbērnu aprūpes dienestiem (*accueil du jeune enfant*) un pirmsskolas izglītības iestādēm (*écoles maternelles*), lai atvieglotu pāreju bērniem 2 vai 3 gadu vecumā. Ir jāizveido kopēja vietējā platforma, lai atvieglotu informācijas apmaiņu starp ģimenēm un personālu mazbērnu aprūpes iestādēs, no vienas puses, un pirmsskolas izglītības iestāžu skolotājiem, no otras puses, lai atrastu labāko veidu, kā atbalstīt katru bērnu pārejas posmā (Apkārtraksts 2012–202, 2012. gada 18. decembris, L. 214–5. pants, Sociālās darbības un ģimeņu kodekss).

Spānijā dažas izglītības pārvaldes iestādes ir izstrādājušas pasākumus, lai atvieglotu to bērnu adaptāciju, kuri sāk BAIA otro ciklu (iestādes bērniem no 3 gadu vecuma). Šajā „pielāgošanās” vai „uzņemšanas” periodā pasākumi ir vērsti uz ģimenēm un bērniem, lai ļautu bērniem justies droši un pieņemtiem. Šie pasākumi bieži vien ir paredzēti BAIA noteikumos. Daži autonomie apgabali iet soli tālāk, piemēram, Andalūzija ir izdevusi īpašu skrejlapu par šo tēmu ⁽³⁴⁾.

Trijās no tām valstīm, kurās ir pārejas pasākumi, augstākās pārvaldes iestāde nesniedz rekomendācijas par konkrētiem pasākumiem, bet nosaka, ka pasākumi ir jāveic vietējā vai iestādes līmenī.

Čehijā Pirmsskolas izglītības pamatprogramma paredz, ka visiem bērniem, kas sāk bērnudārza gaitas (*mateřská škola*), ir jāizveido individuāls pielāgošanās režīms. Katra skola nosaka pati savus adaptācijas pasākumus savā skolas izglītības programmā.

Dānijā augstākās pārvaldes iestāde nesniedz rekomendācijas par konkrētiem pasākumiem, bet pašvaldībām ir pienākums izdot pārejas vadlīnijas.

Nīderlandē Dekrētā par kvalitatīvas pamatskolas izglītības pamatnosacījumiem minēts, ka ir jābūt izstrādātam plānam par 4 gadus veco bērnu vienmērīgu pāriešanu uz skolu (*kleuterklas*).

Dažās valstīs augstākā līmeņa rekomendāciju nav, bet pārejas pasākumus organizē BAIA iestādes. Tā tas ir, piemēram, Dānijā, Vācijā un Itālijā.

⁽³³⁾ *Actieplan kleuterparticipatie*, pieejams: <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/actieplan-kleuterparticipatie>.

⁽³⁴⁾ *De la Escuela al Colegio: Actuaciones relacionadas con el tránsito entre el 1° y 2° ciclo de Educación Infantil*, pieejams: https://www.juntadeandalucia.es/export/drupaljda/orientaciones-transito-0-3-a-3-6_2-0-1.pdf.

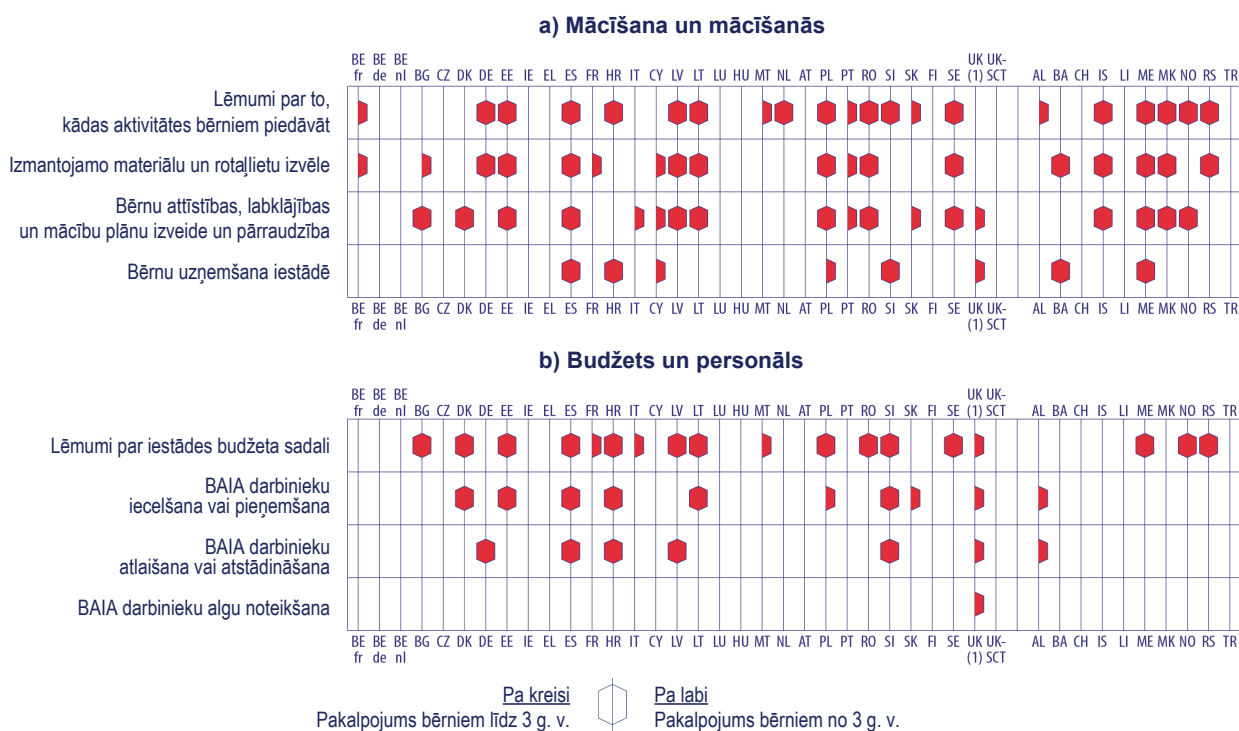

VECĀKU PĀRSTĀVJI PARASTI VAR IETEKMĒT NOTEIKUMUS, KAS REGULĒ IKDIENAS DŽĪVI BAIA IESTĀDĒS

Viens no veidiem, kā iesaistīt vecākus BAIA iestāžu darbībā, ir mudināt viņus piedalīties tās pārvaldībā. A6. attēlā ir redzama tikai tāda vecāku iesaistīšanās konkrētās BAIA iestādes padomē vai valdē, ko nosaka augstākā līmeņa noteikumi. Nav ņemta vērā līdzdalība vecāku padomēs vai vecāku pārstāvības institūcijās ārpus konkrētās iestādes.

Tajās 30 izglītības sistēmās, kurās ir rekomendācijas par vecāku iesaistīšanos bērna apmeklētās iestādes valdē, vizitplatītākās jomas, kurās vecākiem ir kaut kāda ietekme, ir mācīšana un mācīšanās, kā arī budžeta sadale attiecīgajā iestādē. Ar vecāku pārstāvjiem reti konsultējas par uzņemšanas jautājumiem (iespējams, tāpēc, ka tos uzskata par tīri administratīviem) un par personāla jautājumiem.

|| A6. attēls. Vecāku ietekmes jomas, darbojoties BAIA iestādes valdē, 2018./19. māc. g.

Avots: Eurydice

UK (1) = UK-ENG/WLS/NIR

Paskaidrojums

Attēlā parādītas tās jomas, kuras saskaņā ar augstākā līmeņa noteikumiem vecāki, darbojoties tās BAIA iestādes, kurā mācās vismaz viens no viņu bērniem, pārvaldes institūcijā (padomē vai valdē), var ietekmēt.

Ir uzskatīts, ka viņiem ir ietekme kādā jomā, ja viņiem ir balsstiesības pārvaldes institūcijā un ja šai institūcijai pašai šajā jomā ir konsultatīvas vai lēmumu pieņemšanas funkcijas. Attēlā šīs funkcijas nav nošķirtas. Nav ņemta vērā vecāku dalība tādās vecāku padomēs vai vecāku pārstāvības institūcijās, kuras atrodas ārpus konkrētās iestādes.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Spānija. Attēlā atspoguļotas tikai publiskās un publiski subsidētās privātās BAIA iestādes. Privātais pašfinansētais sektors netiek regulēts.

Zviedrija. Valdes esamību vietējais līmenis nosaka autonomi, tomēr visās BAIA iestādēs ir obligāti jābūt forumam, kurā ir pārstāvēti gan darbinieki, gan vecāki.

Apvienotā Karaliste (ENG/WLS). Vecāki tiek iesaistīti lēmumu pieņemšanā par uzņemšanas politiku sākumskolu *nursery classes* (un *reception classes*), izmantojot direktoru padomi tikai *voluntary-aided* un *foundation* skolās (Anglijā un Velsā) un *academies* (Anglijā). Tas neattiecas uz *community* skolām un *voluntary-controlled* skolām, kuru uzņemšanas politiku nosaka vietējā pašvaldība.

Lūk, daži piemēri par vecāku dalību BAIA iestādes pārvaldē.

Francijā *écoles maternelles* (vecākiem bērniem) skolas padome, kurā ietilpst vecāku pārstāvji, apstiprina skolas direktora ierosinātos skolas noteikumus, ierosina nedēļas nodarbību sarakstu, ko galīgi apstiprina reģionālais izglītības direktors, piedalās skolas plāna sagatavošanā un pieņemšanā. Skolas padome arī apstiprina papildu izglītības, sporta un kultūras pasākumu organizēšanu un ir atbildīga par konsultācijām ar mēru par telpu izmantošanu ārpusstundu laikā. Tā regulāri tiek informēta par skolotāju un vecāku organizētajām sanāksmēm, it īpaši tām, kuras notiek mācību gada sākumā (Izglītības kodekss, D411-2. pants).

Slovēnijā publisko bērnudārzu padomē ir personāla un pašvaldības pārstāvji, kā arī trīs vecāku pārstāvji. Viņu uzdevums ir pieņemt attīstības plānu un bērnudārza ikgadējo pašvērtējuma ziņojumu, kā arī ziņot par gada darba plāna izpildi. Pārstāvji apspriež ziņojumus par izglītības jautājumiem un skolu pārbaudēm, kā arī jautājumus, ko iesniegusi pirmsskolas skolotāju asambleja, vecāku padome un darbinieku arodbiedrību pārstāvji. Ja pieteikumu skaits pārsniedz brīvo vietu skaitu, uzņemšanas komisija veic galīgo atlasi. Bērnu uzņemšanas komitejas struktūru un uzņemšanas kritērijus nosaka dibinātāja pašvaldība pēc bērnudārza padomes ierosinājuma. Bērnudārza padome ir atbildīga arī par izglītības iestādes vadītāja iecelšanu un atlaišanu, kā arī par lēmumu pieņemšanu saistībā ar pārsūdzībām attiecībā uz darbinieku tiesībām, pienākumiem un atbildību. Katrā bērnudārzā ir arī vecāku padome. Tajā no katras bērnu grupas ir viens vecāku pārstāvis, un tai galvenokārt ir konsultatīva loma.

Dažās izglītības sistēmās augstākās pārvaldes iestāde uzsver vecāku līdzdalības nozīmi, bet nenorāda viņu kompetences jomas un/vai iespējamās līdzdalības formu.

Beļģijas flāmu kopienā bērnu aprūpi reglamentējošie tiesību akti (bērniem no dzimšanas līdz 3 gadu vecumam) nosaka, ka par iestādes organizāciju ir jākonsultējas ar vecākiem, taču sīkākus norādījumus nesniedz. *Kleuteronderwijs* (3–5 g. v. bērniem) vecāki nekad netiek iesaistīti valdē. Skolai ir pienākums izveidot vecāku padomi, ja to pieprasa vismaz 10 % vecāku un vismaz 3 vecāki. Šī vecāku padome atbalsta skolas padomi, kas savukārt sniedz padomus skolas valdei.

Vācijā federālie noteikumi visām publiski finansētām BAIA formām paredz, ka vecākiem ir jāpiedalās visu tādu iestādes lēmumu pieņemšanā, kuri attiecas uz galvenajiem jautājumiem par viņu bērnu audzināšanu, izglītību un aprūpi. Tas, kā tam praktiski jānotiek, ir pausts federālo zemju likumos paredzētajos noteikumos (Sociālā kodeksa VIII grāmatas 22.a un 26. punkts).

Somijā gan likumā, gan valsts izglītības pamatsaturā ir paredzēta vecāku dalība BAIA centru (*Päiväkoti/daghem*) darbībā, bet to, kuras institūcijas pieņem lēmumus, vietējais līmenis nosaka autonomi.

Apvienotajā Karalistē (Skotijā) vecāku iesaistīšana BAIA iestādes darbībā un bērnu mācībās tiek veicināta valsts līmenī kā laba prakse, un tā labi darbojas visā sektorā. Parasti vecāki tiek iesaistīti daudzos iestādes ikdienas un darba aspektos. Prakse ir atšķirīga, taču vecāki arvien vairāk piedalās uzlabojumu veikšanā un lēmumu pieņemšanā. Tās iestādes, kas darbojas trešajā jeb brīvprātīgo sektorā, visbiežāk pārvalda vietējo vecāku komiteja, kas ir atbildīga par visiem šī pakalpojuma aspektiem, t. sk. darbinieku pieņemšanu un vadību.

Dažās izglītības sistēmās saskaņā ar augstākā līmeņa noteikumiem valde visās iestādēs nav obligāta (Čehijā). Beļģijā (vācu kopienā), Grieķijā, Francijā, Kiprā, Maltā, Portugālē, Slovākijā un Albānijā tas attiecas uz iestādēm jaunākiem bērniem, bet Lihtenšteinā uz iestādēm vecākiem bērniem. Līdz ar to šajos gadījumos nav rekomendāciju par vecāku iekļaušanu pārvaldes institūcijās. Itālijā reģioni var patstāvīgi izlemt par jaunākiem bērniem paredzēto BAIA iestāžu pārvaldību.

Tas, ka nav augstākā līmeņa noteikumu par vecāku iesaistīšanu BAIA pārvaldē iestāžu līmenī, nenozīmē, ka vecākiem nebūtu nekādas ietekmes uz iestādes pārvaldīšanu. Atsevišķas iestādes drīkst uzaicināt vecākus iesaistīties viņu pārvaldes institūcijas darbā vai piedalīties citādi. Turklāt augstākā līmeņa noteikumos var būt paredzēts, ka vecākiem ir jāiesaistās citādi, piemēram, darbojoties vecāku padomē.

PRIVĀTAS PAŠFINANSĒTAS BAIA IESTĀDES PASTĀV TRĪS CETURTDALĀS EIROPAS VALSTU

Bērnu agrīno izglītību un aprūpi var nodrošināt gan publiskas, gan privātas iestādes. Publiskās iestādes pieder publiskās pārvaldes iestādēm (parasti pašvaldībām), kuras tās pārvalda. Tās nav vērstas uz peļņas gūšanu, bet gan uz sabiedriska pakalpojuma sniegšanu. Turpretī privātas BAIA iestādes var piederēt uz peļņu orientētiem uzņēmumiem vai brīvprātīgajam (bezpeļņas) sektoram, kurā ietilpst, piemēram, labdarības organizācijas (baznīcas, arodbiedrības vai citas organizācijas).

Privātas iestādes var būt pašfinansētas (tādas, kas gūst līdzekļus no privātiem avotiem, parasti no iestāšanās maksas vai mācību maksas), vai arī tās var būt publiski subsidētas (tādas, kas daļu finansējuma saņem no publiskās pārvaldes iestādēm). Daudzās valstīs robeža starp publisko un publiski subsidēto privāto pakalpojumu ir diezgan neskaidra. Lai saņemtu publisko finansējumu, šīm privātajām iestādēm bieži vien jāievēro tie paši noteikumi kā publiskajām BAIA iestādēm. Bērni un ģimenes var nejust būtisku atšķirību grupu lieluma, personāla kvalifikācijas, uzņemšanas procedūru un pat maksas ziņā. Savukārt tās privātas pašfinansētās BAIA iestādes, kas nesaņem finansējumu no publiskās pārvaldes iestādēm, var darboties saskaņā ar citiem noteikumiem, kas būtiski ietekmē pieejamību, atbilstību materiālajām iespējām un kvalitāti.

A7. attēlā ir redzama privāto pašfinansēto BAIA iestāžu (kuras nesaņem publisko līdzekļu subsīdijas) izplatība. Šīs analīzes pamatā ir valstu statistika, apsekojumi, kā arī ekspertu vērtējums. Tā kā šie ir nevis apsekojuma dati, bet gan no dažādiem avotiem un atsaucēs gadiem ņemtas informācijas kopsavilkums, situācijas nav tieši salīdzināmas un ir tikai informatīvas.

Privātas pašfinansētas BAIA iestādes ir trīs ceturtdaļās Eiropas izglītības sistēmu, tomēr šī sektora loma parasti ir nenozīmīga.

Bulgārijā 2017./18. mācību gadā darbojās 98 licencēti privātie bērnudārzī. Tajos mācījās 4007 bērni jeb 1,8 % no visiem bērniem.

Vācijā 2017. gadā aptuveni 3,4 % bērnu apmeklēja privātas, uz peļņu vērstas BAIA iestādes.

Privātais pašfinansētais sektors veido ievērojamu BAIA daļu bērniem līdz 3 gadu vecumam Beļģijā (franču un flāmu kopienā), Spānijā, Kiprā, Maltā, Nīderlandē, Portugālē, Slovākijā un Apvienotajā Karalistē (visās četrās jurisdikcijās), Bosnijā un Hercegovinā un Turcijā. Dažās no šīm valstīm publiski subsidēts pakalpojums ir pieejams tikai noteiktām mērķgrupām.

Nīderlandē BAIA sistēma apvieno pieprasījumā balstītu modeli bērniem līdz 4 gadu vecumam un publiski finansētu modeli visiem bērniem no 4 gadu vecuma. Pastāv arī daži publiski finansēti BAIA pakalpojumi nelabvēlīgā situācijā esošajiem bērniem no divarpus gadu vecuma.

Apvienotajā Karalistē publiski finansēta BAIA ir pieejama visiem bērniem no 3 gadu vecuma un dažiem mērķgrupā ietilpstošiem bērniem no 2 gadu vecuma.

Vairākās valstīs privātais pašfinansētais sektors veido nozīmīgu BAIA daļu.

Kiprā 2018./19. māc. g. 23 % bērnu vecumā no 3 gadiem līdz 4 gadiem 8 mēnešiem apmeklēja pašfinansētu privāto bērnudārzu (*nipiagogeio*). Pirmsskolas klases (*prodimitiki*) bērniem no 4 gadu 8 mēnešu vecuma ir publiski finansēts bezmaksas pakalpojums.

Maltā 2016./17. māc. g. 20 % to bērnu, kuri apmeklēja centrus bērniem līdz 3 gadu vecumam, neizmantoja publiski finansēto Bezmaksas bērnu aprūpes programmu. Neatkarīgajos bērnudārzu centros uzņemto pirmsskolas vecuma bērnu īpatsvars bija 17 % (NSO, 2017).

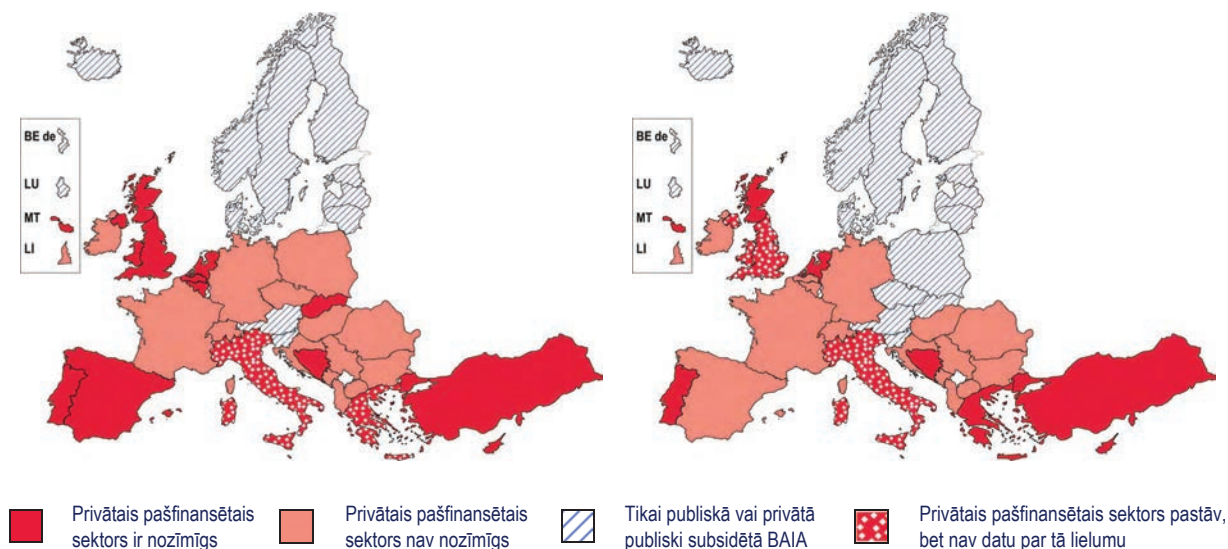
Portugālē 2016. gadā 17,5 % līdz 3 gadus veco bērnu apmeklēja privātas pašfinansētās *creches* (GEP/MTSSS, 2017) un 16,9 % bērnu no 3 gadu vecuma apmeklēja privātos pašfinansētos *jardins de infância* (DGEEEC, 2017).

Saskaņā ar **Bosnijas** un **Hercegovinas** statistikas aģentūras datiem 2017./18. mācību gadā 29,7 % bērnu apmeklēja pašfinansētas privātas BAIA iestādes.

A7. attēls. Privāto pašfinansēto BAIA iestāžu nozīmība, 2018./19. māc. g.

a) Iestādes bērniem līdz 3 gadu vecumam

b) Iestādes bērniem no 3 gadu vecuma

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Publiskās BAIA iestādes pieder augstākā, reģionālā vai vietējā līmeņa publiskās pārvaldes iestādēm, kuras tās pārvalda. Tās ir vērstas nevis uz peļņas gūšanu, bet gan uz sabiedriska pakalpojuma sniegšanu.

Privātās publiski subsidētās BAIA iestādes ir tādas iestādes, kas finansējumu – daļēji vai pilnībā – saņem no publiskās pārvaldes iestādēm (pēc OECD, 2017).

Šajā attēlā ir sniegts vispārīgais pārskats, kas balstīts uz ziņojumiem, aptaujām un ekspertu aplēsēm. Tur, kur ir pieejami dati, privātais pašfinansētais sektors ir uzskatīts par būtisku tad, ja tas veido vismaz 10 % no visām BAIA iestādēs pieejamajām vietām.

Beļģijā (franču un flāmu kopienā), Spānijā un Slovākijā pašfinansētais privātais sektors veido nozīmīgu daļu no jaunākiem bērniem paredzētās BAIA, bet attiecībā uz vecākiem bērniem tas nav būtisks (vai tāda nav).

Beļģijas flāmu kopienā 10,9 % bērnu, kas izmanto bērnu aprūpes pakalpojumus (*Groepsopvang*), apmeklē nesubsidētās iestādes vai tādas iestādes, kas saņem tikai pamatsubsīdijas (*Kind en Gezin*, 2017). Bērnu īpatsvars pašfinansētajos *Kleuteronderwijs* ir ievērojami mazāks.

Spānijā 2016./17. māc. g. 33,9 % bērnu līdz 3 gadu vecumam (pretstatā tikai 3,7 % bērnu vecumā no 3 gadiem) apmeklēja pašfinansētas privātās BAIA iestādes.

Ceturtajā daļā Eiropas izglītības sistēmu privātu pašfinansētu BAIA iestāžu nav. Iestādēs sniegtā BAIA ir pilnībā publiska vai publiski subsidēta Baltijas valstīs un Ziemeļvalstīs, kā arī Beļģijā (vācu kopienā), Luksemburgā, Austrijā un Slovēnijā. Trīs valstīs (Čehijā, Polijā un Slovākijā) nelielā apmērā pastāv pašfinansētais pakalpojums bērniem līdz 3 gadu vecumam, turpretim visas iestādes bērniem, kuri ir vecāki par 3 gadiem, ir vai nu publiskas, vai publiski subsidētas.

PIEEJAMĪBA

I SADAĻA. STRUKTŪRA

Izstrādājot uz maziem bērniem un viņu vecākiem vērsto politiku, valstu un Eiropas Savienības lēmumu pieņēmēji galvenokārt rūpējas par bērnu agrīnās izglītības un aprūpes (BAIA) pieejamību. Eiropas sociālo tiesību pīlārā uzsvērts, ka „bērniem ir tiesības uz kvalitatīvu agrīno pirmsskolas izglītību un aprūpi par pieņemamu cenu”⁽³⁵⁾. Tajā arī noteikts, ka būtu jāīsteno īpaši pasākumi attiecībā uz bērniem no nelabvēlīgas vides, lai palīdzētu uzlabot viņu izredzes dzīvē.

Saskaņā ar ES agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes kvalitātes sistēmu⁽³⁶⁾ kvalitatīva pakalpojuma pieejamība visiem bērniem veicina viņu attīstību un panākumus izglītībā. Tā arī palīdz mazināt sociālo nevienlīdzību un mazina kompetenču atšķirības starp bērniem no dažādām sociāli ekonomiskajām vidēm. Vienlīdzīga pieejamība ir būtiska arī tādēļ, lai vecākiem, īpaši sievietēm, būtu iespēja (atkārtoti) iekļauties darba tirgū.

Tāpēc Padomes ieteikumā par kvalitatīvām agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām⁽³⁷⁾ dalībvalstis ir aicinātas nodrošinātu to, lai bērnu agrīnās izglītības un aprūpes pakalpojumi būtu pieejami, atbilstoši materiālajām iespējām un iekļaujoši.

Šajā nodaļā galvenā uzmanība ir pievērsta augstākās pārvaldes iestāžu vispārējai politikai, kuras nolūks ir nodrošināt BAIA pieejamību visiem bērniem. Tomēr ir aplūkoti arī daži konkrēti politikas pasākumi (un to mērķgrupas), kas paredzēti, lai novērstu BAIA pakalpojuma trūkumus, kad ar vispārējiem pasākumiem nepietiek, lai panāktu pilnīgu iekļaušanu. Šie politikas pasākumi ir apskatīti šīs nodaļas pirmajā sadaļā, savukārt otrajā sadaļā ir parādīti to rezultāti, kurus atklāj BAIA dalības dati.

Nodaļas sākumā ir aplūkotas divas galvenās metodes, ko augstākās pārvaldes iestādes izmanto, lai nodrošinātu pietiekamu vietu skaitu visiem bērniem, proti, paredz likumīgas tiesības uz BAIA vai nosaka BAIA apmeklēšanu par obligātu. Atsevišķs rādītājs parāda saikni starp bērna kopšanas atvaļinājuma politiku un BAIA vietas garantiju. Atšķirību starp tiem sauc par plaisu bērnu aprūpes nodrošinājumā. Eiropas valstu lielākajā daļā šī plaisa ir 1–5 gadus ilga, kad vecākiem vairs nav tiesību uz bērna kopšanas atvaļinājumu, taču viņu bērnam nav garantētu tiesību uz BAIA vietu.

Atbilstība materiālajām iespējām ir apspriesta saistībā ar bezmaksas BAIA pieejamību un BAIA maksas līmeni par jaunākajiem bērniem. Maksas samazināšana un prioritārā uzņemšana ir divi izplatītākie pasākumi, kas tiek īstenoti, lai nodrošinātu iekļaujošu BAIA attiecībā uz vismazāk aizsargātajām grupām – parasti uz nabadzībā dzīvojošiem bērniem.

Šīs nodaļas pirmās sadaļas beigās ir parādīts, ka lielākajā daļā Eiropas valstu pieprasījums pēc BAIA bērniem līdz 3 gadu vecumam netiek apmierināts. Savukārt otrajā sadaļā ir parādīts, ka Eiropas kritērijs attiecībā uz dalību BAIA bērniem no 4 gadu vecuma ir sasniegts. Vidēji EU-28 bērnu agrīno izglītību un aprūpi izmanto 95,3 % šīs vecuma grupas bērnu.

⁽³⁵⁾ Eiropas sociālo tiesību pīlārs. Iestāžu kopīgā proklamācija (2017/C 428/09).

⁽³⁶⁾ Tas ietilpst Padomes ieteikumā (2019. gada 22. maijs) par kvalitatīvām agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām (OV C 189, 5.6.2019., 4.–14. lpp.).

⁽³⁷⁾ OV C 189, 5.6.2019.

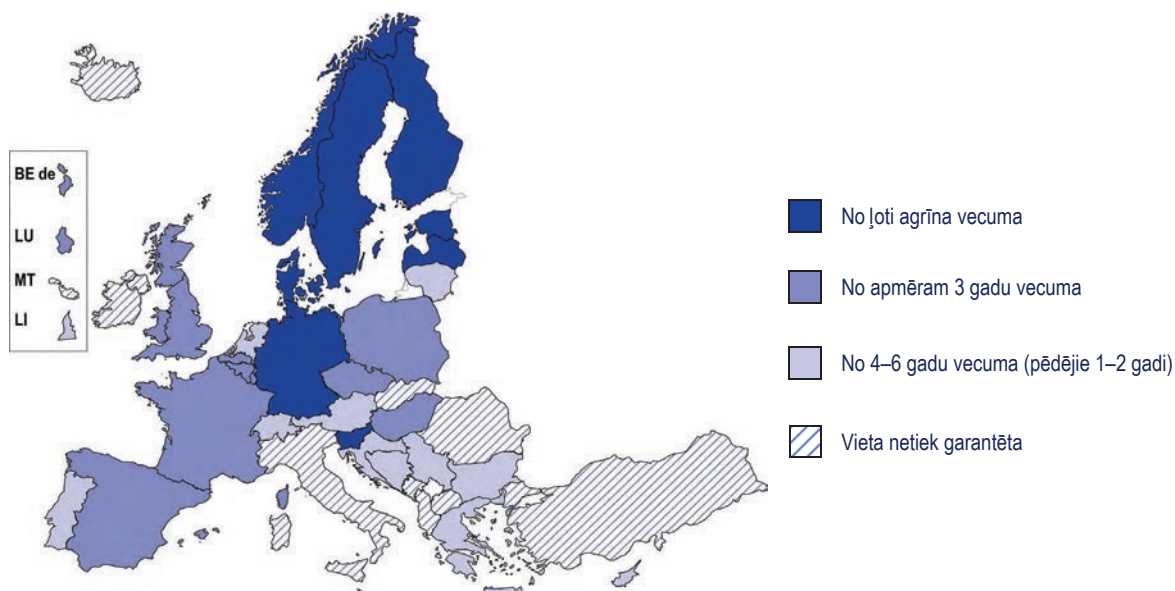
VISPĀRĒJAS PIEEJAMĪBAS NODROŠINĀŠANA: BAIA VIETA NO AGRĪNA VECUMA IR GARANTĒTA TIKAI DAŽĀS VALSTĪS

Pašlaik Eiropā vispārēja BAIA pieejamība tiek garantēta divējādi. Dažās valstīs ir paredzētas likumīgas tiesības uz BAIA vietu, bet citās BAIA izmantošana ir obligāta. **Likumīgas tiesības uz BAIA** nozīmē, ka likumā ir paredzēts BAIA pakalpojumu sniedzēju pienākums nodrošināt publiski subsidētu BAIA pakalpojumu visiem tiem bērniem no noteikta vecuma, kuri dzīvo mikrorajonā un kuru vecāki neatkarīgi no viņu nodarbinātības, sociāli ekonomiskā vai ģimenes stāvokļa pieprasa savam bērnam BAIA vietu. **Obligātā BAIA** nozīmē, ka visiem bērniem no noteikta vecuma ir pienākums izmantot BAIA. Jebkurā gadījumā vecākiem ir garantēta vieta viņu bērnam.

Likumīgās tiesības ir bērna un viņa ģimenes tiesības. Tajās valstīs, kur šādas likumīgas tiesības ir paredzētas, bērni var apmeklēt BAIA, taču ģimenes var izvēlēties arī citas iespējas. Turpretī tajās valstīs, kur BAIA ir obligāta, bērniem tā noteiktu stundu skaitu ir jāizmanto un viņiem var būt jāpamato sava prombūtne, pretējā gadījumā saņemot disciplinārsodu. Bieži, lai varētu sākt iegūt sākumskolas izglītību, tiek prasīts dokuments par obligātās BAIA programmas apguvi.

Vispārējas likumīgas tiesības uz BAIA ir tad, ja katram bērnam noteiktā vecumā ir realizējamas tiesības izmantot BAIA pakalpojumus. Realizējamas tiesības nozīmē to, ka publiskās pārvaldes iestādēm ir jāgarantē vieta katram šī vecuma bērnam, kura vecāki to pieprasa, neatkarīgi no viņu nodarbinātības, sociāli ekonomiskā vai ģimenes stāvokļa. Tas nebūt nenozīmē, ka šis pakalpojums ir bez maksas; tas nozīmē to, ka tas ir publiski subsidēts un materiālajā ziņā pieejams. Likumīgās tiesības arī neparedz pienākumu nodrošināt pirmās izvēles iestādi, tomēr parasti ģimeņu vajadzības ir jāņem vērā.

|| B1. attēls. Vecums, no kura ir garantēta BAIA vieta, 2018./19. māc. g.

	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT
Sākuma vecums (gadi), no kura tiek garantēta BAIA vieta	2,5	3	2,5	5	3	0,5	1	1,5	-	4	3	3	6	-	4,7	1,5	6	3	3	-	5	5
	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK- ENG	UK- WLS	UK- NIR	UK- SCT		AL	BA*	CH	IS	LI	ME	MK	NO	RS	TR
Sākuma vecums (gadi), no kura tiek garantēta BAIA vieta	3	4	-	0,9	-	0,8	1	3	3	-	3		-	5	4	-	4	-	-	1	5,5	-

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Attēlā parādīts agrākais vecums, no kura BAIA tiek garantēta visiem bērniem. Likumīgās tiesības tabulā ir atspoguļotas tumši zilā krāsā, savukārt obligātā BAIA – tumši sarkanā krāsā treknrakstā.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Grieķija. Obligātā BAIA apmeklēšana tiks pakāpeniski ieviesta līdz 2020./21. māc. g.

Francija. No 2019. gada 1. septembra BAIA apmeklēšana būs obligāta no 3 gadu vecuma (noris pēdējās diskusijas parlamentā).

Kipra. 4,7 gadi atbilst 4 gadiem un 8 mēnešiem.

Slovēnija. 0,9 gadi atbilst 11 mēnešiem.

Somija. 0,75 gadi atbilst 9 mēnešiem.

Bosnija un Hercegovina. Izņemot Serbu Republiku, kur BAIA nav obligāta, tomēr visi bērni apmeklē 3 mēnešus ilgu pirmsskolas programmu.

Mērķauditorijai pielāgotas likumīgās tiesības vai mērķauditorijai pielāgota obligātā BAIA attiecas tikai uz noteiktām bērnu grupām (piemēram, nelabvēlīgā situācijā esošiem izglītības ieguvējiem, nodarbinātu vecāku bērniem, noteiktām minoritātēm utt.) un ir aplūkotas tālāk šajā nodaļā (sk. B6. attēlu).

Lielākā daļa Eiropas valstu ir apņēmušās garantēt BAIA vietu visiem bērniem (sk. B1. attēlu), vai nu paredzot likumīgas tiesības izmantot BAIA, vai arī nosakot, ka dalība ir obligāta. Tomēr vecums, no kura bērniem BAIA vieta tiek garantēta, ievērojami atšķiras. Tikai astoņas Eiropas valstis (Dānija, Vācija, Igaunija, Latvija, Slovēnija, Somija, Zviedrija un Norvēģija) garantē BAIA vietu katram bērnam drīz pēc piedzimšanas, bieži vien tūlīt pēc bērna kopšanas atvaļinājuma beigām. Par šo vietu nodrošināšanu parasti ir atbildīgas pašvaldības.

Dānijā kopš 2001. gada Likums par aprūpi dienas centros ⁽³⁸⁾ pašvaldībām uzliek par pienākumu nodrošināt BAIA pakalpojumu visiem bērniem no 26 nedēļu vecuma līdz sākumskolas sākšanai. Pašvaldībām tiek piemērotas finansiālas sankcijas, ja tās šo pienākumu nepilda, tāpēc visas pašvaldības šīs prasības izpilda. Vecākiem var nākties segt līdz 25 % no iestādes aprēķinātajiem bruto darbības izdevumiem.

Vācijas likumā ⁽³⁹⁾ ir noteikts, ka pašvaldībām ir jānodrošina aprūpes vieta bērniem, sākot no 1 gada vecuma, vai nu BAIA iestādē, vai mājās vidē sniegtā BAIA, kā arī bērniem no 3 gadu vecuma BAIA iestādē. Ja bērnam netiek piedāvāta vieta, vecāki var vērsties tiesā.

Igaunijā 2009. gada grozījumos Likumā par pirmsskolas vecuma bērnu aprūpi ⁽⁴⁰⁾ ir noteikts, ka pagasta vai pilsētas pašvaldība visiem tiem bērniem no 18 mēnešu līdz 7 gadu vecumam, kuru vecāki to vēlas, nodrošina iespēju apmeklēt pirmsskolas izglītības iestādi savā mikrorajonā.

Latvijā Izglītības likuma 17. pantā ⁽⁴¹⁾ ir noteikts, ka pašvaldībām ir jānodrošina vieta pirmsskolas izglītības programmā katram bērnam no 18 mēnešu vecuma, kura vecāki to vēlas.

Slovēnijā vecākiem ir tiesības reģistrēt savu bērnu pirmsskolas izglītības programmā publiskā vai privātā bērnudārzā. Pašvaldība, kurā vecāki dzīvo, ir atbildīga par pirmsskolas vecuma bērnu uzņemšanu savā rajonā (Likums par bērnudārzēm – ZVrt 9. un 10. pants) ⁽⁴²⁾. Ikvienu bērnu, kuram nav nodrošināta vieta publiskajā bērnudārzā un kurš ir iekļauts gaidīšanas sarakstā, var uzņemt publiski subsidētajā privātajā bērnudārzā vai mājās vidē sniegtā BAIA, kuras izmaksas sedz pašvaldība.

Somijā saskaņā ar Likumu par bērnu agrīno izglītību un aprūpi (540/2018) ⁽⁴³⁾ pašvaldībām ir likumā noteikts pienākums organizēt bērnu agrīno izglītību un aprūpi visiem bērniem, kuri dzīvo pašvaldībā.

⁽³⁸⁾ <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=206363>

⁽³⁹⁾ https://www.gesetze-im-internet.de/sgb_8/_24.html

⁽⁴⁰⁾ <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/517062014005/consolide>

⁽⁴¹⁾ <https://likumi.lv/ta/id/50759-izglitibas-likums>

⁽⁴²⁾ <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO447>

⁽⁴³⁾ <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/1973/19730036>

Zviedrijā saskaņā ar Izglītības likumu (2010:800) ⁽⁴⁴⁾ bērniem no 1 gada vecuma ir likumīgas tiesības uz BAIA. Kad vecāki pieprasa BAIA vietu savam bērnam, pašvaldībai tā jāpiedāvā četru mēnešu laikā. Kopš 1995. gada Zviedrijas skolu inspekcija ir spējusi vērsties pret pašvaldību, kas noteiktajā termiņā nepiedāvā vietu, piemēram, uzliekot naudassodu.

Norvēģijā kopš 2009. gada bērniem, kas sasnieguši 1 gada vecumu, pēc pieprasījuma ir tiesības uz vietu bērnudārzā tajā pašvaldībā, kurā bērns dzīvo (Likums par bērnudārzām, 12. pants) ⁽⁴⁵⁾.

Trīs Beļģijas kopienās, kā arī Čehijā, Spānijā, Francijā, Luksemburgā, Ungārijā, Polijā un Apvienotajā Karalistē (Anglijā, Velsā un Skotijā) vieta publiski subsidētajā BAIA ir garantēta no 3 gadu vecuma vai nedaudz agrāk. Parasti no šī vecuma vieta tiek garantēta, pamatojoties uz likumīgajām tiesībām, izņemot Ungāriju, kur BAIA apmeklēšana ir obligāta no 3 gadu vecuma. Lielākajā daļā šo valstu bērniem ir tiesības uz bezmaksas BAIA (sk. B4. attēlu). BAIA sistēmās ar dalītās struktūras iestādēm (sk. A2. attēlu) likumīgās tiesības bieži stājas spēkā apmēram 3 gadu vecumā, kad bērni pāriet no bērnu aprūpes iestādes uz izglītības sistēmu.

Beļģijā no divarpus gadu vecuma (franču un flāmu kopienā) un no 3 gadu vecuma (vācu kopienā) BAIA kļūst par neatņemamu izglītības sistēmas sastāvdaļu. Flāmu kopienā likumīgās tiesības ir izteiktas vispārīgi – „katram skolēnam ir tiesības tik uzņemt skolā” (1997. gada 25. februāra Dekrēts par pamatzglītību, 37. panta 1. punkts). Tas pats likums attiecas arī uz pirmo soli izglītības sistēmā – *kleuteronderwijs*, kas sākas divarpus gadu vecumā un ilgst līdz sākumskolas izglītības sākumam. Franču kopienā noteikumi par BAIA pieejamību no divarpus gadu vecuma struktūrā *enseignement maternel* ir noteikti dekrētā, kas pieņemts 1998. gada 13. jūlijā ⁽⁴⁶⁾, un tie ir kopīgi visai sākumskolas izglītībai. Vācu kopienā saskaņā ar Dekrētu (31.08.1998.) 25. pants ⁽⁴⁷⁾ bērnudārzi bērniem no 3 gadu vecuma ietilpst *Einschreibpflicht der Gemeinschaftsschulen*, kas uzliek par pienākumu kopienas skolās uzņemt jebkuru skolēnu.

Čehijā Izglītības likuma 561/2004 34. pantā ⁽⁴⁸⁾ ir noteikts, ka pirmsskolas izglītība parasti tiek organizēta bērniem no 3 līdz 6 gadu vecumam un ne agrāk par 2 gadu vecumu. Bērniem līdz 3 gadu vecumam nav tiesību tikt uzņemtiem bērnudārzā. Bērņus, kuri ir sasnieguši vismaz 3 gadu vecumu pirms mācību gada sākuma, ieteicams uzņemt bērnudārzā, kuru izveidojusi pašvaldība vai pašvaldību savienība. Pašvaldībai ir pienākums nodrošināt šiem bērniem pirmsskolas izglītību. Saskaņā ar likuma paskaidrojuma rakstu tiesībsargs un administratīvās iestādes uzskata, ka šīs ir likumīgas tiesības.

Spānijā Organiskā izglītības likuma 2/2006 (BOE 04-05-2006) 15. panta 2. punktā noteikts, ka BAIA otrais cikls (bērniem no 3 gadu vecuma) būs bez maksas. Lai apmierinātu ģimeņu pieprasījumu, izglītības pārvaldes iestādes garantēs pietiekamu vietu skaitu publiskās BAIA iestādēs un subsidēs privātās iestādēs ⁽⁴⁹⁾. Autonomo apgabalu izglītības pārvaldes iestādes ir paredzējušas šīs tiesības savos noteikumos. Piemēram, Baskuzemē tas ir aprakstīts šādi: „Visiem skolēniem ir tiesības uz bezmaksas vietu skolā, kas garantē viņu izglītību šādos mācību posmos: BAIA otrajā ciklā, sākumskolas izglītībā, obligātajā vidējā izglītībā” (Dekrēta par izglītību 1/20182. pants) ⁽⁵⁰⁾.

Francijā Izglītības likuma L113-1. pantā noteikts, ka „katrs bērns 3 gadu vecumā ir jāuzņem *école maternelle*, kas atrodas pēc iespējas tuvāk bērna mājām, ja viņa ģimene to pieprasa” ⁽⁵¹⁾.

Luksemburgā BAIA no 3 gadu vecuma ir pirmais cikls deviņu gadu ilgajā pamatzglītībā. Pirmajā ciklā ietilpst viengadīga izglītība *éducation précoce*, kas nav obligāta, un divgadīga izglītība *éducation préscolaire*, kas ir obligāta. Katram bērnam, kurš dzīvo Luksemburgas Lielhercogistē, ir tiesības uz pamatzglītību (Likums par pamatzglītību, 2009. gada 6. februāris) ⁽⁵²⁾.

⁽⁴⁴⁾ http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800#K8

⁽⁴⁵⁾ Bērniem, kuriem 1 gads apriet ne vēlāk kā augusta beigās, ir tiesības saņemt vietu līdz tā gada augustam, kurā viņi piesakās. Bērniem, kuriem 1 gads apriet septembrī, oktobrī vai novembrī, pēc pieprasījuma ir tiesības uz bērnudārza vietu līdz tā mēneša beigām, kurā ir viņu pirmā dzimšanas diena.

⁽⁴⁶⁾ *Décret portant organisation de l'enseignement maternel et primaire ordinaire et modifiant la réglementation de l'enseignement*, 2. pants.

⁽⁴⁷⁾ <http://www.pdg.be/portaldata/4/resources/downloads/koordek/1998-08-31.pdf>

⁽⁴⁸⁾ <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-9-2018>

⁽⁴⁹⁾ <https://www.boe.es/eli/es/lo/2006/05/03/2/con>

⁽⁵⁰⁾ <https://www.euskadi.eus/bopv2/datos/2018/01/1800138a.pdf>

⁽⁵¹⁾ https://www.legifrance.gouv.fr/affichCodeArticle.do?sessionId=3B989D4730199E506394F3B458E2E171.tplqfr35s_1?cidTexte=LEGITEXT000006071191&idArticle=LEGIARTI000027682617&dateTexte=20180515&categorieLien=id#LEGIARTI000027682617

⁽⁵²⁾ <http://legilux.public.lu/eli/etat/leg/loi/2009/02/06/n3/jo#io>

Dažās valstīs likumīgās tiesības drīzāk ir piesaistītas BAIA programmai, nevis vietai BAIA iestādē. Galvenie BAIA programmas īstenotāji ir skolas tipa iestādes vai pirmsskolas izglītības iestādes, kas atrodas vienā un tajā pašā vietā vai administratīvajā struktūrā kopā ar skolām. Tomēr ir arī citi pakalpojuma nodrošināšanas veidi (piemēram, rotaļu grupas, bērnu pieskatītāji utt.), kur bērni var reģistrēties BAIA programmā un īstenot savas likumīgās tiesības.

Polijā bērniem no 3 līdz 5 gadu vecumam ir tiesības uz izglītību pirmsskolas izglītības iestādē (*przedszkola*), pirmsskolas klasē (*oddział przedszkolny*) sākumskolā vai uz cita veida pirmsskolas izglītību (2016. gada 14. decembra Skolu izglītības likuma 31. panta 6. un 8. sadaļa) ⁽⁵³⁾. Pirmsskolas izglītības iestādēs, sākumskolu pirmsskolas klasēs un pirmsskolas centros (*punkty przedszkolne*) nodarbības notiek katru dienu no pirmdienas līdz piektdienai. Pirmsskolas izglītības iestādēs (*zespoły wychowania przedszkolnego*) tās notiek noteiktās darb dienās (atkarībā no bērnu skaita un ievērojot noteikto minimālo stundu skaitu). Pirmsskolas centros un pirmsskolas izglītības iestādes juridiski sauc par „cita veida pirmsskolas izglītību” (*inne formy wychowania przedszkolnego*).

Apvienotajā Karalistē (Anglijā) pašvaldībām ir pienākums ⁽⁵⁴⁾ nodrošināt bezmaksas vietas, kas piedāvā BAIA 570 stundas gadā vismaz 38 nedēļas līdz 52 nedēļas gadā katram 3 un 4 gadus vecam bērnam, kas dzīvo viņu rajonā. Vispārējās tiesības uz bezmaksas BAIA stundām var īstenot, izmantojot publiski finansētus bērnudārzus vai klases, vai arī izmantojot privātos un brīvprātīgos pakalpojumu sniedzējus, kas saņem publisko finansējumu agrīnās izglītības vietu nodrošināšanai. Pie privātajiem un brīvprātīgajiem pakalpojumu sniedzējiem pieder neatkarīgās skolas, bērnudārzi, rotaļu grupas, pirmsskolas izglītības iestādes un bērnu pieskatītāji.

Apvienotajā Karalistē (Skotijā) 2014. gada Likuma par bērniem un jauniešiem (Skotija) 47. panta 1. punkts paredz: „Izglītības pārvaldes iestādei .. ir jānodrošina, lai obligātais bērnu agrīnās izglītības un aprūpes apjoms būtu pieejams katram pirmsskolas vecuma bērnam, kas ir tiesīgs saņemt šo pakalpojumu un dzīvo tās teritorijā” ⁽⁵⁵⁾. Precīzs stundu skaits ir noteikts 48. panta 1. punktā: „600 stundu gadā katram pirmsskolas vecuma bērnam, kam ir tiesības uz šo pakalpojumu.” Šīs tiesības var īstenot lielākajā daļā centru (mazbērnu silītes, bērnu un ģimenes centros, bērnu aprūpes centros, rotaļu grupās, bērnudārzos, bērnudārzu klasēs skolās utt.), kā arī mājas vidē sniegtā BAIA.

Apmēram ceturtdaļa Eiropas izglītības sistēmu nodrošina garantētas vietas, sākot no 4, 5 vai 6 gadu vecuma pēdējā vienā vai divos BAIA gados. Bieži tas ir paredzēts tieši tam, lai sagatavotu bērnus skolai, īstenojot īpašu programmu, kas atvieglo pāreju uz skolas izglītību. Gandrīz visās šajās valstīs (piemēram, Bulgārijā, Grieķijā, Horvātijā, Kiprā, Lietuvā, Nīderlandē, Austrijā, Bosnijā un Hercegovinā, Šveicē un Serbijā) BAIA izmantošana ir obligāta. Portugāle un Lihtenšteina ir vienīgās divas Eiropas valstis, kur bērniem no 4 gadu vecuma ir likumīgas tiesības uz pēdējiem diviem BAIA gadiem, bet apmeklējums nav obligāts.

Portugālē pāreja no *creche* uz bezmaksas *jardim de infância* notiek 3 gadu vecumā, taču likumīgās tiesības stājas spēkā no 4 gadu vecuma (3. jūlija Likumā Nr. 65/2015 un 27. augusta Likuma Nr. 85/2009 pirmajos grozījumos tas traktēts kā pirmsskolas izglītības vispārējā pieejamība) ⁽⁵⁶⁾.

Lihtenšteinā pāreja uz bērnudārziem ar izglītības ievirzi *Kindergarten* notiek 4 gadu vecumā. No šī vecuma pašvaldībām ir pienākums nodrošināt pietiekami daudz vietu (Likums par skolām, 20. pants) ⁽⁵⁷⁾.

Kaut arī tiesiskais regulējums paredz garantētu BAIA vietu visiem bērniem, dažās valstīs vairākām pašvaldībām joprojām ir grūti līdzsvarot piedāvājumu un pieprasījumu (sk. B7. attēlu). Daudzās valstīs tiek īstenoti mērķauditorijai pielāgoti pasākumi, lai nodrošinātu BAIA pieejamību noteiktām bērnu vai ģimeņu grupām. Šīs atsevišķo grupu likumīgās tiesības un prioritārie uzņemšanas kritēriji ir apskatīti šīs nodaļas turpinājumā (sk. B6. attēlu).

⁽⁵³⁾ <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170000059/U/D20170059Lj.pdf>

⁽⁵⁴⁾ Sk. 2006. gada Likuma par bērnu aprūpi 7. pants (ko aizstāj ar 2011. gada Izglītības likuma 1. pantu) un *Department of Education* (2018).

⁽⁵⁵⁾ <http://www.legislation.gov.uk/asp/2014/8/part/6>

⁽⁵⁶⁾ http://www.dge.mec.pt/sites/default/files/Legislacao/lei_65_2015_3_julho.pdf

⁽⁵⁷⁾ <https://www.gesetze.li/konso/pdf/1972007000?version=8>

Turpretī dažas citas izglītības sistēmas ir panākušas gandrīz vispārēju BAIA pieejamību bez tiesiskā regulējuma atbalsta.

Itālijā un Maltā praksē ir panākta vispārēja vietas garantija bez tiesiskā regulējuma atbalsta. Abās valstīs lielākā daļa BAIA centru bērniem no 3 gadu vecuma ir apvienoti ar sākumskolām, tāpēc tos uzskata par neatņemamu izglītības sistēmas sastāvdaļu. Tā rezultātā vairāk nekā 90 % bērnu no 3 gadu vecuma apmeklē BAIA iestādes ⁽⁵⁸⁾.

Nīderlandē, kur BAIA ir obligāta no 5 gadu vecuma, gandrīz pilnīga vispārējā dalība (96 %) ir sasniegta līdz 4 gadu vecumam ⁽⁵⁹⁾, kad bērni var sākt izmantot izglītību un aprūpi skolas iestādē (*basisschool*). Tā kā 4–12 gadus vecajiem bērniem ir kopīga mācību programma, šo BAIA posmu Nīderlandē parasti uzskata par bērnu izglītības sākumu.

Apvienotajā Karalistē (Ziemeļīrijā) tiesības uz BAIA likumā nav noteiktas, tomēr valdība ir apņēmusies finansēt programmu, kuras mērķis ir nodrošināt vienu gadu ilgu neobligātu pirmsskolas izglītību katram 3–4 gadus vecajam bērnam, ja ģimene to vēlas. Kopumā 2017./18. mācību gadā finansēta vieta pirmsskolas izglītības iestādē tika piedāvāta 99,9 % pirmsskolas vecuma bērnu (*Department of Education*, 2018).

Islandē, kur tiesības uz BAIA ir plaši aprakstītas normatīvajos aktos, nenorādot konkrētu vecumu vai stundu skaitu, dalības īpatsvars *ISCED 0* izglītībā ir ļoti augsts jau no agrīna vecuma. 2016. gadā pirmsskolas centrus (*leiksskóli*) apmeklēja 94,2 % bērnu no 2 gadu vecuma ⁽⁶⁰⁾.

LIELĀKAJĀ DAĻĀ VALSTU BAIA IR GARANTĒTA 20–29 STUNDAS NEDĒĻĀ

BAIA garantijas veids – likumīgas tiesības uz vietu vai obligāta BAIA izmantošana –, ietekmē to, kā tiek noteikts garantēto stundu skaits. Likumīgās tiesības paredz garantēto publiski subsidēto (vai bezmaksas) BAIA stundu skaitu, ko var pieprasīt ikviena ģimene. Bērns var izmantot mazāk BAIA stundu, nekā garantēts. Turpretī obligātā BAIA paredz minimālo BAIA stundu skaitu, kuras bērnam ir jāizmanto. Abos gadījumos bērnam var tikt piešķirtas arī papildu BAIA stundas, kas nav garantētas visiem.

Garantēto vai obligāto BAIA stundu skaits nedēļā var atspoguļot dažādus politikas mērķus. Var izšķirt trīs kategorijas.

1. Nepilna laika BAIA (līdz 20 stundām nedēļā) – uzsvars tiek likts uz sagatavošanos sākumskolas izglītībai (vai tas ir veids, kā samazināt ģimenes izmaksas).
2. Skolas laika BAIA (20–29 stundas nedēļā) – uzsvars tiek likts uz izglītību.
3. Pilna laika BAIA (vismaz 30 stundas nedēļā) – palīdz strādājošiem vecākiem nodrošināt personiskās dzīves un darba līdzsvaru.

Likumīgajās tiesībās paredzētais BAIA stundu skaits ir ļoti atšķirīgs (sk. B2. attēlu). Tas sniedzas no tikai 10 stundām nedēļā līdz tādām stundām, kas pārsniedz pilnu darba nedēļu (vairāk nekā 40 stundu). Turpretī Eiropas valstīs bērniem nekad nav obligāti jāapmeklē BAIA pilnu laiku – obligātajā BAIA parasti ir īsāka programma ar maksimālo „skolas laika” stundu skaitu. Kīprā un Luksemburgā obligāto BAIA stundu skaits nedēļā ir vislielākais (26 stundas).

Tās valstis, kuras garantē **nepilna laika BAIA**, bieži to dara tādēļ, lai bērni, gatavojoties skolai, saņemtu vismaz kaut kādu pirmsskolas izglītību. Dažviet šis bezmaksas pakalpojums ir paredzēts, lai samazinātu bērnu aprūpes izmaksas. Dažās valstīs īsa pirmsskolas programma ir obligāta pēdējā gadā pirms sākumskolas izglītības sākšanas ar skaidru mērķi sagatavot bērnus skolai.

Horvātijā pirmsskolas programma ir obligāta visiem bērniem. Tiem, kas jau apmeklē BAIA, pirmsskolas programma ir integrēta viņu esošajā pakalpojumā. Pirmsskolas programmas apmērs parasti ir 250 stundas no 1. oktobra līdz 31. maijam, tomēr, ja vietējie apstākļi apgrūtina pilnas programmas īstenošanu, var tikt piedāvāta saīsināta programma vismaz 150 stundu apmērā.

⁽⁵⁸⁾ Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07].

⁽⁵⁹⁾ Turpat.

⁽⁶⁰⁾ Turpat.

Apvienotajā Karalistē (Anglijā, Velsā un Skotijā) valdības tīmekļa vietnes vecākiem un aprūpētājiem par vispārējām likumīgajām tiesībām uz bezmaksas nepilna laika aprūpi no 3 gadu vecuma saucas „Palīdzība, apmaksājot bērna aprūpi”, lai gan šis pakalpojums līdztekus bērnu aprūpei ietver arī bezmaksas agrīno izglītību.

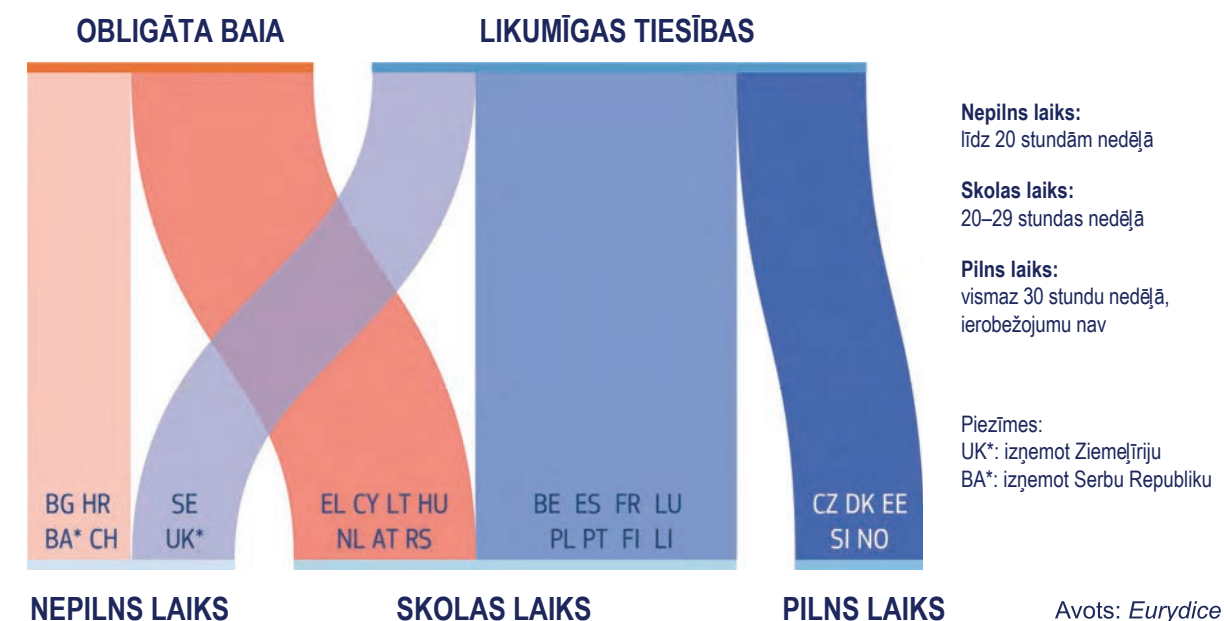
Lielākajā daļā Eiropas valstu tiek garantētas 20–29 BAIA stundas nedēļā, t. i., **skolas laika stundu skaits**. Šī laika organizācija parasti atspoguļo situāciju tajās BAIA sistēmās, kurās ir dalītās struktūras iestādes (sk. A2. attēlu) un bērniem no 3 gadu vecuma BAIA tiek nodrošināta skolas tipa iestādē vai pat tajā pašā vietā, kur atrodas sākumskola (sk. D9. attēlu). Šī iemesla dēļ nedēļa ir organizēta līdzīgi – ar noteiktām izglītojošām stundām („mācību stundām” vai izglītojošām aktivitātēm) un starpbrīžiem. Tāpat ir pārņemts arī mācību gada modelis ar garām vasaras brīvdienām un īsākām brīvdienām katrā gadalaikā.

Beļģijā pirmsskolas izglītībā bērniem ir 28 mācību stundas (pa 50 minūtēm) nedēļā ar izglītojošām aktivitātēm.

Lihtenšteinā bērnudārza (*Kindergarten*) dienas režīmu daļēji regulē Rīkojums par publisko skolu organizāciju (06/7/2004, *LGBI*: 2004.154) un tas ir nepārprotami saskaņots ar sākumskolām⁽⁶¹⁾. Bērnudārzi piedāvā ne vairāk kā 28 nodarbības (pa 45 minūtēm). Izglītības ieguve bērnudārzā nevar sākties pirms pulksten 8.00. Pusdienu pārtraukumam ir jābūt vismaz 75 minūtes garam. Ir jābūt arī vismaz 20 minūtes garam pārtraukumam no rīta un vismaz 15 minūtes garam pārtraukumam pēcpusdienā.

Austrijā likums⁽⁶²⁾ paredz, ka pēdējais BAIA gads ir obligāts, lai visiem bērniem tiktu nodrošinātas vislabākās izglītības un turpmākā darba iespējas neatkarīgi no sociāli ekonomiskā stāvokļa. Bērniem no 5 gadu vecuma vismaz četras dienas nedēļā ir jāapmeklē kopumā 20 BAIA stundas.

B2. attēls. BAIA stundas nedēļā, pēc garantijas veida, 2018./19. māc. g.

	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT
Likumīgas tiesības	23	23	23	-	32,5-60	⊗	⊗	Δ	-	50	25	24	-	-	⊗	-	26	-	-	-	-	-
Obligāta BAIA	-	-	-	15-17	20	-	-	-	-	25	-	-	(4-7)	-	26	⊗	20	26	20	-	⊗	20
	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK-ENG	UK-WLS	UK-NIR	UK-SCT		AL	BA	CH	IS	LI	ME	MK	NO	RS	TR
Likumīgas tiesības	25	25	-	30-45	-	20	(15)	15-32	10-32	-	16		-	-	-	-	21	-	-	Δ	-	-
Obligāta BAIA	25	-	-	-	-	20	(15)	-	-	-	-		-	(4-5)	10-20	-	-	-	-	-	-	20

⊗ Augstākā līmeņa noteikumu nav   Δ Ierobežojumu nav (pilna diena)

⁽⁶¹⁾ <https://www.gesetze.li/konso/pdf/2004154000?version=12>

⁽⁶²⁾ <https://www.ris.bka.gv.at/eli/bgbl/I/2018/103/20181222>

Paskaidrojums

Ja stundu skaits vai garantijas veids (likumīgas tiesības / obligāta BAIA) mainās atkarībā no vecuma, attēlā parādīts agrākais vecuma sliekšnis. Ja stundu skaits mainās atkarībā no reģiona vai garantijas veida, ir ņemts vērā mazākais stundu skaits. Ja tabulā stundu skaits nedēļās ir norādīts iekavās, tas ir aprēķināts, izdalot likumā paredzēto stundu skaitu gadā ar 38 – izplatītāko nedēļu skaitu mācību gadā.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Beļģija. 28 stundas pa 50 minūtēm.

Bulgārija. 5 gadu vecumā: 15–22 stundas; 6 gadu vecumā: 17–24 stundas.

Dānija. Centralizētu noteikumu nav. Stundu skaitu nosaka pašvaldības. Attēlā norādīta pilna laika izglītība, jo parastais darbalaiks darbdienās ir no plkst. 6.30 līdz 17.00.

Vācija. Augstākā līmeņa tiesību aktos noteikts, ka ikdienas aprūpes apjoms ir atkarīgs no bērna individuālajām vajadzībām; 10 no 16 federālajām zemēm ir paredzējušas garantēto stundu skaitu no 4 līdz 10 stundām dienā. Lielāks stundu skaits ir Vācijas austrumu federālajās zemēs (*Schreyer, Oberhuemer, 2017*).

Nīderlande. Centralizētu noteikumu par konkrētu stundu skaitu nav, bet obligātā BAIA 5 gadus vecajiem bērniem notiek sākumskolās un ievērojams skaits bērnu piedalās ārpuskolas aprūpē, tāpēc attēlā ir norādīts „skolas laiks”.

Polija. Pirmsskolas izglītības vienībās (*zespoły wychowania przedszkolnego*) stundu skaits ir atšķirīgs atkarībā no grupas lieluma (izņēmuma gadījumos – vismaz 12 stundu). 25 stundas ir minimālais bezmaksas pakalpojums. Lielākā daļa iestāžu (*przedszkola*) strādā līdz 50 stundām nedēļā (pilnu laiku).

Zviedrija. 525 stundas gadā tika izdalītas ar vispārpieņemto mācību gada garumu (178 dienas) un pēc tam sareizinātas ar 5, lai iegūtu stundu skaitu nedēļā.

Apvienotā Karaliste (ENG/WLS). Diapazona apakšējais skaitlis atspoguļo stundu skaitu bērniem no 3 gadu vecuma, bet augšējais – stundu skaitu, sākot no tā akadēmiskā gada, kas ir pēc bērna 4. dzimšanas dienas (skolas uzņemšanas klasē).

Apvienotā Karaliste (SCT). Sākot no 2020./21. māc. g., vispārējās tiesības uz bezmaksas BAIA tiks palielinātas līdz 1140 stundām gadā (~ 30 stundu nedēļā).

Bosnija un Hercegovina. Stundu skaits gadā sniedzas no 150 līdz 180 atkarībā no kantona. Serbu Republikā BAIA nav obligāta, tomēr visi bērni apgūst 3 mēnešus ilgu pirmsskolas programmu.

Šveice. Dažādos kantonos noteikumi ir atšķirīgi. Dažos kantonos stundu skaits pārsniedz 20 stundas nedēļā.

Garantējot **pilna laika BAIA**, mērķis parasti ir mazināt darba un ģimenes dzīves līdzsvara problēmas, ar kurām saskaras strādājošie vecāki. BAIA pakalpojumi ir organizēti tā, lai tiktu aptverta pilna laika darba nedēļa un dažreiz pat dažas papildu stundas, lai kompensētu ceļu līdz darbam. Tajās valstīs, kas vai nu garantē pilna laika BAIA, vai neierobežo maksimālo stundu skaitu, ko ģimene var pieprasīt, izglītības un aprūpes aktivitātes parasti tiek apvienotas. Rīta stundas var tikt veltītas „izglītības veida” aktivitātēm, tomēr dalījums starp izglītojošām un aprūpes aktivitātēm nav skaidri izteikts: bērni visu dienu spēlējas, mācās un atpūšas.

Tajās valstīs, kur BAIA iestādes darbojas pilnu laiku, vietas garantijā var nebūt noteikts garantēto stundu skaits. Garantija šādos gadījumos nozīmē to, ka bērnam ir tiesības izmantot pilna laika BAIA iestādi.

Čehijā bērnu darzi (*mateřské školy*) darbojas līdz 60 stundām nedēļā.

Dānijā nav īpašu likumā noteiktu prasību attiecībā uz BAIA darbalaiku, izņemot to, ka tai vajadzētu būt pieejamai katru darbdienu. Tomēr Likumā par dienas aprūpes centriem ir prasība, ka darbalaikā ir jāņem vērā BAIA mērķi un darbalaikam ir jāatbilst vietējām vajadzībām pēc elastīgas bērnu aprūpes ⁽⁶³⁾. Darbdienās darbalaiks parasti ir no plkst. 6.30 līdz 17.00.

Slovēnijā 98 % bērnu apmeklē pilna laika bērnu darzi programmas, kas aizņem 6–9 stundas dienā (30–45 stundas nedēļā). Ir pieejamas arī pusdienas programmas (4–6 stundas) un īsās programmas (240–720 stundu gadā).

Tiem vecākiem, kas strādā pilnu slodzi un studē, BAIA garantija skolas laika stundu vai mazākā apmērā var ievērojami apgrūtināt darba un aprūpes līdzsvarošanu, tāpēc tajās valstīs, kuras garantē skolas stundu laiku, bieži tiek organizēti pēcpusdienas pasākumi vai ārpuskolas aprūpes iespēja, ko ģimenes nepieciešamības gadījumā var izmantot. Tomēr aprūpe pirms un pēc skolas bieži administratīvi un organizatoriski atšķiras: ir citi darbinieki, atšķirīgas bērnu grupas vai tas pat notiek citā vietā. Dažās

⁽⁶³⁾ <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=206363>

valstīs ārpuskolas aprūpi nodrošina bērnu pieskatītāji vai iestādes, kas piedāvā bērnu aprūpi līdz 3 gadu vecumam. Tas nozīmē, ka bērnu diena ir dalīta, turklāt ģimenēm var rasties pieejamības problēmas, piemēram, vispārējs vietu trūkums vai nepietiekams nodrošinājums īpašām grupām (piemēram, bērniem ar īpašām (izglītības) vajadzībām), kā arī izmaksu un kvalitātes problēmas (*Eurofound*, 2019).

Dažās valstīs obligāto skolas laika BAIA var pagarināt līdz pilnam laikam, nodrošinot to kā papildu iespēju bērnu grupai tajā pašā iestādē.

Griekijā 4 un 5 gadus veciem bērniem ir obligātas 25 BAIA stundas nedēļā. Ir iespēja izvēlēties pilnas dienas programmu ar pagarinātu darbalaiku līdz plkst. 16.00, tā nodrošinot 20 papildu stundas nedēļā. Turklāt ir pieejamas nodarbības tiem bērniem, kuri ierodas pirms parasto aktivitāšu sākuma.

Kiprā publiskās pirmsskolas iestādes ar pilnas dienas darbalaiku brīvprātīgi darbojas no oktobra līdz maijam, nodrošinot 4 papildu stundas pēcpusdienas atpūtai, rotaļām un aktivitātēm piecas reizes nedēļā līdz plkst. 15.05 vai plkst. 16.00. Rīta mācību programma un skolas mācību priekšmeti saglabājas nemainīgi un atbilst publisko pirmsskolas izglītības iestāžu noteikumiem (*Cyprus Ministry of Education and Culture*, 2018).

Ungārijā bērniem BAIA jāizmanto 4 stundas dienā, bet maksimālais ierobežojums nav noteikts. Óvoda minimālais darbalaiks ir 8 stundas dienā, un parasti tās ir pieejamas 10 stundas dienā.

LIELĀKAJĀ DAĻĀ VALSTU BĒRNU APRŪPĒ IR PLAISA

Politikas nostādnes, kas regulē atbalstu ģimenēm ar mazuļiem un maziem bērniem, ir sarežģītas un bieži savstarpēji saistītas, tāpēc, domājot par tā vecuma atšķirībām, no kura pienākas garantēta BAIA vieta, ir svarīgi ņemt vērā vēl vienu būtisku ģimenes politikas aspektu, proti, bērna kopšanas atvaļinājuma ilgumu.

Līdzsvars starp šiem diviem politikas aspektiem dažādās Eiropas valstīs ir ļoti atšķirīgs, jo atšķiras prioritātes un pieejas attiecībā uz ļoti mazu bērnu audzināšanu. Dažās valstīs tiek uzsvērta vecāku īstenota aprūpe mājās un tiek radīti stimuli, lai mudinātu viņus ilgāk pieskatīt savu bērnu. Citās valstīs par prioritāti tiek uzskatīta dzimumu līdztiesība darba tirgū un tiek īstenota institucionāla pieeja bērnu aprūpei. Neatkarīgi no prioritātes, ir ļoti svarīgi nodrošināt sinerģiju un nepārtrauktību starp šiem politikas aspektiem.

Lai parādītu to, cik liela ir atšķirība starp dažādiem politikas aspektiem, **bērnu aprūpes nodrošinājuma plaissa** norāda, cik ilgu laiku uz bērnu neattiecas ne bērna kopšanas atvaļinājums, ne garantēta BAIA vieta. Tas ir periods, kad ģimenēm ar maziem bērniem ir jāpieņem sarežģīti lēmumi par to, vai palikt mājās vai mēģināt iegūt vietu pieprasītā publiskajā BAIA iestādē, vai arī maksāt par dārgu privāto BAIA iestādi un kā to izdarīt. Ģimenēs, kurās ir vairāki mazi bērni, liela plaissa bērnu aprūpes nodrošinājumā līdz ar nepietiekami attīstītiem BAIA pakalpojumiem var novest pie tā, ka vienam no vecākiem (parasti mātei) ir jāpamet darba tirgus, lai rūpētos par bērniem bez adekvātas apmaksas.

B3. attēlā ir parādīts, cik liels ir posms starp maksimālā adekvāti apmaksātā bērna kopšanas atvaļinājuma beigām (turpmāk tekstā „bērna kopšanas atvaļinājums”) un agrāko vispārējās garantētās BAIA vietas sākumu⁽⁶⁴⁾. Eiropas valstis ir uzskaitītas pēc bērnu aprūpes nodrošinājuma plaisas ilguma. Kreisajā pusē, kur plaissa nav norādīta, ir valstis ar labi koordinētu bērna kopšanas atvaļinājuma un BAIA politiku. Tikai septiņās valstīs (Dānijā, Vācijā, Igaunijā, Slovēnijā, Somijā, Zviedrijā un Norvēģijā) bērnu aprūpes nodrošinājuma plaisas nav. Tajās visās šie periodi pat daļēji pārklājas, jo, kad vieta

⁽⁶⁴⁾ „Adekvāta apmaksā” nozīmē to, ka vecāki atvaļinājuma laikā turpina saņemt ievērojamu daļu no saviem iepriekšējiem ienākumiem, tāpēc viņiem nebūs lielu finansiālo grūtību tā dēļ, ka viņi nevar strādāt, jo ir jāpieskata bērns. Šajā ziņojumā atvaļinājums tiek uzskatīts par adekvāti apmaksātu, ja vecāki šajā periodā saņem vismaz 65 % no līdzšinējiem ienākumiem. Kopējais bērna kopšanas atvaļinājums aptver visus dažādos atvaļinājuma veidus (maternitātes, paternitātes un bērna kopšanas atvaļinājums), un to aprēķina no bērna dzimšanas brīža līdz brīdim, kad abi vecāki atgriežas darbā.

publiski subsidētajā BAIA pakalpojumā jau ir garantēta, vecākiem joprojām ir tiesības uz dažām bērna kopšanas atvaļinājuma nedēļām. Pārklāšanās notiek tad, ja gan māte, gan – jo īpaši – tēvs izmanto maksimālo atvaļinājuma garumu. Tajās valstīs, kur bērnu aprūpes nodrošinājuma plaisas nav, ir garš bērna kopšanas atvaļinājums (vismaz 10 mēnešu) un ir vienotās struktūras BAIA sistēma, kas nodrošina likumīgas tiesības uz subsidētu, bet ne bezmaksas vietu.

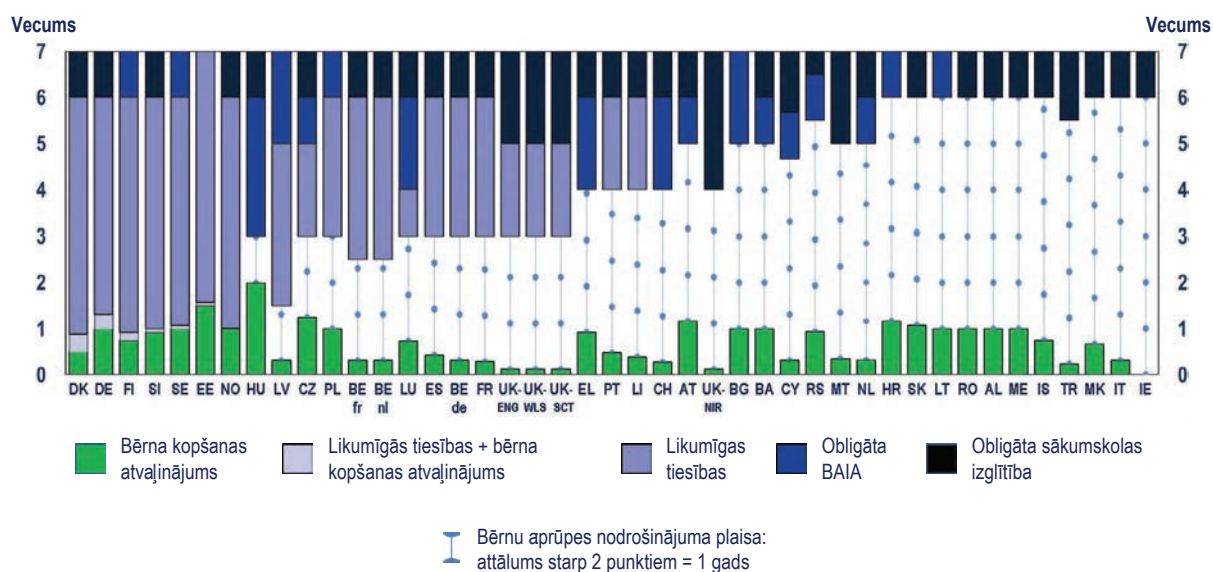
Zviedrijā vecāki kopumā saņem 68 nedēļas garu bērna kopšanas atvaļinājumu; 55 nedēļas no tā tiek adekvāti apmaksātas (~ 80 % no iepriekšējās algas). Vispārējās likumīgās tiesības uz publiski subsidētu BAIA sākas 52. nedēļā, kad bērns ir 1 gadu vecs. Pārklāšanās, kad ir pieejams gan bērna kopšanas atvaļinājums, gan BAIA, nodrošina ģimenēm pārejas periodu un nelielu elastību.

Tur, kur bērnu aprūpes nodrošinājuma plaisa pastāv, tā ilgst vismaz vienu gadu un ne ilgāk kā sešus gadus. 1–2 gadus ilga plaisa starp adekvāti apmaksātu bērna kopšanas atvaļinājumu un likumīgo tiesību iestāšanās sākumu ir Čehijā, Latvijā, Polijā un Ungārijā. Visās šajās valstīs, izņemot Latviju, ir garš adekvāti apmaksāts bērna kopšanas atvaļinājums (1–2 gadi) un garantēta BAIA vieta no 3 gadu vecuma.

Čehijā maternitātes atvaļinājums ilgst 22 nedēļas. Bērna kopšanas atvaļinājuma ilgums ir netieši proporcionāls mēneša summai. 2019. gadā vecāki var izmantot 43 bērna kopšanas atvaļinājuma nedēļas, saņemot pabalstu 69 % apmērā no faktiskās vidējās mēneša algas 2018. gadā. Kopējais bērna kopšanas atvaļinājuma ilgums ir 65 nedēļas (t. i., 1 gads 3 mēneši). Garantēta publiski subsidētā BAIA ir tikai no 3 gadu vecuma. Bērnu aprūpes nodrošinājuma pārtraukuma periodā BAIA pakalpojums ir nepietiekami attīstīts un sadrumstalots. Vecāki bieži izmanto neoficiālus vai privātus bērnu aprūpes risinājumus. Ja iespējas ļauj, dažas BAIA iestādes bērniem no 3 gadu vecuma var uzņemt arī 2 gadus vecus bērnus.

Latvijā vispārējās likumīgās tiesības uz publiski subsidētu BAIA sākas no pusotra gada vecuma, taču maternitātes atvaļinājums, kura laikā pabalsts ir 80 % no līdzšinējiem ienākumiem, tiek piešķirts tikai uz 16 nedēļām. Pēc tam ir pieejams vecāku pabalsts ar divām iespējām: līdz bērns ir sasniedzis 1 gada vecumu (32 nedēļas) ar 60 % no iepriekšējās algas vai līdz bērns ir sasniedzis 18 mēnešu vecumu (58 nedēļas), saņemot 44 % no iepriekšējās algas. Lielākā daļa vecāku izvēlas rūpēties par savu bērnu mājās vai izmanto neformālus bērnu aprūpes risinājumus (radi, auklītes).

B3. attēls. Bērnu aprūpes nodrošinājuma plaisa, 2018./19. māc. g.

Avots: Eurydice

Bērnu aprūpes nodrošinājuma plaisa

	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	
Kopējais bērna kopšanas atvaļinājums	0,3	0,3	0,3	1,0	1,2	0,5	1,0	1,5	0,0	0,9	0,4	0,3	1,2	0,3	0,3	0,3	1,0	0,7	2,0	0,3	0,3	1,2	
Sākuma vecums	Likumīgas tiesības	2,5	3	2,5	-	3	0,5	1	1,5	-	-	3	3	-	-	-	1,5	-	3	-	-	-	-
	Obligāta BAIA	-	-	-	5	5	-	-	-	-	4	-	-	6	-	4,7	5	6	4	3	-	5	5
	Sākumskolas izglītība	6	6	6	7	6	6	6	7	6	6	6	6	7	6	5,7	7	7	6	6	5	6	6
Bērnu aprūpes nodrošinājuma plaisa	2,2	2,7	2,2	4,0	1,8	-	-	-	6,0	3,1	2,6	2,7	4,8	5,7	4,4	1,2	5,0	2,3	1,0	4,7	4,7	3,8	
	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK- ENG	UK- WLS	UK- NIR	UK- SCT		AL	BA	CH	IS	LI	ME	MK	NO	RS	TR	
Kopējais bērna kopšanas atvaļinājums	1,0	0,5	1,0	1,0	1,1	0,9	1,1	0,1	0,1	0,1	0,1		1,0	1,0	0,3	0,7	0,4	1,0	0,7	1,0	0,9	0,2	
Sākuma vecums	Likumīgas tiesības	3	4	-	0,9	-	0,8	1	3	3	-	3		-	-	-	4	-	-	1	-	-	
	Obligāta BAIA	6	-	-	-	-	6	6	-	-	-	-		-	5	4	-	-	-	-	5,5	-	
	Sākumskolas izglītība	7	6	6	6	6	7	7	5	5	4	5		6	6	6	6	6	6	6	6,5	5,5	
Bērnu aprūpes nodrošinājuma plaisa	2,0	3,5	5,0	-	4,9	-	-	2,9	2,9	3,9	2,9		5,0	4,0	3,7	5,3	3,6	5,0	5,3	-	4,6	5,3	

Paskaidrojums

Bērnu aprūpes nodrošinājuma plaisa ir starpība starp adekvāti apmaksāta pēcdzemdību bērna kopšanas atvaļinājuma maksimālo ilgumu un agrāko vispārējās garantētās BAIA vietas sākumu (likumīgas tiesības vai obligāta BAIA). Ja BAIA vieta netiek garantēta, starpība ir aprēķināta līdz obligātās sākumskolas izglītības sākumam. Bērna kopšanas atvaļinājums no nedēļām (sk. pielikumu) tika izteikts mēnešos, nedēļu skaitu izdalot ar 52,1.

Adekvāti apmaksāta kopējā bērna kopšanas atvaļinājuma (ieskaitot pēcdzemdību maternitātes, paternitātes un bērna kopšanas atvaļinājumus) sadalījumu sk. A pielikumā.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Francija. No 2019. gada 1. septembra BAIA izmantošana būs obligāta no 3 gadu vecuma (notiek pēdējās diskusijas parlamentā).

Bosnija un Hercegovina. Serbu Republikā nav obligāta BAIA, tomēr visi bērni apgūst 3 mēnešus ilgu pirmsskolas programmu.

2–3 gadus ilga bērnu aprūpes nodrošinājuma plaisa ir Beļģijā, Spānijā, Francijā, Luksemburgā un Apvienotās Karalistes lielākajā daļā. Šajās valstīs ir samērā īss bērna kopšanas atvaļinājums (valstu lielākajā daļā 6–22 nedēļas, izņemot Luksemburgu, kur tiek piešķirtas 38 nedēļas).

Beļģijā mātei ir tiesības uz 14 nedēļu garu pēcdzemdību maternitātes atvaļinājumu. Pirmajā mēnesī viņa saņem 82 %, bet pārējā laikā vismaz 75 % no iepriekšējās algas. Tēvam ir tiesības uz 10 dienu garu paternitātes atvaļinājumu (pabalsts 82 % apmērā), kas jāizmanto, pirms bērns kļūst četrus mēnešus vecs. Agrākās likumīgās tiesības uz publiski subsidētu BAIA sākas divarpus gadu vecumā. Bērnu aprūpes nodrošinājuma plaisas laikā ir pieejama subsidēta BAIA un dažām mazaizsargātām grupām tiek nodrošināta prioritāra uzņemšana.

Pārējās valstīs laika posms bez adekvāti apmaksāta bērna kopšanas atvaļinājuma un tiesībām uz BAIA ir ilgāks par trim gadiem. Raugoties no juridisko tiesību viedokļa, deviņās Eiropas valstīs bērnu aprūpes nodrošinājuma plaisa ilgst 5–6 gadus (Īrijā, Itālijā, Lietuvā, Rumānijā, Albānijā, Islandē, Melnkalnē, Ziemeļmaķedonijā un Turcijā) ⁽⁶⁵⁾. Lielākajā daļā to valstu, kurās ir liela bērnu aprūpes nodrošinājuma plaisa, vai nu BAIA vieta netiek garantēta, vai arī tā ir tikai 1–2 obligātās BAIA gadus pirms sākumskolas izglītības sākuma.

⁽⁶⁵⁾ Īrijā, Itālijā un Islandē bērnu aprūpes nodrošinājuma plaisa faktiski ir mazāka, jo publiski subsidēta BAIA ir vispārēji pieejama, kaut arī likumīgas tiesības uz to nav paredzētas. Lai arī Īrijā likumīgu tiesību uz BAIA nav, vecākiem un bērniem no 2 gadu 8 mēnešu vecuma ir pieejams vispārējs BAIA pakalpojums, tā samazinot faktisko bērnu aprūpes nodrošinājuma plaisu līdz 2,7 gadiem. Itālijā šīs plaisas ilgums ir 2,7 gadi, līdz bērns sāk apmeklēt *scuole dell'infanzia*. Islandē šīs plaisas ilgums ir 1,3 gadi, līdz bērns sasniedz 2 gadu vecumu.

B3. attēlā redzams arī tas, ka likumīgās tiesības ir izplatītākas nekā obligātā BAIA. Tiesības uz BAIA vietu ir garantētas 21 Eiropas izglītības sistēmā. Parasti likumīgās tiesības aptver vairākus gadus. BAIA ir obligāta 17 izglītības sistēmās. Obligātā BAIA tiek noteikta, sākot no augšējās vecuma robežas un parasti ilgst 1 vai 2 gadus. Vienu gadu BAIA ir obligāta 11 Eiropas valstīs, bet 2 gadus – Bulgārijā, Grieķijā (pakāpeniski tiek ieviesta), Latvijā, Luksemburgā un lielākajā daļā Šveices kantonu. Visilgākā obligātā BAIA ir Ungārijā, kur tā ilgst 3 gadus.

Dažās valstīs tiek nodrošinātas gan likumīgas tiesības, gan obligāta BAIA (Čehijā, Latvijā, Luksemburgā, Polijā, Somijā un Zviedrijā). Šajās valstīs bērniem ir tiesības uz BAIA vietu no 3 gadu vecuma vai agrāk, bet visiem BAIA kļūst obligāta pēdējos 1–2 gadus pirms sākumskolas izglītības sākuma.

Daudzas valstis nesēn ir paplašinājušas vispārējo BAIA vietas garantiju

Pēdējo piecu gadu laikā vairākās Eiropas Savienības valstīs ir notikušas būtiskas izmaiņas tiesiskajā regulējumā, kas garantē BAIA pieejamību. Piecās valstīs ir noteikta obligātās BAIA vienu gadu pirms sākumskolas izglītības sākuma, un divās izglītības sistēmās obligātā BAIA ir pagarināta līdz 2–3 gadiem. Turklāt trīs valstīs ir paplašināts vecuma diapazons, kurā katram bērnam ir tiesības uz BAIA.

Pēdējā BAIA gadā tās izmantošana ir kļuvusi obligāta Čehijā (no 2017./18. māc. g.), Horvātijā (2014), Lietuvā (2016), Somijā (2015) un Zviedrijā (2018). Divās valstīs obligātās BAIA ilgums ir noteikts garāks par vienu gadu. Ungārijā kopš 2015. gada septembra BAIA ir obligāta bērniem no 3 gadu vecuma. Grieķijā pakāpeniski tiek samazināts obligātais pirmsskolas izglītības sākuma vecums no 5 līdz 4 gadu vecumam (no 2018. līdz 2021. gadam). Trīs valstīs ir plānots ieviest obligāto BAIA: no 2019. gada septembra tā būs obligāta Francijā no 3 gadu vecuma (notiek galīgā apspriešana parlamentā), bet Beļģijā un Slovākijā tiek gatavoti tiesību akti, lai no 2020. gada septembra pēdējais BAIA gads pirms sākumskolas izglītības sākuma būtu obligāts.

Likumīgās tiesības uz BAIA tiek ieviestas vai paplašinātas Čehijā, Polijā un Portugālē. Šajās valstīs ir paredzēts likumā noteikts pienākums BAIA pakalpojumu sniedzējiem nodrošināt publiski subsidētu BAIA visiem tiem noteiktā vecuma mikrorajona bērniem, kuru vecāki vietu pieprasa. Čehijā un Polijā pakāpeniski ir paplašinātas tiesības uz BAIA bērniem līdz 3 gadu vecumam (Polijā pilnībā ieviestas no 2017. gada, Čehijā – no 2018. gada). Portugālē joprojām tiek īstenota 2015. gadā sāktā reforma, lai izveidotu vispārēju pirmsskolas izglītību. Likumīgas tiesības uz BAIA patlaban stājas spēkā no 4 gadu vecuma, un līdz 2020. gadam šo sliekšni ir paredzēts pazemināt līdz 3 gadu vecumam.

BEZMAKSAS BAIA GALVENOKĀRT TIEK PIEDĀVĀTA VECĀKIEM BĒRNIEM

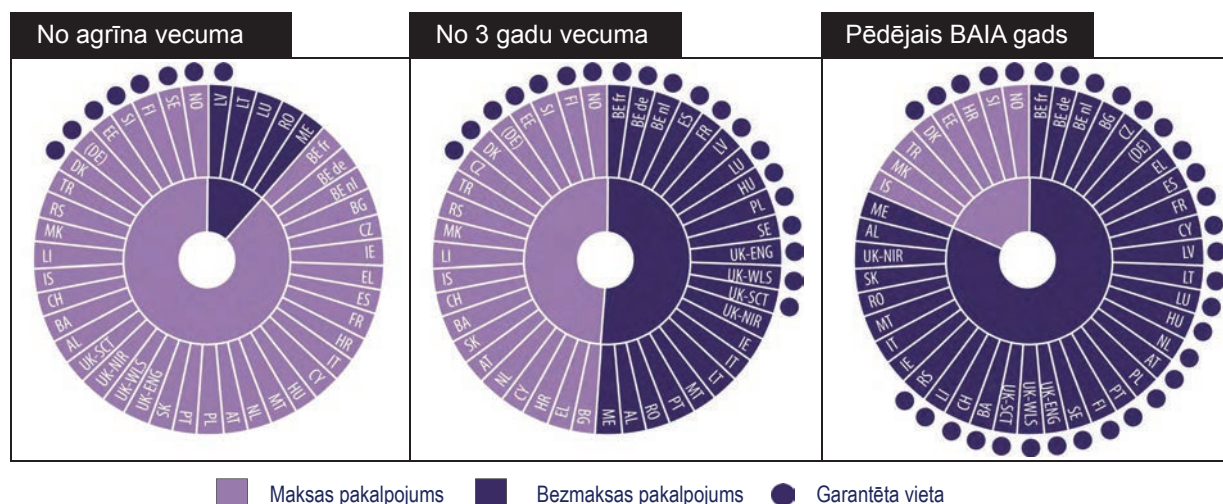
Atbilstība materiālajām iespējām ir ļoti svarīgs faktors, lai nodrošinātu bērnu agrīnās izglītības un aprūpes pieejamību pēc iespējas lielākam bērnu skaitam. Ar šo rādītāju tiek pārbaudīts stabilākais pasākums, kas tiek īstenots, lai katra ģimene savam bērnam varētu atļauties BAIA, t. i., vai visas vietas tiek piedāvātas bez maksas. Īpaši pasākumi tiem bērniem un ģimenēm, kam ir nepieciešams pielāgots atbalsts, ir aprakstīti nodaļas turpinājumā.

Tomēr atbilstība materiālajām iespējām ir jāaplūko saistībā ar pieejamību, jo bez garantētas vietas bezmaksas BAIA pieejamība publiskajās iestādēs var būt ierobežota, rindas var būt garas, ar sarežģītiem prioritārās uzņemšanas noteikumiem. Tāpēc B4. attēlā ir parādīta bezmaksas BAIA pieejamība saistībā ar garantētu vietu trīs plašās vecuma grupās:

- 1) agrīnā vecumā (līdz 2 gadu vecumam);
- 2) ap 3 gadu vecumu (no 2 līdz 4 gadu vecumam);
- 3) pēdējā BAIA gadā (4, 5 vai 6 gadu vecumā atkarībā no izglītības sistēmas).

Eiropā vairumam ģimeņu par BAIA jaunākajā bērnu grupā ir jāmaksā. Bezmaksas BAIA pieejamība ievērojami palielinās 3 gadu vecumā, un šī tendence ar katru gadu pieaug; pēdējā gadā pirms obligātās sākumskolas izglītības sākuma tā ir gandrīz vispārēja visā Eiropā.

B4. attēls. Bezmaksas BAIA un garantētās vietas, 2018./19. māc. g.

Bezmaksas BAIA sākuma vecums un garantētais stundu skaits nedēļā

	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	
Vecums (gados)	2,5	3	2,5	5	5	-	⊗	-	2,7	4	3	3	-	3	4,7	1,5	0	1	3	2,75	4	5	
Stundas nedēļā	23	23	23	15-24	32,5-60	-	⊗	-	15	25-50	25	24	-	25-50	26	⊗	20	20	Δ	30	⊗	20	
Vecums (gados)		PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK-ENG	UK-WLS	UK-NIR	UK-SCT		AL	BA	CH	IS	LI	ME	MK	NO	RS	TR
Stundas nedēļā		3	3	0,3	-	5	6	3	3	3	3	3		3	6	4	-	4	0	-	-	5,5	-
		25	25	40	-	Δ	20	(15)	15-32	10-32	12,5	16		20-30	(4-5)	10-20	-	21	30-45	-	-	20	-

⊗ Augstākā līmeņa noteikumu nav Δ Ierobežojumu nav (pilna diena)

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Šajā attēlā ir atspoguļota vispārējā bezmaksas BAIA. Mērķauditorijai pielāgoti pasākumi, kas paredz maksas samazināšanu vai atbrīvošanu no maksas, ir aplūkoti B6. attēlā.

Ja valsts ISO kods attēlā ielikts iekavās, tas norāda, ka situācija valsts ietvaros atšķiras; valsts ievietota dominējošajā kategorijā.

Ja tabulā stundu skaits nedēļā ir norādīts iekavās, tas ir aprēķināts, izdalot tiesību aktos norādītās stundas gadā ar 38 – izplatītāko nedēļu skaitu mācību gadā.

Iekrāsojums tabulā norāda, ka vismaz daļai tās vecuma grupas, kam ir pieejama bezmaksas BAIA, vieta netiek garantēta.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Vācija. Berlīnē un Hamburgā visiem bērniem tiek piedāvāta bezmaksas BAIA. Reinzemē-Pfalcā BAIA ir bez maksas no 2 gadu vecuma. Brēmenē, Lejassaksijā un Hesenē atbrīvojums no maksas ir spēkā no 3 gadu vecuma. Brandenburgā, Ziemeļreīnā-Vestfālenē un Tīringenē gadā pirms sākumskolas izglītības sākšanas bezmaksas BAIA tiek piedāvāta visiem bērniem (*Autorengruppe Bildungsberichterstattung, 2018*).

Somija. Valdība ir piešķirusi līdzekļus bezmaksas BAIA izmēģinājuma projektam: 20 stundu nedēļā 5 gadus veciem bērniem. Izmēģinājuma periods ir 2018.–2020. gads.

Apvienotā Karaliste (NIR). Ziemeļīrijā 3–4 gadus veci bērni BAIA pakalpojumu izmanto pēdējo gadu. Obligātā pilna laika sākumskolas izglītība sākas 4 gadu vecumā.

No 43 analizētajām izglītības sistēmām tikai piecās tiek piedāvāta bezmaksas publiskā BAIA vismaz dažas stundas nedēļā no agrīna vecuma. Latvija ir vienīgā Eiropas valsts, kas garantē bezmaksas BAIA vietu katram bērnam jau no pusotra gada vecuma.

Latvijā, ja vieta pašvaldības izglītības iestādē netiek piedāvāta un bērns pirmsskolas izglītības programmu apgūst privātā izglītības iestādē, pašvaldībai ir jāsedz daļa no privātā pakalpojuma sniedzēja izmaksām. Sedzamās izmaksas atbilst vidējām izmaksām par vienu bērnu pašvaldības izglītības iestādes pirmsskolas izglītības programmā (izglītības likuma 17. pants)⁽⁶⁶⁾.

Četrās citās valstīs (Luksemburgā, Lietuvā, Rumānijā un Melnkalnē) nav juridisku garantiju, kas nodrošinātu bezmaksas BAIA pieejamību. Lietuvā un Luksemburgā bezmaksas BAIA tiek piedāvāta 20 stundas nedēļā, savukārt Rumānijā un Melnkalnē tiek finansētas bezmaksas pilna laika vietas.

Luksemburgā kopš 2017. gada 1. oktobra 1–4 gadus vecie bērni var izmantot bezmaksas bērnu aprūpi 20 stundu apmērā neformālās izglītības sektorā (*service d'éducation et d'accueil*), kas papildina bezmaksas pirmsskolas pakalpojumus (*éducation précoce et éducation préscolaire*) no 3 gadu vecuma. Bezmaksas 20 stundu programma tiek pārvaldīta, izmantojot kuponu sistēmu.

Pārējās Eiropas valstīs vai nu visiem, vai dažiem vecākiem par BAIA ir jāmaksā jau agrīnajos gados, un maksa dažādās valstīs ievērojami atšķiras (sk. B5. attēlu). Dažās valstīs noteiktām bērnu un ģimeņu grupām ir pieejams atbrīvojums no maksas vai bezmaksas pakalpojums (sk. B6. attēlu).

Sākot no aptuveni 3 gadu vecuma, gandrīz pusē Eiropas valstu tiek piedāvāta bezmaksas BAIA vismaz dažas stundas nedēļā. Daudzās valstīs tas ir pārejas periods, kad bērni pāriet no bērnu aprūpes iestādes uz izglītības iestādi (sk. A2. attēlu). Lielākajā daļā šo valstu bezmaksas BAIA ir apvienota ar garantētu vietu (Beļģijā, Spānijā, Francijā, Luksemburgā, Ungārijā un Polijā). Līdzīga situācija ir Itālijā un Maltā, kur nav skaidri noteiktu likumīgu tiesību, bet bezmaksas vietas pirmsskolas izglītības iestādēs tiek nodrošinātas vispārējās izglītības ietvaros un pat starp 3 gadus vecajiem bērniem dalības īpatsvars pārsniedz 90 %. Turpretī Portugālē, kur bērni uz bezmaksas BAIA pāriet, sākot no 3 gadu vecuma, šai vecuma grupai vietu joprojām ievērojami trūkst, jo likumīgās tiesības ir garantētas tikai 4 gadus vecajiem bērniem.

Trījā un Apvienotajā Karalistē (Anglijā, Velsā un Skotijā) bērniem no aptuveni 3 gadu vecuma 0–16 stundas nedēļā ir pieejama bezmaksas pirmsskolas izglītības programma. Pabalstu par vietu pirmsskolas programmā var pieprasīt par bērniem, kuri apmeklē dažādas iestādes, t. sk. tās, ko piedāvā bērnu pieskatītāji, un tās, kas aprūpē jaunākos bērnus, tā nodrošinot aprūpes nepārtrauktību. Tomēr ir spēkā prasība, ka finansēto pirmsskolas izglītības stundu laikā šīm iestādēm ir jāpiedāvā apstiprinātā izglītības programma.

Pēdējā BAIA gadā maksas un bezmaksas BAIA pakalpojuma proporcija salīdzinājumā ar agrīnajiem gadiem ir apgriezta. Lielākajā daļā Eiropas valstu bezmaksas pirmsskolas izglītība tiek piedāvāta vismaz vienu gadu. Izņēmums ir Dānija, septiņas federālās zemes Vācijā, Igaunija, Horvātija, Slovēnija, Islande, Norvēģija, Ziemeļmaķedonija un Turcija, kur bezmaksas BAIA nav un visā BAIA posmā izmaksas ir jāsedz vecākiem.

Jāpiebilst, ka pat tad, ja izglītības un aprūpes pasākumi vismaz dažas stundas nedēļā ir bez maksas, var tik piemērota papildu maksa. Vecākiem parasti ir jāmaksā par maltītēm pakalpojuma sniegšanas laikā (vai arī viņi bērniem var dot līdzīgu pārtiku). Ir daži izņēmumi.

Somijā visi bērni, kas izmanto bezmaksas BAIA, katru dienu saņem bezmaksas maltīti.

Apvienotajā Karalistē (Anglijā) bērni no 4 gadu vecuma, kuri apmeklē publiski finansēto skolu uzņemšanas klases (*reception classes*), skolā saņem bezmaksas maltīti saskaņā ar Vispārējo mazbērnu bezmaksas skolas maltīšu (*UFSM*) politiku. Citās iestādēs vecāki par bērnu ēdināšanu maksā.

⁽⁶⁶⁾ <https://likumi.lv/ta/id/50759-izglitibas-likums>

Maksa par papildu BAIA stundām tiek prasīta lielākajā daļā to valstu, kuras piedāvā bezmaksas BAIA mazāk nekā pilnu laiku. Kā iepriekš minēts (sk. B2. attēlu), tajās BAIA sistēmās, kurās ir skolas tipa organizācija, pēcskolas pakalpojums var atšķirties gan administratīvi, gan organizatoriski. Papildu BAIA stundas var tikt nodrošinātas vai nu tajā pašā iestādē, vai cita veida iestādē (piemēram, mājas vidē sniegtajā BAIA vai bērnu aprūpes iestādē). Vienotās struktūras iestādēs (piemēram, Somijā un Zviedrijā) papildu stundas var tikt nodrošinātas un par tām jāmaksā (ievērojot vietējo autonomiju) tajā pašā iestādē.

MAZĀKĀ BAIA MAKSA LĪDZ 3 GADUS VECĀJIEM BĒRNIEM IR BALTIJAS UN BALKĀNU VALSTĪS

Kā minēts iepriekšējā sadaļā, labākais veids, kā nodrošināt atbilstību materiālajām iespējām, ir nodrošināt BAIA pakalpojumus bez maksas, tomēr pārsvarā bērni agrīno izglītību un aprūpi Eiropā bez papildu izmaksām savai ģimenei var izmantot tikai pēdējā vai divos pēdējos BAIA gados. Lielākajai ģimeņu daļai par jaunāko bērnu BAIA ir jāmaksā (sk. B4. attēlu). Šajos gadījumos BAIA pieejamību materiālajā ziņā lielā mērā ietekmē maksas līmenis un regulējums.

Lielākajā daļā Eiropas izglītības sistēmu BAIA maksa tiek noteikta augstākajā un/vai vietējā līmenī, vismaz publiskajā un publiski subsidētajā sektorā. Parasti maksas griesti tiek izteikti kā konkrēts skaitlis, bet dažreiz robeža tiek izteikta kā ģimenes ienākumu vai BAIA izmaksu proporcija.

Dānijā vecākiem piemērotā maksa nedrīkst pārsniegt 25 % no iestādes aprēķinātajiem darbības bruto izdevumiem.

Ungārijā maksa un ēdināšanas maksa nedrīkst pārsniegt 25 % no ģimenes neto ienākumiem uz vienu personu BAIA iestādēs, savukārt mājas vidē nodrošinātā pakalpojumā – 50 %.

Somijā maksa ir atkarīga no ģimenes lieluma, ienākumiem un BAIA pavadītā laika. Maksa nedrīkst pārsniegt 289 EUR.

Norvēģijā kopš 2015. gada maksa par vietu bērnudārzā ir ierobežota līdz 6 % no māsaimniecības ienākumiem.

BAIA maksa līdz 3 gadus veciem bērniem dažādās Eiropas valstīs un dažādos aprūpes veidos ir ļoti atšķirīga. B5. attēlā sniegts pārskats par maksas līmeni Eiropā un valstīs ir sagrupētas vairākās lielās kategorijās (ļoti maza, maza, vidēja un liela maksa). Analīzes pamatā ir valstu statistika, apsekojumi, kā arī ekspertu vērtējumi. Tā kā šie ir nevis apsekojuma dati, bet kopsavilkums, kas aptver dažādus avotus un atsauces gadus, maksa nav tieši salīdzināma. B5. attēls ir jāuztver tikai kā norāde.

Mazākā mēneša maksa par BAIA bērniem līdz 3 gadu vecumam ir Baltijas un Balkānu valstīs, kā arī Rumānijā un Zviedrijā. Turklāt Latvijā, Lietuvā, Rumānijā un Melnkalnē BAIA ir pilnīgi bez maksas; vecākiem ir jāmaksā tikai par bērna ēdināšanu. Ļoti maza maksa (mazāk nekā 100 PPS) par izglītības un aprūpes pakalpojumiem tiek prasīta Bulgārijā, Igaunijā, Maltā, Zviedrijā, Albānijā, Ziemeļmaķedonijā un Serbijā. Jāpiemin, ka dažās no šīm valstīm neliela daļa bērnu no pārtikušām ģimenēm apmeklē ļoti dārgu privāto BAIA (maksa pārsniedz 500 PPS). Tas var liecināt par to, ka, kaut arī šajās valstīs BAIA maksa ir maza, pieprasījums pēc BAIA vietām jaunākiem bērniem bieži vien ir lielāks nekā piedāvājums (saskaņā ar B7. attēlu Igaunija, Malta un Zviedrija ir vienīgās valstis, kur ir ļoti maza maksa un piedāvājums apmierina pieprasījumu).

Maltā aptuveni 80 % bērnu, kas apmeklē bērnu aprūpes centrus, izmanto [Bezmaksas bērnu aprūpes programmu](#) (NSO, 2017).

Zviedrijā visiem bērniem ir tiesības uz BAIA no 1 gada vecuma. Maksa par viena bērna BAIA nedrīkst pārsniegt 3 % no ģimenes ienākumiem, nepārsniedzot 110 PPS. Ģimenēm, kurās ir mazāki ienākumi vai vairāki bērni, kas apmeklē BAIA, ir jāmaksā mazāk vai nav jāmaksā nemaz.

Vairākās Ziemeļvalstu, Balkānu un Centrāleiropas valstīs maksa par pilna laika BAIA bērniem līdz 3 gadu vecumam ir maza. Tās apmērs ir 100–250 PPS Čehijā, Dānijā, Horvātijā, Luksemburgā,

Ungārijā, Slovēnijā, Somijā, Bosnijā un Hercegovinā, kā arī Norvēģijā. Vidēji liela maksa (250–500 PPS) ir Francijā, Beļģijā (flāmu kopienā), Spānijā, Kiprā un Austrijā.

Vislielākā vidējā mēneša maksa (vairāk nekā 500 PPS) ir tajās valstīs, kuras BAIA nodrošināšanā bērniem līdz 3 gadu vecumam balstās uz tirgus mehānismu. Īrijā, Nīderlandē un Apvienotajā Karalistē noteikumu par maksas lielumu nav un cenu var noteikt pakalpojuma sniedzēji. Dažas publiskās subsīdijas izmaksu kompensēšanai ir pieejamas tikai visnelabvēlīgākajā situācijā esošajiem bērniem. Šveicē noteikumi par maksas apmēru ir pieņemti, taču maksas griesti ir ārkārtīgi augsti – maksa par publisku vai publiski subsidētu BAIA bērniem līdz 4 gadu vecumam var sasniegt vairāk nekā 1400 PPS.

Kā jau minēts, izplatītākais politikas pasākums, lai palielinātu atbilstību materiālajām iespējām, ir bezmaksas vai subsidētas BAIA nodrošināšana. Sniedzot atbalstu ģimenēm BAIA izmaksu segšanā, valstis var piedāvāt arī citus politikas pasākumus. Viens no izplatītākajiem instrumentiem ir nodokļu atvieglojumi.

Austrijā no nodokļiem ir atskaitāmas bērnu aprūpes izmaksas 2300 EUR apmērā (līdz 10 g. v.) un vientuļajiem vecākiem ir iespējami papildu nodokļu atskaitījumi. Bērnu invalīdu vecāki saņem lielāku ģimenes pabalstu.

Apvienotajā Karalistē ir ar nodokļiem neapliekams bērna kopšanas pabalsts, caur kuru ģimenes no valsts saņem 2 GBP par katriem 8 GBP, ko viņi ir iztērējuši par bērnu aprūpi, gadā nepārsniedzot 2 000 GBP par bērnu. Pabalstu ir tiesīgas saņemt tās ģimenes, kurās vecāki „strādā vai izmanto bērna kopšanas atvaļinājumu, slimības atvaļinājumu vai ikgadējo atvaļinājumu”, pelna vismaz valstī noteikto minimālo algu vai iztikas minimumu 16 stundas nedēļā un kuru ar nodokli apliekamais ienākums ir mazāks par 100 000 GBP.

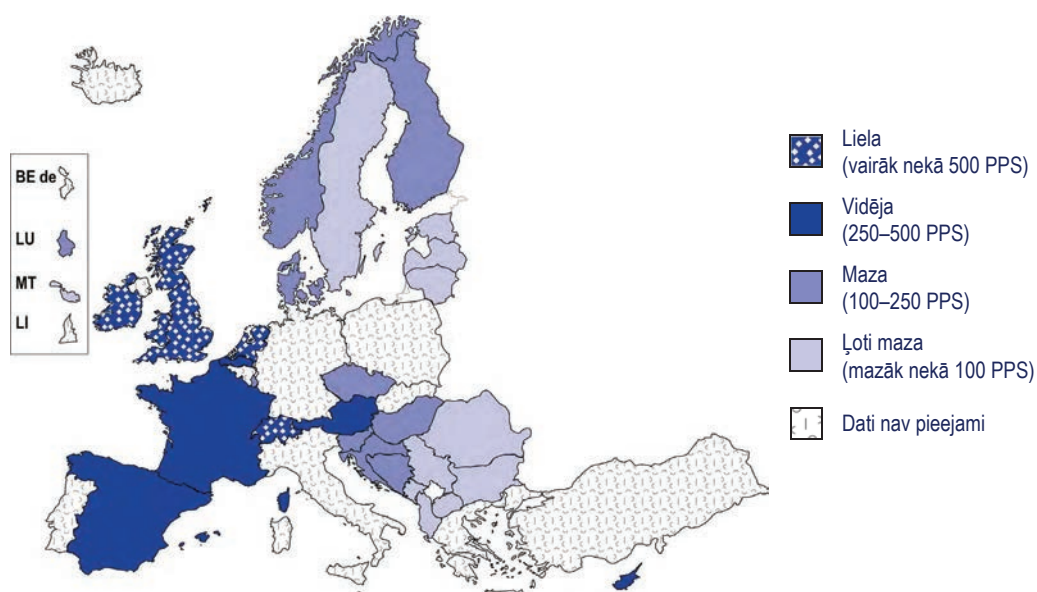
Dažās valstīs daļēji tiek kompensēta maksa, ko ģimenes sedz par privātu BAIA.

Dažās **Lietuvas** pašvaldībās tie vecāki, kuru bērnam netiek nodrošināta vieta publiskajā BAIA iestādē, saņem finansiālu atbalstu 100 EUR mēnesī, lai daļēji segtu BAIA vietas izmaksas privātā BAIA iestādē.

Portugālē ģimenes ar bērniem noteiktās privātajās vai kooperatīvajās pirmsskolas izglītības iestādēs var saņemt subsīdijas atkarībā no māsaimniecības ienākumiem.

Somijā ģimenes var izvēlēties privātu BAIA, izmantojot valsts piešķirtu privātās aprūpes pabalstu vai daudzu pašvaldību piešķirtos kuponus.

B5. attēls. Vidējā mēneša maksa par BAIA bērniem līdz 3 gadu vecumam, 2018./19. māc. g.

Avots: Eurydice

Vidējā mēneša BAIA maksa bērniem līdz 3 gadu vecumam (PPS un nacionālajā valūtā) un noteikumi par maksu, 2018./19. māc. g.

	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY
PPS	:	:	258	37	138	213	:	54	683	:	65-361	121-274	129	:	112-503
Nacionālā valūta	:	:	285	36	2443	2100	:	41	771	:	59-328	133-301	617	:	100-450
Maksa tiek regulēta	jā	jā	jā	jā	nē	jā	vietējā līmenī	jā	nē	nē	jā	jā	vietējā līmenī	vietējā līmenī	nē
	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	
PPS	maksas nav	maksas nav	198	0-156	(maksas nav)	511	90-398	:	:	maksas nav	191	:	0-233	0-110	
Nacionālā valūta	maksas nav	maksas nav	242	0-30000	(maksas nav)	572	100-440	:	:	maksas nav	155	:	0-289	0-1382	
Maksa tiek regulēta	neattiecas	vietējā līmenī	jā	jā	neattiecas	nē	jā	vietējā līmenī	nē	jā	jā	nē	jā	jā	
	UK-ENG	UK-WLS	UK-NIR	UK-SCT		AL	BA	CH	IS	LI	ME	MK	NO	RS	TR
PPS	1090	1032	:	715		44	135	0-1420	:	:	40-79	67	0-204	0-96	:
Nacionālā valūta	1067	1010	:	700		2600	130	0-2400	:	:	20-40	1840	0-2910	0-5590	:
Maksa tiek regulēta	nē	nē	nē	nē		vietējā līmenī	jā	vietējā līmenī	vietējā līmenī	nē	jā	jā	jā	jā	:

Paskaidrojums

Ailē „Maksa tiek regulēta” „jā” nozīmē, ka maksa tiek regulēta augstākajā līmenī, „vietējā līmenī” nozīmē, ka maksa tiek regulēta vietējā līmenī, „nē” nozīmē, ka maksa netiek regulēta, „neattiecas” nozīmē, ka maksas nav.

Lai atvieglotu starptautisko salīdzināšanu, maksa no nacionālajām valūtām ir konvertēta pirkspējas paritātes standartā (PPS). PPS ir mākslīga kopēja atsauces valūtas vienība, ko izmanto, lai telpiskā salīdzinājuma nolūkos ekonomisko datu apjomu izteiktu tādā veidā, lai novērstu cenu līmeņa atšķirības starp valstīm. PPS vērtības iegūst, izdalot nacionālās valūtas vienības ar attiecīgo pirkspējas paritāti (PPP). Izmantoti Eurostat 2017. gada dati par pirkspējas paritāti (EU28 = 1) [prc_ppp_ind] (pēdējais atjauninājums: 23.04.2019.).

Ja nebija datu par faktiskajiem vidējiem rādītājiem, aplēses tika veiktas, ņemot vērā pilna laika apmeklējumu (40 stundu), ja nebija norādīts citādi. Nedēļas maksa tika konvertēta uz nosacītu mēneša maksu, sareizinot ar koeficientu 4,345, tādēļ faktiskā mēneša maksa var būt mazliet atšķirīga. Diapazons ir norādīts tur, kur nav pieejami vidējie rādītāji. Diapazons parāda minimālo un maksimālo maksu, ja piezīmēs par valstīm nav norādīts citādi.

Ja vien iespējams, ir ņemti vērā visi BAIA sektori. Valstīs, kur dominē publiskā BAIA un neliela daļa bērnu apmeklē ļoti dārgas privātās pašfinansētās BAIA iestādes, ir parādīta tikai maksa par publisko BAIA kā izplatītāko situāciju. Kur vien iespējams, ir ņemta vērā ēdināšana un citi izdevumi. Tās valstis, kur par izglītību un aprūpi nav jāmaksā, ir iekļautas sadaļā „ļoti maza [maksā]”, jo par ēdināšanu var būt noteikta atsevišķa maksa.

Ja tabulā ir norādīts diapazons, attēlā ir atspoguļota augstākā vērtība.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Beļģija (BE nl). Nav ietverti 20 % no privātajām pašfinansētajām BAIA iestādēm un tām iestādēm, kuras saņem tikai pamatsubsīdijas.

Dānija. Mājas vidē sniegtais pakalpojums (*dagpleje*) nav iekļauts.

Francija. Diapazons tabulā norāda vidējo maksas apmēru *crèches* (mazākā vērtība) un vidējo maksu, ko par *assistant-e maternal-le* (lielākā vērtība) maksā ģimene, kura nopelna vidējo algu pēc tam, kad ir atrēķinātas tiešās un netiešās subsīdijas. Attēlā atspoguļotā vērtība atbilst dominējošajai BAIA formai bērniem līdz 3 gadu vecumam (*assistant-e maternal-le*).

Spānija. Tikai publiskā BAIA. Privātajam sektoram noteikumu nav.

Horvātija. Izplatītākās maksas aplēse. 80 % no vietējās pašpārvaldes iestādēm mēneša maksa ir 400–720 HRK.

Luksemburga. Vidējā maksa par 20 stundām, kas papildina 20 bezmaksas stundas.

Ungārija. Vidējā cenā ir ietverts privātais pakalpojums.

Nīderlande. Aprēķini ir balstīti uz vidējo maksu par stundu 2018. gadā (7,14 EUR) un vidējo mēneša apmeklējuma stundu skaitu (80,2).

Austrija. Norādīta minimālā un maksimālā maksa par pilna laika apmeklējumu dažās federālajās zemēs.

Slovēnija. Publiskās BAIA iestādes. Aprēķins ir veikts, ņemot vērā publiskā bērnudārza programmas vidējo cenu un vecāku maksājamo daļu subsidētā maksājuma skalā. Maksa sniedzas no 0 līdz 350 EUR (429 PPS).

Somija. Tikai publiskā BAIA.

Apvienotā Karaliste (SCT). Bezpeļņas iestādēs 618,8 EUR, privātajās pašfinansētajās iestādēs 737,8 EUR.

Melnkalne. Tabulā norādītas vidējās maltīšu cenas, jo BAIA ir bez maksas.

ĪPAŠI PASĀKUMI BAIA PIEEJAMĪBAS NODROŠINĀŠANAI GALVENOKĀRT IR VĒRSTI UZ NABADZĪBĀ DZĪVOJOŠIEM BĒRNIEM

Tikai dažas Eiropas valstis garantē vispārēju bezmaksas agrīnās izglītības pieejamību jaunākā vecuma bērniem. Apkopojumā B4. attēlā redzams, ka visās analizētajās EU-28 valstīs, izņemot piecas, par BAIA bērniem līdz 3 gadu vecumam ir jāmaksā. Tikai astoņās valstīs BAIA vieta tiek garantēta visiem mazajiem bērniem. Latvija ir vienīgā valsts, kas garantē bezmaksas publisko BAIA pakalpojumu visiem bērniem no pusotra gada vecuma. Tā vietā, lai visiem bērniem piešķirtu tiesības uz bezmaksas BAIA, vairums pārējo valstu īsteno politiku, kas ir vērsta uz noteiktām bērnu un ģimeņu grupām, kam BAIA varētu būt nepieciešama visvairāk.

B6. attēlā ir redzams, kurām grupām tiek piemērota maksas samazināšana un prioritāra uzņemšana, kas ir visbiežāk izmantotie pasākumi attiecībā uz bērniem līdz 3 gadu vecumam. Vairāk ir to valstu, kuras īsteno mērķgrupām pielāgotus pasākumus, lai uzlabotu BAIA materiālo pieejamību (maksas samazināšana), nekā to valstu, kuras cenšas uzlabot BAIA fizisko pieejamību (prioritāra uzņemšana). Visās valstīs, arī tajās, kur par izglītību un aprūpi nav jāmaksā, atsevišķiem nelabvēlīgā situācijā esošiem bērniem var tikt piedāvāta bezmaksas ēdināšana. Rādītājā tas ir iekļauts kritērijā „maksas samazinājums”. Savukārt tajās valstīs, kur ir vispārējā BAIA vietu garantija, un/vai tajās valstīs, kur piedāvājums atbilst pieprasījumam, mērķauditorijai pielāgoti pasākumi pieejamības nodrošināšanai var nebūt vajadzīgi. Turklāt daudzās valstīs noteikumus par prioritāro uzņemšanu pieņem pašvaldība vai pat iestāde.

Parasti, piedāvājot maksas samazināšanu un prioritāru uzņemšanu, tiek izmantoti līdzīgi kritēriji. Visbiežāk šie pasākumi attiecas uz nabadzībā dzīvojošajiem bērniem. Izplatīts kritērijs ir „ģimenes ienākumi”, kas bieži tiek izmantots kombinācijā ar kritēriju „ģimenes sastāvs”. BAIA maksas samazināšana un/vai prioritāra uzņemšana var tikt piedāvāta arī noteiktu labklājības pabalstu saņēmējiem. Atsevišķs kritērijs (lai gan lielā mērā saistīts ar nabadzību), uz ko bieži tiek vērsti mērķauditorijai pielāgoti pasākumi, ir „vienvecāka bērni”.

Vēl viens svarīgs faktors saistībā ar maksas samazinājuma un prioritāras uzņemšanas piemērošanu ir brāļu un māsu, jo īpaši BAIA esošu brāļu un māsu, skaits. Turklāt vairākas izglītības sistēmas cenšas palīdzēt ģimenēm, nosakot skaidru prioritāti to bērnu brāļiem un māsām, kuri jau apmeklē konkrēto BAIA iestādi.

Vairākās valstīs ir paredzēti īpaši pasākumi bērniem, kam izglītībā un aprūpē var būt nepieciešams atbalsts, proti, bērniem ar invaliditāti vai grūtībām, migrantu bērniem un reģionālo vai etnisko mazākumtautību pārstāvjiem. Horvātijā, Kiprā un Albānijā ir īpaši pasākumi, kas atvieglo BAIA pieejamību un/vai atbilstību materiālajām iespējām romu bērniem.

B6. attēls. Kritēriji, ko izmanto, piedāvājot maksas samazināšanu vai prioritāru uzņemšanu BAIA iestādēs bērniem līdz 3 gadu vecumam, 2018./19. māc. g.

Maksas samazināšana		Prioritāra uzņemšana	Kopā
30	Nabadzībā dzīvojoši bērni	12	42
26	Brāļi un māsu BAIA vai tajā pašā iestādē	11	37
14	Vienvecāka ģimenes	13	27
15	Bērni ar invaliditāti vai grūtībām	9	24
6	Strādājoši vecāki	13	19
10	Ārkārtēja vajadzība*	7	17
7	Vecāki māsās	8	15
5	Migrantu bērni	4	9
3	Bērni no reģionālajām vai etniskajām mazākumtautībām	3	6
0	Iestādes atrašanās vietas tuvums	6	6

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

* Ārkārtēja vajadzība: bērni audžuģimenē; bērni, kurus norādījuši sociālie dienesti; bērni, kuru vecāki nespēj nodrošināt nepieciešamo aprūpi; bērni bez pajumtes; bērni, kuru māte atrodas patversmē, bēgot no vardarbības mājās; bērni, kuriem kāds no vecākiem gājis bojā militārajā dienestā, teroristu uzbrukumā vai līdzīgos apstākļos.

Joslās redzami skaitļi norāda, cik izglītības sistēmās augstākā līmeņa noteikumos ir paredzēti īpaši pasākumi šajā jomā. Kopumā ir 43 izglītības sistēmas, un informācija pa valstīm ir pieejama A pielikumā.

Daudzās ģimenēs ar maziem bērniem abiem vecākiem ir jāstrādā, jāmacās vai jāpilnveido sava karjera. Uzskatot BAIA par sieviešu nodarbinātības veicināšanas instrumentu, apmēram trešdaļa Eiropas valstu piešķir prioritāti bērniem no tādām ģimenēm, kurās abi vecāki strādā vai macās. Dažās valstīs pat tiek piedāvāts maksas samazinājums, lai palīdzētu nodrošināt darba un privātās dzīves līdzsvaru un stimulētu vēlmi strādāt vai mācīties.

Vairākās valstīs ir paredzēti pasākumi bērniem, kuriem tas ir ārkārtīgi vajadzīgs. Tie ir bērni no audžuģimenēm (piemēram, Beļģijas franču un flāmu kopienā, Ungārijā, Slovēnijā, Apvienotajā Karalistē (Anglijā) un Serbijā), bērni, kurus ir norādījuši sociālie dienesti (piemēram, Slovēnijā un Serbijā), bērni, kuru vecāki nespēj nodrošināt nepieciešamo aprūpi (piemēram, Vācijā, Ungārijā un Portugālē), bērni, kuru ģimenes locekļiem ir invaliditāte vai slimība (Grieķijā), bērni bez pajumtes (Īrijā) vai bērni, kuru māte atrodas sieviešu patversmē, bēgot no vardarbības mājās (Grieķijā un Spānijā).

BAIA iestādes atrašanās vietas tuvumu kā prioritāru uzņemšanas kritēriju ir norādījušas sešas valstis (Bulgārija, Spānija, Horvātija, Itālija, Portugāle un Rumānija).

Kopumā daudzas mērķgrupām paredzētās pieejas ir savstarpēji saistītas. Dažās valstīs tiek izmantotas sarežģītas skalas un noteikumi.

Nīderlandē tiek piedāvāts maksas samazinājums saskaņā ar rādītāju „bērni, kuriem ir lielāks nelabvēlīgas situācijas risks izglītības jomā”. Šajā rādītājā tiek ņemts vērā vecāku izglītības līmenis, izcelsmes valsts, tas, cik ilgu laiku viņi ir pavadījuši Nīderlandē, un tas, vai uz viņiem attiecas parāda pārstrukturēšanas programma.

Serbijā prioritāra pieejamība ir paredzēta bērniem no neaizsargātām grupām. Tie ir: bērni, kas cietuši no vardarbības; ekonomiski nelabvēlīgos apstākļos esoši bērni un bērni bez vecāku aizsardzības; vienvēcāku bērni vai bērni, kuru vecāki ir slimi; bērni, kas dzīvo nestimulējošos apstākļos; bērni ar izglītības grūtībām un viņu brāļi un māsas; bērni, kurus ir norīkojuši sociālās aprūpes centri. Aiz šīs grupas pārējās prioritārās grupas (pēc svarīguma) ir: strādājošu vecāku un studentu bērni; trešais bērns (un jaunāki brāļi un māsas) ģimenē; to bērnu brāļi un māsas, kuri jau apmeklē konkrēto iestādi.

Daudzās valstīs tiek izmantota slīdošās maksas skala.

Slovēnija maksa tiek noteikta, sadalot vecākus deviņās labklājības līmeņa grupās pēc ienākumiem, īpašuma un ģimenes sastāva. Pašvaldības visiem bērniem subsidē vismaz 23 % no cenas.

Somijā maksa sniedzas no 0 līdz 289 EUR atkarībā no ģimenes lieluma, ienākumiem un BAIA pavadītā laika. Mazākā prasītā maksa ir 27 EUR. 2016. gadā aptuveni 20 % bērnu maksāja augstāko maksu par BAIA, savukārt 18 % bērnu nemaksāja neko (THL, 2017).

Jāpiebilst, ka noteikumi par maksu un prioritātēm bieži tiek pieņemti vietējā vai institūcijas līmenī. Izmantotie kritēriji parasti atbilst tiem, kas minēti B6. attēlā.

Horvātijā maksu *dječji vrtići* nosaka vietēja pašvaldība. Pētījumā (Dobrotić, Matković, Menger, 2018) ir konstatēts, ka „maksa tiek samazināta nabadzībā dzīvojošiem bērniem, ģimenēm ar lielu brāļu un māsu skaitu, vienvēcāku bērniem, bērniem, kuru vecāki strādā, bērniem, kuru vecāki ir invalīdi, un bērniem ar invaliditāti vai grūtībām”.

Dažkārt īpaši BAIA pasākumi ietilpst plašākā programmā.

Īrijā Kopienas bērnu aprūpes pārceļšanās atbalsta programma nodrošina bezmaksas BAIA stundas un nepilna laika BAIA 0–5 gadus veciem bēgļu bērniem, lai sekmētu viņu pārceļšanos un integrēšanos Īrijas sabiedrībā.

Dažas programmas vai pasākumi ir pieejami visu veidu BAIA iestādēs, savukārt citi attiecas tikai uz publiskajām vai publiski subsidētajām iestādēm.

Beļģijā (franču un flāmu kopienā) noteikumi par prioritāro uzņemšanu ir atkarīgi no publisko subsīdiju veida (apmēra). Iestādēm, kuras papildus pamatsubsīdijai saņem no ienākumiem atkarīgu subsīdiju, ir jāpiešķir prioritārs statuss bērniem no ģimenēm, kurās bērnu aprūpe ir nepieciešama darba apstākļu dēļ (lai saglabātu darbu, meklējot darbu vai īstenojot profesionālās mācības), kā arī bērniem, kurus audzina viens vecāks, bērniem no maznodrošinātām ģimenēm un bērniem no audžuģimenēm. Iestādēm, kuras vēl bez pamatsubsīdijas un no ienākumiem atkarīgās subsīdijas saņem papildu subsīdiju, ir jāīsteno aktīva uzņemšanas politika, kas paredz priekšroku bērniem no mazaizsargātām ģimenēm.

Vairākās Eiropas valstīs ir pieņemtas īpašas augstākā līmeņa programmas vai noteikumi fiziskās un materiālās pieejamības uzlabošanai noteiktām mērķgrupām. Tā sauktie mērķgrupu likumīgo tiesību nodrošināšanas pasākumi ar likumu paredz, ka BAIA īstenošanai ir pienākums nodrošināt bezmaksas vai publiski subsidētu BAIA pakalpojumu tiem bērniem, kuri dzīvo attiecīgajā mikrorajonā un atbilst kādai no noteiktajām kategorijām. Var izšķirt divus plašus mērķgrupu likumīgo tiesību nodrošināšanas pasākumu veidus.

1. Publiski finansētas BAIA **pieejamība no agrīna vecuma**.

2. **Papildu stundu pieejamība** publiski finansētā BAIA, kas ir bez maksas vai par ko jāmaksā samazināta maksa. Tās tiek piešķirtas papildus tām stundām, kuras ir paredzētas visiem bērniem (sk. B2. attēlu).

Dažās valstīs nabadzībā dzīvojošie bērni vai bērni ar īpašām vajadzībām var sākt izmantot BAIA agrāk.

Francijā no 3 gadu vecuma visiem bērniem ir likumīgas tiesības uz vietu bezmaksas pirmsskolas izglītības iestādē (*écoles maternelles*). Tās ir pieejamas arī no 2 gadu vecuma, īpaši sociāli nelabvēlīgos rajonos.

Zviedrijā visiem bērniem ir tiesības uz BAIA no 1 gada vecuma un tiesības uz bezmaksas BAIA 15 stundas nedēļā no 3 gadu vecuma. Bērni ar īpašām izglītības vajadzībām 15 bezmaksas BAIA stundas var sākt izmantot pirms 1 gada sasniegšanas.

Apvienotajā Karalistē tajās daļās, kur noteikts bezmaksas BAIA stundu skaits tiek piešķirts visiem bērniem no 3 gadu vecuma, noteiktiem bērniem šīs tiesības tiek piešķirtas no 2 gadu vecuma. Anglijā tiesības uz šādu atbalstu galvenokārt ir pamatotas ar ekonomiskiem apsvērumiem, taču ir arī daži ar ekonomiku nesaistīti kritēriji (piemēram, īpašas izglītības vajadzības, invaliditāte, bērna atrašanās pašvaldības aprūpē) ⁽⁶⁷⁾. Velsā 2 un 3 gadus veciem bērniem, kas dzīvo nelabvēlīgos apstākļos, ir paredzēta programma *Flying Start*. Skotijā tiesības uz bezmaksas BAIA tiek piešķirtas tiem 2 gadus vecajiem bērniem, kuru vecāki saņem noteiktus pabalstus, kā arī tiem bērniem, kuri ir bijuši vai pašlaik atrodas aprūpē (audžuģimenē, kopā ar aizbildni).

Norvēģijā visiem bērniem ir likumīgas tiesības uz BAIA vietu no 1 gada vecuma. Sākot no 3 gadu vecuma, bērniem no ģimenēm ar maziem ienākumiem ir tiesības uz 20 bezmaksas BAIA stundām nedēļā. Gada ienākumu robeža 2018. gadā bija 533 500 NOK.

Dažās izglītības sistēmās BAIA vieta tiek garantēta to vecāku bērniem, kuri strādā vai mācās (ja ģimenē ir abi vecāki, jāstrādā vai jāstudē ir abiem vecākiem).

Maltā valdība nodrošina Bezmaksas bērnu aprūpes programmu tiem vecākiem un aizbildņiem, kuri strādā vai turpina iegūt izglītību (*Government of Malta*, 2016). Šī plāna mērķgrupa ir bērni no 3 mēnešu līdz 3 gadu vecumam (līdz bērnam ir tiesības tikt uzņemtam publiskajā bērnudārzā). Šīs tiesības aptver 110 % no vidējā darba vai mācību laika, pieskaitot 20 stundas mēnesī, lai kompensētu laiku, kas tiek pavadīts ceļā uz darbu.

Somijā kopš 2016. gada augusta vispārējās tiesības uz BAIA no 9 mēnešu vecuma ir ierobežotas līdz 20 stundām nedēļā, tomēr bērnam ir likumīgas tiesības uz pilna laika BAIA, ja vecāki pilnu laiku strādā vai mācās vai ja tiek uzskatīts, ka tas ir bērna interesēs. Turklāt pašvaldībām ir pienākums organizēt arī vakara un nakts aprūpi atbilstoši vietējām vajadzībām. Daudzas vietējās pašvaldības joprojām piedāvā BAIA bez ierobežojumiem.

⁽⁶⁷⁾ <https://www.gov.uk/help-with-childcare-costs/free-childcare-2-year-olds?step-by-step-nav=f237ec8e-e82c-4ffa-8fba-2a88a739783b>

Apvienotajā Karalistē (Anglijā) visiem 3 un 4 gadus vecajiem bērniem ir tiesības uz bezmaksas BAIA 15 stundas nedēļā. Turklāt lielākajai daļai to 3 un 4 gadus veco bērnu, kuru vecāki strādā, ir tiesības uz papildu 15 stundām nedēļā. Šīs tiesības, ko sauc par paplašinātajām tiesībām, tika ieviestas ar 2016. gada Likumu par bērnu aprūpi⁽⁶⁸⁾. Kopš 2019. gada aprīļa Velsas pašvaldības izmēģina līdzīgu 30 stundu bezmaksas BAIA piedāvājumu strādājošo vecāku bērniem.

Dažās valstīs pirms sākumskolas izglītības sākuma tiek īstenotas īpašas viena gada pirmsskolas programmas tiem bērniem, kuri nav izmantojuši BAIA.

Horvātijā pirmsskolas programma ir obligāta visiem bērniem. Tiem bērniem, kuri jau izmanto BAIA, pirmsskolas programma ir integrēta viņu esošajā programmā, savukārt tiem bērniem, kuri BAIA neizmanto, ir jāapmeklē citi pirmsskolas izglītības pasākumi. Tiem bērniem, kuri neizmanto iestādē īstenotu bērnu agrīno izglītību un aprūpi, obligātā pirmsskolas programma ir bez maksas. Tas attiecas uz apmēram 30 % bērnu (pēc statistikas iestādes datiem, 2017./18. mācību gadā tie bija 12 000 bērnu).

Slovēnijā no 2018./19. māc. g. augstākās pārvaldes iestādes finansē bērnu grupas, kuras īsteno īsas bezmaksas programmas (240 stundu gadā) tiem bērniem, kuri iepriekš bērnu grupu nav apmeklējuši un kuriem nākamajā kalendārā gadā aprit 6 gadi.

PIEPRASĪJUMS PĒC BAIA VIETĀM PĀRSNIEDZ PIEDĀVĀJUMU

Publiskās BAIA vietu pieprasījuma un piedāvājuma attiecība var kalpot kā šajā nodaļā aplūkotās pieejamības politikas panākumu rādītājs, tomēr šis rādītājs ir jāapsver saistīti ar statistikas datiem par dalības līmeni. Pieprasījums pēc BAIA ļoti maziem bērniem var būt mazs valdošās kultūras un tradicionālo ģimenes vērtību dēļ. Pieprasījumu var ietekmēt arī sabiedrības viedoklis par BAIA kvalitāti – ģimenes, kuras uzskata, ka BAIA pakalpojums ir nekvalitatīvs, var izvēlēties citu bērnu aprūpes iespēju un vietu nemaz nepieprasīt.

B7. attēlā ir sniegts pārskats par aplēsto pieprasījuma un piedāvājuma attiecību trīs vecuma grupās: ļoti maziem bērniem, 3 gadus veciem bērniem un bērniem pēdējā BAIA gadā. Ir ņemti vērā visi publiskās un publiski subsidētās BAIA veidi. Kopējā aplēsē ir iekļauti arī publiski subsidētā mājas vidē sniegtā BAIA, kam ir svarīga loma pieprasījuma apmierināšanā vairākās valstīs (sk. A6. attēlu). BAIA sistēma ir vērtēta kopumā; piemēram, ja attiecīgajā vecuma grupā pieprasījums ir lielāks nekā piedāvājums tikai vienā reģionā, valsts ir iekļauta kategorijā „pieprasījums ir lielāks nekā piedāvājums”.

Pieprasījums pēc BAIA vietām jau no agrīna vecuma tiek apmierināts tikai Dānijā, Igaunijā, Maltā, Nīderlandē, Somijā, Zviedrijā un Norvēģijā. Piecās no šīm valstīm visiem bērniem ir likumā garantētas tiesības uz BAIA jau no agrīna vecuma (sk. B1. attēlu), savukārt Maltā īpašas tiesības uz bērnu aprūpi ir pieejamas strādājošiem un studējošiem vecākiem. Tikai Nīderlande ļauj uz tirgus virzītu sistēmu jaunākajā bērnu vecuma grupā.

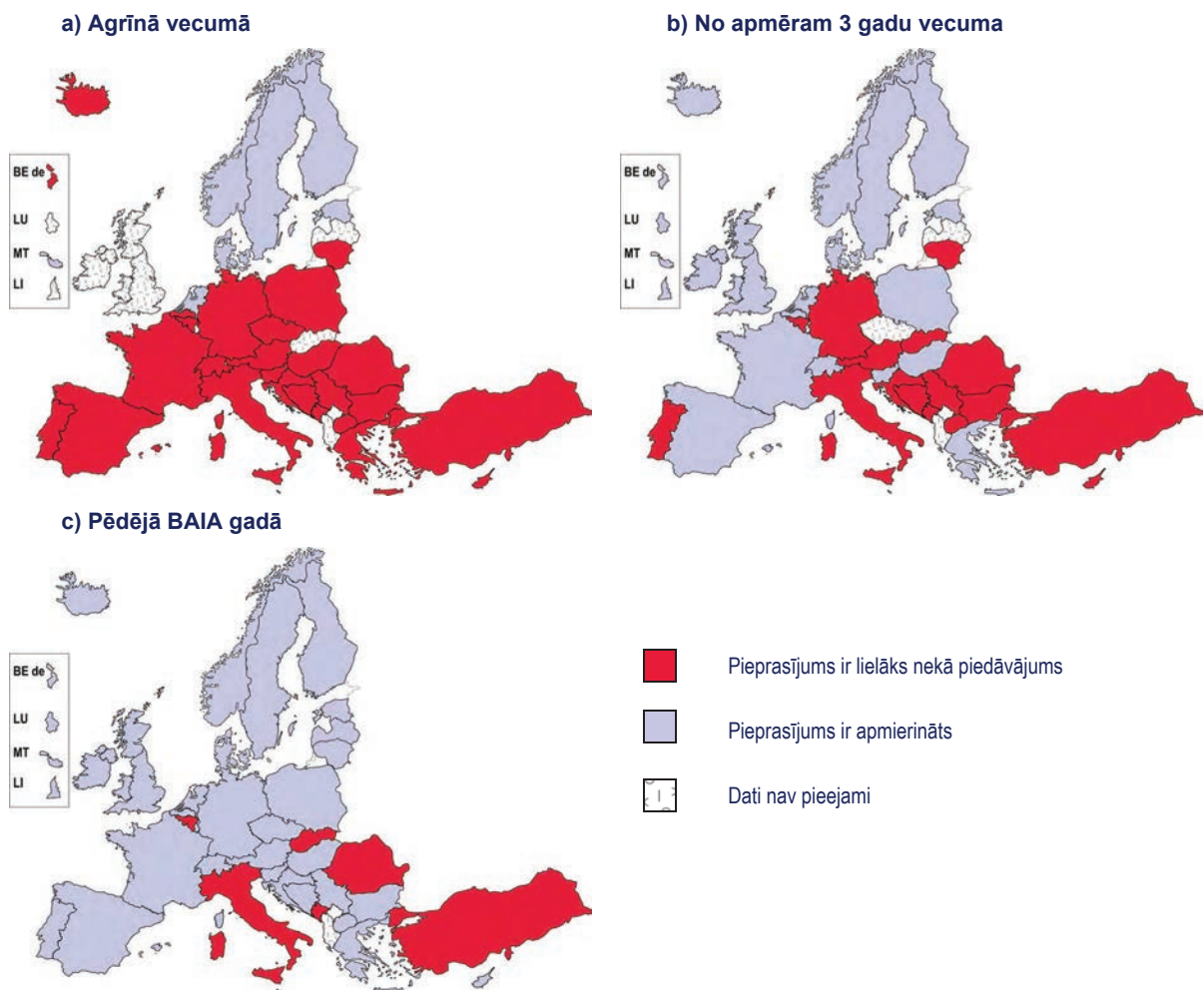
Vairāk nekā pusē Eiropas izglītības sistēmu pieprasījums un piedāvājums no 3 gadu vecuma ir līdzsvarā. Parasti pieprasījums tiek apmierināts, sākot no tā vecuma, kurā iestājas likumīgās tiesības uz BAIA, vai no tā brīža, kad BAIA kļūst par izglītības sistēmas daļu.

Francijā saskaņā ar 2017. gada aptauju BAIA vietu bērnam (no 6 mēnešu līdz 1 gada vecumam) ieguva septiņas no desmit ģimenēm, kuras vēlējas viņu pieteikt (CNAF, 2018). Turpretī gandrīz visi 3 gadus vecie bērni apmeklē BAIA (sk. Informāciju par nacionālajām sistēmām).

Spānijā BAIA pirmajā ciklā (līdz 3 g. v.) pieprasījums ir lielāks nekā piedāvājums lielākajā daļā autonomo apgabalu (piemēram, Andalūzijā, Navarrā, Baleāru salās, Kantabrijā, Kastīlijā un Leonā, Kastīlijā-Lamančā un Seūtas pilsētā). BAIA otrajā ciklā (no 3 g. v.) pieprasījums un piedāvājums ir līdzsvarā visās izglītības pārvaldēs.

⁽⁶⁸⁾ <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2016/5/enacted>

B7. attēls. BAIA vietu pieprasījums un piedāvājums, 2018./19. māc. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Šajā attēlā ir sniegts vispārīgāks pārskats, kura pamatā ir ziņojumi, aptaujas un ekspertu aplēses. Šis rādītājs galvenokārt attiecas uz publisko un publiski subsidēto BAIA, bet dažas valstis ir sniegušas vispārēju vērtējumu. Ir iekļauti gan iestādēs, gan mājās vidē sniegtie pakalpojumi. BAIA sistēma tiek vērtēta kopumā, piemēram, ja attiecīgajā vecuma grupā pieprasījums ir lielāks nekā piedāvājums tikai vienā reģionā, valsts ir iekļauta kategorijā „pieprasījums ir lielāks nekā piedāvājums”.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Čehija. Nav precīzu datu par 3–4 gadus vecajiem bērniem. Saskaņā ar Čehijas skolu inspekcijas datiem vairums bērnu, kuru vecāki bija pieteikušies uz BAIA vietu, bērnudārzā (*mateřská škola*) tika uzņemti. Tikai dažās pašvaldībās pavisam nedaudz 3 gadus vecie bērni līdz mācību gada sākumam vietu nesaņem.

Luksemburga. BAIA sektors līdz 3 gadus vecajiem bērniem tiek subsidēts tik lielā mērā, ka BAIA vietu piedāvājums ļoti mazajiem bērniem gandrīz atbilst pieprasījumam. Oficiālie dati nav pieejami.

Vairākās valstīs piedāvājums apmierina pieprasījumu pēdējā BAIA gadā, bet ne 3 gadu vecumā vai agrāk. Bulgārijā un Portugālē pēdējos divos BAIA gados, uz kuriem attiecas vietas garantija, izdodas nodrošināt pietiekami daudz BAIA vietu visos valsts reģionos. Čehijā, Vācijā, Horvātijā, Kiprā, Lietuvā, Austrijā, Bosnijā un Hercegovinā, Ziemeļmaķedonijā, kā arī Serbijā pieprasījums pēc BAIA vietām tiek apmierināts pēdējā BAIA gadā, kad bieži spēkā ir likumīgās tiesības vai BAIA ir obligāta. Dažās no šīm valstīm garantēta BAIA vieta ir paredzēta jau no agrīna vecuma (sk. A1. attēlu), bet tām neizdodas nodrošināt pietiekami daudz vietu, lai pietiktu visiem bērniem pirms pēdējā BAIA gada.

Vācijā, kaut arī likumīgas tiesības uz BAIA ir no 1 gada vecuma, 2017. gadā BAIA vietu nesaņēma 12 % bērnu līdz 3 gadu vecumam (uzņemti 33 %, uzņemšanu pieprasīja 45 %). Pieprasījums pēc BAIA vietām bērniem no 3 gadu vecuma 2017. gadā netika apmierināts tikai par 3 % (uzņemti 94 %, uzņemšanu pieprasīja 97 %) (*Alt et al.*, 2019). Vidēji pieprasījums tiek apmierināts tikai pēdējā BAIA gadā.

Visā BAIA posmā pieprasījums dažos rajonos netiek apmierināts Beļģijā (franču kopienā), Itālijā, Rumānijā, Slovākijā, Melnkalnē, Ziemeļmaķedonijā un Turcijā.

Itālijā dažos rajonos ir rinda uz *servizi educativi* (bērniem līdz 3 g. v.) un mazākā mērā uz *scuole dell'infanzia* (bērniem no 3 g. v.). Lielāks pieprasījums ir ziemeļu reģionos, kur nodarbinātības līmenis ir augstāks un abi vecāki strādā. Ekonomiskās krīzes un mazās dzimstības dēļ dažos citos reģionos pieprasījums pēc BAIA bērniem līdz 3 g. v. ir apmierināts.

Vairāk nekā trešdaļa izglītības sistēmu informē, ka ir grūtības apmierināt pieprasījumu dažos rajonos.

Francijā teorētiskā BAIA kapacitāte bērniem līdz 3 gadu vecumam septiņos departamentos sniedzas no 10 līdz 40 vietām uz 100 bērniem, savukārt 20 departamenti piedāvā no 70 līdz 93 vietām uz 100 bērniem (*ONAPE, CNAF, 2018, 30. lpp.*).

Bez vecuma un dzīvesvietas ir arī daži citi iemesli, kāpēc BAIA vietu pieprasījums un piedāvājums var atšķirties. Daži BAIA veidi ir vairāk pieprasīti nekā citi. Visvairāk pieprasītais BAIA veids ir publisko iestāžu sniegtā BAIA. Mājas vidē sniegtie pakalpojumi bieži tiek piedāvāti tad, ja nav apmierināts pieprasījums pēc iestāžu sniegtās BAIA. Publiskās subsīdijas privātajiem BAIA īstenotājiem tiek piešķirtas tad, ja publiskajā BAIA vietu nepietiek. Dažās valstīs privātajām pašfinansētajām BAIA iestādēm ir ievērojama loma pieprasījuma apmierināšanā (sk. A7. attēlu). Turklāt pieprasījums pēc pilna laika BAIA vietām var nebūt pilnībā apmierināts.

PIEEJAMĪBA

II SADAĻA. DALĪBA

LĪDZ 3 GADU VECUMAM BAIA IESTĀDI APMEKLĒ 34 % BĒRNU

Vismazāko bērnu agrīnā izglītība un aprūpe dažādās valstīs ir atšķirīga, un ir grūti veikt starptautisku dalības īpatsvara salīdzinājumu. Pusē analizēto Eiropas valstu par BAIA bērniem līdz 3 gadu vecumam ir atbildīgas ģimenes lietu vai sociālās labklājības pārvaldes iestādes, nevis izglītības pārvaldes iestādes (sk. A4. attēlu). Dažās no šīm valstīm vismazākajiem bērniem sniegtie pakalpojumi netiek uzskatīti par izglītojošiem, tāpēc tie nav iekļauti ne *ISCED* klasifikācijā, ne izglītības statistikā, kas ir galvenais datu avots, veicot starptautisku BAIA dalības īpatsvara salīdzināšanu.

Tikai dažās Eiropas valstīs BAIA vieta tiek garantēta jau no agrīna vecuma (sk. B1. attēlu). Vairums ģimeņu, kurās ir bērns līdz 3 gadu vecumam, saskaras ar bērnu aprūpes nodrošinājuma plaisu, proti, laika posmu, kurā uz bērnu neattiecas ne bērna kopšanas atvaļinājums, ne garantēta BAIA vieta (sk. B3. attēlu). Ģimenes ar maziem bērniem, kam neizdodas iegūt vietu subsidētajā BAIA, var izvēlēties neformālus pakalpojumus, piemēram, izmantot bērnu pieskatītāju, auklīšu, radu vai citu pieaugušo palīdzību. Šajā vecuma grupā mājas vidē īstenota BAIA ir plaši izplatīta (sk. A3. attēlu), tomēr starptautiski salīdzināmi statistikas dati par to, cik bērnus aprūpē bērnu pieskatītāji, nav pieejami.

Starptautiska salīdzinājuma veikšanu sarežģīt arī atšķirīgā nodarbinātības un bērna kopšanas atvaļinājuma politika. Vairākās valstīs vai nu bērna kopšanas atvaļinājuma nav, vai arī vecākiem adekvāti tiek apmaksātas tikai dažas pirmās nedēļas (65 % no līdzšinējās algas) (sk. B3. attēla pielikumu). Turpretī dažās Ziemeļvalstīs un Centrāleiropas valstīs bērna kopšanas atvaļinājums ir ilgāks par vienu gadu. Tā kā bērna kopšanas atvaļinājuma laikā bērni agrīno izglītību un aprūpi parasti neizmanto, bērniem līdz 3 gadu vecumam BAIA dalības īpatsvars ir mazāks.

Salīdzināmi dati par dalību BAIA šajā vecuma grupā Eiropas valstīs līdz šim bijuši pieejami tikai Eiropas Savienības statistikas datos par ienākumiem un dzīves apstākļiem (*EU-SILC*). Aplūkojot B8. attēlu, kurā redzams līdz 3 gadus veco bērnu īpatsvars „formālajā aprūpē”, ir jāpatur prātā iepriekš minētie starpvalstu salīdzināmības ierobežojumi. Attēlā ir ietvertas gan bērnu agrīnās izglītības atīstības programmas (*ISCED 010*), gan arī tie bērnu aprūpes pakalpojumi, kas neietilpst *ISCED* klasifikācijā. Diemžēl „formālā aprūpe” izslēdz mājas vidē sniegtos pakalpojumus, kas vairākās valstīs veido ievērojamu daļu no bērnu aprūpes pakalpojumiem (sk. A3. attēlu un Informāciju par nacionālajām sistēmām).

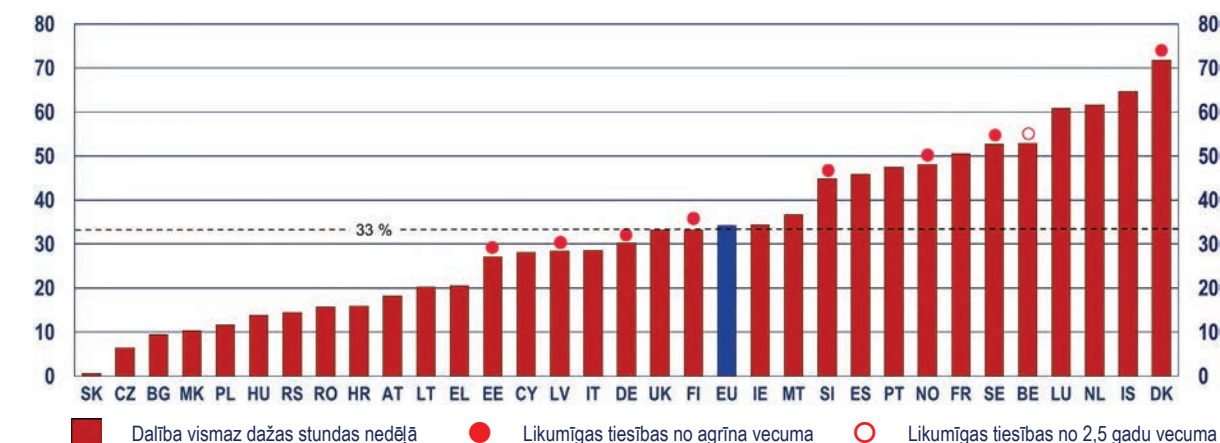
Dati rāda, ka vidēji EU-28 trešā daļa bērnu, kas jaunāki par 3 gadiem, apmeklē kādu BAIA iestādi. Līdz ar to 2017. gadā beidzot tika sasniegts „Barselonas mērķis”⁽⁶⁹⁾, proti, ka bērnu aprūpe ir jānodrošina 33 % bērnu līdz 3 gadu vecumam. EU-28 vidējais rādītājs bija 34,2 %. Barselonas mērķi ir sasniegušas trīspadsmit Eiropas Savienības valstis (kā arī Islande un Norvēģija). Ar ļoti lielu līdz 3 gadus veco bērnu dalības īpatsvaru BAIA izceļas Dānija, kur tas sasniedz 72 %. Luksemburgā, Nīderlandē un Islandē šis īpatsvars bija aptuveni 60–65 %. Puse bērnu, kas jaunāki par 3 gadiem, izmanto BAIA Beļģijā, Francijā, Portugālē, Zviedrijā un Norvēģijā. Īrijā, Spānijā, Maltā, Slovēnijā, Somijā un Apvienotajā Karalistē BAIA dalības īpatsvars līdz 3 gadu vecumam sniedzas no 33 līdz 46 %. Tuvu mērķim ir arī Vācija, kur šis dalības īpatsvars ir 30 %.

Turpretī īpaši mazs (mazāk par 10 %) dalības īpatsvars līdz 3 gadu vecumam bija Bulgārijā, Čehijā un Slovēnijā. Horvātijā, Ungārijā, Austrijā, Polijā, Rumānijā, Ziemeļmaķedonijā un Serbijā tas bija starp 10 un 20 %.

⁽⁶⁹⁾ SN 100/1/02 REV 1, Barselonas Eiropadome – prezidentūras secinājumi, 2002.

B8. attēls. Bērnu (līdz 3 g. v.) dalības īpatsvars iestādēs sniegtā BAIA (aplēses), 2017. g.

EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL
34,2	52,9	9,4	6,5	71,7	30,3	27,1	34,4	20,5	45,8	50,5	15,9	28,6	28,1	28,4	20,3	60,8	13,8	36,6	61,6
AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK		AL	BA	CH	IS	LI	ME	MK	NO	RS	TR
18,2	11,6	47,5	15,7	44,8	0,6	33,3	52,7	33,2		:	:	:	64,6	:	:	10,3	48,1	14,5	:

Avots: Eurydice aprēķini, balstoties uz Eurostat EU-SILC aptauju [ilc_caindformal] (pēdējais atjauninājums: 23.05.2019.)

Paskaidrojums

Šis rādītājs atspoguļo to, cik procentu bērnu saņem „formālo aprūpi”, kas ietver iestādēs īstenotas bērnu agrīnās izglītības attīstības programmas (ISCED 010), kā arī bērnu aprūpes pakalpojumus, kas nav iekļauti ISCED klasifikācijā.

Atšķirīgās metodikas dēļ valstu statistikas dati var ievērojami atšķirties. Kur iespējams, nacionālie statistikas dati par dalību BAIA ir norādīti Informācijā par nacionālajām sistēmām ziņojuma beigās.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Islande. 2016. gada dati.

Piecās valstīs, kuras garantē BAIA vietu jau no agrīna vecuma (sk. B1. attēlu), dalības īpatsvars pārsniedz 33 %. Mērķim tuvi rādītāji ir atlikušajās trīs valstīs, kuras nodrošina likumīgas tiesības uz BAIA no viena vai pusotra gada vecuma (Igaunijā, Latvijā un Vācijā). Ļoti liels dalības īpatsvars starp bērniem, kas ir jaunāki par 3 gadiem, ir arī Beļģijā, kur franču un flāmu kopiena garantē BAIA vietu no divarpus gadu vecuma. Dalības īpatsvara palielināšanu varētu sekmēt arī citi politikas pasākumi, kas apspriesti šīs nodaļas I sadaļā. Piemēram, Maltā un Luksemburgā ir plašas bezmaksas bērnu aprūpes programmas bērniem no agrīna vecuma.

BAIA IZMANTO 95 % BĒRNU, KAS IR VISMĀZ 4 GADUS VECI: ES KRITĒRIJS IR SASNIEGTS

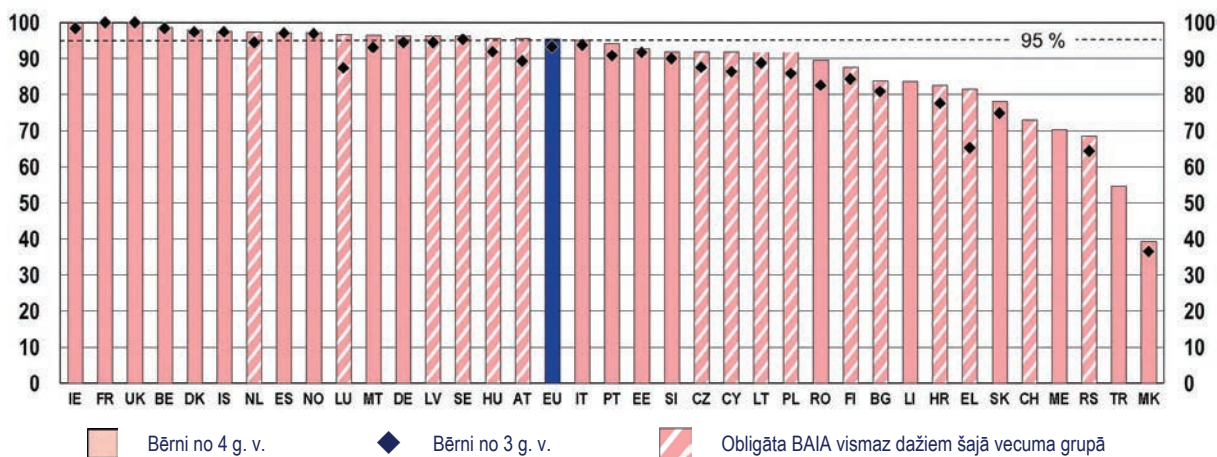
Viens no BAIA vispārējiem mērķiem ir sagatavot bērnus sākumskolas izglītībai; bērniem tuvojoties sākumskolas sākuma vecumam, tas izglītības procesā kļūst aizvien svarīgāk (sk. D nodaļu). Eiropas Komisija ir uzsvērusi, cik svarīgi ir agrīni iesaistīties izglītības sistēmā, un 2009. gadā tā pieņēma ES kritēriju par dalību pirmsskolas izglītībā. Šis ET 2020 kritērijs paredz, ka līdz 2020. gadam bērnu agrīnās izglītības ieguvē būtu jāiesaistās vismaz 95 % bērnu no 4 gadu vecuma līdz obligātās izglītības sākuma vecumam ⁽⁷⁰⁾. Obligātā sākumskolas izglītība Eiropā parasti sākas ap 6 gadu vecumu (sk. B3. attēlu), kaut gan ir arī daži izņēmumi. Visagrāk bērni obligātās sākumskolas izglītības ieguvī sāk Maltā un Apvienotajā Karalistē (no 4–5 gadu vecuma). Astoņās valstīs sākumskolas izglītība sākas 7 gadu vecumā (Bulgārijā, Igaunijā, Horvātijā, Latvijā, Lietuvā, Polijā, Somijā un Zviedrijā).

⁽⁷⁰⁾ Padomes secinājumi (2009. gada 12. maijā) par stratēģisku sistēmu Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā („ET 2020”), OV C 119, 28.5.2009.

Saskaņā ar jaunākajiem datiem Eiropas mēroga kritērijs par bērniem no 4 gadu vecuma jau ir sasniegts (sk. B9. attēlu). 2017. gadā vidēji EU-28 valstīs BAIA izmantoja 95,4 % šīs vecuma grupas bērnu. 17 Eiropas valstīs (15 ES valstīs) šis dalības īpatsvars ir lielāks par ES kritēriju. Septiņās citās ES valstīs šis īpatsvars ir ļoti tuvu izvirzītajam mērķim (vairāk nekā 90 %, bet mazāk nekā 95 % bērnu).

Tomēr dažas valstis atpaliek. Starp ES valstīm mazākais dalības īpatsvars bērniem no 4 gadu vecuma bija Slovēnijā (78,2 %), Grieķijā (81,5 %) un Horvātijā (82,8 %).

B9. attēls. Bērnu (no 4 g. v. līdz obligātās izglītības sākuma vecumam) dalības īpatsvars BAIA, 2017. g.

	EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL
No 4 g. vecuma	95,4	98,7	83,9	92,0	98,0	96,4	92,9	100	81,5	97,4	100	82,8	95,1	92,0	96,3	91,9	96,6	95,6	96,5	97,6
No 3 g. vecuma	93,3	98,4	81,0	87,7	97,5	94,6	91,7	98,4	65,3	97,1	100	77,7	93,9	86,5	94,5	88,9	87,5	92,0	93,2	94,5
	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	AL	BA	CH	IS	LI	ME	MK	NO	RS	TR	
No 4 g. vecuma	95,6	91,9	94,2	89,6	92,1	78,2	87,8	96,3	100	:	:	73,1	97,7	83,7	70,4	39,5	97,3	68,6	54,7	
No 3 g. vecuma	89,3	86,0	90,9	82,6	90,0	74,9	84,4	95,4	100	:	:	:	97,4	:	:	36,5	96,9	64,4	:	

Avots: Eurostat, UOE statistika [educ_uae_enra10] un [educ_uae_enra21] (pēdējais atjauninājums: attiecīgi 07.05.2019. un 14.05.2019.).

Paskaidrojums

Šis rādītājs ir aprēķināts, izmantojot datus par uzņemtajiem skolēniem, vadoties pēc vecuma, no UOE statistikas datiem, un datus par iedzīvotājiem pēc vecuma, izmantojot demogrāfijas datus. Izmantojot divus datu avotus, var rasties neatbilstība, tāpēc gadījumos, kad skolēnu skaits pārsniedz demogrāfijas datus par attiecīgo vecuma grupu, rādītājā ir norādīti 100 %.

Atšķirīgās metodikas dēļ valstu statistikas dati var ievērojami atšķirties. Kur iespējams, nacionālie statistikas dati par dalību BAIA ir norādīti Informācijā par nacionālajām sistēmām ziņojuma beigās.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Beļģija. Izņemot vācu kopienas.

Luksemburga. Pirmsskolas izglītība (*education préscolaire*) ir obligāta bērniem, kuri līdz 1. septembrim ir sasnieguši 4 gadu vecumu, savukārt dalības īpatsvars tiek aprēķināts pēc to bērnu skaita, kuri šo vecumu ir sasnieguši līdz nākamā gada 1. janvārim.

Lihtenšteina. 2016. gada dati par bērniem no 4 gadu vecuma.

Starp analizētajām valstīm mazākais BAIA dalības īpatsvars bērniem no 4 gadu vecuma līdz obligātās sākumskolas izglītības sākumam bija Ziemeļmaķedonijā (39,5 %) un Turcijā (54,7 %).

Daudzās valstīs, kuras noteikto kritēriju vēl nav sasniegušas, ir obligāta BAIA. Desmit no tām 95 % dalības līmeni bērniem no 4 gadu vecuma vēl nav sasniegušas. Sešās no tām valstīm, kurās BAIA ir obligāta, ES noteiktais dalības kritērijs jau ir sasniegts, kaut arī viena no tām – Austrija – šo kritēriju 2017. gadā sasniedza pirmo reizi.

Vismaz 3 gadus veco bērnu dalības īpatsvars lielā mērā ir tāds pats kā vismaz 4 gadus veco bērnu dalības īpatsvars (sk. B9. attēlu). ES vidēji vismaz 3 gadus veco bērnu dalības īpatsvars ir 93,3 %. Lielākajā daļā to valstu, kuras ir sasniegušas izvirzīto mērķi attiecībā uz bērniem no 4 gadu vecuma, ir ļoti liels dalības īpatsvars arī vecuma grupā no 3 gadu vecuma. Ir daži izņēmumi: Grieķijā dalības īpatsvars vismaz 3 gadus veco bērnu grupā ir par 16 procentpunktiem mazāks nekā vismaz 4 gadus veco bērnu grupā; Luksemburgā, Austrijā, Polijā un Rumānijā šī atšķirība ir aptuveni 6–9 procentpunkti.

BĒRNI BAIA IZMANTO VISMAZ 30 STUNDU NEDĒĻĀ

To bērnu īpatsvars, kuri apmeklē BAIA, atspoguļo vispārējo BAIA pieejamību un pārklājumu, taču vēl viens svarīgs aspekts, kas jāņem vērā, ir dalības intensitāte jeb, citiem vārdiem sakot, to stundu skaits nedēļā, ko bērni pavada BAIA. Tas, cik stundu bērns ik dienas pavada BAIA, ietekmē gan bērnus, gan vecākus, gan – publiski subsidēto pakalpojumu gadījumā – publisko finansējumu. Lielāks stundu skaits dienā ļauj vecākiem strādāt algotu darbu vai iegūt izglītību, tomēr zinātnieku aprindās notiek diskusijas par to, kā garās BAIA stundas ietekmē bērnu sociāli emocionālo labsajūtu (*Broekhuizen et al., 2018*).

B10. attēlā ir redzams vidējais BAIA apmeklējums bērniem līdz 3 gadu vecumam un pēc 3 gadu vecuma. Šajā rādītājā ir ņemts vērā vidējais stundu skaits, ko bērns pavada jebkādā formālajā BAIA, ieskaitot bērnu aprūpi dienas aprūpes centrā, izglītības ieguvu pirmsskolas izglītības iestādē, kā arī bērnu aprūpes iestādēs pavadīto laiku pirms un pēc skolas stundām. Šī iemesla dēļ vidējais BAIA pavadīto stundu skaits var pārsniegt garantēto vai subsidēto stundu skaitu (sk. B2. attēlu).

Vidēji EU-28 valstīs 2017. gadā bērni līdz 3 gadu vecumam apmeklēja BAIA 27,4 stundas nedēļā, savukārt par 3 gadiem vecāki bērni BAIA pavadīja 29,5 stundas nedēļā. Garākas stundas bērniem, kas vecāki par 3 gadiem, lielākajā daļā Eiropas valstu var būt saistītas ar to, ka pirmsskolas izglītība šai vecuma grupai vismaz dažas stundas nedēļā ir bez maksas (sk. B4. attēlu).

Vidēji Eiropā abām analizētajām vecuma grupām BAIA stundu skaits nedēļā ir cieši saistīts. Tajās valstīs, kur jaunāki bērni BAIA izmanto mazāk stundu, arī vecākiem bērniem ir tendence izmantot BAIA mazāk stundu. Tajās valstīs, kur jaunāki bērni izmanto BAIA ilgāk, arī starp vecākiem bērniem ir tendence izmantot BAIA ilgāk. Korelācija starp vidējo BAIA stundu skaitu nedēļā bērniem līdz 3 gadu vecumam un pēc 3 gadu vecuma bija 0,93. Lielākajā daļā Eiropas valstu apmeklējuma intensitātes atšķirība starp šīm vecuma grupām bija mazāka nekā 30 minūšu dienā.

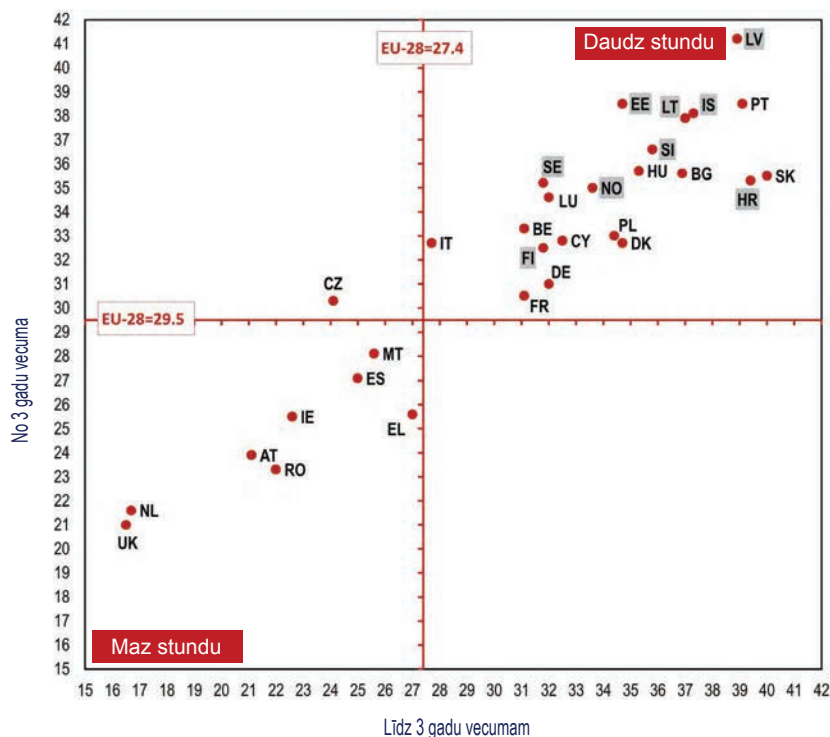
Tajās sistēmās, kur bērni visu BAIA vecumposmu apmeklē vienu iestādi – vienotās struktūras sistēmās – šāda saskaņotība ir dabiska. B10. attēlā visas tās valstis, kurās ir tikai vienotās struktūras iestādes, ir redzamas augšējā labajā stūrī, kas liecina par lielāku BAIA stundu skaitu nedēļā nekā abās vecuma grupās EU-28 valstīs vidēji.

Tomēr arī tajās BAIA sistēmās, kurās dažādām vecuma grupām ir atsevišķas iestādes, vidējais BAIA stundu skaits nedēļā ir līdzīgs. Piemēram, Maltā bērni līdz 3 gadu vecumam bērnu aprūpes centros pavada vidēji 26 stundas nedēļā; līdzīgi arī bērni no 3 gadu vecuma bērnudārzu apmeklē vidēji 28 stundas nedēļā. Portugālē bērni, kas ir jaunāki par 3 gadiem, apmeklē *creches*, savukārt bērni no 3 gadu vecuma dodas uz *jardim de infância*. Abas vecuma grupas izmanto BAIA vidēji 39 stundas nedēļā.

Divas valstis izceļas ar mazāk izmantotām BAIA stundām. Apvienotajā Karalistē un Nīderlandē bērni līdz 3 gadu vecumam BAIA izmanto vidēji 17 stundas nedēļā (t. i., mazāk nekā 4 stundas dienā), savukārt no 3 gadu vecuma bērni formālajā aprūpē pavada 21–22 stundas nedēļā.

Turpretī Latvijā gan jaunāki, gan vecāki bērni BAIA iestādēs pavada salīdzinoši ilgu laiku – 39 stundas nedēļā līdz 3 gadu vecumam un 41 stundu nedēļā no 3 gadu vecuma.

B10. attēls. Vidējais BAIA pavadīto stundu skaits nedēļā (aplēses), 2017. g.

Paskaidrojums

Iekrāsotas ir tās valstis, kurās ir tikai vienotās struktūras iestādes (sk. A2.b attēlu). Dati ir balstīti uz tipisku (parastu) nedēļu ap pārskata periodu, kurā nav bijis svētku dienu vai citu īpašu apstākļu (piemēram, slimības).

2016. gada dati par Islandi.

Avots: Eurostat, balstoties uz EU-SILC aptauju [ilc_camnforg0] (pēdējais atjauninājums: 30.04.2019.).

	EU	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL
Līdz 3 g. vecumam	27,4	31,1	36,9	24,1	34,7	32,0	34,7	22,6	27,0	25,0	31,1	39,4	27,7	32,5	38,9	37,0	32,0	35,3	25,6	16,7
No 3 g. vecuma	29,5	33,3	35,6	30,3	32,7	31,0	38,5	25,5	25,6	27,1	30,5	35,3	32,7	32,8	41,2	37,9	34,6	35,7	28,1	21,6
	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK		AL	BA	CH	IS	LI	ME	MK	NO	RS	TR
Līdz 3 g. vecumam	21,1	34,4	39,1	22,0	35,8	40,0	31,8	31,8	16,5		:	:	:	37,3	:	:	38,0	33,6	33,7	:
No 3 g. vecuma	23,9	33,0	38,5	23,3	36,6	35,5	32,5	35,2	21,0		:	:	:	38,1	:	:	:	35,0	:	:

Paskaidrojums

Šis rādītājs atspoguļo to, cik vidēji stundas nedēļā bērni atrodas „formālajā aprūpē”, ieskaitot izglītības ieguvi pirmsskolas vai obligātās izglītības iestādēs, bērnu aprūpes pakalpojumu izmantošanu ārpus skolas laika un bērnu aprūpi dienas aprūpes centros. Tvērumā ietilpst gan publiski subsidētais, gan pašfinansētais privātais un brīvprātīgais sektors. Mājas vidē sniegtā aprūpe nav iekļauta.

PERSONĀLS

I SADAĻA. IZGLĪTĪBA UN TĀLĀKIZGLĪTĪBA

2019. gada maijā Eiropas izglītības ministri uzsvēra, ka ir svarīgi paaugstināt BAIA darbinieku profesionalitāti. Šāds ieguldījums personālā ir nozīmīgs, jo ir pozitīva korelācija starp labāk izglītotiem darbiniekiem un kvalitatīvākiem pakalpojumiem. Turklāt augsti kvalificēts personāls īsteno kvalitatīvu saskarsmi ar bērniem un līdz ar to nodrošina labākus bērnu attīstības rezultātus ⁽⁷¹⁾.

Šīs nodaļas pirmajā sadaļā uzmanība ir pievērsta šī sektora darbinieku izglītībai, apmācībai un atbalstam. Vispirms ir aplūkoti pamatspeciālisti un ir pētīts, kāda sākotnējā izglītība ir obligāta pamatspeciālistiem un palīgpersonālam. Tālāk ir noskaidrots, kāda izglītība un pieredze ir nepieciešama, lai varētu kļūt par iestādes vadītāju. Sadaļas turpinājumā ir pētīts, vai regulētajā mājās vidē sniegtajā BAIA bērnu pieskatītājiem ir nepieciešama sākotnējā apmācība vai izglītība. Kad izglītība un pirmā darbavieta ir iegūta, darbiniekiem var tikt piemērots darbā ievadīšanas periods, lai palīdzētu sākt darbu šajā profesijā. Rādītājā ir redzams, vai šāda ievadīšana darbā BAIA iestāžu darbiniekiem ir obligāta. Sadaļas beigās ir pētīts, kādas prasības pamatspeciālistiem un palīgpersonālam ir izvirzītas attiecībā uz pastāvīgu profesionālo pilnveidi (PPP).

Šīs nodaļas otrajā sadaļā ir apskatīta bērnu un darbinieku proporcija un maksimālais bērnu skaits grupā, ko regulē augstākās pārvaldes iestādes. Pirmais no šiem rādītājiem attiecas uz iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem, savukārt otrs – uz regulētiem mājās vidē sniegtajiem pakalpojumiem bērniem līdz 3 gadu vecumam.

Šajā nodaļā ar terminu „BAIA darbinieki” tiek saprasti tikai tie speciālisti, kuriem katru dienu ir tiešs kontakts ar bērniem un kuru pienākumi ir saistīti ar izglītības vai aprūpes sniegšanu. Viņi ir galvenie atbildīgie par bērnu grupām BAIA iestādēs. Viņu pienākums parasti ir plānot un īstenot drošas un attīstības ziņā atbilstošas aktivitātes saskaņā ar visām attiecīgajām programmām un izglītības saturu.

Terminā „BAIA darbinieki” nav ietverts medicīniskais un veselības aprūpes personāls, kas sekmē bērnu fizisko attīstību, piemēram, pediatri, fizioterapeiti, psihomotorās darbības terapeiti, dietologi, psihologi vai logopēdi. Tajā neietilpst arī tie darbinieki, kuri veic tikai saimniecības vai apsaimniekošanas darbus, piemēram, gatavo ēdienu vai uzkopj telpas.

BAIA darbinieku izglītība dažādās Eiropas valstīs ir atšķirīga, turklāt daudzās valstīs par bērnu grupu kopīgi ir atbildīga vairāku darbinieku komanda, nevis viens speciālists, kā tas bieži notiek sākumskolā. Dažās valstīs visiem darbiniekiem ir noteiktas vienādas minimālās izglītības prasības; citiem ir atšķirīgs darba profils un dažādiem amatiem nepieciešama atšķirīga izglītība. Lai tiktu ņemtas vērā šīs dažādās pieejas, ziņojumā ir nodalītas divas plašas darbinieku kategorijas: „pamatspeciālisti” un „asistenti”.

Pamatspeciālisti ir indivīdi, kas vada darbu ar bērnu grupu klasē vai rotaļu istabā un strādā tieši ar bērniem un viņu ģimenēm. Pamatspeciālistus var saukt arī par pedagogiem, skolotājiem, bērnu aprūpes speciālistiem, pedagoģiskajiem darbiniekiem, pirmsskolas, bērnudārza vai bērnu agrīnās izglītības skolotājiem.

Asistenti ir indivīdi, kas ikdienā sniedz atbalstu pamatspeciālistiem darbā ar bērnu grupu vai klasi. Asistentiem nepieciešamais izglītības līmenis parasti ir zemāks nekā pamatspeciālistiem. Dažkārt tas nozīmē, ka formālu prasību nav, bet citkārt parasti tiek prasīta neaugstākā profesionālā izglītība un apmācība vai īsā cikla augstākā izglītība.

⁽⁷¹⁾ Padomes ieteikums (2019. gada 22. maijs) par kvalitatīvām agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām, OV C 189, 5.6.2019., 6. lpp.

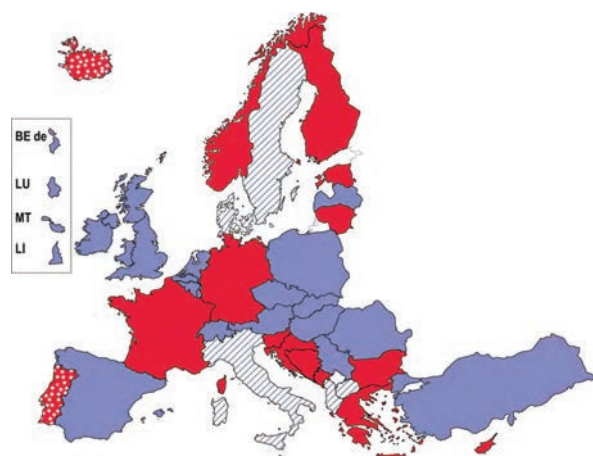
Jāpiebilst, ka šīs grupas – pamatspeciālisti un asistenti – ir termini, kas izmantoti starptautiska salīdzinājuma veikšanai, un tie ne vienmēr atbilst faktiskajiem nosaukumiem vai pat BAIA darbinieku grupām. Galvenā atšķirība starp pamatspeciālistiem un asistentiem ir augstākās pārvaldes iestāžu noteiktais obligātais izglītības līmenis. Ja saskaņā ar augstākā līmeņa noteikumiem vismaz vienai personai katrā darbinieku komandā ir jābūt augstāka līmeņa izglītībai nekā citiem darbiniekiem, kas strādā ar to pašu bērnu grupu, tad šis darbinieks šajā ziņojumā ir uzskatīts par pamatspeciālistu, bet pārējie – par asistentiem. Ja visiem komandas dalībniekiem tiek prasīta vienāda izglītība, viņi visi ir uzskatīti par pamatspeciālistiem, kaut arī attiecīgajās valstīs ir pieejama augstākas pakāpes profesionālā izglītība.

PAMATSPECIĀLISTIEM IZGLĪTĪBAS PRASĪBAS DARBAM AR JAUNĀKIEM BĒRNIEM PARASTI IR MAZĀKAS NEKĀ DARBAM AR VECĀKIEM BĒRNIEM

Padomes 2019. gada ieteikumā par kvalitatīvām BAIA sistēmām ir atzīts, ka „vairākās valstīs šīs profesijas pievilcīgums un statuss ir diezgan zems”. Tajā uzsvērts arī tas, ka, lai bērnu agrīnās izglītības un aprūpes darbinieki spētu īstenot savu profesionālo pienākumu, atbalstot bērnus un viņu ģimenes, viņiem ir vajadzīgas komplicētas prasmes un kompetences, dziļas zināšanas un izpratne par bērna attīstību, kā arī par agrīnās bērnības pedagogiju ⁽⁷²⁾.

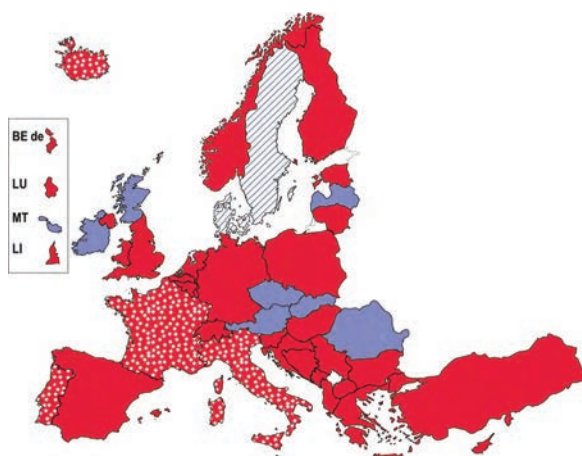
C1. attēls. Minimālā izglītība, kas saistīta ar BAIA (vai izglītību), pamatspeciālistiem BAIA iestādēs, 2018./19. māc. g.

a) Iestādēs bērniem līdz 3 gadu vecumam

Maģistra grāds (ISCED 7)
  Bakalaura grāds (ISCED 6)
  Mazāka par bakalaura grādu (ISCED 3–5)
  Noteikumu nav

b) Iestādēs bērniem no 3 gadu vecuma

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Attēlā ir redzams minimālais izglītības līmenis, kas saskaņā ar augstākā līmeņa noteikumiem ir obligāts bērnu agrīnās izglītības un aprūpes (vai izglītības) pamatspeciālistiem. Izglītības pakāpe un izglītības ieguves ilgums katrā izglītības sistēmā ir redzams A pielikumā. Ja augstākās pārvaldes iestāde pamatspeciālistiem prasa tikai minimālo vispārējo izglītību, nevis īpašu sākotnējo kvalifikāciju, kas saistīta ar BAIA vai izglītību, ir norādīts, ka noteikumu nav.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Igaunija. C1.a attēlā parādīta situācija *koolieelne lasteasutus*. Minimālā obligātā izglītība *lapsehoiuteenus* ir mazāka par bakalaura grādu.

⁽⁷²⁾ Padomes ieteikums (2019. gada 22. maijs) par kvalitatīvām agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām, OV C 189, 5.6.2019., 6. lpp.

Itālija. Pamatspeciālistiem nepieciešamo minimālo izglītību darbam ar jaunākiem bērniem pašlaik reģioni nosaka autonomi, taču no 2019./20. māc. g. visiem pamatspeciālistiem būs nepieciešams bakalaura grāds.

Portugāle. Nav noteikumu par pamatspeciālistu minimālo izglītību darbam ar to bērnu grupām, kas ir jaunāki par 1 gadu (*berçário*).

Zviedrija. Pirmsskolas klasēs (*förskoleklass* 6 g. v. bērniem) pamatspeciālistiem ir jābūt vai nu „pirmsskolas skolotājiem” (bakalaura grāds), vai „skolotājiem” (maģistra grāds).

Apvienotā Karaliste (ENG/WLS/NIR). C1.b attēlā redzama situācija skolu *reception classes* (4 g. v. bērni). Nav noteikumu par minimālo izglītību skolu *nursery classes* (3 g. v. bērni).

C1. attēlā ir sniegta informācija par obligāto minimālo izglītību. Tikai trešdaļā Eiropas izglītības sistēmu pamatspeciālistiem, kas strādā ar jaunāku bērnu grupu (parasti jaunāki par 3 gadiem), ir jābūt bakalaura grādam vai augstākas pakāpes izglītībai. 13 valstīs minimālā izglītība ir bakalaura grāds (Bulgārijā, Vācijā, Igaunijā, Grieķijā, Francijā, Horvātijā, Kiprā, Lietuvā, Slovēnijā, Somijā, Bosnijā un Hercegovinā, Melnkalnē un Norvēģijā). Divās citās valstīs ir obligāts maģistra grāds (Portugālē un Islandē). Izņēmums ir Bulgārija, kur tikai vienam pamatspeciālistam no diviem ir jābūt ar BAIA saistītai izglītībai.

Bulgārijā ar visām bērnu (līdz 3 g. v.) grupām – gan mazbērnu silītēs (*detska yasla*), gan silītes grupās bērnodārzos (*detska gradina*) – strādā divi pamatspeciālisti, kam ir vismaz bakalaura grāds. Tomēr tikai vienam no viņiem ir jābūt „pedagoģijas speciālistam” (izglītība saistīta ar BAIA); otra persona ir medicīnas māsa.

Attiecībā uz personām, kas strādā ar vecākiem bērniem, to izglītības sistēmu īpatsvars, kurās pamatspeciālistiem ir obligāts vismaz bakalaura grāds, kas saistīts ar BAIA (vai izglītību), ir daudz lielāks. Šāda prasība ir spēkā trīs ceturtdaļās izglītības sistēmu. 29 no tām ir nepieciešams bakalaura grāds. Četrās citās valstīs tiek prasīts maģistra grāds (Francijā, Itālijā, Portugālē un Islandē).

Astoņās izglītības sistēmās minimālā obligātā izglītība pamatspeciālistiem jebkurā BAIA iestādē abās vecuma grupās ir mazāka par bakalaura grādu (Čehijā, Īrijā, Latvijā, Maltā, Austrijā, Rumānijā, Slovēnijā un Apvienotajā Karalistē (Skotijā)).

Divās valstīs augstākās pārvaldes iestāde nenosaka personāla izglītību saistībā ar BAIA.

Dānijā Likumā par dienas aprūpi nav noteiktas nekādas minimālās prasības attiecībā uz sākotnējo izglītību darbam BAIA. 2018. gadā 58 % BAIA darbinieku bija bakalaura grāds „pedagoģijā”. Šī ir vienīgā programma, kas sagatavo darbam BAIA. (*Statistics Denmark*).

Zviedrijā, kur BAIA tiek sniegta vienotās struktūras iestādēs (*förskolor*), personālam ir izvirzīta tikai viena prasība: vismaz vienam bērnodārza darbiniekam ir jābūt „izglītotam pirmsskolas skolotājam” ar bakalaura grādu, kurš organizē izglītojošas aktivitātes. 2017. gadā 40,1 % no visiem bērnodārzu darbiniekiem bija bakalaura grāds ar kvalifikāciju „pirmsskolas skolotājs”, 1,7 % bija maģistra grāds ar kvalifikāciju „skolotājs”, 19,5 % bija ar bērnu aprūpi saistīta vidējā izglītība, 0,7 % – pēcskolas skolotāja grāds, 8,5 % – cita veida pedagoģiskā izglītība, bet 29,6 % nebija izglītības darbam ar bērniem (*Skolverket's national statistics*).

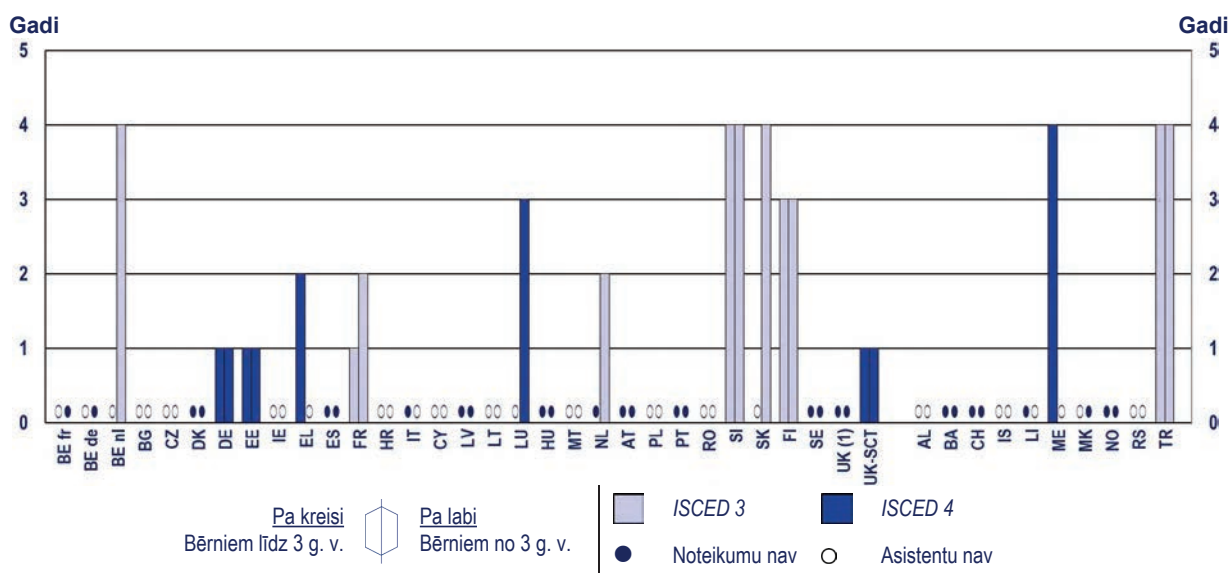
Darbinieku izglītības prasības parasti korelē ar BAIA iestāžu organizāciju (sk. A2. attēlu). Lielākajā daļā to valstu, kurās ir vienotās struktūras iestādes, vai tajās valstīs, kurās ir gan vienotās, gan dalītās struktūras iestādes, pamatspeciālistam ir nepieciešams vismaz bakalaura grāds. Turpretī gandrīz visās tajās valstīs, kurās ir dalītās struktūras iestādes, tiem darbiniekiem, kas strādā ar vecākiem bērniem pirmsskolas izglītības iestādēs, ir augstākas prasības nekā tiem, kas strādā ar jaunākiem bērniem. Ir daži izņēmumi – Ziemeļmaķedonijā un Serbijā, kur visa BAIA ir organizēta vienotās struktūras iestādēs, tiem pamatspeciālistiem, kas rūpējas par jaunākiem bērniem, tiek prasīta zemāka līmeņa minimālā izglītība nekā tiem, kas strādā ar vecākiem bērniem. Trīs valstīs ar dalītās struktūras iestādēm – Grieķijā, Kiprā un Portugālē – abos BAIA posmos darbiniekiem ir izvirzītas augstas prasības. Augsta līmeņa izglītības prasības pamatspeciālistiem visā BAIA posmā liecina par pieaugošu BAIA sistēmu integrāciju (sk. 7. attēlu).

LIELĀKAJĀ DAĻĀ IZGLĪTĪBAS SISTĒMU ASISTENTUS VAR NODARBINĀT BEZ SĀKOTNĒJĀS IZGLĪTĪBAS BAIA JOMĀ

Lai gūtu pilnīgu priekšstatu par BAIA darbinieku kvalifikāciju, jāaplūko ne tikai pamatspeciālisti. Lai arī parasti pamatspeciālisti ir galvenā darbinieku kategorija, lielākajā daļā izglītības sistēmu viņus darbā ar bērniem atbalsta izglītības un aprūpes asistenti (sk. C2. attēlu). Dažās valstīs asistenti strādā gan ar jaunākiem, gan vecākiem bērniem, četrās valstīs viņi strādā tikai ar jaunākiem bērniem (Grieķijā, Itālijā, Lihtenšteinā un Melnkalnē), bet četrās citās – tikai ar vecākiem bērniem (Beļģijā, Luksemburgā, Slovākijā un Ziemeļmaķedonijā).

Turpretī 12 valstīs asistenta amata nav (Bulgārijā, Čehijā, Īrijā, Horvātijā, Kiprā, Lietuvā, Maltā, Polijā, Rumānijā, Albānijā, Islandē un Serbijā).

C2. attēls. Minimālā izglītība, kas saistīta ar BAIA (vai izglītību), un minimālais studiju gadu skaits asistentiem BAIA iestādēs, 2018./19. māc. g.

Avots: Eurydice

UK (1) = UK-ENG/WLS/NIR

Paskaidrojums

Attēlā ir redzama ar bērnu agrīno izglītību un aprūpi (vai izglītību) saistītā obligātā minimālā izglītība, ko paredz augstākā līmeņa noteikumi.

Studiju gadu skaiti ir ietverti visi gadi vienā ISCED pakāpē vispārējā vai profesionālajā izglītībā. Piemēram, ISCED 3. pakāpes izglītība – 3 gadi vispārējā izglītībā un 1 gads profesionālajā apmācībā – ir parādīta kā 4 gadi ISCED 3. pakāpē.

Ja augstākās pārvaldes iestāde ir noteikusi tikai asistentam prasīto minimālo vispārējās izglītības līmeni, nevis minimālo sākotnējo profesionālo izglītību ar BAIA vai izglītību saistītā jomā, ir norādīts, ka valstī noteikumu nav.

Nav iekļauti tie asistenti, kas piesaistīti, lai atbalstītu bērnus ar īpašām izglītības vajadzībām.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Vācija. Tas, vai asistenti strādā ar abām bērnu grupām, ir atkarīgs no federālās zemes. Atkarībā no federālās zemes studiju gadu skaits sniedzas no viena līdz trim.

Igaunija. Attiecībā uz jaunākiem bērniem attēlā redzama situācija *koolieelne lasteasutus*. *Lapsehoiuteenus* asistentu nav.

Itālija. Asistentu nodarbināšana un nepieciešamais izglītības līmenis darbam ar jaunākiem bērniem ir reģionālās autonomijas jautājums.

Luksemburga. Pirmsskolas klasēs (*éducation préscolaire*) asistentu nav.

Portugāle un Bosnija un Hercegovina. Tiek prasīts tikai minimālais vispārējās izglītības līmenis (ISCED 3), bet ne īpaša izglītība, kas saistīta ar BAIA vai izglītības jomu.

Slovēnija. Asistentiem var būt arī vispārējā izglītība (ISCED 3). Šajā gadījumā viņiem pēc vispārējās izglītības iegūšanas (4 gadi) ir jāiziet īpašs 1136 stundas ilgs apmācības kurss.

Lielākajā daļā to izglītības sistēmu, kurās ir asistenti, augstākās pārvaldes iestāde nav pieņēmusi nekādus noteikumus par minimālo sākotnējo profesionālo izglītību, tomēr 13 izglītības sistēmās šajā jomā noteikumi ir. Lielākajā daļā no tām tiek prasīts pabeigts vidējās izglītības otrais posms (*ISCED 3*), kas saistīta ar BAIA vai izglītību. Tas attiecas uz Beļģiju (flāmu kopienu) un Slovākiju, kur asistenti strādā tikai ar vecākiem bērniem, kā arī Franciju, Slovēniju, Somiju un Turciju, kur viņi strādā ar abām vecuma grupām. Divās izglītības sistēmās minimālās izglītības prasības ir atšķirīgas atkarībā no bērnu vecuma.

Francijā, lai strādātu par asistentu ar jaunākiem bērniem (*accueil du jeune enfant*), minimālā ir *ISCED 3* izglītība. Tas var būt vienu gadu ilgs apmācības kurss (*auxiliaire de puériculture*) vai divus gadus ilgs apmācības kurss (*accompagnant éducatif petite enfance*). Asistenti, kas strādā ar vecākiem bērniem *écoles maternelles*, ir pašvaldības darbinieki, kas specializējušies darbam ar bērniem agrīnā vecumā (*ATSEM: Territorial Spécialisé des Écoles* pārstāvis) ar 2 gadus ilgu *ISCED 3* izglītību.

Turcijā dienas aprūpes centru (*kreş*) asistentiem pēc trīs gadus ilga vispārējās vidējās izglītības otrā posma pabeigšanas ir jāiziet vienu gadu ilgs apmācības kurss (2368 stundas, ieskaitot praksi). Šis apmācības organizē Nacionālās izglītības ministrija, izmantojot publiskus izglītības centrus vai akreditētus privātus kursus. Asistentiem, kas strādā ar vecākiem bērniem bērnudārzos (*Bağımsız Ana Okulu un Ana Sınıfları*), ir kvalifikācija „BAIA galvenais izglītības personāls” (*okul öncesi eğitimi ve bakımı usta öğreticisi*) ar 4 gadus ilgu profesionālo *ISCED 3* izglītību.

Nīderlandē izglītības prasības neattiecas uz tiem asistentiem, kuri strādā ar jaunākiem bērniem.

Nīderlandē tiem asistentiem, kas strādā jaunākiem bērniem paredzētajās iestādēs (*kinderdagverblijf*), minimālās izglītības prasības nav noteiktas, savukārt tiem asistentiem, kuri strādā ar vecākiem bērniem (*kleuterklas*), ir obligāta 2 gadus ilga profesionālā izglītība (*ISCED 3*).

Sešās izglītības sistēmās, proti, Vācijā, Igaunijā, Grieķijā, Luksemburgā, Apvienotajā Karalistē (Skotijā) un Melnkalnē, tiek prasīta pēcvidējā neterciārā izglītība (*ISCED 4*).

BAIA IESTĀŽU VADĪTĀJIEM PARASTI IR BAKALaura GRĀDS VAI AUGSTĀKA IZGLĪTĪBA

Lai nodrošinātu kvalitatīvu BAIA, būtiska ir laba pārvaldība. BAIA iestāžu vadītājiem ir dažādi uzdevumi. Viņiem ir ne tikai jāorganizē izglītības sniegšana, bet arī jāvada personāls un jāpārvalda finanšu resursi. Lai vadītāji ar šiem uzdevumiem spētu tikt galā, viņiem ir jābūt gan augstāka līmeņa izglītībai (sk. C3. attēlu), gan jāapmeklē īpaši mācību kursi saistībā ar šo amatu (sk. C4. attēlu).

Lielākajā daļā Eiropas izglītības sistēmu visiem BAIA iestāžu vadītājiem ir jābūt ar bakalaura grādu vai augstāku izglītību. Tas attiecas uz jaunākiem bērniem paredzētajām iestādēm trīs no piecām izglītības sistēmām un uz vecākiem bērniem paredzētajām iestādēm četrās no piecām izglītības sistēmām. Septiņās izglītības sistēmās vadītāju minimālais izglītības līmenis ir vēl augstāks – maģistra grāds. Tas attiecas uz visiem vadītājiem trīs izglītības sistēmās (Bulgārijā, Rumānijā un Islandē), bet četrās sistēmās (Francijā, Itālijā, Luksemburgā un Maltā) tikai uz tiem, kas vada vecākiem bērniem paredzētās iestādes.

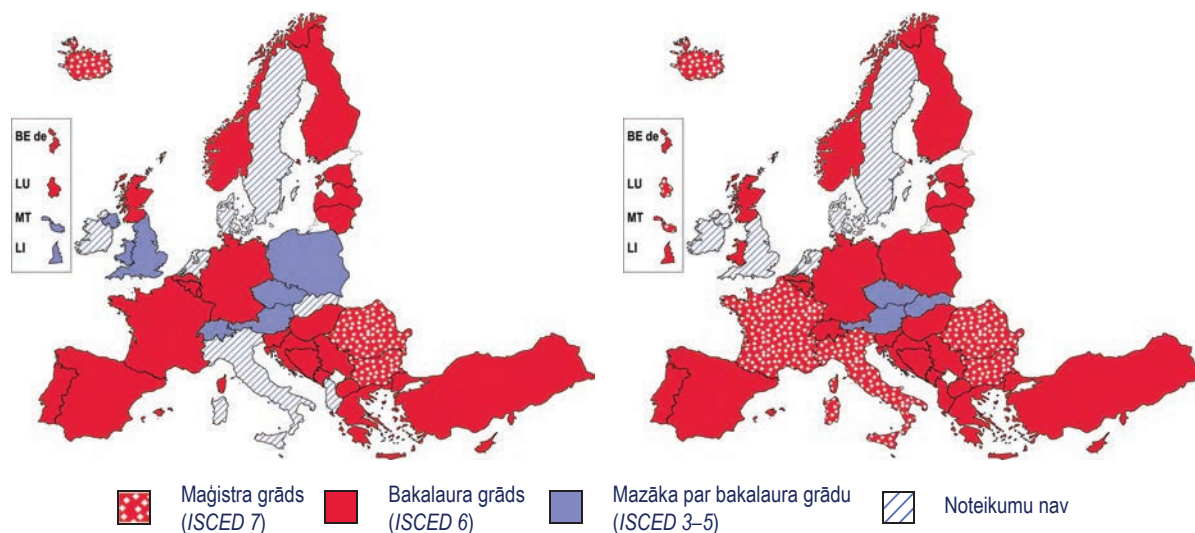
Septiņās izglītības sistēmās darbam ar vecākiem bērniem tiek prasīts vismaz bakalaura grāds (*ISCED 6*), bet attiecībā uz jaunākā vecuma grupu šādas prasības nav. Tiem vadītājiem, kas vada jaunākiem bērniem paredzētās iestādes, Maltā un Lihtenšteinā ir jābūt ieguvuši vismaz tsā cikla augstāko izglītību (*ISCED 5*), bet Polijā, Apvienotajā Karalistē (Velsā) un Šveicē jābūt apguvušiem vidējās izglītības otro posmu (*ISCED 3*). Itālijā un Albānijā atbildība par noteikumu izstrādi attiecībā uz jaunākiem bērniem ir decentralizēta: Itālijā BAIA pārvaldība *nido d'infanzia* notiek reģionālā līmenī, savukārt Albānijā *çerdhe* tiek pārvaldītas vietējā līmenī (sk. A4. attēlu). Visās šajās septiņās izglītības sistēmās ir dalītās struktūras iestādes dažādām vecuma grupām.

Divās citās valstīs obligātais izglītības līmenis iestāžu vadītājiem visā BAIA posmā ir vienāds, bet tas ir zemāks par *ISCED 6*: Austrijā tas ir *ISCED 5*, bet Čehijā – *ISCED 3*. Slovākijā jaunākiem bērniem paredzēto iestāžu vadītājiem minimālās izglītības prasības nav izvirzītas, bet vecākiem bērniem paredzēto iestāžu vadītājiem ir jābūt vismaz *ISCED 3* izglītībai.

C3. attēls. Minimālā izglītība BAIA iestāžu vadītājiem, 2018./19. māc. g.

a) Iestādēs bērniem līdz 3 gadu vecumam

b) Iestādēs bērniem no 3 gadu vecuma

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Attēlā ir redzams minimālais izglītības līmenis saskaņā ar augstākā līmeņa noteikumiem. Izglītībai ne vienmēr ir jābūt saistītai ar BAIA vai izglītību. Minimālo izglītības ilgumu skatīt A pielikumā.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Beļģija (BE fr). C3.a attēlā redzama situācija publiskajā un publiski subsidētajā privātajā sektorā. Privātajā pašfinansētajā sektorā tiek prasīta vismaz *ISCED 4* izglītība.

Beļģija (BE nl). C3.a attēlā redzama situācija iestādēs ar vismaz 18 vietām. Tajās iestādēs, kur vietu ir mazāk, vadītājam tiek prasīta vismaz *ISCED 3* izglītība.

Vācija. Attēlā atspoguļota situācija lielākajā daļā federālo zemju.

Igaunija. C3.a attēlā redzama situācija *koolieelne lasteasutus*. Attiecībā uz *lapsehoiuteenus* regulējuma nav.

Spānija. C3.a un C3.b attēlā redzama situācija publiskajā sektorā. Privātajā sektorā minimālā izglītība nav noteikta, izņemot Astūriju (tāda pati kā publiskajā sektorā).

Itālija. Jaunākiem bērniem paredzēto iestāžu vadītājiem izvirzītas prasības ir reģionālo pārvalžu ziņā.

Luksemburga. C3.a attēlā redzama situācija iestādēs ar vismaz 40 vietām. Tajās iestādēs, kur ir mazāk bērnu, tiek prasīta vismaz *ISCED 4* izglītība. Vecākiem bērniem paredzētajās iestādēs skolotāji ievēl komiteju un tās priekšsēdētāju. Šai personai ir daži vadības uzdevumi, bet nav hierarhiska statusa; šāds statuss ir reģionālajam direktoram. C3.b attēlā redzamas prasības reģionālajiem direktoriem.

Portugāle. Prioritāte ir BAIA skolotājiem, kam ir *ISCED 7* izglītība.

Visbeidzot, četrās izglītības sistēmās augstākā līmeņa noteikumu par minimālo izglītības līmeni jebkuru BAIA iestāžu vadītājiem nav (Dānijā, Īrijā, Nīderlandē un Zviedrijā). Apvienotajā Karalistē (Anglijā un Ziemeļīrijā) šādu noteikumu nav attiecībā uz iestādēm vecākiem bērniem, lai gan praksē viņi ir kvalificēti skolotāji ar bakalaura grādu.

Ir interesanti salīdzināt minimālās izglītības prasības vadītājiem un pamatspeciālistiem tajās valstīs, kur ir pieņemti noteikumi attiecībā uz abiem. Vairākās Eiropas izglītības sistēmās iepriekšējā pieredze pamatspeciālista darbā ir priekšnoteikums, lai kļūtu par vadītāju (sk. C4. attēlu). Turklāt dažās izglītības sistēmās pamatspeciālisti vadītāja amatu var iegūt kā paaugstinājumu. Gandrīz pusē izglītības

sistēmu jaunākiem bērniem paredzētajās iestādēs vadītājiem ir nepieciešama augstāka izglītība nekā pamatspeciālistiem. Divās trešdaļās valstu vecākiem bērniem paredzētajās iestādēs abos amatos tiek prasīta vienāda minimālā izglītība.

Dažās izglītības sistēmās, kur pirmsskolas izglītības iestāde vai BAIA iestāde bērniem no 3 gadu vecuma atrodas turpat, kur sākumskola, sākumskolas direktors var būt atbildīgs arī par pirmsskolas izglītību. Šajā gadījumā priekšnoteikums darbam šajā amatā drīzāk ir izglītības līmenis, nevis pieredze BAIA. Šāda situācija ir, piemēram, Beļģijā (franču un vācu kopienā), Spānijā, Polijā, Portugālē, Šveicē un Turcijā.

TREŠDAĻĀ EIROPAS VALSTU VECĀKIEM BĒRNIEM PAREDZĒTO IESTĀŽU VADĪTĀJIEM JĀIZIET SPECIALIZĒTA APMĀCĪBA UN NEPIECIEŠAMA PROFESIONĀLA PIEREDZE

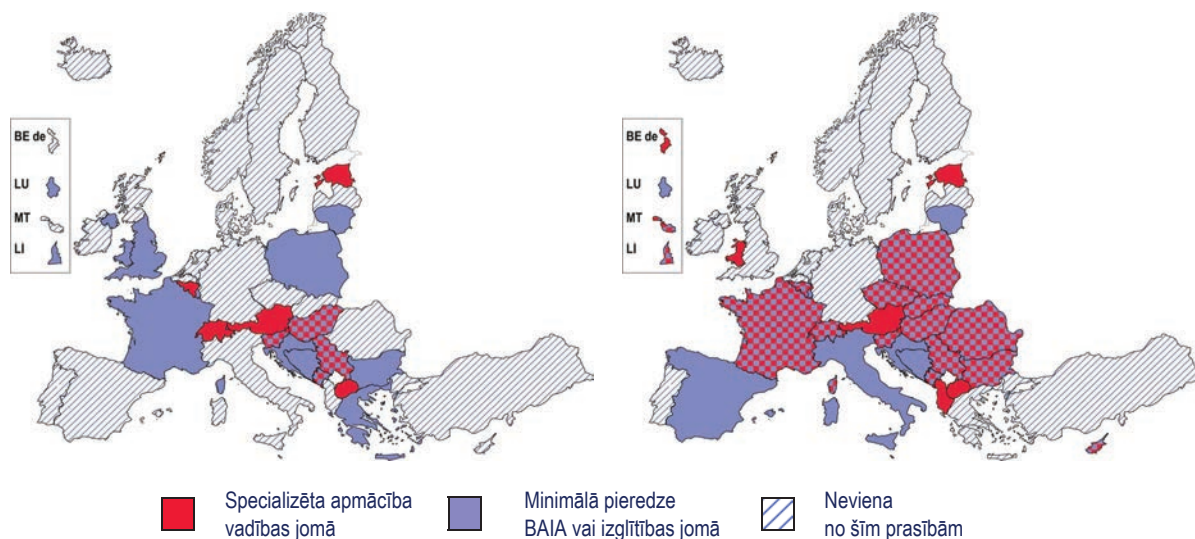
BAIA iestāžu vadītāju darba pienākumos parasti ietilpst dažādi uzdevumi, piemēram, mācību darba organizēšana, mācīšanās un attīstības plāna koordinēšana, finanšu un cilvēkresursu pārvaldīšana, loģistikas jautājumu risināšana utt., tāpēc papildus sākotnējam izglītības līmenim (sk. C3. attēlu), var tikt prasīta atbilstība arī citiem kritērijiem, piemēram, specializēta apmācība vadības jautājumos vai pieredze BAIA vai izglītības jomā.

Kā redzams C4. attēlā, deviņās izglītības sistēmās (Beļģijā (franču kopienā), Igaunijā, Ungārijā, Austrijā, Slovēnijā, Šveicē, Melnkalnē, Ziemeļmaķedonijā un Serbijā) visiem BAIA vadītājiem neatkarīgi no iestādes veida ir jāiziet specializēta apmācība. Tā ir obligāta arī 12 citās izglītības sistēmās, bet tikai vecākiem bērniem bērniem paredzēto iestāžu vadītājiem⁽⁷³⁾. Šīs specializētās apmācības minimālais ilgums sniedzas no pāris dienām līdz diviem gadiem (sīkāku informāciju sk. A pielikumā).

|| C4. attēls. Papildu prasības BAIA iestāžu vadītāja amata kandidātiem, 2018./19. māc. g.

a) Iestādēs bērniem līdz 3 gadu vecumam

b) Iestādēs bērniem no 3 gadu vecuma

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Attēlā redzamas augstākās pārvaldes iestāžu izvirzītās prasības. Ir ņemta vērā tikai pieredze BAIA vai izglītības jomā. Ziņas par specializētā apmācības kursa ilgumu un minimālo pieredzes gadu skaitu sk. A pielikumā.

⁽⁷³⁾ Beļģija (vācu kopiena), Bulgārija, Čehija, Francija, Kipra, Malta, Polija, Rumānija, Slovākija, Apvienotā Karaliste (Velsa), Albānija un Lihtenšteina.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Vācija. Attēlā redzama situācija lielākajā daļā federālo zemju. Dažās ir obligāta specializēta apmācība vadības jomā un/vai minimālā pieredze BAIA.

Igaunija. C4.a attēlā redzama situācija *koolieelne lasteasutus*. Attiecībā uz *lapsehoiuteenus* noteikumu nav.

Spānija. C4.a un C4.b attēlā atspoguļota situācija publiskajā sektorā. Lai kļūtu par vadītāju jaunākiem bērniem paredzētajās iestādēs, pieredze BAIA jomā ir obligāta tikai Madridē.

Francija. Jaunākiem bērniem paredzētajās iestādēs tiem vadītājiem, kam ir *ISCED 7* izglītība medicīnā, pieredze netiek prasīta.

Itālija. Jaunākiem bērniem paredzēto iestāžu vadītājiem izvirzītās prasības ir reģionālo pārvalžu ziņā. C4.b attēlā atspoguļota situācija publiskajā sektorā. Privātajā sektorā noteikumu nav.

Luksemburga. Vecākiem bērniem paredzētajās iestādēs skolotāji ievēlē komiteju un tās priekšsēdētāju. Šai personai ir daži vadības uzdevumi, bet nav hierarhiska statusa; šāds statuss ir reģionālajam direktoram. C4.b attēlā redzamas reģionālajiem direktoriem izvirzītās prasības.

Austrija. Minimālais pieredzes apmērs ir reģionālās autonomijas jautājums.

Zviedrija. To skolu vadītājiem, kurās ir pieejamas pirmsskolas klases (*förskoleklass*), ir jāiziet pusgadu ilga apmācība vadības jautājumos. Sākot ar 2019./20. māc. g., šī apmācība būs obligāta visiem BAIA vadītājiem.

Šveice. Vadītājiem izvirzītās prasības saistībā ar specializētu apmācību dažādos kantonos atšķiras. Jaunākiem bērniem paredzētajās iestādēs specializēta apmācība ir nepieciešama pusē kantonu, bet pārējos tā ir tikai ieteicama. Vecākiem bērniem paredzētajās iestādēs lielākajā daļā kantonu tā ir obligāta prasība.

Specializēta apmācība vadītājiem var nodrošināt pilnīgu kvalifikāciju.

Bulgārijā vecākiem bērniem paredzēto *detska gradina* vadītājiem ir jābūt maģistra grādam izglītības teorijā un vadībā. Šī viena gada izglītība ir paredzēta, lai izglītības nozarē sagatavotu profesionālus vadītājus, izmantojot teorētiskas un praktiskas mācības dažādos izglītības vadības aspektos (dažādu līmeņu vadības pasākumu plānošana, organizēšana, īstenošana un vērtēšana, vadītāja tiesības un pienākumi utt.).

Malta vecākiem bērniem paredzēto bērnudārzu vadītājiem ir jābūt diplomam maģistra grāda līmenī 90 *ECTS* apmērā izglītības vadībā un pārvaldībā vai līdzvērtīgai profesionālajai kvalifikācijai, ko nosaka atbildīgās institūcijas.

Vismaz dažās izglītības sistēmās specializēto programmu var apgūt pirmajos nodarbinātības gados.

Slovēnijā apmācību BAIA vadītājiem veido 144 stundu programma. Tajā ietilpst mācības saistībā ar organizācijām, vadīšanu, plānošanu un lēmumu pieņemšanu, ar direktoram nepieciešamajām prasmēm, cilvēkresursiem un izglītības likumiem. Šo programmu var pabeigt pirms iecelšanas vadītāja amatā vai pirmā gada laikā, esot amatā.

Serbijā vadītājam ir jāiziet īpaša apmācība divu gadu laikā pēc stāšanās amatā. Šī apmācība, kas pirmo reizi tika īstenota 2017. gadā, aptver izglītības praksi iestādē un darbu mapes izstrādi, kā arī moduljus, kas aptver sešas galvenās jomas: vadību, plānošanu, pārraudzību, sadarbību ar vecākiem un sabiedrību, finanšu pārvaldību un juridisko vadību. Apmācība ir paredzēta četru veidu direktoriem: (1) sekmīgu skolu direktoriem ar nepieciešamo vadības pieredzi; (2) mazāk sekmīgu skolu direktoriem un direktoriem ar mazāk nekā sešu gadu vadības pieredzi; (3) direktoriem iesācējiem un skolotājiem, kas vēlas saņemt direktora licenci; (4) direktoriem, kam ir pētniecības grāds izglītības politikā un vadībā. Minimālais mācību ilgums ir 2 dienas pirmajai kategorijai un 13 dienas visām pārējām.

Divās izglītības sistēmās ir pieejamas abas iespējas.

Čehijā bērnudārzu (*mateřské školy*), kas parasti paredzēti bērniem no 3 gadu vecuma, vadītājiem jābūt sertifikātam skolu vadībā. To parasti iegūst, apgūstot īpašu izglītības darbinieku kvalifikācijas celšanas programmu, un jaunajam vadītājam ir jāiegūst šī izglītība 2 gadu laikā. Mācību saturs 100 mācību stundu (75 stundu) apmērā aptver četras galvenās jomas. Tās ir: likumdošanas pamati (30 mācību stundas), darba tiesības (25), skolu finansēšana (25), skolu vadība un pedagoģiskā procesa organizēšana (20). Ir iekļautas arī trīs dienas (15 stundas) ilgas praktiskās nodarbības. Nobeigumā tiek organizēts eksāmens, ko pieņem komisija. Šo sertifikātu var iegūt, arī izejot mūžizglītības kursu 350 mācību stundu (263 stundu) apmērā augstākās izglītības iestādē, pēc tā aizstāvat disertāciju un nokārtojot eksāmenu, ko pieņem komisija. Visbeidzot, vadītāja amatu var ieņemt arī tad, ja ir bakalaura grāds skolu vadībā.

Polijā vecākiem bērniem paredzēto *przedszkole* vadītājiem ir jāapgūst augstākās izglītības programma vadībā (vismaz viens gads) vai kvalifikācijas celšanas kurss izglītības vadībā (vismaz 210 stundu).

Dažās izglītības sistēmās vadītājiem nav jāiziet specializēta apmācība, tomēr šādas programmas pastāv. Tā tas ir, piemēram, Beļģijā (flāmu kopienā), Dānijā, Vācijā, Spānijā, Somijā, Zviedrijā, Apvienotajā Karalistē (Anglijā) un Norvēģijā.

Spānijā vecākiem bērniem paredzēto iestāžu vadītājiem ir pieejama specializēta apmācība 120 stundu apmērā. Pašlaik to uzskata par vērtīgu ieguvumu, bet, sākot ar 2019./20. māc. g., tās apguve būs obligāta, lai varētu piedalīties uz kompetenci balstītā konkursā uz amatu publiskā sektora pirmsskolas izglītības iestādē (un sākumskolā).

Pieredze BAIA vai izglītības jomā tiek prasīta divās trešdaļās izglītības sistēmu. 12 izglītības sistēmās šāda pieredze tiek prasīta visiem vadītājiem neatkarīgi no iestādi apmeklējošo bērnu vecuma ⁽⁷⁴⁾. Grieķijā un Apvienotajā Karalistē (Anglijā, Velsā un Ziemeļīrijā) tai ir jābūt tikai jaunākiem bērniem paredzēto iestāžu vadītājiem, bet deviņās citās sistēmās tā tiek prasīta tikai vecākiem bērniem paredzēto iestāžu vadītājiem (Beļģijā (franču kopienā), Čehijā, Spānijā, Itālijā, Kiprā, Maltā, Rumānijā, Slovākijā un Šveicē). Minimālās pieredzes apjoms BAIA vai izglītības jomā sniedzas no 2 gadiem Grieķijā, Francijā (*écoles maternelles*), Lietuvā, Apvienotajā Karalistē (Anglijā, Velsā un Ziemeļīrijā) un dažos Bosnijas un Hercegovinas kantonos līdz 13 gadiem Kiprā.

VALSTU LIELĀKAJĀ DAĻĀ MĀJAS VIDĒ ĪSTENOTĀS BĒRNU APRŪPES DARBINIEKIEM IR JĀIZIET APMĀCĪBA

Trīs ceturtdaļās Eiropas izglītības sistēmu ir pieejami regulēti mājas vidē sniegti BAIA pakalpojumi, kuriem ir jāatbilst konkrētiem noteikumiem un kvalitātes standartiem (sk. A3. attēlu). 12 izglītības sistēmās ⁽⁷⁵⁾ bērnu pieskatītājiem, kas piedāvā šādus pakalpojumus, ir jāiziet īpaša apmācība (sk. C5. attēlu), kuras ilgums sniedzas no mazāk nekā 50 stundām dažās Vācijas federālajās zemēs, Latvijā un dažos Šveices kantonos līdz 1053 stundām Beļģijas franču kopienā. Parasti tā ir 100–300 stundu gara.

Šeit sniegti trīs piemēri, kā tiek organizēta šī īpašā apmācība.

Vācijā bērnu pieskatītājiem ir jāapgūst īpaša ģimenes dienas aprūpes programma, kuras saturs dažādās zemēs ir atšķirīgs. Vairākas federālās zemes ir akceptējušas to programmu, kuru Federālās ģimenes, vecāka gadagājuma cilvēku, sieviešu un jaunatnes ministrijas uzdevumā ir izstrādājis Vācijas Jaunatnes institūts. Šīs programmas apmērs ir 300 mācību stundu (160 stundu iepriekšējā versijā). Citās federālajās zemēs ir jāapgūst tikai 30 stundu programma. 2016. gadā 51 % bērnu pieskatītāju bija apguvuši specializēto apmācību vismaz 160 stundu apmērā, 30 % bija ieguvuši profesionālo izglītību BAIA, savukārt 15 % apmeklēja kvalifikācijas celšanas kursus, kas bija īsāki par 160 stundām, bet 3 % kvalifikācijas nebija (*Weiterbildungsinitiative Frühpädagogische Fachkräfte, 2017: Fachkräftebarometer Frühe Bildung 2017. Weiterbildungsinitiative Frühpädagogische Fachkräfte, München, 50. lpp.*).

Francijā, lai varētu sākt strādāt, bērnu pieskatītājam ir jāapliecina, ka viņš ir pabeidzis pusi no 120 stundu apmācības, kas tiek organizēta vietējā līmenī (*département*). Otrā apmācības daļa jāpabeidz divu gadu laikā. Potenciālo bērnu pieskatītāju apstiprina arī departamenta līmeņa iestāde. Lai saņemtu apstiprinājumu, viņam ir sekmīgi jāapgūst modulis valsts konkursā par darbu BAIA (*CAP Accompagnant Éducatif Petite Enfance (ISCED 3)*). Vēlāk, pabeidzot pārējos šīs apmācības moduljus, bērnu pieskatītājs var kļūt par asistentu BAIA iestādē.

Portugālē bērnu pieskatītājiem jābūt vai nu divkārtīgai sertifikācijai, ko iegūst, izejot apmācību darbavietā un apgūstot dažus Īsus Nacionālā kvalifikāciju kataloga mācību kursus par atbalsta pakalpojumiem bērniem un jauniešiem, vai arī viņiem ir sekmīgi jāapgūst Nacionālā kvalifikācijas kataloga īsos mācību kursus par atbalsta pakalpojumiem bērniem un jauniešiem.

Deviņās izglītības sistēmās tiek prasīta minimālā izglītība, kas saistīta ar BAIA: vidējās izglītības otrā posma izglītība (*ISCED 3*) Beļģijā (flāmu kopienā), Nīderlandē, Slovēnijā, Slovākijā un Somijā; pēcvidējā

⁽⁷⁴⁾ Bulgārijā, Francijā, Horvātijā, Lietuvā, Luksemburgā, Ungārijā, Polijā, Slovēnijā, Bosnijā un Hercegovinā, Lihtenšteinā, Melnkalnē un Serbijā.

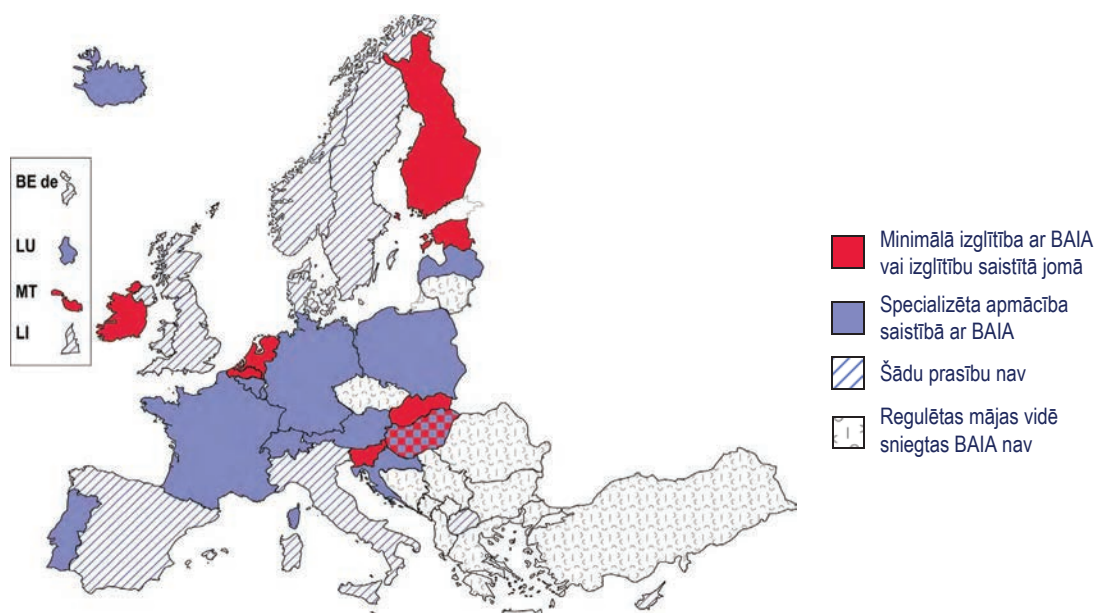
⁽⁷⁵⁾ Beļģijā (franču kopienā), Vācijā, Francijā, Horvātijā, Latvijā, Luksemburgā, Ungārijā, Austrijā, Polijā, Portugālē, Šveicē un Islandē.

neterciārā izglītība (*ISCED 4*) Igaunijā, Īrijā, Ungārijā un Maltā. Divās valstīs bērnu pieskatītāji izglītību var iegūt dažādi.

Slovākijā bērnu pieskatītājiem jābūt *ISCED 3* izglītībai saistībā ar BAIA vai arī viņiem jābūt gan vispārējai izglītībai, gan jāapmeklē īpašs 220 stundu mācību kurss, ko akreditējusi izglītības, zinātnes, pētniecības un sporta ministrija.

Slovēnijā, lai kļūtu par bērnu pieskatītājiem, personām, kam nav ar BAIA saistītas *ISCED 3* izglītības, bet ir cita šīs pakāpes izglītība, profesionālās prasmes var tikt atzītas īpašā vērtēšanas procedūrā.

C5. attēls. Minimālā izglītība un specializētā apmācība, lai kļūtu par bērnu pieskatītāju regulētas mājās vidē sniegtas BAIA jomā, 2018./19. māc. g.

Minimālā izglītība BAIA (vai izglītības) jomā un minimālais specializētās apmācības ilgums

	BE fr	BE nl	DE	EE	IE	FR	HR	LV	LU	HU
<i>ISCED</i> pakāpe		3		4	4					4
Specializēta BAIA apmācība (minimālais stundu skaits)	1 053		30-300			120	400	40	140	100
	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	CH	IS
Specializēta BAIA apmācība (minimālais stundu skaits)			60-300	160	800				25-60	dažādi
<i>ISCED</i> pakāpe	4	3				3	3	3		

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Attēlā redzama minimālā izglītība un specializētā apmācība BAIA jomā saskaņā ar augstākā līmeņa noteikumiem. Ja tiek prasīta tikai vispārējā izglītība, nevis īpaša sākotnējā profesionālā izglītība BAIA jomā, tā nav parādīta.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Beļģija (BE fr), Horvātija, Kipra, Portugāle un Ziemeļmaķedonija. Tiek prasīta vismaz *ISCED 3* izglītība, bet tā var nebūt saistīta ar BAIA vai izglītības jomu.

Beļģija (BE nl). Jaunajā Parlamenta likumā par zīdaiņu un mazbērnu aprūpi, kas stājas spēkā 2014. gada aprīlī, paredzēts, ka visiem bērnu pieskatītājiem līdz 2024. gadam ir jāiegūst ar BAIA saistīta *ISCED 3* izglītība.

Spānija. Regulēta mājās vidē sniegta BAIA pastāv tikai divos autonomajos apgabalos. Attēlā atspoguļota minimālā prasītā izglītība Navarrā. Madridē bērnu pieskatītājiem ir jābūt ar vismaz *ISCED 6* izglītību.

Horvātija. Bērnu pieskatītājiem, kuru izglītība ar BAIA saistītā jomā ir augstāka par *ISCED 3*, jāapgūst īsāka specializētās apmācības programma.

Itālija. Šos noteikumus pieņem reģionālā līmenī.

Austrija. Attēlā atspoguļota situācija lielākajā daļā federālo zemju. Minimālais ilgums dažādās federālajās zemēs ir atšķirīgs; dažās šādas prasības vispār nav.

Polija. Bērnu pieskatītājiem ar noteiktu izglītību (piemēram, bērnu aprūpē, bērnu psiholoģijā, sociālajā aprūpē) specializētās apmācības stundu skaits var tikt samazināts līdz 40 stundām.

Somija. Tiek akceptēta arī cita atbilstoša izglītība.

Šveice. Attēlā atspoguļota situācija kantonu lielākajā daļā. Minimālais specializētās apmācības ilgums dažādos kantonos ir atšķirīgs; dažos šādas prasības vispār nav.

Islande. Bērnu aprūpes darbiniekiem jāiziet kursi, kurus organizē pašvaldība un kas atbilst Labklājības ministrijas pieņemtajam izglītības satura standartam un kursu materiāliem. Kursu ilgums ir atšķirīgs.

Visbeidzot, vienā trešdaļā izglītības sistēmu, kur pastāv regulēta mājas vidē sniegta BAIA, augstākās pārvaldes iestādes bērnu pieskatītājiem neprasa noteiktu minimālo izglītību un nav nepieciešama specializēta apmācība (Beļģijā (vācu kopienā), Dānijā, Itālijā, Kiprā, Zviedrijā, Apvienotajā Karalistē (visās četrās jurisdikcijās), Lihtenšteinā, Ziemeļmaķedonijā un Norvēģijā). Tomēr Dānijā un Norvēģijā bērnu pieskatītāji pastāvīgi un regulāri tiek uzraudzīti.

Norvēģijā visi, kas bērnus pieskata savās mājās, ik nedēļu saņem norādījumus no bērnu audzinātāja vai pedagogiskā vadītāja (ar bakalaura grādu), lai apgūtu labāko praksi. Tam veltītais stundu skaits nedēļā ir atkarīgs no pieskatāmo bērnu skaita, piemēram, bērnu pieskatītājs, kas rūpējas par trim bērniem, parasti saņem norādījumus 3,75 stundas nedēļā.

IEVADĪŠANA DARBĀ VISIEM BAIA DARBINIEKIEM IR OBLIGĀTA TIKAI SEPTIŅĀS IZGLĪTĪBAS SISTĒMĀS

Darba sākums savā profesijā BAIA darbiniekiem ir ļoti svarīgs brīdis, jo daži ar BAIA darba vidi un grūtībām saskaras pirmo reizi. Pat tiem, kas sākotnējās izglītības ieguves laikā ir izgājuši praksi darbavietā, var būt nepieciešams atbalsts, kad viņi sāk strādāt kā pamatspeciālisti vai asistenti.

Strukturēts darbā ievadīšanas posms ir atbalsta veids, sākot darbu BAIA iestādē. Šajā posmā jaunie BAIA darbinieki pilnīgi vai daļēji pilda tos uzdevumus, kas ir jāveic pieredzējušiem darbiniekiem, un par darbu saņem atlīdzību. Ievadīšanai darbā ir raksturīgi būtiski formatīvie un atbalsta elementi; parasti tā izpaužas kā apmācība un individuāla palīdzība un padomdošana.

Eiropā obligāta ievadīšana darbā, sākot darbu BAIA jomā, ir mazāk izplatīta nekā skolas izglītībā (*European Commission/EACEA/Eurydice*, 2018, 52. lpp.). C6. attēlā redzams, ka tikai septiņās valstīs tā ir obligāta visiem darbiniekiem (Bulgārijā, Grieķijā, Horvātijā, Lietuvā, Slovēnijā, Bosnijā un Hercegovinā un Serbijā). Sešās citās valstīs tā ir obligāta tikai tiem darbiniekiem, kas strādā ar vecākiem bērniem (Itālijā, Polijā, Rumānijā, Slovākijā, Albānijā un Lihtenšteinā). Ievadīšana darbā biežāk ir obligāta tiem darbiniekiem, kas strādā ar vecākiem bērniem, nekā tiem, kas strādā ar jaunākiem bērniem. Tas izskaidrojams ar to, ka vairākās izglītības sistēmās tie darbinieki, kas strādā ar vecākiem bērniem, ir pielīdzināti skolu darbiniekiem, kam ievadīšanas posms ir izplatītāks.

Tāpat ievadīšanas posms biežāk ir obligāts pamatspeciālistiem nekā asistentiem. Asistentiem tas var sagādāt problēmas, jo īpaši tad, ja viņiem nav paredzēta obligāta sākotnējā apmācība šajā jomā (sk. C2. attēlu). Asistentu ievadīšana darbā ir obligāta tikai četrās valstīs: Grieķijā, Slovēnijā, Slovākijā un Bosnijā un Hercegovinā.

Darba ievadīšanas posms parasti ilgst vienu gadu, bet tas var būt īsāks: Slovēnijā dažiem pamatspeciālistiem un asistentiem tas ilgst divus mēnešus, bet Slovākijā asistentiem – trīs mēnešus.

Slovēnijā darbā ievadīšanas posms ilgst 10 mēnešus pamatspeciālistiem un 6 mēnešus asistentiem, ja ministrija viņus ir pieņēmusi darbā kā praktikantus (*pripravništvo*). Ja pamatspeciālistus un asistentus darbā ir pieņēmušas BAIA iestādes, tas ilgst tikai divus mēnešus.

Dažās izglītības sistēmās darbā ievadīšanas periods ir ilgāks. Grieķijā, Ungārijā, Polijā un dažos Šveices kantonos tas ilgst divus gadus, bet Francijā un Luksemburgā – trīs gadus.

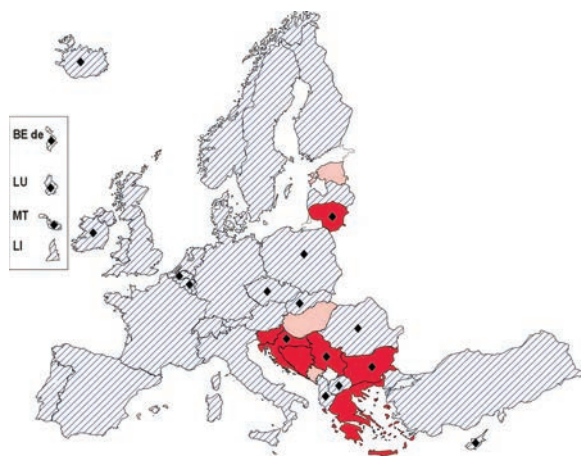

Dažādās valstīs šis posms ir organizēts atšķirīgi.

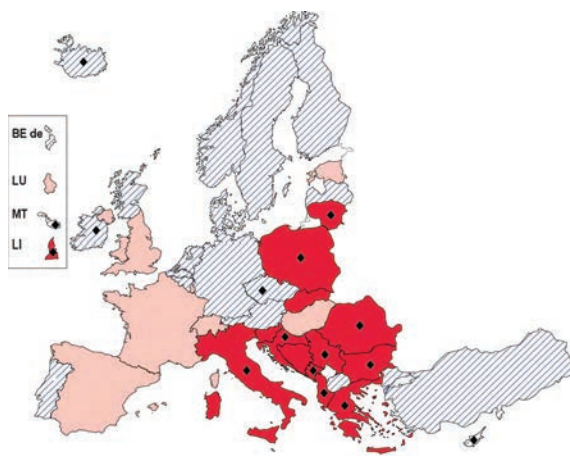
Čehijā skolu inspekcija pārbauda un vērtē, vai bērnudārzi (*mateřské školy* vecākiem bērniem) sniedz konkrētu atbalstu topošo skolotāju izglītības kompetenču attīstīšanai un vai viņiem ir efektīva adaptācijas programma. Saskaņā ar Čehijas skolu inspekcijas gada pārskatu lielākajai daļai jauno skolotāju tiek sniegts kaut kāda veida atbalsts, t. sk. konsultācijas ar skolas direktoru un vadības komandu (90,0 %), individuāla klases darba novērošana (73,5 %) vai iespēja sadarboties ar mentoru (81,2 %).

C6. attēls. Darbā ievadišanas posma statuss pamatspeciālistiem un asistentiem, kuri sāk strādāt šajā profesijā BAIA iestādēs, 2018./19. māc. g.

a) Bērniem līdz 3 gadu vecumam

b) Bērniem no 3 gadu vecuma

■ Obligāts visiem   ■ Obligāts tikai pamatspeciālistiem   ▨ Augstākā līmeņa noteikumu nav   ◆ Asistentu nav

Obligātā darbā ievadišanas posma minimālais ilgums (gados)

	BG	EE	EL	ES	FR	HR	IT	LT	LU	HU	PL	RO	SI	SK	UK (1)	AL	BA	CH	LI	ME	RS
Pamat-speciālisti	< 3 gadi	1	1	2	●	●	1	●	1	2	●	●	0,17 vai 0,83	●	●	●	1	●	●	1	1
	≥ 3 gadi			2	0,25-1	3	1	1	3	2	2	1	1	1	:	1	1	12/24	1	1	1
Asistenti	< 3 gadi	○	●	○	●	●	○	○	○	●	○	○	0,17 vai 0,5	○	●	○	1	●	●	○	○
	≥ 3 gadi			○	○	○	○	○	○	○	○	○	0,25	○	○	○	○	○	○	○	○

● Obligātā darbā ievadišanas posma nav   ○ Asistentu nav

Avots: *Eurydice*

UK (1) = UK-ENG/WLS/NIR

Paskaidrojums

Attēlā redzams darbā ievadišanas posma statuss saskaņā ar augstākā līmeņa noteikumiem.

Obligāts visiem nozīmē, ka vai nu tas ir obligāts gan pamatspeciālistiem, gan asistentiem, vai arī, ja asistenta amata nav, tas ir obligāts pamatspeciālistiem.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Beļģija (BE de). Vienu gadu ilgs darbā ievadišanas posms pamatspeciālistiem, kas tikko norīkoti darbā vecākiem bērniem paredzētā iestādē.

Vācija. Tas, vai asistenti strādā ar abām bērnu grupām, ir atkarīgs no federālās zemes.

Igaunija. C6.a attēlā parādīta situācija *koolieelne lasteasutus*. *Lapsehoiuteenus* nav ne noteikumu par pamatspeciālistu ievadišanu darbā, ne asistentu.

Spānija. Attēlā atspoguļota situācija publiskajā sektorā. Minimālais darbā ievadišanas posma ilgums sniežas no 3 mēnešiem līdz 1 gadam atkarībā no autonomā apgabala. Privātajā sektorā attiecībā uz ievadišanu darbā augstākā līmeņa noteikumu nav.

Luksemburga. Attēlā atspoguļota situācija publiskajā sektorā. Privātajā sektorā attiecībā uz ievadišanu darbā augstākā līmeņa noteikumu nav.

Ungārija. Darbā ievadišanas posms pamatspeciālistiem, kas strādā ar bērniem līdz 3 gadu vecumam (*bölcsőde*), ir obligāts tikai tiem pedagoģiem, kuriem ir pedagoģiskā izglītība (*ISCED 6*).

Albānija. Minimālais darbā ievadīšanas posma ilgums augstākajā līmenī nav noteikts.
Šveice. Minimālais darbā ievadīšanas posma ilgums dažādos kantonos ir atšķirīgs.

Francijā skolotāju darbā ievadīšanas posms vecākiem bērniem paredzētājās iestādēs (*écoles maternelles*) ir trīs gadi un tas tiek organizēts vietējā līmenī. Darbā ievadīšanas posmā iesaistās izglītības konsultants, kurš apmeklē jaunus skolotājus vismaz divas reizes pirmajā gadā un vienu reizi nākamajos divos gados. Grūtību gadījumā tiek iepļānoti papildu apmeklējumi. Inspekcija organizē arī jaunpienācēju tematiskās grupas.

Itālijā pirmsskolas un sākumskolas skolotājiem ievadīšanas posms pirmajā darba gadā ilgst 180 dienas. Šajā laikā skolotājiem jāapmeklē ārpusskolas apmācības (tās organizē reģionālie skolu biroji vai Nacionālais izglītības dokumentēšanas, inovāciju un pētniecības institūts) un laboratorijas. Šīs aktivitātes pārrauga skolas skolotājs. Mācību gada beigās jaunajam skolotājam ir intervija Skolotāju vērtēšanas komitejā, kas sniedz savu atzinumu skolas direktoram. Direktors pieņem lēmumu, vai apstiprināt skolotāju amatā. Ja nē, jaunajam skolotājam darbā ievadīšanas posms ir jāiziet atkārtoti. Ja viņš ievadīšanas posmu neiztur arī otrreiz, iespēja tikt apstiprinātam amatā ir zaudēta.

Polijā bērnu aprūpētājiem ar *ISCED 3* izglītību, kuri strādā ar bērniem līdz 3 gadu vecumam *żłobek* vai *klub dziecięcy*, jāiziet 280 stundu ilgs apmācības kurss, ieskaitot 80 stundu ilgas praktiskās apmācības, kuru laikā viņi strādā kvalificēta mentora pārraudzībā. Pirmsskolas izglītības iestādēs (*przedszkole* vai *oddział przedszkolny*) nesen darbu sācis skolotājs sākumā ir „skolotājs praktikants” (*nauczyciel stażysta*). Darbā ievadīšanas posms ilgst 21 mēnesi, un šajā laikā viņam būtu jāsaņem „uz līguma pamata nodarbināta skolotāja” statusam (*nauczyciel kontraktowy*). Skolotājam praktikantam ir skolas direktora norīkots mentors, kurš sniedz atbalstu un padomus, jo īpaši attiecībā uz individuālo profesionālās attīstības plānu.

TIKAI PIECĀS IZGLĪTĪBAS SISTĒMĀS PPP IR OBLIGĀTA VISIEM DARBINIEKIEM

Priekšlikumā agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes kvalitātes sistēmai Eiropas Komisijas ekspertu darba grupa norāda, ka „pastāvīgas apmācības rezultātā var tikt iegūtas jaunas zināšanas, pastāvīgi uzlabota izglītības prakse un padziļināta pedagoģiskās izpratne”. Šo iemeslu dēļ pastāvīgas profesionālās pilnveides (PPP) iespējas būtu jāpielāgo tā, lai tās atbilstu visu darbinieku, t. sk. asistentu, vajadzībām. Ekspertu grupa arī ir paziņojusi, ka daļībai PPP būtu jābūt „priekšnoteikumam, lai turpinātu strādāt profesijā” (*European Commission*, 2014, 32. lpp.).

Ir divi galvenie veidi, kā augstākā līmeņa pārvaldes iestādes var uzsvērt PPP nozīmi darbinieku profesionālajā izaugsmē – PPP var tikt uzskatīta vai nu par obligātu, vai par profesionālu pienākumu. C7. attēlā PPP ir parādīta kā „obligāta” tikai tad, ja ir paredzēts arī minimālais PPP ilgums. Tā ir parādīta kā „profesionālais pienākums”, ja augstākās pārvaldes iestādes to par tādu ir pasludinājušas vai ja tā tiek uzskatīta par obligātu, bet nav norādīts tās minimālais ilgums. Visbeidzot, ja PPP noteikumos nav īpaši minēta, to uzskata par „fakultatīvu”. Tas nenozīmē, ka BAIA darbiniekiem netiktu nodrošinātas PPP iespējas, taču PPP ir mazāka nozīme kvalitatīva personāla nodrošināšanā. Turklāt šādos apstākļos, salīdzinot ar tām izglītības sistēmām, kur PPP ir obligāta, var būt mazāk iespēju vai stimulu tajā piedalīties, piemēram, PPP var notikt ārpus darbalaika vai darbiniekiem var nebūt tiesību saņemt kompensāciju par kursu vai ceļa izdevumiem.

Tikai ceturtdaļā izglītības sistēmu PPP ir obligāta tiem pamatspeciālistiem, kuri strādā ar jaunākiem bērniem, un ir norādīts tās minimālais ilgums noteiktā laika posmā (sk. C7. attēlu). Mazliet vairāk, tomēr mazāk nekā pusē izglītības sistēmu PPP ir obligāta tiem pamatspeciālistiem, kuri strādā ar vecākiem bērniem.

Asistentiem PPP ļoti reti ir obligāta. Vienīgās Eiropas izglītības sistēmas, kur visiem asistentiem PPP aktivitātes ir obligātas, ir Luksemburga, Slovēnija un Apvienotā Karaliste (Skotija). Luksemburgā asistenti darbojas tikai vienu gadu (*éducation précoce*). Francijā pienākums uzlabot savas zināšanas un prasmes ir tikai tiem asistentiem, kuri strādā ar vecākiem bērniem.

PPP ir obligāta visiem darbiniekiem tikai piecās izglītības sistēmās, proti, Luksemburgā, Rumānijā, Slovēnijā, Apvienotajā Karalistē (Skotijā) un Serbijā. Trijās no tām minimālais PPP ilgums visiem darbiniekiem ir vienāds.

Slovēnijā visiem pamatspeciālistiem un asistentiem trīs gadu laikā jāiziet PPP aktivitātes 15 dienu apmērā.

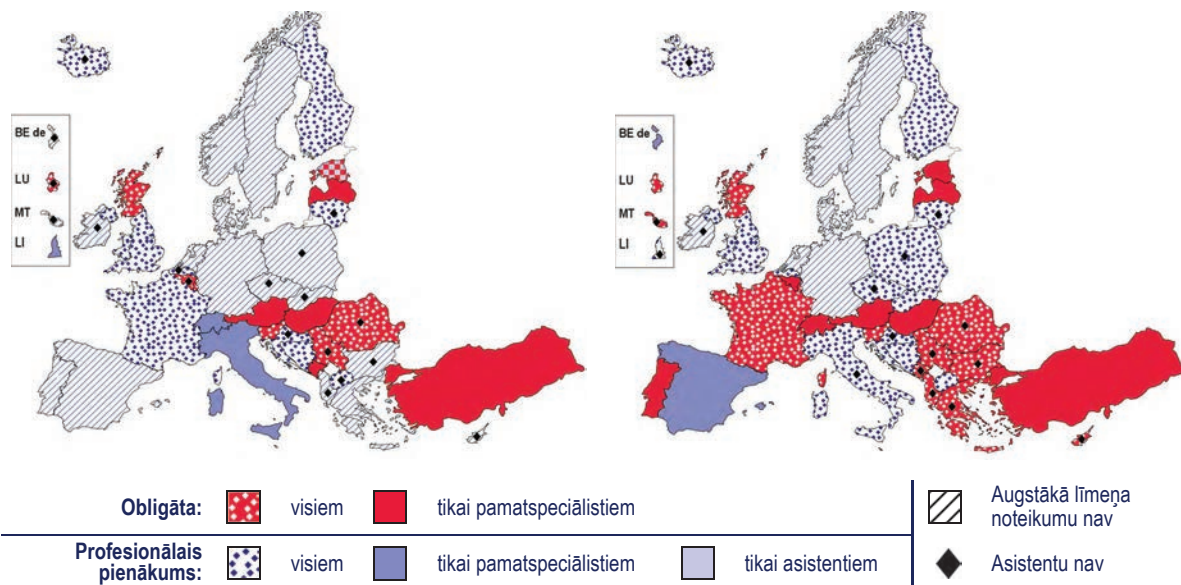
Apvienotajā Karalistē (Skotijā) pamatspeciālistiem un asistentiem PPP ir jāveic vismaz 60 stundas gadā.

Serbijā visiem pamatspeciālistiem ir jāpiedalās PPP pasākumos vismaz 64 stundas gadā. BAIA iestādēs asistentu nav.

C7. attēls. Pastāvīgas profesionālās pilnveides (PPP) statuss pamatspeciālistiem un asistentiem, kuri strādā BAIA iestādēs, 2018./19. māc. g.

a) Darbinieki, kas strādā ar bērniem līdz 3 gadu vecumam

b) Darbinieki, kas strādā ar bērniem no 3 gadu vecuma

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Attēlā redzams PPP statuss saskaņā ar augstākā līmeņa noteikumiem.

Obligāta: PPP ir obligāta un ir noteikts tās minimālais ilgums (dati pieejami A pielikumā).

Profesionālais pienākums: PPP ir šādi aprakstīta noteikumos vai arī tā tiek uzskatīta par obligātu, bet nav norādīts tās minimālais ilgums.

Obligāta tikai pamatspeciālistiem un profesionālais pienākums tikai pamatspeciālistiem nozīmē, ka tā neattiecas uz asistentiem.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Vācija. Attēlā atspoguļota situācija lielākajā daļā federālo zemju. PPP ir obligāta tikai Meklenburgā-Priekšpomerānijā un Tīringenē. Tas, vai asistenti strādā ar jebkuru no bērnu grupām, ir atkarīgs no federālās zemes.

Igaunija. C7.a attēlā redzama situācija *koolieelne lasteasutus*. *Lapsehoiuteenus* nav ne noteikumu par PPP pamatspeciālistiem, ne arī asistentu.

Spānija. C7.a attēlā atspoguļota situācija lielākajā daļā autonomo apgabalu, tomēr dažos apgabalos, piemēram, Baleāru salās, Madridē un Navarrā, PPP ir pamatspeciālistu profesionālais pienākums.

Luksemburga. Situācija skolotājiem *éducation préscolaire* (4 un 5 g. v. bērniem) ir tāda pati, kā parādīts C7.b attēlā (*éducation précoce*). Tomēr *éducation préscolaire* nav asistentu.

Ungārija. PPP ir obligāta tikai tiem pamatspeciālistiem, kam ir *ISCED 6* vai augstāka pedagoģiskā izglītība. Visiem pārējiem tā ir fakultatīva.

Luksemburgā un Rumānijā PPP ir obligāta visiem darbiniekiem, bet tās minimālais ilgums atšķiras atkarībā no personāla kategorijas.

Luksemburgā pamatspeciālistiem PPP ir jāvelta 32 stundas divu gadu laikā tiem, kuri strādā ar jaunākiem bērniem, un 24 stundas trīs gadu laikā tiem, kuri strādā ar vecākiem bērniem. Audzinātājiem, kas kopā ar skolotājiem strādā 3 g. v. bērniem paredzētajās *éducation précoce* un ko salīdzinošajā analizē uzskata par asistentiem, PPP ir jāvelta vismaz 40 stundu gadā.

Rumānijā, kur BAIA iestādēs asistentu nav, minimālais PPP ilgums pamatspeciālistiem ir dažāds: tiem, kuri strādā iestādēs jaunākiem bērniem – 90 stundu gadā, un tiem, kuri strādā ar vecākiem bērniem – 90 ECTS piecos gados.

Desmit izglītības sistēmās PPP ir profesionālais pienākums visiem darbiniekiem (Beļģijā (flāmu kopienā), Horvātijā, Lietuvā, Somijā, Apvienotajā Karalistē (Anglijā, Velsā un Ziemeļīrijā), Bosnijā un Hercegovinā, Islandē un Ziemeļmaķedonijā). Piecās citās valstīs (Čehijā, Itālijā, Polijā, Slovākijā un Lihtenšteinā) tas attiecas tikai uz tiem darbiniekiem, kuri strādā ar vecākiem bērniem. Francijā PPP ietilpst to darbinieku profesionālajos pienākumos, kuri strādā ar jaunākiem bērniem, un ir obligāta tiem, kuri strādā ar vecākiem bērniem.

PPP nepieciešamība vairāk tiek uzsvērtā attiecībā uz pamatspeciālistiem nekā asistentiem un vairāk attiecībā uz tiem darbiniekiem, kuri strādā ar vecākiem bērniem nekā tiem, kuri strādā ar jaunākiem bērniem. Vairāk tiek uzsvērtā skolu darbinieku nekā BAIA darbinieku nepieciešamība piedalīties PPP pasākumos. Kā atskaites punkts: 2016./17. mācību gadā sākumskolu un vispārējās vidējās izglītības skolotājiem PPP bija obligāta 21 izglītības sistēmā (*European Commission/EACEA/Eurydice*, 2018, 58. lpp.), bet BAIA pamatspeciālistiem – tikai 12 izglītības sistēmās. PPP kā profesionālais pienākums attiecās uz skolotājiem 14 izglītības sistēmās, bet uz BAIA darbiniekiem – 12 izglītības sistēmās.

II SADAĻA. BĒRNU UN DARBINIEKU ATTIECĪBA

NO 2 LĪDZ 4 GADU VECUMAM MAKSIMĀLAIS BĒRNU SKAITS
UZ VIENU DARBINIEKU VAIRĀK NEKĀ DIVKĀRŠOJAS

Parasti uzskata, ka bērnu un darbinieku attiecība un bērnu vecumam atbilstošs grupas lielums būtiski ietekmē bērnu aprūpes un izglītības efektivitāti, taču šie faktori palīdz arī sekmīgi vadīt un noturēt darbiniekus, līdz ar to tie ir svarīgi BAIA procesa kvalitātes nodrošināšanā. Īpaši svarīga ir darba slodze, kas izteikta kā bērnu skaits uz vienu darbinieku. Turklāt mazs bērnu skaits uz vienu darbinieku un mazas grupas ļauj panākt to, ka visiem bērniem tiek pievērsta pietiekama individuālā uzmanība, kas ir svarīgi bērnu sociālajai un emocionālajai attīstībai, viņu fiziskajai labsajūtai un vispārējam mācību procesam. Individuāla saskarsme ar pieaugušajiem palīdz bērniem justies droši un mazina satraukumu – gan bērniem, gan pieaugušajiem. Tomēr vairāk darbinieku, jo īpaši augsti kvalificētu darbinieku, nozīmē lielākas izmaksas, tāpēc noteikumi par bērnu un darbinieku attiecību un grupu lielumu ir kompromiss starp šīm konkurējošajām prioritātēm.

Lielākajā daļā Eiropas valstu šajā jautājumā ir pieņemti augstākā līmeņa noteikumi attiecībā uz BAIA iestādēm. Lai gan faktiskais bērnu skaits var būt mazāks par noteikto maksimālo skaitu, šajos noteikumos paredzētais līmenis sniedz labu norādi par Eiropas valstīs pieņemtajiem standartiem.

Ir dažādi veidi, kā augstākās pārvaldes iestādes nodrošina to, lai katra bērna izglītībai un aprūpei būtu pietiekams darbinieku skaits. Daudzās valstīs tiek noteikts gan maksimālais bērnu skaits vienā grupā, gan bērnu skaits uz vienu darbinieku. Ja tiek nodarbināti dažādu veidu darbinieki, valstis var noteikt attiecību katram veidam, piemēram, bērnu skaits uz pamatspeciālistu un bērnu skaits uz asistentu. Dažās valstīs maksimālais bērnu skaits grupā nav noteikts, bet ir noteikts maksimālais bērnu skaits uz vienu darbinieku un/vai pamatspeciālistu. Savukārt citās tiek regulēts maksimālais bērnu skaits grupā, ļaujot BAIA iestādēm pašām noteikt, kāda veida darbiniekus – pamatspeciālistus ar asistentiem vai bez tiem – pieņemt un cik bērnus iekļaut grupā. Robežas parasti tiek noteiktas, ņemot vērā bērnu vecumu. Bērniem pieaugot un kļūstot patstāvīgākiem, maksimālo skaitu ir atļauts palielināt.

Lai radītu priekšstatu, C8. attēlā ir parādīts maksimālais bērnu skaits uz vienu darbinieku un maksimālais bērnu skaits grupā 2 un 4 gadu vecumā. Šie vecumi ir nozīmīgi, jo dalītās struktūras sistēmās tie ir abu BAIA posmu vidū. Līdz 3 gadu vecumam valstis parasti nodrošina bērnu aprūpes pakalpojumu vai bērnu agrīnās izglītības attīstības (*ISCED 010*) programmas. No 3 gadu vecuma bērni apgūst pirmsskolas izglītības (*ISCED 020*) programmas. Detalizētas tabulas ar datiem pēc vecuma (0–5 g. v.) ir sniegtas A pielikumā.

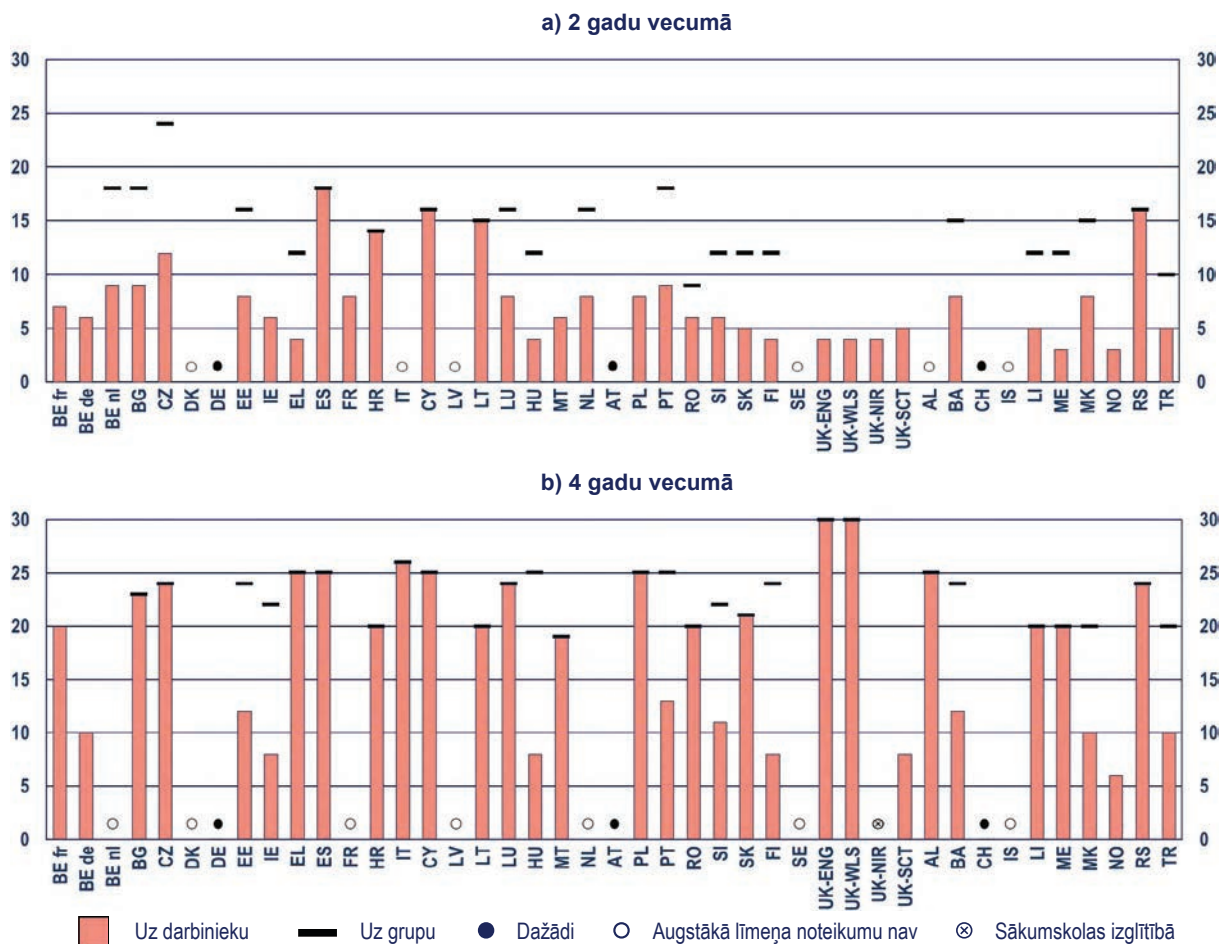
Ne visās izglītības sistēmās augstākā līmeņa noteikumi regulē abus C8. attēlā redzamos aspektus. Lai varētu salīdzināt dažādas izglītības sistēmas, informācijas plaisa ir novērsta, trūkstošās vērtības aprēķinot (sk. metodikas skaidrojumu A pielikumā). Tātad šis rādītājs atspoguļo aplēses, kas palīdz saprast, kā tiek komplektēti darbinieki katrā vecuma grupā. Informācija par šo aprēķinu metodiku ir pieejama A pielikumā.

Maksimālais bērnu skaits grupā 4 gadus vecajiem bērniem ir lielāks nekā 2 gadus vecajiem bērniem. Lielākajā daļā izglītības sistēmu maksimālais grupas lielums pieaug no 12–16 bērniem 2 gadu vecumā līdz 23–25 bērniem 4 gadu vecumā. Atšķirības starp Eiropas valstīm ir būtiskas. Attiecībā uz 2 gadus vecajiem bērniem maksimālais bērnu skaits grupā sniedzas no 9 Rumānijā līdz 24 Čehijā. Attiecībā uz 4 gadus vecajiem bērniem maksimālais bērnu skaits grupā ir 19 Maltā un 30 Apvienotajā Karalistē (Anglijā un Velsā). Tikai vienā valstī abos vecumos maksimālais grupas lielums ir vienāds.

Čehija maksimālais bērnu skaits grupā visā BAIA vecumposmā ir 24, taču maksimālais darbinieku skaits grupā var atšķirties atkarībā no bērnu vecuma un iestādes tipa. Bērnu grupās (*dětské skupiny*) 1 gadu veco bērnu grupās ir jābūt trim pamatspeciālistiem, bet visās pārējās vecuma grupās – diviem speciālistiem. Bērnu dārzos (*mateřské školy*) visās vecuma grupās ir jābūt vienam pamatspeciālistam.

C8. attēls. Maksimālais bērnu skaits grupā un uz vienu darbinieku BAIA iestādē 2 un 4 gadu vecumā, 2018./19. māc. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Attēlā redzams maksimālais bērnu skaits grupā un uz vienu darbinieku, kuri vienlaikus atrodas grupā darbadienas pamata stundās, saskaņā ar noteikumiem vai rekomendācijām. Nav ņemts vērā tas, ka grupas var būt neviendabīgas vecuma ziņā.

Atkarībā no izglītības sistēmas noteikumos var būt noteikts maksimālais bērnu skaits uz vienu asistentu (ja tāds ir), uz vienu pamatspeciālistu, uz vienu darbinieku (neatkarīgi no statusa) vai grupā. Tika izstrādāta īpaša metodika, lai izglītības sistēmu datus pārveidotu šim attēlam nepieciešamajā formātā, t. i., bērnu un darbinieku attiecība un maksimālais bērnu skaits grupā (sk. A pielikumu).

Sīkāka informācija par visu vecumposmu no 0 līdz 5 gadiem (ieskaitot maksimālo bērnu skaitu uz vienu pamatspeciālistu) ir pieejama A pielikumā.

Nav iekļauti tie asistenti, kuri tiek piesaistīti, lai atbalstītu bērnus ar īpašām izglītības vajadzībām.

Piezīmes par atsevišķām valstīm (C8. attēls)

Čehija. C8.a attēlā ir parādīta situācija *dětské skupiny*, savukārt C8.b attēlā – situācija *mateřské školy*. Tiem 2 gadus vecajiem bērniem, kas jau ir *mateřské školy*, situācija ir tāda pati kā 4 gadus vecajiem bērniem. Tiem 4 gadus vecajiem bērniem, kas joprojām apmeklē *dětské skupiny*, situācija ir tāda pati kā 2 gadus vecajiem bērniem. **Vācija, Austrija, Bosnija un Hercegovina un Šveice.** Dažādās federālajās zemēs vai kantonos situācija ir atšķirīga. Informācija par atšķirībām ir pieejama A pielikumā.

Igaunija. C8.a attēlā ir redzama situācija *koolieelne lasteasutus*. *Lapsehoiuteenus* maksimālais bērnu skaits uz vienu darbinieku ir 5 un maksimālais bērnu skaits grupā ir 10.

Griekija. C8.a attēlā ir redzama situācija attiecībā uz tiem bērniem, kuri ir jaunāki par 30 mēnešiem. 30–36 mēnešus vecajiem bērniem maksimālais bērnu skaits uz vienu darbinieku ir 13 un maksimālais bērnu skaits grupā ir 25.

Francija. C8.a attēlā ir redzama situācija aprūpes iestādēs (*accueil du jeune enfant*). 4 gadus vecajiem bērniem maksimālais grupas lielums tiek regulēts vietējā līmenī (*département*) atbilstoši vietējiem apstākļiem.

Itālija. Attiecībā uz 2 gadus vecajiem bērniem tiek lemts reģionālā līmenī.

Slovēnija. Atkarībā no apstākļiem pašvaldības maksimālo bērnu skaitu grupā var palielināt par diviem bērniem. Tas attiecas uz vairāk nekā pusi no grupām.

Apvienotā Karaliste (ENG/WLS). C8.b attēlā redzama situācija sākumskolas *reception class*.

No 2 līdz 4 gadu vecumam maksimālā bērnu un darbinieku attiecība palielinās vairāk nekā divas reizes. Parasti ar 2 gadus veco bērnu grupām strādā divu vai trīs darbinieku komandas, bet par visu 4 gadus veco bērnu grupu ir atbildīgs viens vai divi darbinieki.

Maksimālais 2 gadus veco bērnu skaits uz vienu darbinieku sniedzas no 3 (Melnkalnē un Norvēģijā) līdz 18 (Spānijā). Lielākajā daļā to izglītības sistēmu, kurās ir augstākā līmeņa noteikumi, maksimālais bērnu skaits uz vienu darbinieku sniedzas no 5 līdz 8.

Attiecībā uz 4 gadus vecajiem bērniem situācija ir atšķirīga. Šajā vecumā lielākajā daļā izglītības sistēmu, kurās šis jautājums ir regulēts, maksimālais bērnu skaits uz vienu darbinieku ir 20 vai vairāk. Maksimālais bērnu skaits uz vienu darbinieku ir mazāks par 10 tikai piecās izglītības sistēmās (Īrijā, Ungārijā, Somijā, Apvienotajā Karalistē (Skotijā) un Norvēģijā).

Saistība starp maksimālo grupas lielumu un maksimālo bērnu skaitu uz vienu darbinieku ļauj saprast, kā BAIA iestādēs tiek organizētas darbinieku komandas.

- Ja maksimālais grupas lielums ir lielāks nekā maksimālais bērnu skaits uz vienu darbinieku, saskaņā ar noteikumiem katrā grupā vienlaikus jābūt vismaz diviem darbiniekiem. Tas var nozīmēt, ka ir komandas ar vairāk nekā vienu augsti kvalificētu pamatspeciālistu, kā arī komandas, kurās ir arī asistenti, attiecībā uz kuriem izglītības prasības ir mazākas vai to vispār nav (sk. C2. attēlu).

Somijā trešdaļa darbinieku ir jābūt „BAIA vai bērnodrāza skolotājiem” ar bakalaura grādu izglītības jomā (ieskaitot bērnodrāzu skolotāju studijas) vai lietiskajās zinātnēs (sociālās studijas, t. sk. BAIA, un sociālās pedagoģijas studijas). Divas trešdaļas darbinieku ir bērnu aprūpētāji ar atbilstošu profesionālās vidējās izglītības otrā posma kvalifikāciju. Jauni BAIA reglamentējošie tiesību akti tika pieņemti 2018. gadā. Reformas mērķis ir uzlabot kvalitāti, ceļot darbinieku kompetenci. Sākot ar 2030. gadu, divām trešdaļām darbinieku būs jābūt ar bakalaura grādu un vismaz pusei no viņiem – ar skolotāja grādu.

- Ja maksimālais grupas lielums ir tāds pats kā maksimālais bērnu skaits uz vienu darbinieku, viens pamatspeciālists ir vienīgais, kas ir atbildīgs par visu grupu. Tas reti attiecas uz jaunākiem bērniem, bet diezgan bieži uz 4 gadus veco bērnu grupām. Lielākajā daļā to izglītības sistēmu, kurās ir pieņemti noteikumi, katrā 4 gadus veco bērnu grupā ir jābūt tikai vienam pamatspeciālistam.

Apvienotajā Karalistē (Anglijā un Velsā) maksimālais 4 gadus veco bērnu skaits grupā un uz vienu darbinieku ir 30. Tas attiecas uz sākumskolas *reception classes*, kur darbiniekam ir skolotāja kvalifikācija. Velsā saskaņā ar 2018. gada septembra vadlīnijām ir spēkā arī prasība visām publiski finansētajām iestādēm, kas uzņem 4 gadus vecus bērnus sākuma posmā, t. sk. *reception classes*, panākt attiecību 1:8.

Dažkārt BAIA iestādei vai vietējai pašvaldībai ir tiesības patstāvīgi izlemt, kādai jābūt bērnu un darbinieku attiecībai un grupas lielumam. Līdz ar to Dānijā, Latvijā, Zviedrijā un Islandē augstākā līmeņa noteikumi neattiecas uz visu BAIA posmu.

Zviedrijā, kur nav augstākā līmeņa noteikumu par bērnu un darbinieku attiecību, vidējais bērnu skaits uz vienu darbinieku vienotās struktūras iestādēs 1–6 gadus vecajiem bērniem (*förskola*) 2017. gada rudenī bija 5,1:1 (*Skolverket Statistics*).

Islandē 2009. gadā tika grozīti noteikumi par pirmsskolas izglītības iestādēm (Noteikumi 655/2009). Minimālās prasības attiecībā uz bērnu un skolotāju attiecību tika atceltas, lai iestāžu vadītājiem dotu lielāku autonomiju, ļaujot viņiem ņemt vērā pirmsskolas izglītības iestādes īpašos apstākļus. Lēmumu pieņemšanā palīdz formula, ar ko var aprēķināt „bērnu ekvivalentu” (*barngildi*) skaitu, ņemot vērā bērnu vecumu, bērnu ar īpašām vajadzībām skaitu un stundu skaitu nedēļā, uz kurām bērni ir reģistrēti. Bērnu un skolotāju attiecība 2009. gadā *ISCED 020* izglītībā bija 6:1. 2016. gadā tā samazinājās līdz 5,3:1 (*Eurostat, UOE [educ_uae_perp04]*).

Itālijā un Albānijā nav augstākā līmeņa noteikumu par grupu lielumu vai bērnu un darbinieku skaita attiecību bērniem līdz 3 gadu vecumam, jo šiem bērniem paredzētais pakalpojums tiek pārvaldīts zemākā – attiecīgi reģionālajā un vietējā – līmenī. Beļģijā (flāmu kopienā), Francijā un Nīderlandē augstākās pārvaldes iestāde nosaka bērnu un darbinieku skaita attiecību un grupu lielumu jaunākiem, bet ne vecākiem bērniem.

BĒRNU PIESKATĪTĀJI REGULĒTOS MĀJAS VIDĒ SNIEGTOS PAKALPOJUMOS PARASTI APRŪPĒ NE VAIRĀK KĀ ČETRUS VAI PIECUS BĒRNUMS, KAS JAUNĀKI PAR 3 GADIEM

Gandrīz visās valstīs, kur pastāv regulēta mājas vidē sniegta BAIA, maksimālais bērnu skaits uz vienu bērnu pieskatītāju tiek kontrolēts. Tikai dažās valstīs, kurās mājas vidē sniegtā BAIA ir ļoti ierobežota (sk. A3. attēlu), šajā jautājumā nekādi augstākā līmeņa standarti nav noteikti (Itālijā, Latvijā, Zviedrijā un Ziemeļmaķedonijā).

Bieži noteikumi šajā ziņā ir diezgan sarežģīti, jo tajos mēģināts ņemt vērā daudzus faktorus. Piemēram, bērnu vecums var būt ļoti atšķirīgs: sākot no pilnīgi aprūpējamiem zīdaiņiem līdz samērā patstāvīgiem vecākiem bērniem, kam aprūpe nepieciešama tikai dažas stundas dienā pēc skolas. Šī iemesla dēļ noteikumos parasti ir ietverti papildu ierobežojumi, kas saistīti ar vecumu, jo īpaši tiek piemēroti stingrāki noteikumi attiecībā uz maksimālo bērnu skaitu jaunāku bērnu grupā.

Aprūpe mājās ir vairāk izplatīts jaunāku, nevis vecāku bērnu aprūpes veids (sk. Informāciju par nacionālajām sistēmām), tāpēc C9. attēlā ir parādīti augstākā līmeņa noteikumi par maksimālo bērnu skaitu (līdz 3 g. v.) uz vienu bērnu pieskatītāju. Tas sniedzas no 3 Slovēnijā un Apvienotajā Karalistē (Anglijā, Velsā un Ziemeļīrijā) līdz 8 Beļģijas flāmu kopienā. Valstu lielākajā daļā ir noteikta maksimālā robeža – 4 vai 5 bērni uz vienu pieskatītāju. Starp tiem parasti ietilpst arī paša pieskatītāja bērni, ja arī viņi ir aprūpē. Dažās valstīs ir noteikti papildu noteikumi.

Īrijā noteikumos paredzēts, ka vienlaikus nedrīkst būt vairāk par pieciem bērniem, kas jaunāki par 4 gadiem (ieskaitot paša pieskatītāja bērnus), no kuriem ne vairāk kā divi var būt jaunāki par 15 mēnešiem.

Horvātijā maksimālais bērnu skaits (līdz 14 g. v.) uz vienu bērnu pieskatītāju ir seši, taču pieskatītāji drīkst rūpēties tikai par vienu bērnu, kas ir mazāks par 1 gada vecumu un tiek uzskaitīts kā divi bērni. Ja pieskatītāja aprūpē ir arī paša bērni, kas jaunāki par 10 gadiem, kopējais bērnu skaits, par ko viņš drīkst rūpēties, tiek samazināts par vienu uz diviem paša bērniem vai par diviem uz trim paša bērniem.

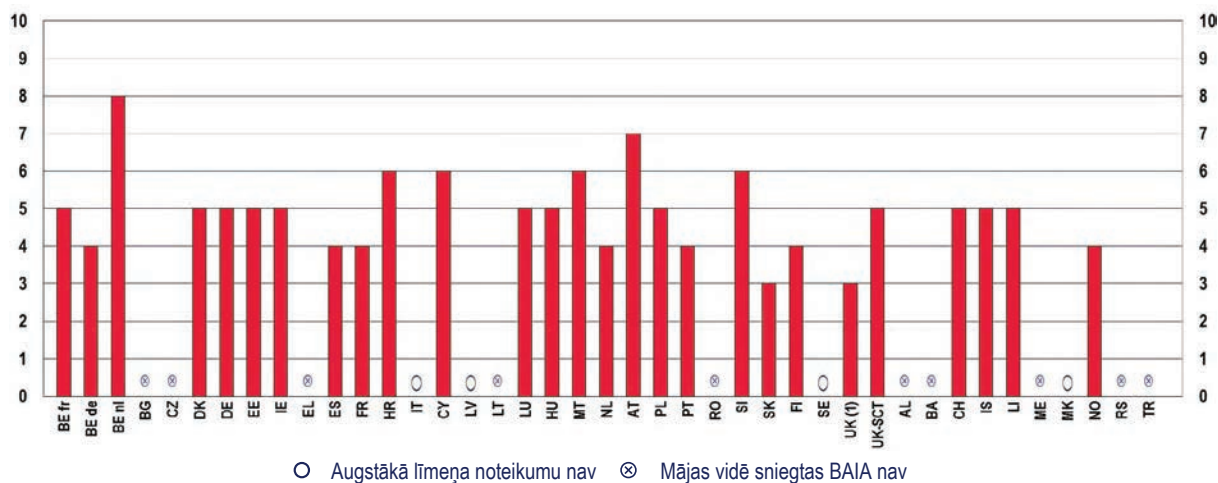
Kiprā bērnu pieskatītājs var rūpēties par sešiem bērniem, bet ne vairāk kā par trim bērniem, kas jaunāki par 2 gadiem.

Luksemburgā maksimālais bērnu skaits uz pieskatītāju ir pieci bērni vecumā no 0 līdz 12 gadiem, tomēr pieskatītājs nevar rūpēties vairāk kā par diviem bērniem līdz 2 gadu vecumam.

Maltā bērnu pieskatītājs var rūpēties par sešiem bērniem (ieskaitot paša bērnus), bet tikai viens var būt jaunāks par 18 mēnešiem.

Nīderlandē maksimālais bērnu (līdz 4 g. v.) skaits uz vienu pieskatītāju ir četri, bet ne vairāk kā divi bērni var būt jaunāki par 1 gadu.

C9. attēls. Maksimālais bērnu skaits (līdz 3 g. v.) uz vienu pieskatītāju regulētā mājas vidē sniegtā pakalpojumā, 2018./19. māc. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Attēlā ir ņemts vērā maksimālais bērnu skaits, par kuriem bērnu pieskatītājs var vienlaicīgi rūpēties (nevis pilna laika ekvivalenti vai reģistrēto bērnu skaits), saskaņā ar augstākā līmeņa noteikumiem. Nav ņemti vērā īpaši noteikumi par bērniem ar īpašām vajadzībām.

Attēlā nav parādīti sīkāki nosacījumi, kas var būt paredzēt tiesību aktos (piemēram, papildu ierobežojumi attiecībā uz bērnu vecumu).

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Vācija. Datus nav iekļauti pašu bērnu pieskatītāju bērni.

Itālija. Par šiem noteikumiem ir atbildīgi reģioni. Kopumā maksimālais bērnu skaits ir 3–6.

Spānija. Regulēta mājas vidē sniegta BAIA pastāv tikai divos autonomajos apgabalos. Attēlā atspoguļota situācija Navarrā. Madrides apgabalā noteikumu nav.

Austrija. Maksimālais līdz 3 gadus veco bērnu skaits federālajās zemēs ir atšķirīgs un sniedzas no 4 līdz 7.

Šveice. Attēlā atspoguļota situācija kantonu lielākajā daļā.

Ziemeļmaķedonija. Regulēta mājas vidē sniegta BAIA kā galvenais BAIA pakalpojuma tips galvenokārt ir paredzēta 3–6 gadus veciem bērniem.

Apvienotajā Karalistē (Anglijā) pieskatītājs vienlaicīgi var aprūpēt ne vairāk kā sešus bērnus, kas jaunāki par 8 gadiem. Ne vairāk kā trīs no šiem bērniem drīkst būt jaunāki par obligāto skolas vecumu, un tikai viens bērns drīkst būt mazāks par 1 gadu.

Apvienotajā Karalistē (Velsā) pieskatītājs vienlaicīgi var aprūpēt ne vairāk kā desmit bērnus, kas jaunāki par 12 gadiem. No tiem ne vairāk kā seši drīkst būt jaunāki par 8 gadiem, ne vairāk kā trīs drīkst būt jaunāki par 5 gadiem un ne vairāk kā divi drīkst būt jaunāki par 18 mēnešiem.

Apvienotajā Karalistē (Ziemeļīrijā) pieskatītājs vienlaicīgi var aprūpēt ne vairāk kā sešus bērnus, kas jaunāki par 12 gadiem. No tiem ne vairāk kā trīs drīkst būt jaunāki par obligāto skolas vecumu un ne vairāk kā viens bērns drīkst būt jaunāks par 1 gadu.

Apvienotajā Karalistē (Skotijā) ieteicamā attiecība ir viens bērnu pieskatītājs uz trim līdz 2 gadus veciem bērniem un viens bērnu pieskatītājs uz pieciem bērniem, kas vecāki par 3 gadiem.

Islandē pirmajā darba gadā pieskatītāji nedrīkst rūpēties par vairāk kā četriem līdz 6 gadus veciem bērniem (ieskaitot savus bērnus). Attiecībā uz bērniem, kas nav sasnieguši 1 gada vecumu, maksimālais skaits ir divi. Pēc viena darba gada pieskatītājs var pievienot vēl vienu bērnu, tāpēc visbiežāk bērnu skaits uz vienu pieskatītāju, kas pakalpojumu sniedz mājās vidē, ir pieci bērni uz vienu pieaugušo. Saskaņā ar Islandes statistikas datiem 2017. gadā vidējā attiecība bija 4,3:1.

Lihtenšteinā pieskatītāji drīkst rūpēties ne vairāk kā par pieciem bērniem (ieskaitot pašu bērnus līdz 16 gadu vecumam), no kuriem ne vairāk kā trīs var nepiederēt pie viņa ģimenes. Vienlaicīgi drīkst aprūpēt ne vairāk kā divus bērnus, kas jaunāki par 18 mēnešiem. Šajā vecuma grupā viens bērns tiek pieskaitīts kā 1,5 bērni.

Norvēģijā noteikumi ir vispārīgāki. Tajos noteikts, ka maksimālais bērnu skaits uz vienu bērnu pieskatītāju ir pieci un tas ir jāsamazina, ja lielākā daļa bērnu grupā ir jaunāki par 3 gadiem.

II SADAĻA. ATTIECĪBA

Slovēnijā noteikumos ir noteikts, ka maksimālais bērnu skaits uz vienu bērnu pieskatītāju ir seši, bet bērnu vecums nav norādīts.

Visbeidzot, noteikumos var būt paredzēta arī zināma elastība, ļaujot pieskatītājiem pieskatīt vienu vai divus papildu bērnus. Tas galvenokārt notiek tad, ja ir īpaša ģimenes situācija, piemēram, piedzimuši vairāki bērni, vai ja vietējā kopienā vai reģionā trūkst atbilstoša BAIA pakalpojuma.

IZGLĪTĪBAS VADLĪNIJAS

I SADAĻA. VISPĀRĒJAIS REGULĒJUMS

Kā uzsvērts Padomes ieteikumā par kvalitatīvas agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām ⁽⁷⁶⁾, ir svarīgi uzlabot bērnu agrīnās izglītības un aprūpes kvalitāti, vienlaikus tiecoties uzlabot tās pieejamību un līdzdalību tajā. Tikai kvalitatīva BAIA var nodrošināt tādu agrīno mācīšanās un attīstības pamatu, kas ļauj veiksmīgi iegūt izglītību, īpaši bērniem no nelabvēlīgas vides. Saskaņā ar NESSE „Early Matters” simpozija secinājumiem (2008) ir iegūti pierādījumi tam, ka nekvalitatīvi pakalpojumi agrīnā bērnībā var negatīvi iespaidot izglītības rezultātus nākotnē.

Šajā nodaļā ir apskatīti galvenie BAIA procesi. Veids, kādā ir organizēta aprūpe, mācīšana un mācīšanās, lielā mērā nosaka BAIA pakalpojuma kvalitāti. Aprūpes procesi ne vien apmierina bērnu pamatvajadzības, bet arī uzlabo viņu labsajūtu, mācīšanos un attīstību, jo tie ietver intensīvu saziņu starp bērniem un darbiniekiem. Labi līdzsvarota aprūpe un izglītība nodrošina ideālus apstākļus bērnu kognitīvajai, sociālajai un fiziskajai attīstībai, kā arī palīdz viņiem attīstīt pašapziņu un veidot pozitīvu paštēlu (*Einarsdottir, 2015; Pramling, Doverborg, Samuelsson, 2017*). Lai nodrošinātu pozitīvu mācīšanās pieredzi, var izmantot tādas aktivitātes, kas bērniem patīk – rotaļas, skriešanu, lēkšanu un kāpšanu, stāstu klausīšanos, zīmēšanu un rokdarbus, mūzikas sacerēšanu, dziedāšanu un dejošanu, kā arī novērošanu, pētīšanu, ēdienu gatavošanu, dārzkopību un piknikus (piemēram, *Klette, Drugli, Aandahl, 2018*). Ir svarīgi, lai kvalitatīvu izglītību un aprūpi veidotu bagātīgas un daudzveidīgas aktivitātes ar precīzi definētiem mērķiem, tā nodrošinot virzību uz vēlamajiem mācību rezultātiem, veicinot bērnu un darbinieku saziņu, kā arī sekmējot vecāku līdzdalību (*European Commission, 2014*). Lai palīdzētu profesionāļiem sniegt šāda līmeņa pakalpojumus, vairums augstākās pārvaldes iestāžu visā Eiropā ir publicējušas oficiālas izglītības vadlīnijas.

Šīs nodaļas pirmajā sadaļā ir noskaidrots, kuras izglītības sistēmas ir pieņēmušas ar BAIA saistītas augstākā līmeņa vadlīnijas; ir pētīts arī tas, vai BAIA iestādes izstrādā savus pedagoģiskos plānus. Sadaļā ir aplūkoti augstākā līmeņa izglītības vadlīnijās noteiktie mērķi, izglītības saturs un mācīšanas pieejas. Šīs sadaļas beigās ir aplūkota BAIA vērtēšanas prakse.

Otrajā sadaļā uzmanība ir pievērsta pasākumiem, kas var atvieglot pāreju no BAIA uz sākumskolas izglītību. Tajā ir apspriesta uzņemšana sākumskolā un ar šo procedūru saistītais lēmumu pieņemšanas process. Nodaļā ir aplūkoti arī pasākumi pedagoģiskās nepārtrauktības nodrošināšanai starp BAIA un sākumskolas izglītību.

Visbeidzot, nodaļā ir apskatīti divi mērķgrupai pielāgoti BAIA atbalsta pasākumi: atbalsts bērnu valodas kompetenču attīstīšanai mācībvalodā un mājās lietotajā valodā, kā arī atbalsta pasākumi bērnu vecākiem BAIA laikā.

⁽⁷⁶⁾ Padomes ieteikums (2019. gada 22. maijs) par kvalitatīvām agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām (OV C 189, 5.6.2019.).

TREŠDAĻĀ IZGLĪTĪBAS SISTĒMU IZGLĪTĪBAS VADLĪNIJU ATTIECĪBĀ UZ BĒRNIEM LĪDZ 3 GADU VECUMAM NAV

Aizvien vairāk tiek atzīts, ka BAIA veido nozīmīgu bērnu mācīšanās un attīstības pamatu ⁽⁷⁷⁾. Visās izglītības sistēmās šim izšķirošajam posmam ir pieņemtas izglītības vadlīnijas. Tomēr, kaut arī progress ir panākts, parasti izglītības vadlīnijas attiecas uz bērniem no 3 gadu vecuma, nevis jaunākiem bērniem, kā arī uz BAIA iestādēm, nevis mājas vidē sniegtiem pakalpojumiem.

Izglītības vadlīnijas ir oficiāli dokumenti, kuros noteiktais regulējums var būt vai nebūt obligāti ievērojams, un tās sniedz vadošas vai rekomendējošas norādes BAIA pakalpojumu sniedzējiem par bērnu aprūpes un mācīšanas pieejām, kā arī par piedāvāto izglītības saturu. Izglītības vadlīnijās var būt iekļauti:

- galvenie mērķi un principi,
- izglītības un pedagoģiskās pieejas,
- attīstības un mācīšanās mērķi,
- mācīšanās jomas, saturs un materiāli,
- vērtēšanas metodes.

Dažādās valstīs BAIA izglītības vadlīniju formāts var būtiski atšķirties. Tās var būt veidotas kā ietvarplāni, praktiskā darba vadlīnijas, mācīšanās un attīstības programmas, izglītības standarti, paraugkritēriju sistēma (piemēram, *vroegschoolse educatie* pamatmērķi Nīderlandē) utt. Dažās valstīs (piemēram, Beļģijas flāmu kopienā, Bulgārijā un Polijā) izglītības vadlīnijas ir ietvertas tiesību aktos. Atkarībā no struktūras izglītības pamatnostādnes var tikt piemērotas ar dažādu elastības pakāpi.

Katrā valstī noteiktā laika posmā var būt piemērojams vairāk nekā viens dokuments, un to kopums veido regulējumu, kura ietvaros BAIA darbiniekiem ir jāizstrādā (vai arī ir ieteikts to darīt, ja obligātas prasības nav) sava metodika bērnu attīstības nodrošināšanai.

Eiropā divas trešdaļas izglītības sistēmu ir pieņēmušas izglītības vadlīnijas visam BAIA posmam (sk. D1.a attēlu). Atlikušajā trešdaļā vadlīnijas attiecas tikai uz vecākajiem bērniem. Augstākā līmeņa izglītības regulējums ir lielā mērā saistīts ar pārvaldību (sk. A4. attēlu). Gandrīz visās valstīs, kur par visu BAIA posmu ir atbildīga viena pārvaldes iestāde, izglītības mērķi vai saturs ir noteikti visam vecumposmam. Šāda situācija ir visās Ziemeļvalstīs un Baltijas valstīs, lielākajā daļā Centrāleiropas un Balkānu valstu, kā arī Īrijā, Spānijā, Luksemburgā, Maltā un Apvienotajā Karalistē (Anglijā un Skotijā). Vienīgais izņēmums ir Apvienotā Karaliste (Ziemeļīrija), kur Ziemeļīrijas Izglītības departaments ir (līdz)atbildīgs par visu BAIA posmu, bet izglītības saturs ir izstrādāts tikai 3–4 gadus veco bērnu pirmsskolas izglītībai.

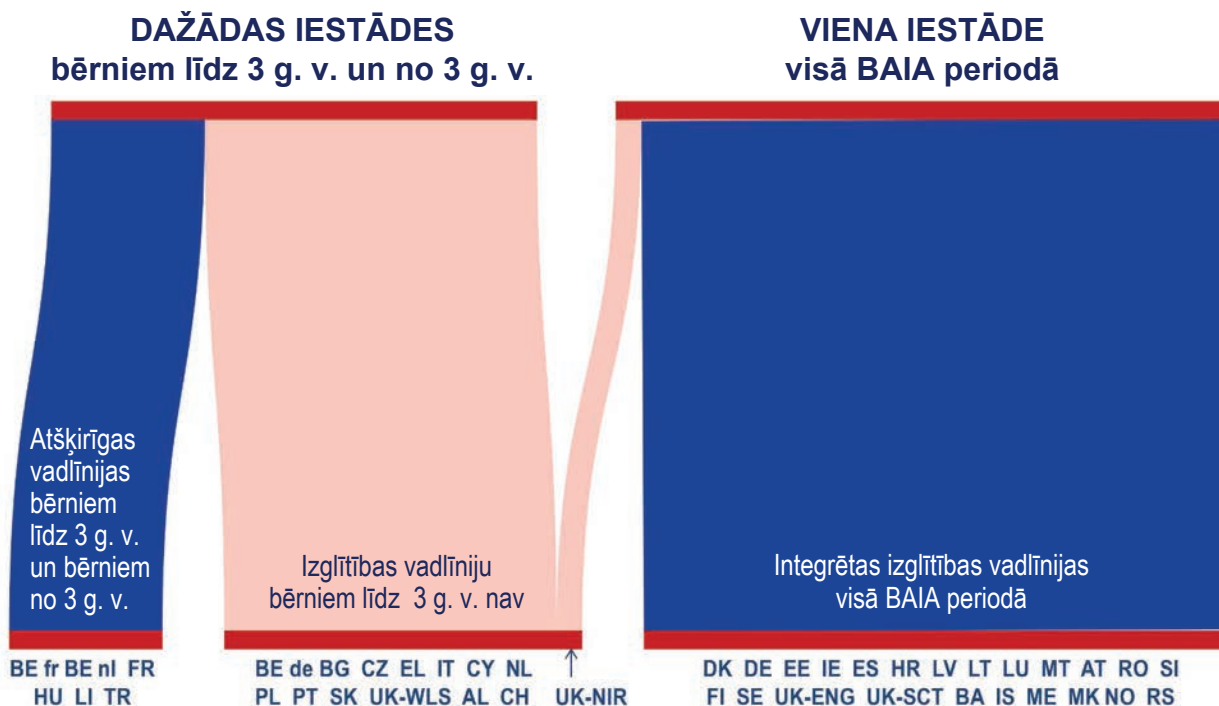
Situācija ir daudzveidīgāka dalītās struktūras BAIA sistēmās, kur izglītības pārvaldes iestāžu pārziņā ir tikai vecākiem bērniem paredzētās izglītības iestādes (par jaunākiem bērniem ir atbildīgas citas pārvaldes iestādes). Tikai trešdaļā no šīm izglītības sistēmām ir izstrādāts izglītības regulējums visam vecuma diapazonam (Beļģijā (franču un flāmu kopienā), Francijā, Ungārijā, Lihtenšteinā un Turcijā). Regulējums ir iekļauts tiesību aktos atsevišķi par jaunākiem un vecākiem bērniem, un katram vecumposmam to izstrādājušas dažādas pārvaldes iestādes.

Pēdējos gados izplatītākas ir kļuvušas augstākā līmeņa izglītības vadlīnijas arī jaunākiem bērniem. Kopš 2013. gada Beļģija (flāmu kopiena), Francija, Luksemburga un Lihtenšteina pirmo reizi ir pieņēmušas tpašas vadlīnijas ar jaunāku bērnu izglītības komponenti.

⁽⁷⁷⁾ OV C 189, 5.6.2019.

D1. attēls. Augstākā līmeņa izglītības vadlīnijas BAIA pakalpojumam, 2018./19. māc. g.

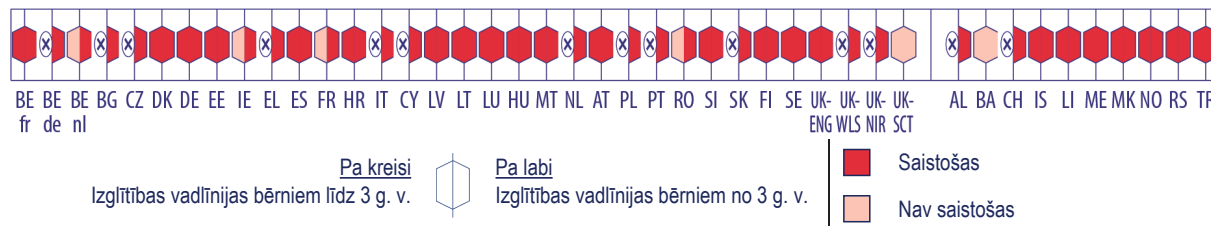
D1.a attēls. BAIA iestādes

Tomēr 13 izglītības sistēmās, kurās augstākā līmeņa izglītības pārvaldes iestāde ir atbildīga tikai par BAIA iestādēm bērniem no 3 gadu vecuma (sk. A4. attēlu), augstākā līmeņa izglītības vadlīnijas attiecas tikai uz BAIA pakalpojumu vecākiem bērniem (Beļģijā (vācu kopienā), Bulgārijā, Čehijā, Grieķijā, Itālijā, Kiprā, Nīderlandē, Polijā, Portugālē, Slovākijā, Apvienotajā Karalistē (Velsā), Albānijā un Šveicē). Portugālē pirmsskolas izglītības iestādēm paredzētajās vadlīnijās, kas tika grozītas 2016. gadā, tagad uzsvērtā nepieciešamība pēc vienotas pedagoģiskās pieejas un principiem visam posmam pirms obligātās izglītības sākšanas un tiek gatavots izglītības vadlīniju kopums, kas paredzēts mazbērnu dienas aprūpes centriem (*creches*). Nīderlandē ir augstākā līmeņa izglītības vadlīnijas tādiem divarpus līdz četrus gadus veciem bērniem no nelabvēlīgas vides, kuri ir uzņemti īpašās bērnu agrīnās izglītības programmās (*voorschoolse educatie*), kurās kopumā mācās ap 45 000 bērnu. Savukārt Itālijā Izglītības ministrija veido komisiju, kas būs atbildīga par jaunāko bērnu izglītības vadlīniju izstrādi.

Augstākā līmeņa izglītības vadlīniju statuss attiecībā uz BAIA iestādēm dažādās valstīs ir atšķirīgs; dažās valstīs tas ir atšķirīgs arī dažādām vecuma grupām (sk. D1.b attēlu).

D1.b attēls. Augstākā līmeņa izglītības vadlīniju statuss attiecībā uz BAIA iestādēm

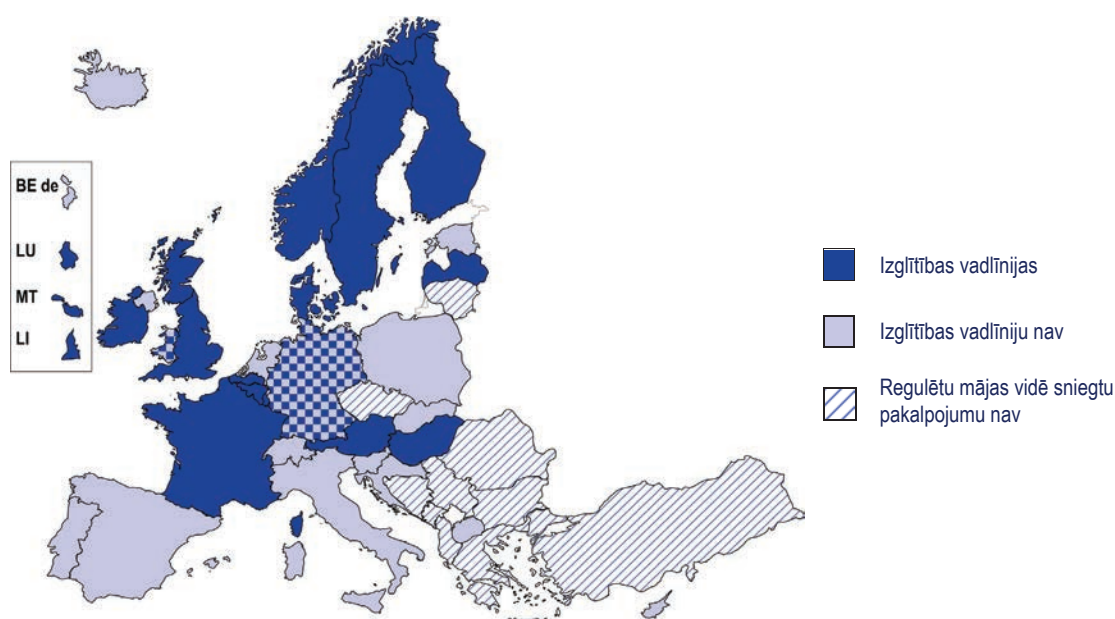

Avots: Eurydice

Tajās izglītības sistēmās, kur izglītības vadlīnijas attiecas gan uz jaunākiem, gan vecākiem bērniem, tās parasti ir saistošas visā BAIA posmā. Turpretī Beļģijā (flāmu kopienā), Francijā un Rumānijā vadlīnijas ir saistošas tikai tām iestādēm, ko apmeklē bērni no 3 gadu vecuma. Tas attiecas arī uz Īriju, bet tikai uz tām BAIA iestādēm, kurām ir noslēgts līgums ar Bērnu un jaunatnes lietu departamentu, saskaņā ar kuru vecākiem bērniem BAIA tiek nodrošināta bez maksas. Savukārt Apvienotajā Karalistē (Skotijā) un Bosnijā un Hercegovinā izglītības vadlīnijas visā BAIA posmā nav saistošas. Tajās valstīs, kur izglītības vadlīnijas attiecas tikai uz vecākiem bērniem, tās vienmēr ir saistošas.

Vairumā gadījumu, t. i., 17 izglītības sistēmās (sk. D1.c attēlu), BAIA iestādēm paredzētās augstākā līmeņa izglītības vadlīnijas attiecas arī uz mājas vidē sniegto BAIA. Austrijā ir īpašas vadlīnijas, ko piemēro tikai mājas vidē sniegtajai BAIA. Piecpadsmit izglītības sistēmās izglītības vadlīnijas uz šāda veida pakalpojumiem neattiecas. Pārējās valstīs mājas vidē sniegtas BAIA nav.

D1.c attēls. Mājas vidē sniegtā BAIA

Avots: Eurydice

Paskaidrojums D1.a, D1.b un D1.c attēlam

Izglītības vadlīniju definīciju skat. Glosārijā.

Konkrētos dokumentus, kas katrā valstī tiek uzskatīti par augstākā līmeņa izglītības vadlīnijām, sk. C pielikumā.

Informācijā par nacionālajām sistēmām ir sniegta informācija par to, ko katras valsts kontekstā nozīmē „bērni līdz 3 g. v.” un „bērni no 3 g. v.”.

Sīkāku informāciju par to, kāda pārvaldes iestāde katrā valstī ir atbildīga par BAIA iestādēm, sk. A4. attēlā un B pielikumā.

Piezīmes par atsevišķām valstīm D1.a, D1.b un D1.c attēlam

Beļģija (BE fr). Augstākā līmeņa izglītības vadlīnijas bērniem no 3 gadu vecuma attiecas tikai uz publiskajām un subsidētajām privātajām skolām, bet ne uz pašfinansētām privātajām skolām.

Beļģija (BE nl). Augstākā līmeņa izglītības vadlīnijas bērniem no 3 gadu vecuma attiecas tikai uz augstākā līmeņa izglītības pārvaldes iestādes atzītajām skolām.

Vācija. Tas, vai spēkā esošās BAIA vadlīnijas tiek piemērotas bērnu pieskatītājiem, ir atkarīgs no federālo zemju noteikumiem un bērnu vecuma.

Īrija. Izglītības satura vadlīnijas, kas izstrādātas visam BAIA posmam (*Aistear*), ir saistošas tikai tām BAIA iestādēm, kurām ir noslēgts līgums ar Bērnu un jaunatnes lietu departamentu, saskaņā ar kuru vecākiem bērniem BAIA tiek nodrošināta bez maksas.

Nīderlande. D1.a attēlā atspoguļota vispārējā situācija. Augstākā līmeņa izglītības vadlīnijas bērniem līdz 3 gadu vecumam attiecas tikai uz tiem divarpus līdz četrus gadus vecajiem bērniem no nelabvēlīgas vides, kuri izmanto *voorschoolse educatie*.

Portugāle. Uz iestādēm, kas paredzētas bērniem līdz 3 gadu vecumam, īpašas izglītības vadlīnijas neattiecas, bet pirmsskolas izglītības vadlīnijās, kas paredzētas BAIA iestādēm bērniem no 3 gadu vecuma, ir uzsvērtā nepieciešamība pēc kopīgas pedagoģiskās pieejas un principiem visā posmā pirms obligātās izglītības sākuma.

Apvienotā Karaliste (WLS). Šī vecuma bērniem paredzētās izglītības satura vadlīnijas ir jāievēro tikai tādi mājas vidē sniegtai BAIA, kas saņem publisko finansējumu, lai nodrošinātu pakalpojumu bērniem pēc 3 gadu vecuma.

LIELĀKAJĀ DAĻĀ VALSTU BAIA IESTĀDĒM PAŠĀM IR JĀIZSTRĀDĀ PEDAGOĢISKAIS PLĀNS

Daudzās Eiropas valstīs augstākā līmeņa vadlīnijas BAIA iestādēm kalpo par pamatu detalizētāku ieteikumu, programmu vai plānu izstrādei reģionālajā, vietējā vai iestādes līmenī. Tādējādi federālās sistēmās – arī Itālijā, kur pastāv ievērojama reģionālā autonomija, – par sīkāku BAIA programmu izstrādi ir atbildīgas federālās zemes, autonomie apgabali vai reģioni. Somijā par BAIA valsts izglītības pamatprogrammas turpmāku izstrādi ir atbildīgi BAIA pakalpojuma sniedzēji vietējā līmenī, t. i., pašvaldības. Vairākās izglītības sistēmās augstākā līmeņa vadlīnijas kalpo par atskaites punktu pedagoģiskā plāna izveidošanai katrā BAIA iestādē. Termins „pedagoģiskais plāns” var ietvert jebkādu izglītības saturu un ar mācīšanu saistītās aktivitātes, un tas var izpausties kā darba plāns, programma, projekts vai modelis (sk. D2. attēlu).

Pedagoģiskā plāna izstrāde iestādes līmenī ļauj to pielāgot vietējiem apstākļiem un bērnu vajadzībām. Tā var nodrošināt kopēju iestādes darbinieku izpratni par pedagoģiskajiem principiem, kuriem jābūt viņu darba pamatā. Tas var būt īpaši noderīgi tad, ja augstākā līmeņa izglītības vadlīnijas ir ļoti vispārīgas un nav diferencētas pa vecuma grupām vai ja attiecīgajā vecuma grupā augstākā līmeņa izglītības vadlīniju nav.

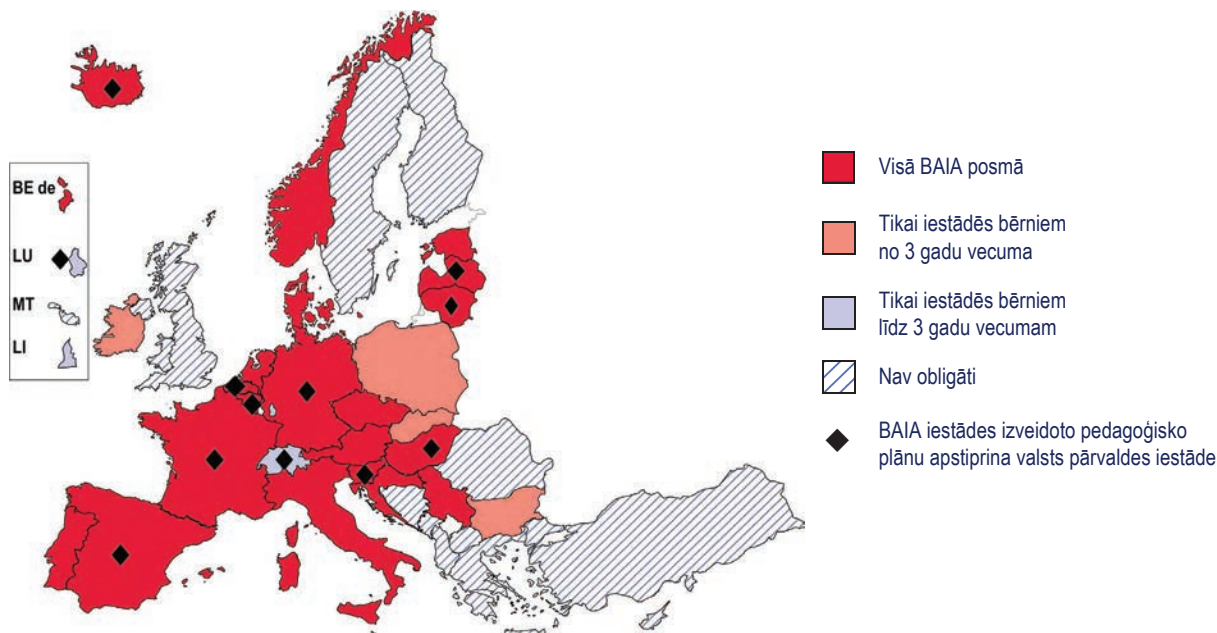
28 izglītības sistēmās pedagoģiskais plāns ir jāizstrādā BAIA iestādēm pašām. Lielākajā daļā sistēmu tas attiecas uz iestādēm visā BAIA posmā, tomēr ir daži izņēmumi. Luksemburgā, Lihtenšteinā un Šveicē tas attiecas tikai uz iestādēm bērniem līdz 3 gadu vecumam. Lihtenšteinā bērnudārziem (4–5 g. v. bērniem) ir jātsteno valsts noteiktās izglītības satura norādes, tāpēc savu izglītības programmu tie neizstrādā. Turpretī jaunākiem bērniem paredzētajām iestādēm ir noteiktas vispārīgākas vadlīnijas, tāpēc tām ir jāizveido konkrētāks pedagoģiskais plāns.

Bulgārijā, Īrijā, Polijā un Slovākijā pienākums izveidot savu programmu attiecas tikai uz iestādēm bērniem no 3 gadu vecuma. Īrijā, lai atbalstītu izglītojošās aktivitātes, BAIA iestādes jaunākiem bērniem var īstenot dažādas izglītības programmas pēc savas izvēles, bet vadoties pēc nacionālajām izglītības satura vadlīnijām *Aistear*. Turpretī Bulgārijā, Polijā un Slovākijā augstākā līmeņa vadlīniju ar izglītības komponenti jaunākiem bērniem nav un iestādēm savs pedagoģiskais plāns nav jāizstrādā.

Divpadsmit izglītības sistēmās iestāžu līmenī izstrādātu programmu apstiprina valsts iestādes, kuras bieži ir atbildīgas arī par BAIA iestāžu akreditēšanu, vērtēšanu vai pilnveidi (sk. E2. attēlu). Vācijā iestādes pedagoģiskā plāna apstiprināšana ir daļa no akreditācijas procedūras, ko veic reģionālie vai vietējie jaunatnes labklājības dienesti. Šveicē iestādēm bērniem līdz 3 gadu vecumam augstākā līmeņa izglītības vadlīniju nav, tāpēc, lai nodrošinātu, ka jaunāko bērnu izglītībai tiek izvirzīti noteikti pedagoģiski mērķi un aktivitātes, lielākajā daļā kantonu dienas aprūpes centriem akreditācijas ietvaros tiek prasīts izstrādāt pedagoģisko plānu. Francijā, Luksemburgā un Ungārijā pedagoģisko plānu apstiprina institūcijas, kas ir atbildīgas arī par to iestāžu vērtēšanu, kuras paredzētas līdz 3 gadus veciem bērniem. Lietuvā un Islandē pašvaldības, kuru pienākums ir nodrošināt BAIA īstenošanu kvalitāti, ir atbildīgas par šo pakalpojumu sniedzēju programmas apstiprināšanu visā BAIA posmā. Inspekcija apstiprina plānu vai saturu, ko izstrādājušas pirmsskolas izglītības iestādes, Spānijā, Ungārijā, kā arī Francijā, kur to izmanto, lai noteiktu izglītības darbinieku pastāvīgās profesionālās pilnveides (PPP) vajadzības. Latvijā BAIA iestāžu izglītības programmu apstiprina izglītības kvalitātes valsts dienests. Slovēnijā bērnudārza gada darba plānu apstiprina pašvaldība.

D2. attēls. BAIA iestāžu pienākums izstrādāt pedagoģisko plānu, 2018./19. māc. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Pedagoģiskais plāns var ietvert jebkādu izglītības saturu un ar mācīšanu saistītās aktivitātes, un tas var izpausties kā darba plāns, programma, projekts vai modelis.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Beļģija (BE nl). Katrā BAIA iestādē bērniem no 3 gadu vecuma ir jāievēro kopienas augstākās pārvaldes iestādes apstiprinātās satura norādes. Skola var, bet tai nav pienākums, izveidot savu izglītības programmu, kurā ietverti tās attīstības mērķi. Praksē vairums pirmsskolas izglītības iestāžu izmanto savas izglītības jumta organizācijas (*koepel*) standartprogrammu.

Īrija. Tajās iestādēs, kas ir paredzētas bērniem no 3 gadu vecuma un kas piedalās *ECCE* programmā, saskaņā ar kuru tiek nodrošināta bezmaksas BAIA, ir ne tikai jāizstrādā sava izglītības programma, bet arī jāpārliedz, ka tā atbilst *Aistear Síolta* vadlīnijām.

Somija. BAIA pakalpojuma sniedzēji, t. i., pašvaldības publisko BAIA iestāžu gadījumā un privātie pakalpojumu sniedzēji publiski subsidēto privāto BAIA iestāžu gadījumā, izstrādā savu izglītības programmu, kas atbilst valsts izglītības satura norāžu prasībām. Pakalpojuma sniedzēji var izlemt, cik lielā mērā deleģēt šo uzdevumu to uzturētajām iestādēm.

VISĀ EIROPĀ UZ BĒRNU AGRĪNO IZGLĪTĪBU UN ATTĪSTĪBU ATTIECAS LĪDZĪGAS SATURISKĀS PAMATJOMAS

Augstākā līmeņa izglītības vadlīnijas, ja tādas pastāv, nosaka, kurām bērnu mācīšanās un attīstības jomām BAIA iestāžu ikdienas aktivitātēs vajadzētu būt uzmanības centrā. Visbiežāk BAIA iestādēm ieteiktās jomas neatkarīgi no vecuma ir šādas:

- emocionālā, personiskā un sociālā attīstība,
- fiziskā attīstība,
- mākslinieciskās prasmes,
- valodas attīstība un saziņas prasme,
- pasaules izpratne,
- prasme sadarboties,
- veselības mācība.

D3. attēls. Mācīšanās un attīstības jomas BAIA iestādēs, 2018./19. māc. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Katrai vecuma grupai joslā redzamais skaitlis norāda to izglītības sistēmu skaitu, kurās konkrētā mācīšanās joma ir iekļauta augstākā līmeņa vadlīnijās. Informācija aptver 43 izglītības sistēmas, un par katru valsti tā ir pieejama pielikumā.

Četras no minētajām mācīšanās un attīstības jomām biežāk ir paredzētas vecākiem bērniem:

- „prasme mācīties” un „zināšanas par pilsonisko sabiedrību un demokrātiju” – divas ES pamatprasmju regulējuma starpnozaru kompetences ⁽⁷⁸⁾,
- „matemātiskā domāšana” un „lasītprasme” – divas tēmas, kas ir vairāk saistītas ar formālo izglītību.

Interesanti, ka septiņās izglītības sistēmās (Dānijā, Īrijā, Itālijā, Ungārijā, Nīderlandē, Islandē un Norvēģijā) izglītības vadlīnijās „lasītprasme” nav noteikta kā BAIA mācīšanās joma, lai gan tajās visās ir izvirzīti mērķi, kas saistīti ar bērnu valodas attīstību un saziņas prasmi. Tas varētu nozīmēt, ka mazāk tiek uzsvērtas tādas rakstpratības prasmes kā izpratne par to, ka drukāts teksts satur nozīmi, vai eksperimentēšana ar skaņām un vārdiem, ko var attīstīt BAIA posmā (EACEA/Eurydice, 2011). Zviedrijā un Serbijā „lasītprasme” attiecas tikai uz tiem bērniem, kas apmeklē pirmsskolas klases vienu gadu pirms sākumskolas izglītības sākuma (sk. Informāciju par nacionālajām sistēmām saistībā ar pirmsskolas klasēm).

No šeit apskatītajām mācīšanās jomām svešvalodu apguve agrīnā vecumā un digitālā izglītība ir augstākā līmeņa izglītības vadlīnijās visretāk pieminētie aspekti; tie biežāk ir paredzēti vecākiem bērniem. Svešvalodas ir norādījušas 14 izglītības sistēmas, parasti attiecībā uz vecākiem bērniem. Digitālā izglītība ir iekļauta 26 izglītības sistēmu vadlīnijās. 10 no tām digitālās prasmes tiek veicinātas jau no mazotnes. Lietuvā tas attiecas tikai uz vienu gadu ilgo obligāto pirmsskolas programmu.

⁽⁷⁸⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikums (2006. gada 18. decembris) par pamatprasmēm mūžizglītībā, OV L 394, 30.12.2006.

Visās aplūkotajās valstīs var izšķirt divas atšķirīgas, bet savstarpēji papildinošas digitālās izglītības pieejas: 1) pedagoģiska digitālo tehnoloģiju izmantošana, lai atbalstītu un uzlabotu mācīšanos, 2) bērnu digitālo prasmju apguve un attīstība.

Dažās izglītības sistēmās (piemēram, Bulgārijā, Dānijā, Spānijā, Kiprā un Zviedrijā) augstākā līmeņa izglītības vadlīnijās ir uzsvēta pedagoģiska digitālo tehnoloģiju izmantošana mācību procesā, bet attīstāmās digitālās prasmes nav norādītas. Ieteicamās aktivitātes ir, piemēram, digitālo grāmatu lasīšana, dabas un zinātnes izpēte ar digitālām ierīcēm, piemēram, tīmekļa kamerām un GPS, mākslas apskate un radīšana, izmantojot digitālās izteiksmes līdzekļus, vai datorspēļu spēlēšana.

Citās izglītības sistēmās augstākā līmeņa vadlīnijās ir norādītas tās digitālās prasmes, kuras bērniem vajadzētu sākt attīstīt BAIA posmā, aptverot pamatkompetences, kas noteiktas regulējumā *Digcomp 2.0* (Carretero et al., 2017). Problēmu risināšanas prasme ir minēta tikai Apvienotās Karalistes (Skotijas) Izcilības programmā, bet četras citas *Digcomp 2.0* vispārējās prasmes (saziņa, digitālā saturs izveide, informācijas un datu pratība un drošība) ir apskatītas vairākās izglītības sistēmās. Piemēram, saziņas prasme ir iekļauta valsts pirmsskolas izglītības saturā Francijā, kur bērniem ieteikts savstarpēji sazināties, izmantojot digitālos rīkus. Informācijas un datu pratība ir pieminēta, piemēram, Lietuvas pirmsskolas augstākā līmeņa vadlīnijās, kurās ieteikts, lai bērni „informācijas vākšanai un vērtēšanai izmantotu IKT balstītus mācību materiālus”. Digitālās informācijas izveidošana un rediģēšana ir aplūkota arī, piemēram, BAIA izglītības saturā visos vācu valodā runājošajos Šveices kantonos, kur noteiktas šādas apgūstamās prasmes: dokumentu sakārtošana un atrašana; ierīču un programmu ieslēgšana un izslēgšana un to pamatfunkciju izmantošana. Visbeidzot, piemēram, Norvēģijā ir uzsvēta droša, piesardzīga un atbildīga digitālo tehnoloģiju izmantošana.

Norvēģijā saskaņā ar Pamatplānu bērnudārzēm (*Kindergartens*) (UDIR, 2017) „darbiniekiem aktīvi jādarbojas ar bērniem, kad viņi mācās izmantot digitālos rīkus. Digitālie rīki ir jālieto uzmanīgi, un to lietošana nedrīkst kļūt par dominējošu praksi. Bērnudārzēm jāizvērtē digitālo rīku izmantošana un jāpalīdz bērniem attīstīt agrīnu ētisko izpratni attiecībā uz digitālajiem medijiem.”

Papildus pašai digitālajai izglītībai ir jāpiemin, ka BAIA posmā digitālās tehnoloģijas tiek uzskatītas par nepieciešamu bērnu pasaules izpratnes veidošanas daļu un tiek atzīta šo tehnoloģiju nozīme ikdienas dzīvē un plašākā sabiedrībā.

Visbeidzot, dažas valstis ir minējušas vēl citas mācīšanās vai attīstības jomas papildus jau norādītajām. Polija un Serbija norāda, ka viņu izglītības vadlīnijās ir uzsvēta dabas un ekoloģijas nozīme.

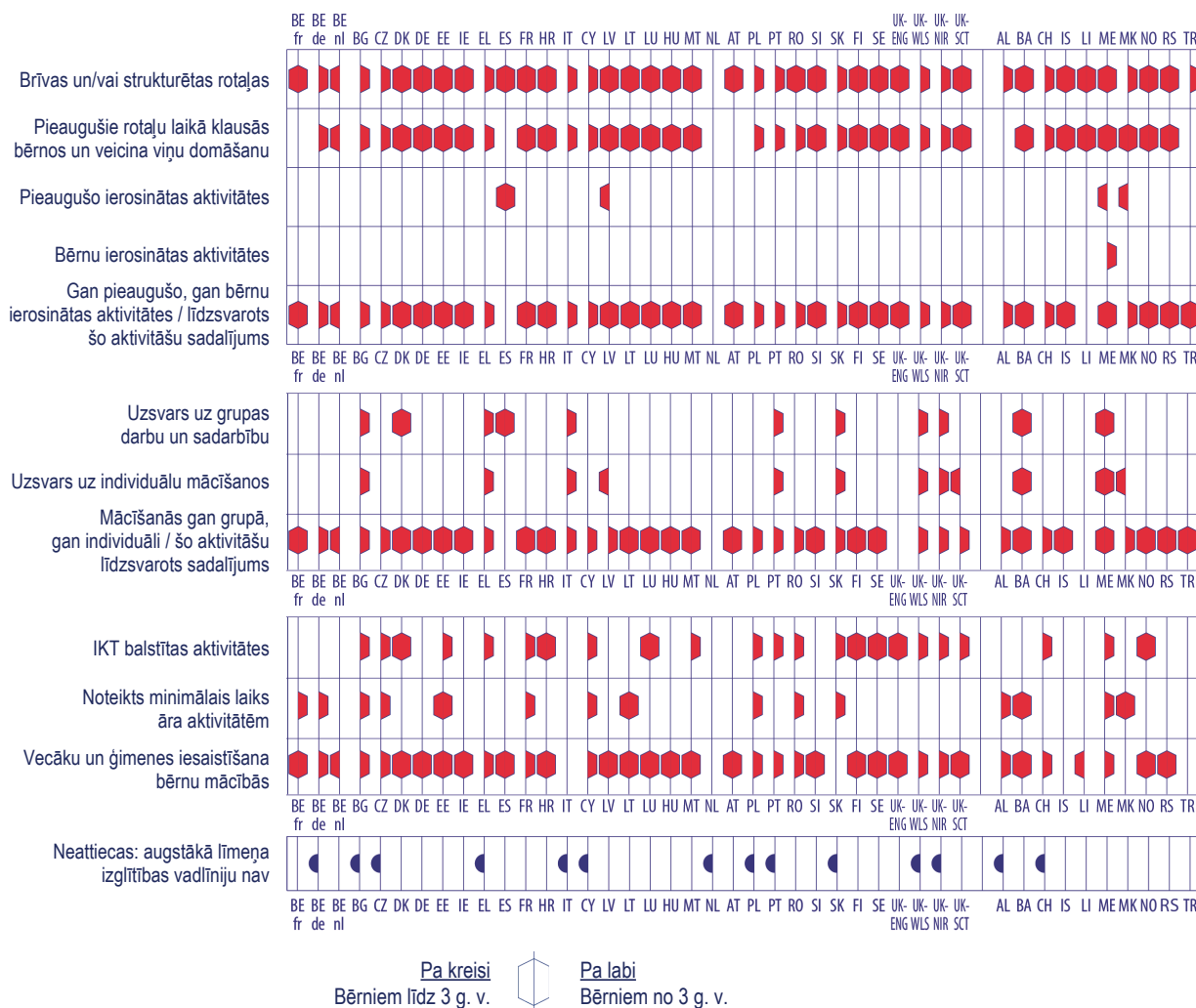
LĪDZSVAROTAS PEDAGOĢISKĀS BAIA PIEEJAS

Valstis, kurās ir augstākā līmeņa izglītības vadlīnijas, BAIA iestādēm parasti iesaka izmantot noteiktas pedagoģiskās pieejas. Tomēr tas neattiecas uz vecākiem bērniem paredzētajām iestādēm Beļģijā (flāmu kopienā) un Nīderlandē, kur tām piemērojamās vadlīnijas ir drīzāk orientētas uz mērķi un pievēršas attīstības mērķiem, sasniedzamajiem izglītības rezultātiem vai izglītības pamatmērķiem.

Tajās izglītības sistēmās, kuru izglītības vadlīnijas pievēršas pedagoģijai, visam BAIA posmam tiek ieteiktas dažas kopīgas pieejas, piemēram, mācīšanās rotaļājoties, kas ir būtisks agrīnās attīstības posma elements ⁽⁷⁹⁾. Gan brīvās, gan strukturētās rotaļas ir minētas valstu lielākās daļas augstākā līmeņa izglītības vadlīnijās. Piemēram, saskaņā ar Norvēģijas Pamatplānu bērnudārzēm (UDIR, 2017) „Bērnudārzā galvenā uzmanība jāpievērš bērnu rotaļām, un ir jāatzīst rotaļu vērtība. Bērnudārzēm ir jānodrošina labi apstākļi rotaļām, draudzībai un bērnu kultūrai. Rotaļa ir bērnu attīstības un mācīšanās, kā arī sociālās un lingvistiskās saskarsmes zona. Bērnudārzēm ir jāiedvesmo un jānodrošina iespējas dažādām rotaļām gan ārpus telpām, gan telpās”.

⁽⁷⁹⁾ Padomes ieteikums (2019. gada 22. maijs) par kvalitatīvām agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām (OV C 189, 5.6.2019.).

D4. attēls. Pedagoģiskās pieejas BAIA iestādēs, 2018./19.māc. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Attēlā atspoguļots augstākā līmeņa izglītības vadlīniju saturs. Pedagoģiskās pieejas, kas attiecas tikai uz pirmsskolas klasēm (sk. Informāciju par nacionālajām sistēmām un Glosāriju), nav norādītas. Konkrētos dokumentus, kas katrā valstī tiek uzskatīti par augstākā līmeņa izglītības vadlīnijām, skatīt D pielikumā.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Īrija. Augstākā līmeņa izglītības vadlīnijas attiecas tikai uz brīvām (ne strukturētām) rotaļām visā BAIA posmā.

Malta un Ziemeļmaķedonija. Augstākā līmeņa izglītības vadlīnijas jaunākiem bērniem attiecas tikai uz brīvām, bet ne uz strukturētām rotaļām.

Portugāle. Iestādēm, kas paredzētas bērniem līdz 3 gadu vecumam, īpašu izglītības vadlīniju nav, bet pirmsskolas izglītības vadlīnijās, kas paredzētas BAIA iestādēm bērniem no 3 gadu vecuma, ir uzsvērtā nepieciešamība pēc kopīgas pedagoģiskās pieejas un principiem visā posmā pirms obligātās izglītības sākuma.

Zviedrija. Lielāks uzsvars uz pieaugušo ierosinātām aktivitātēm sākas pirmsskolas klasēs (*förskoleklass*) 6 gadus veciem bērniem.

Bosnija un Hercegovina. IKT balstītas aktivitātes sākas pirmsskolas klasēs.

Turcija. Augstākā līmeņa izglītības vadlīnijas jaunākiem bērniem attiecas tikai uz strukturētām, nevis brīvām rotaļām.

Bieži ir uzsvērtā arī pieaugušo būtiskā loma, klausoties bērnos rotaļu laikā un veicinot viņu domāšanu⁽⁸⁰⁾. Papildus rotaļām lielākā daļa valstu iesaka atrast pareizo līdzsvaru starp pieaugušo ierosinātām un bērnu ierosinātām aktivitātēm, kā arī starp grupu un individuālajām aktivitātēm. Zviedrijā lielāka uzmanība pieaugušo ierosinātām aktivitātēm tiek pievērsta obligātajās pirmsskolas klasēs (*förskoleklass*) – gadu pirms sākumskolas.

Vecāku vai ģimeņu iesaistīšana bērnu mācīšanās procesā ir vēl viens būtisks un bieži ieteikts elements, tomēr Islandes, Ziemeļmaķedonijas un Turcijas augstākās izglītības vadlīnijās tas nav attiecināts ne uz vienu BAIA vecumgrupu; savukārt Francijā, Rumānijā un Melnkalnē to iesaka tikai attiecībā uz vecākiem bērniem.

Apmēram pusē pētīto izglītības sistēmu ir ieteiktas IKT balstītas aktivitātes, parasti attiecībā uz vecākiem bērniem. Bosnijā un Hercegovinā IKT balstītas aktivitātes tiek sāktas tikai tad, kad bērni 5 gadu vecumā pāriet uz obligātajām pirmsskolas klasēm.

Visbeidzot, neliela daļa izglītības sistēmu nosaka minimālo laiku āra aktivitātēm. Piecpadsmit izglītības sistēmās tas ir noteikts vecākiem bērniem, bet tikai četrās – jaunākiem bērniem. Tas nebūt nenozīmē, ka aktivitātes brīvā dabā vai daba kā mācību vide nav būtiskas, bet tas var norādīt uz to, ka ikdienas un nedēļas kārtība dažās valstīs ir elastīga un pielāgojama bērnu individuālajām vajadzībām. Tāpat tas var atspoguļot faktu, ka izglītības vadlīnijas ir formulētas citādi. Piemēram, Horvātijā ir noteikts minimālais laiks veselības un fiziskajām aktivitātēm, nevis konkrētām aktivitātēm ārpus telpām.

NOVĒROŠANA IR GALVENĀ BĒRNU VĒRTĒŠANAS METODE BAIA

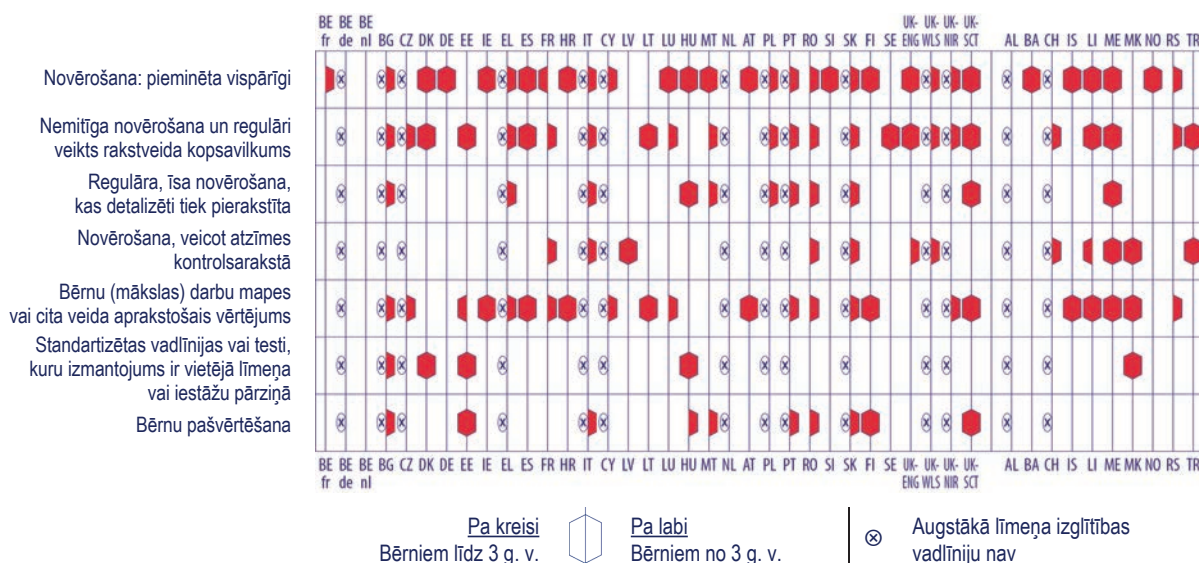
Eiropas valstīs BAIA posms parasti tiek aplūkots kā izglītības pakāpe, kurā katrs bērns ir uzskatāms par aktīvu izglītības ieguvēju un pirmsskolas darbiniekiem ir jāņem vērā bērnu individuālās intereses, vajadzības un mācīšanās potenciāls. Piedāvājot šo uz bērnu vērsto pieeju, ir svarīgi, lai ikdienas aktivitāšu plānošanas pamatā būtu pamatotas, vērtēšanas procesā iegūtas zināšanas par katra bērna individuālo attīstību un izglītības progresu. Efektīvs vērtējums ir būtisks, lai varētu radīt optimālus apstākļus mācībām, atbalstīt un stimulēt bērnus mācību procesā un nodrošināt to, ka sniegtā izglītība ir pielāgota visu bērnu vajadzībām.

Valstu lielākajā daļā izglītības vadlīnijās BAIA iestādēm ir sniegti ieteikumi par vērtēšanas metodēm, tomēr dažās izglītības sistēmās šis jautājums ir iestāžu pārziņā, tāpēc Beļģijā (flāmu kopienā) nav šādu ieteikumu visam BAIA posmam, Beļģijā (vācu kopienā), Nīderlandē un Albānijā nav ieteikumu vecākiem bērniem paredzētajām iestādēm, savukārt Beļģijā (franču kopienā), Rumānijā un Serbijā – jaunākiem bērniem paredzētajām iestādēm. Savukārt 14 izglītības sistēmās jaunākiem bērniem paredzētajām iestādēm augstākā līmeņa izglītības vadlīniju vispār nav (sk. D1. attēlu), līdz ar to nav arī vērtēšanas vadlīniju.

⁽⁸⁰⁾ Pētījuma rezultātos uzsvērts, ka mazu bērnu mācīšanās procesi ir ļoti atkarīgi no sociālās vides, stabilas un uzticības pilnas saskarsmes ar citiem bērniem un pieaugušajiem, kā arī no brīvas beznosacījumu telpas un laika rotaļām un brīvai izpaušmei. Rotaļas izglītības un aprūpes kontekstā ir svarīga bērnu ikdienas dzīves sastāvdaļa, kurā viņi spēj patstāvīgi veikt izvēli.

D5. attēls. Vērtēšanas metodes BAIA iestādēs, 2018./19.māc. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Attēlā atspoguļoti augstākā līmeņa izglītības vadlīnijās minētie vērtēšanas pasākumi. Vērtēšanas pasākumi, kas attiecas tikai uz pirmsskolas klasēm (sk. Informāciju par nacionālajām sistēmām un Glosāriju), nav norādīti. Konkrētos katras valsts dokumentus sk. C pielikumā.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Luksemburga. Pirmsskolas klasēs tiek izmantota pašvērtēšana.

Portugāle. Iestādēm, kas paredzētas bērniem līdz 3 gadu vecumam, īpašu izglītības vadlīniju nav, bet pirmsskolas izglītības vadlīnijās, kas paredzētas BAIA iestādēm bērniem no 3 gadu vecuma, ir uzsvērtā nepieciešamība pēc kopīgas pedagoģiskās pieejas un principiem visā posmā pirms obligātās izglītības sākuma.

Novērošana ir bērnu vērtēšanas stūrakmens BAIA. Novērošanu ir pieminējušas visas valstis, kurās ir vērtēšanas vadlīnijas. Aptuveni pusē valstu tā ir vienīgā norādītā vērtēšanas metode. Desmit izglītības sistēmās (Beļģijā (franču kopienā), Vācijā, Īrijā, Horvātijā, Kiprā, Austrijā, Slovēnijā, Bosnijā un Hercegovinā, Islandē un Norvēģijā) ir pieminēta novērošana un darbiniekiem ir atļauts izlemt, kā iegūtos datus reģistrēt. Pārējās izglītības sistēmās izglītības vadlīnijās ir skaidri minēts, ka ir jāveic novērojumu rezultātu rakstiska uzskaitē.

Somijā saskaņā ar BAIA Valsts izglītības pamatprogrammu pedagoģiskā dokumentēšana ir būtiska, plānojot, īstenojot, vērtējot un attīstot bērnu agrīno izglītību un aprūpi. Atsevišķus dokumentus, piemēram, fotogrāfijas, zīmējumus vai darbinieku novērojumus, var izmantot kopā ar bērniem, lai palīdzētu viņiem novērtēt, ko viņi ir iemācījušies. Bērnu apgūto zināšanu un prasmju pierādījumi, kā arī informācija par viņu interesēm un vajadzībām, kas atspoguļoti pedagoģiskajā dokumentācijā, var tikt izmantoti arī par pamatu pasākumu plānošanai.

Spriežot pēc informācijas par novērojumu veidu, valstis mēdz dot priekšroku nemītīgai, nevis regulārai, īsai novērošanai.

Čehijas Pirmsskolas izglītības pamatprogrammā ir uzsvērtā nemītīgas novērošanas loma mācību procesā: „...skolotājam pastāvīgi jāuzrauga un jāvērtē katra bērna individuālā attīstība un izglītības virzība, jo ilgstoša un sistemātiska pārraudzība un vērtēšana .. ļauj skolotājam virzīt bērnu atbilstoši viņa dabiskajai attīstībai, netraucēti, atbilstoši un pakāpeniski paaugstinot prasības un pastāvīgi nodrošinot piemērotu atbalstu attīstībā un mācībās.”

Bulgārijā, Grieķijā, Itālijā, Maltā, Polijā, Portugālē, Rumānijā, Slovākijā, Apvienotajā Karalistē (Skotijā) un Melnkalnē ir minēti abi novērošanas veidi – gan nemītīga, gan regulāra, īsa novērošana.

Darbu mape ir līdzeklis bērnu izglītības rezultātu paraugu uzkrāšanai ar mērķi laika gaitā reģistrēt sasniegumu apliecinājumus.

Īrijā Bērnu agrīnās izglītības satura vadlīnijās ieteikts bērnu mācību darba dokumentēšanā izmantot individuālas un grupu darbu mapes, pamatojoties uz bērnu pašreizējām un iespējamajām interesēm. Darbu mapēs tiek reģistrēts bērnu mācīšanās un attīstības saturs četrās savstarpēji saistītās tēmās: labklājība, identitāte un piederība, saziņa un izpēte, kā arī domāšana.

Pusē izglītības sistēmu BAIA iestādēm ir ieteikts darbu mapē ievietot zīmējumus, attēlus vai citu veidu darbus. Vairākas citas valstis, piemēram, Vācija un Zviedrija, kur nav īpašu norāžu par darbu mapēm, prasa, lai BAIA iestādes veidotu zināšanas un izpratni par bērna mācīšanos un attīstību ar sistemātiskas dokumentēšanas palīdzību.

Bērnu vērtēšana pēc noteiktām normām, standartiem vai kritērijiem Eiropā nav izplatīta prakse. Divpadsmit sistēmas iesaka bērnus **novērot, izmantojot kontrolsarakstu**, parasti apvienojumā ar citām metodēm. Piemēram, Francijā kopš 2016. gada tiek izmantoti divi jauni rīki, kas palīdz skolotājiem ziņot par bērnu novērošanas rezultātiem attiecībā pret sasniedzamo izglītības rezultātu līmeni vairākās pirmsskolas posma mācību jomās⁽⁸¹⁾. Vairumā gadījumu novērošana ar kontrolsarakstu ir tikai viena no ieteiktajām metodēm, tomēr Latvijā tā ir vienīgā, kas norādīta BAIA augstākā līmeņa izglītības vadlīnijās.

Piecās valstīs BAIA iestādēm tiek nodrošināti **standartizēti testi** vai vadlīnijas bērnu vērtēšanai, taču jomas, kam tiek pievērsta galvenā uzmanība, var būt atšķirīgas. Piemēram, Bulgārijā un Ziemeļmaķedonijā ir standartizēti testi vai vadlīnijas katrai no galvenajām BAIA mācīšanās un attīstības jomām. Dānijā testu tvērums ir konkrētāks: lai nodrošinātu visiem bērniem pienācīgu atbalstu valodas attīstības ziņā, iestādes darbiniekiem un vecākiem ir jāaizpilda veidlapa, kurā vērtēts vārdu krājums un spēja veidot teikumus, bērnam sasniedzot 3 gadu vecumu, vai arī 2 gadu vecumā, ja vietējās varas iestādes tā nolemj.

Pašvērtēšana tiek izmantota desmit valstīs (Bulgārijā, Igaunijā, Itālijā, Ungārijā, Maltā, Portugālē, Rumānijā, Slovākijā, Somijā un Apvienotajā Karalistē (Skotijā)), kā arī Luksemburgā pirmsskolas klasēs. Saskaņā ar šo vērtēšanas metodi primāri tiek ņemta vērā paša bērna pieredze un uzskati. Tas arī mudina bērnus aktīvi piedalīties mācību procesā: viņi sāk apzināties apgūto un sasniegto un sāk saprast, kādas ir viņu grūtības un ko viņi var darīt, lai tās pārvarētu. Tas bērniem palīdz veidot pozitīvu priekšstatu par sevi kā izglītības ieguvēju.

⁽⁸¹⁾ http://www.education.gouv.fr/pid285/bulletin_officiel.html?cid_bo=97298%20
<http://eduscol.education.fr/cid97131/suivi-et-evaluation-a-l-ecole-maternelle.html>

IZGLĪTĪBAS VADLĪNIJAS

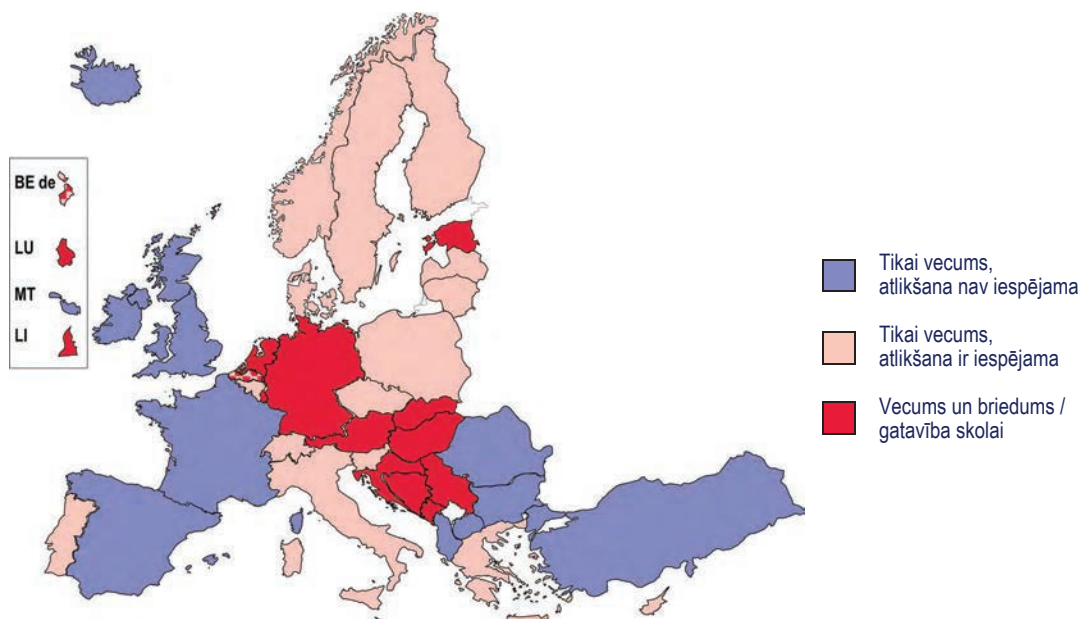
II SADAĻA. PĀREJAS

UZŅEMŠANAI SĀKUMSKOLĀ GALVENAIS KRITĒRIJS IR VECUMS

Eiropā oficiālais sākumskolas izglītības sākšanas vecums sniedzas no 4 gadiem Apvienotajā Karalistē (Ziemeļīrijā) līdz 7 gadiem Bulgārijā, Igaunijā, Horvātijā, Latvijā, Lietuvā, Polijā, Somijā un Zviedrijā, tomēr uzņemšanai obligātās sākumskolas izglītības pirmajā gadā var tikt piemēroti arī citi kritēriji, ne tikai vecums, un, ja bērns tiem neatbilst, sākumskolas izglītības ieguves sākšanu var atlikt.

29 izglītības sistēmās oficiālā vecuma sasniegšana ir vienīgais nosacījums, lai bērns tiktu uzņemts sākumskolas pirmajā klasē. Jāpiebilst, ka šeit parādīta tikai vispārīgā situācija; vēlāka izglītības ieguves sākšana veselības apsvērumu dēļ vai atšķirīgi nosacījumi bērniem ar īpašām izglītības vajadzībām vai bērniem no migrantu vides šeit nav ņemti vērā. 14 izglītības sistēmās, kur vienīgais nosacījums ir oficiālā sākuma vecuma sasniegšana (Bulgārijā, Īrijā, Spānijā, Francijā, Maltā, Rumānijā, Apvienotajā Karalistē (visās četrās sistēmās), Albānijā, Islandē, Ziemeļmaķedonijā un Turcijā), atlikšana nav atļauta. Pārējās 15 izglītības sistēmās, kur vienīgais iestāšanās nosacījums ir noteiktā vecuma sasniegšana, atlikšana tomēr ir iespējama pēc vecāku pieprasījuma vai pēc BAIA iestādes ierosinājuma, ja tiek uzskatīts, ka bērns nav gatavs sākt sākumskolas izglītības ieguvi.

|| D6. attēls. Uzņemšanas kritēriji sākumskolas izglītības pirmajā klasē, 2018./19. māc. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Attēlā nav ņemta vērā sākumskolas izglītības sākšanas atlikšana veselības apsvērumu dēļ, ja bērniem ir apstiprinātas īpašas izglītības vajadzības, kā arī saistībā ar migrantu bērniem, kas nesen ieradušies valstī.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Beļģija (BE de, BE nl). Sistemātiski tiek vērtēta tikai to bērnu gatavība skolai, kuri pēdējo gadu pirmsskolas izglītības iestādē nav apmeklējuši pietiekami ilgi.

Papildus vecumam 14 izglītības sistēmās tiek ņemta vērā arī gatavība skolai. Šis nosacījums var tikt piemērots visiem bērniem vai tikai bērniem īpašos apstākļos. Šī kritērija pamatā ir uzskats, ka bērnam ir jābūt sasniegušam noteiktu attīstības līmeni un jābūt gatavam skolai. Tas nozīmē, ka bērnam jābūt emocionāli, gaŗīgi, psiholoģiski un fiziski pietiekami nobriedušam, lai tiktu galā ar sākumskolas izglītības prasībām. Ir paredzēts, ka viņš arī būs ieguvis darba un mācīšanās ieradumus, kā arī noteiktas kognitīvās pamatprasmes.

Visu bērnu gatavība skolai pirms uzņemšanas sākumskolas izglītībā tiek pārbaudīta 11 Eiropas centrālajās un (dienvid)austrumu valstīs (Vācijā, Igaunijā, Horvātijā, Luksemburgā, Ungārijā, Austrijā, Slovākijā, Bosnijā un Hercegovinā, Lihtenšteinā, Melnkalnē un Serbijā). Vācijā un Austrijā starp uzņemšanas kritērijiem ir arī valodas prasmes.

Divos gadījumos gatavība skolai tiek ņemta vērā tikai tad, ja bērns nav apmeklējis BAIA pietiekami ilgu laiku. Beļģijā (vācu kopienā) bērnu, kurš nav apmeklējis bērnudārzu, vērtē bērnu un pusaudžu veselības un attīstības centrs. Beļģijā (flāmu kopienā) bērnus, kam iepriekšējā gadā nav pietiekams apmeklējums nīderlandiešu valodā runājošā pirmsskolas izglītības iestādē, vērtē sākumskolas klases padome.

PUSĒ IZGLĪTĪBAS SISTĒMU LĒMUMU PIENĒMŠANĀ PAR SĀKUMSKOLAS IZGLĪTĪBAS SĀKŠANAS ATLIKŠANU PIEDALĀS VECĀKI

Lielākajā daļā izglītības sistēmu uzņemšanu sākumskolā var atlikt. Tā tas ir tajās sistēmās, kur gatavība skolai ir priekšnoteikums uzņemšanai, kā arī tajās, kur oficiālais skolas sākšanas vecums parasti ir vienīgais kritērijs (sk. D6. attēlu). 14 izglītības sistēmās pirms uzņemšanas sākumskolā tiek pārbaudīta bērnu gatavība skolai. Ja tiek uzskatīts, ka bērni nav gatavi, viņi parasti tiek paturēti pirmsskolas izglītības iestādē. Pārējās 15 izglītības sistēmās, ja ir pazīmes, ka bērns nav gatavs sākt sākumskolas izglītības ieguvī, vecāki var iesniegt lūgumu atlikt uzņemšanu vai arī to var ierosināt citas puses. Galīgo lēmumu par uzņemšanu (vai uzņemšanas atlikšanu) atbilstoši bērna attīstības vērtējumam ar speciālistu iesaisti parasti pieņem vecāki, izglītības iestādes vai izglītības pārvaldes atsevišķi vai kopā.

Gandrīz visās valstīs, kur bērni parasti sāk iet sākumskolā oficiāli noteiktajā vecumā, bet kur ir iespējams to atlikt, vecākiem ir galvenā loma šī lēmuma pieņemšanā. Tas attiecas arī Slovākiju, kur iestāšanās priekšnosacījums ir gatavība skolai. Itālijā, Čehijā, Polijā, Slovākijā, Somijā un Zviedrijā atlikšanas jautājums tiek izvirzīts tikai pēc vecāku pieprasījuma vai arī tad, ja viņi šādam pieprasījumam piekrīt. Slovēnijā un Šveicē atlikšanu var ierosināt gan vecāki, gan citas personas. Čehijā, Slovēnijā, Slovākijā un Polijā galīgo lēmumu pieņem sākumskola, kurā bērns tiks uzņemts, Itālijā – BAIA iestāde, savukārt Zviedrijā un Šveicē – vietējā skolas pārvalde. Somijā kompetentā lēmējinstiūcija ir vietējā izglītības pārvalde, kas galīgā lēmuma pieņemšanu par izglītības ieguves sākšanas atlikšanu var deleģēt sākumskolai. Beļģijā, Dānijā, Grieķijā, Kiprā, Latvijā, Lietuvā, Portugālē un Norvēģijā atlikt sākšanu var ieteikt gan BAIA iestāde, gan vecāki, gan specializēts dienests, bet galīgo lēmumu nevar pieņemt bez vecāku piekrišanas. Vācijā, kur atlikšanu var ierosināt arī citas personas, galīgo lēmumu pieņem vecāki vai sākumskolas direktors atkarībā no federālās zemes noteikumiem.

Vairākās izglītības sistēmās, kur uzņemšanas kritērijs ir gatavība skolai, vecāki nav galvenie lēmuma pieņēmēji par atlikšanu.

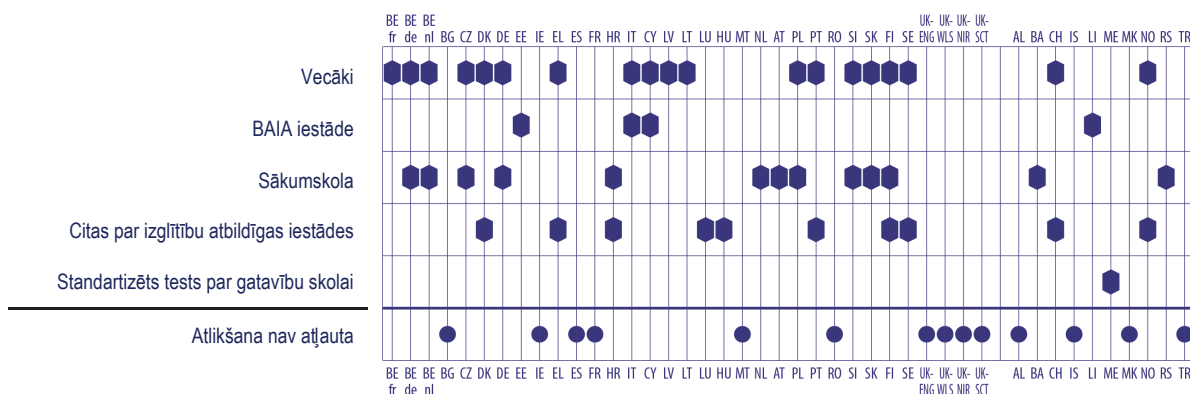
Četrās valstīs BAIA darbiniekiem ir liela nozīme, atliekot bērna uzņemšanu sākumskolā. Igaunijā, Luksemburgā, Ungārijā un Lihtenšteinā BAIA iestāde nosaka, vai bērns ir gatavs iegūt sākumskolas izglītību (*ISCED 1*). Igaunijā BAIA iestāde izsniedz gatavību skolai apliecināšu karti, kurā raksturots bērna attīstības līmenis, un šo karti vecāki iesniedz sākumskolā. Ungārijā, Luksemburgā un Lihtenšteinā vecāki var apstrīdēt BAIA iestādes darbinieku pieņemto lēmumu; šādā gadījumā tiek piesaistīti speciālisti.

Luksemburgā galīgo lēmumu par atlikšanu pieņem reģionālais izglītības direktors, savukārt Ungārijā šo lēmumu pieņem skolas oficiālā ekspertu komiteja.

Sākumskolas vērtējums ir noteicošais faktors attiecībā uz gatavību skolai piecās citās valstīs: Horvātijā, Nīderlandē, Austrijā, Bosnijā un Hercegovinā un Serbijā. Horvātijā, Austrijā, Bosnijā un Hercegovinā un Serbijā par lēmumu saistībā ar bērna gatavību sākt skolas gaitas ir atbildīga tā sākumskola, kurā bērns tiek uzņemts. Šis lēmums tiek pieņemts, pamatojoties uz uzņemšanas procesā noteiktu vērtējumu. Horvātijā, ja sākumskolas pārbaudes rezultāti ir negatīvi, galīgo lēmumu pieņem apgabala izglītības pārvalde.

Melnkalnē bērna gatavības vērtēšanu organizē izglītības pārvaldes iestādes apgabala līmenī. Bērns izpilda valsts standartizēto testu par gatavību skolai, un tā rezultāti nosaka, vai bērns var sākt mācības sākumskolā.

D7. attēls. Lēmuma pieņemšana, nosakot vai atliekot bērna uzņemšanu sākumskolas izglītības pirmajā klasē, 2018./19. māc. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Šajā attēlā galvenā uzmanība ir pievērsta personām, kuras piedalās lēmumu pieņemšanā par bērna uzņemšanas sākumskolas izglītībā atlikšanu: personām, kuras var pieprasīt atlikšanu, personām, kuras pieņem galīgo lēmumu, kā arī personām, kuru apstiprinājums ir nepieciešams. Attēlā nav ņemtas vērā tās personas, kurām ir tikai konsultatīva loma, piemēram, speciālisti vai daudzās valstīs – vecāki. Attēlā nav ņemta vērā sākumskolas izglītības sākšanas atlikšana veselības apsvērumu dēļ vai bērniem ar apstiprinātām īpašām izglītības vajadzībām, kā arī migrantu bērniem, kuri nesen ieradušies valstī.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Beļģija (BE de, BE nl). Sākumskolas var pieņemt lēmumu par uzņemšanas atlikšanu bez vecāku piekrišanas tikai par tiem bērniem, kuri pietiekami ilgi nav apmeklējuši pirmsskolas izglītības iestādi.

Vācija. Bērnu, kuri gatavojas sākt mācības skolā, pārbauda pediatrs (iestāšanās pārbaude), lai noskaidrotu viņu gatavību skolai. Pārbaudes rezultāti ir orientējoši; galīgo lēmumu pieņem vecāki vai sākumskolas direktors atkarībā no federālās zemes noteikumiem.

Somija. Kompetentās iestādes lēmumu pieņemšanā ir vietējās izglītības pārvaldes iestādes, kuras galīgā lēmuma pieņemšanu par sākumskolas izglītības atlikšanu var deleģēt to uzturētajām sākumskolām.

DEVIŅĀS VALSTĪS VIENA UN TĀ PATI IZGLĪTĪBAS SISTĒMA ATTIECAS GAN UZ BAIA, GAN UZ AUGSTĀKU IZGLĪTĪBAS PAKĀPI

Pāreja no BAIA uz sākumskolas izglītību ir posms, kam visā Eiropā ir pievērsta liela uzmanība. Daudzās BAIA sistēmās ir ieviesti strukturāli pasākumi, lai nodrošinātu vienmērīgu pāreju uz sākumskolas izglītību. Lai veicinātu bērnu dalību BAIA un uzlabotu gatavību skolai, noteikts BAIA posms ir obligāts vairāk nekā trešdaļā Eiropas valstu (sk. B3. attēlu). Desmit no tām ir ieviešas īpašu pirmsskolas programmu, kas ilgst vienu vai divus gadus (sk. Informāciju par nacionālajām sistēmām).

BAIA un sākumskolas izglītībai paredzēto augstākā līmeņa izglītības vadlīniju saskaņošana ir vēl viens pasākums, kas var palīdzēt sagatavoties vienmērīgākai pārejai starp abām izglītības pakāpēm. Lielākā daļa valstu ziņo, ka augstākā līmeņa izglītības vadlīnijas BAIA un sākumskolas izglītībai ir saskaņotas (sk. D8. attēlu). Dažas valstis to ir izdarījušas, vadlīnijās atspoguļojot vertikālu mācīšanās progresiju starp abām pakāpēm. Citas ir apvienojušas izglītības satura norādes, piemēram, attiecībā uz attīstāmajām pamatprasmēm, mācību jomām, galvenajiem principiem, kas jāievēro, vai īstenojamajām pedagoģiskajām pieejām.

Francijā izglītības saturs iestādēm vecākiem bērniem un pirmajām trīs sākumskolas izglītības klasēm ir izstrādāts vienotā sistēmā (*Charte des programmes* ⁽⁸²⁾), kas nosaka kopīgos principus, proti, ka mācībām jābūt iekļaujošām, tām jāpalīdz skolēniem labāk izprast pasauli un vērtēt to racionāli, kā arī jāsekmē kritiskā domāšana un demokrātijas ideāli.

Austrijā Izglītības ministrija 2016. gadā publicēja vadlīnijas ⁽⁸³⁾, kuru mērķis ir veicināt vienotu konceptuālu izglītības sistēmu bērnodārzos un sākumskolās. Abās izglītības pakāpēs veiksmīgas mācīšanās pamatā ir jābūt holistiskai un uz prasmēm orientētai attīstības un mācīšanās izpratnei, individualizācijai, diferenciacijai un iespēju palielināšanai.

Portugālē pirmsskolas izglītības programmas vadlīnijās minēto satura jomu, sfēru un apakšsfēru struktūra ir saskaņota ar sākumskolas izglītības pirmā cikla mācību priekšmetiem.

Slovēnijā bērnodārzu un skolu izglītības saturs ir izstrādāts vienas un tās pašas izglītības satura reformas (1996.–1999. g.) laikā, piemērojot principu, ka izglītības programmām jābūt konsekventām un saskaņotām gan vertikāli, gan horizontāli. Abās pamatprogrammās ir ietvertas līdzīgas mācību priekšmetu jomas (t. i., valodas, māksla, vide, matemātika), īpaši pamatskolas pirmo trīs klašu ciklā (vienotajā pamatzglītības struktūrā).

Somijā BAIA, pirmsskolas izglītības un sākumskolas izglītības valsts satura norādes ir saskaņotas un savstarpēji papildinošas, lai bērnam būtu nepārtraukts mācīšanās ceļš. Atbilstoši visu trīs izglītības posmu satura norādēm vietējiem pakalpojumu sniedzējiem ir jānodrošina saskaņotība, koordinācija un sadarbība vietējo izglītības programmu izstrādē no BAIA līdz sākumskolas izglītībai.

Norvēģijā gan BAIA ietvarplānā, gan skolu izglītības pamatprogrammā ir uzsvērtas lingvistisko, sociālo un kultūras prasmju nozīme.

Melnkalnē, izstrādājot sākumskolu programmas, pirmsskolas izglītības aktivitātēs – sportā, mūzikas izglītībā, valodās, matemātikā, vides zinībās un vizuālajā mākslā – tiek ievērota vertikālā virzība.

Serbijā BAIA un sākumskolas izglītības mērķi ir saskaņoti. Piemēram, abos pieminēts, ka jānostiprina ticība sev un citiem, jāveicina patstāvība un individuālā atbildība, atbilstoši attīstības vajadzībām jāattīsta intelektuālās spējas, jāattīsta sociālās un morālās vērtības, jāpilnveido motoriskās prasmes, jāveicina radošums un jāveido izpratne par dabas un sociālās vides aizsardzības un saglabāšanas nozīmi.

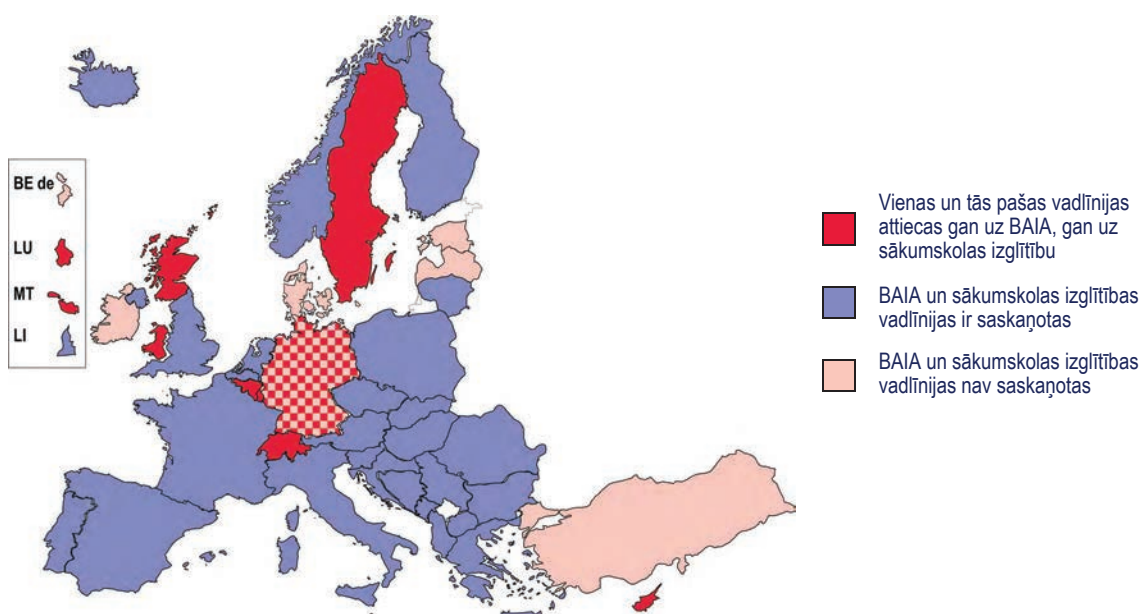
Lai nodrošinātu bērnu mācīšanās nepārtrauktību un tālākvirzību, pārejot no vienas pakāpes uz otru, deviņās valstīs vienas un tās pašas augstākā līmeņa izglītības vadlīnijas attiecas gan uz BAIA (parasti tikai uz BAIA otro jeb obligāto posmu), gan augstākām izglītības pakāpēm. Atkarībā no valsts vadlīnijas var aptvert vienu vai vairākus sākumskolas izglītības un vidējās izglītības posmus. Apvienotajā Karalistē

⁽⁸²⁾ <https://www.education.gouv.fr/cid75495/le-conseil-superieur-des-programmes.html>

⁽⁸³⁾ *Individualisierung und differenzierte Förderung in der Schuleingangsphase*, <http://www.charlotte-buehler-institut.at/wp-content/uploads/2016/12/Individualisierung-BMB-final-2016-.pdf>

(Velsā) vadlīnijas attiecas gan uz BAIA beigu posmu, gan uz sākumskolas pirmajiem gadiem. Kiprā tās attiecas uz BAIA pakalpojumiem bērniem no 3 gadu vecuma, kā arī uz sākumskolas izglītību. Luksemburgā un Zviedrijā tās attiecas uz BAIA obligāto daļu un visu sākumskolas izglītības periodu. Vācijā dažās federālajās zemēs (piemēram, Hesēnē, Meklenburgā-Priekšpomerānijā, Ziemeļreīnā-Vestfālenē un Tīringenē) izglītības vadlīnijas aptver gan BAIA, gan sākumskolas izglītību, tā papildinot atsevišķās izglītības satura norādes sākumskolas izglītībai. Beļģijā (franču kopienā), Apvienotajā Karalistē (Skotijā) un Šveicē vienots vadlīniju kopums attiecas uz pēdējiem BAIA gadiem, sākumskolas izglītību un vidējo izglītību vai tās daļu. Maltā izglītības rezultātu sistēma aptver visu BAIA, sākumskolas un vidējo izglītību.

D8. attēls. BAIA nodrošinājuma un sākumskolas izglītības augstākā līmeņa izglītības vadlīniju saskaņošana, 2018./19/ māc. g.

Avots: Eurydice

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Vācija. Federālo zemju kopējā BAIA ietvarprogrammā, kā arī federālo zemju izglītības un kultūras lietu ministru un ģimenes un jaunatnes lietu ministru pastāvīgo konferenču kopīgā rezolūcijā BAIA un skolai ieteikts kopīgs izglītības saturs un pedagoģiskās metodes. Vairākās federālajās zemēs izglītības vadlīnijas vai pamatprogrammas attiecas gan uz BAIA, gan uz sākumskolas izglītību. Dažās federālajās zemēs BAIA ir atsevišķas vadlīnijas.

Visbeidzot, Beļģijā (vācu kopienā), Dānijā, Igaunijā, Īrijā, Latvijā un Turcijā augstākā līmeņa izglītības vadlīnijas attiecībā uz BAIA ir nošķirtas no sākumskolas izglītības vadlīnijām un nav saskaņotas. Tomēr Īrijā skolotājiem ir pieejama PPP, kas sākumskolas izglītības pirmajos gados palīdz skolotājiem mācot izmantot BAIA izglītības satura norāžu (*Aistear*) principus un tēmas.

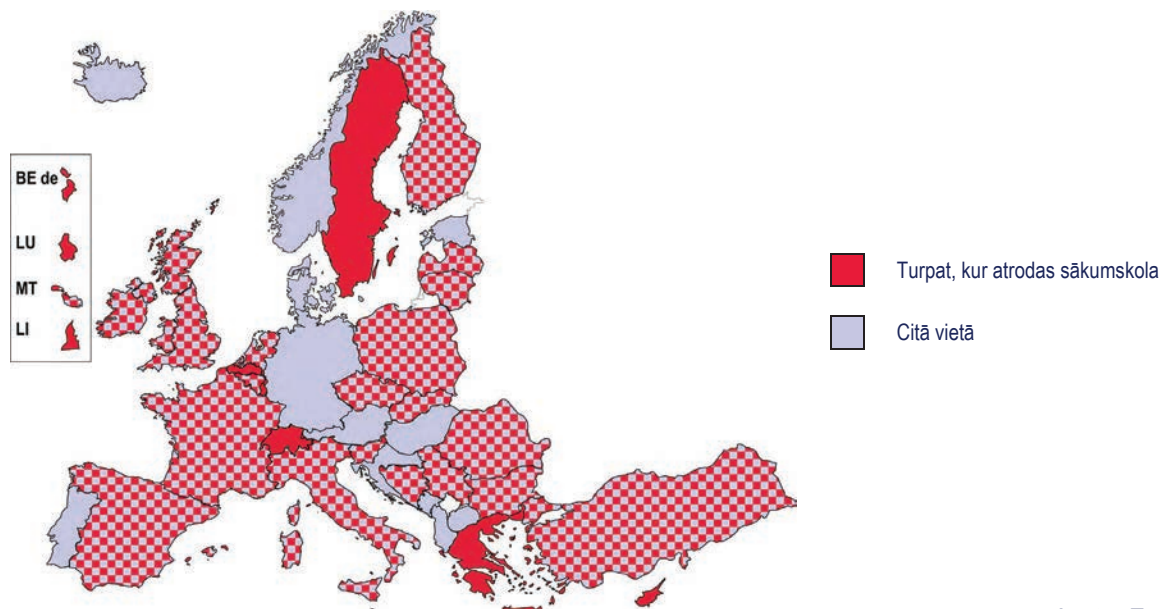
VAIRUMĀ IZGLĪTĪBAS SISTĒMU DAĻA BĒRNU BAIA PĒDĒJĀ GADĀ MĀCĀS TURPAT, KUR ATRODAS SĀKUMSKOLA

Pāreja uz sākumskolas izglītību var būt vieglāka, ja bērni daļu no BAIA posma jau ir pavadījuši tur, kur atrodas sākumskola. Viņi jau ir iepazinušies ar šo vietu, un pāreju var atvieglot arī BAIA un skolas darbinieku sadarbība.

D9. attēlā ir parādīts, kur noris pēdējais BAIA gads. Tas var būt vai nu turpat, kur atrodas sākumskola – abām iestādēm var būt vai nebūt vienota vadība –, vai arī citā vietā. Vairumā izglītības sistēmu daļa

bērnu BAIA pēdējā gadā mācās turpat, kur atrodas sākumskola, savukārt citi paliek BAIA iestādē. Astoņās izglītības sistēmās visi bērni pēdējā BAIA gadā apmeklē skolu (Beļģijā (vācu un flāmu kopienā), Grieķijā, Kiprā, Luksemburgā, Zviedrijā, Šveicē un Lihtenšteinā). 12 izglītības sistēmās bērni uz sākumskolu pāriet tikai tad, kad sāk tur mācīties (Dānijā, Vācijā, Igaunijā, Horvātijā, Ungārijā, Austrijā, Portugālē, Albānijā, Islandē, Melnkalnē, Ziemeļmaķedonijā un Norvēģijā).

|| D9. attēls. Pēdējā BAIA gada norises vieta, 2018./19. māc. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Attēlā nav ņemtas vērā tās BAIA grupas, kas organizētas sākumskolās mazāk apdzīvotos rajonos.

Vecums, kurā bērni sāk BAIA programmu turpat, kur atrodas sākumskola, ir atšķirīgs. Slovēnijā daļa bērnu visu BAIA posmu var iziet skolā.

22 izglītības sistēmās pāreja uz sākumskolas atrašanās vietu notiek tad, kad daļa bērnu vai visi bērni pāriet no bērnu aprūpes iestādes uz izglītības iestādi (sk. A2. attēlu), parasti 3 gadu vecumā. Septiņās izglītības sistēmās (Beļģijā (vācu un flāmu kopienā), Grieķijā, Kiprā, Luksemburgā, Šveicē un Lihtenšteinā) visi bērni piedalās vecākiem bērniem paredzētā BAIA programmā turpat, kur atrodas sākumskola. 16 citās izglītības sistēmās (Beļģijā (franču kopienā), Čehijā, Īrijā, Itālijā, Spānijā, Francijā, Maltā, Nīderlandē, Polijā, Rumānijā, Slovākijā, Apvienotajā Karalistē (visās četrās jurisdikcijās) un Turcijā) tas attiecas tikai uz daļu bērnu.

Visbeidzot, 10 valstīs tiek īstenota īpaša obligāta programma, kas sagatavo bērnus sākumskolas izglītībai pēdējā viena vai divu BAIA gadu laikā (sk. Informāciju par nacionālajām sistēmām). Kiprā un Luksemburgā⁽⁸⁴⁾ bērni pirms mācību sākšanas šajās pirmsskolas klasēs mācās turpat, kur atrodas pirmsskolas izglītības iestāde. Zviedrijā, kur agrīnais BAIA posms tiek nodrošināts BAIA iestādē (*förskola*), pirmsskolas klases (*förskoleklass*), ko apmeklē bērni no 6 gadu vecuma, atrodas turpat, kur sākumskola. Sešās citās valstīs tikai dažas no pirmsskolas klasēm tiek organizētas sākumskolas atrašanās vietā (Bulgārijā, Latvijā, Lietuvā, Somijā, Bosnijā un Hercegovinā un Serbijā). Horvātijā bērni sāk apmeklēt skolu tikai pēc sākumskolas izglītības sākšanas.

⁽⁸⁴⁾ Luksemburgā vairums bērnu jau ir apmeklējuši viena gada izvēles programmu (*éducation précoce*) turpat, kur atrodas sākumskola. Tai nelielajai daļai, kas tieši pāriet no mācībām jaunākiem bērniem (*service d'éducation et d'accueil*) uz pirmsskolas klasēm (*éducation préscolaire*), pāreja uz sākumskolas atrašanās vietu notiek tikai tad, kad viņi sāk mācības pirmsskolas klasē.

Otrs izplatītākais pārejas pasākums ir informācijas par bērna sasniegumiem BAIA nodošana sākumskolai. To ir uzsvērušas 17 izglītības sistēmas, un dažas no tām ir sniegušas konkrētus norādījumus par bērna nākamajam skolotājam iesniedzamās informācijas veidu un formātu. Standarta veidlapās var būt ietverta informācija par gatavību skolai (Igaunija), bērnu sasniegumu kopsavilkums (Francija), ziņojums par virzību mācībās (Malta un Apvienotā Karaliste (Anglija)), darbu mapes ar dokumentiem par bērnu attīstību un valodu testu rezultātiem (Austrija) vai individuāli mācību plāni (Somija). Somija, Apvienotā Karaliste (Ziemeļīrija) un Islande uzsver, ka BAIA darbiniekiem ir jānodod visa informācija, kas nepieciešama, lai bērni varētu sekmīgi adaptēties sākumskolas izglītībā.

11 izglītības sistēmās (Bulgārijā, Igaunijā, Grieķijā, Kiprā, Ungārijā, Maltā, Portugālē, Rumānijā, Somijā, Šveicē un Norvēģijā) dokumentos ir minēts, ka BAIA iestādēm ir jāorganizē tikšanās, lai vecāki varētu iepazīties ar sākumskolas mācību vidi.

Papildus pasākumu ieteikšanai BAIA iestādēm Somija, Islande un Norvēģija uzsver arī vietējā līmeņa iestāžu atbildību, izstrādājot efektīvu stratēģiju un praksi, lai nodrošinātu netraucētu pāreju no BAIA uz sākumskolas izglītību. Dānijā, Īrijā, Slovēnijā, Apvienotajā Karalistē (Skotijā) un Serbijā augstākā līmeņa izglītības vadlīnijās ir norādīts, cik svarīga loma ir BAIA iestādēm, veicinot netraucētu pāreju uz sākumskolas izglītību, bet konkrēti pasākumu veidi nav minēti. Tas pats attiecas uz Nīderlandes pirmsskolas izglītības programmām, kas paredzētas bērniem no nelabvēlīgas vides (*voorschoolse educatie*). Visās minētajās valstīs praktiskie pārejas pasākumi ir iestāžu ziņā. Valstīs, kur par šo jautājumu augstākā līmeņa vadlīnijas nav izstrādātas, vietējās pārvaldes iestādes vai izglītības iestādes pārejas pasākumus var īstenot pašas. Čehijā Izglītības, jaunatnes un sporta ministrija 2018. gadā aicināja bērnodārzus pieteikties uz dotācijām, lai finansētu pasākumus, kas atvieglotu pāreju uz sākumskolas izglītību.

IZGLĪTĪBAS VADLĪNIJAS

III SADAĻA. ATBALSTA PASĀKUMI

IZPLATĪTĀKAIS VALODAS ATBALSTA VEIDS BAIA IR RUNAS TERAPIJA

Lai bērni varētu veiksmīgi iegūt izglītību, ir būtiski spēt efektīvi sazināties, tāpēc viena no galvenajām bērnu mācīšanās un attīstības jomām, uz ko attiecas BAIA izglītības vadlīnijas, ir valoda un saziņa (sk. D3. attēlu). Lielākajā daļā Eiropas valstu ir pieņemtas augstākā līmeņa rekomendācijas par atbalstu, kas sniedzams, lai uzlabotu katra bērna valodas attīstību. D11. attēlā ir redzamas divas galvenās pieejas šajā jomā. Atbalsts tiek piedāvāts tiem bērniem:

- 1) kuriem ir papildu vajadzības saistībā ar izrunu, valodu un saziņu mācībvalodā neatkarīgi no viņu dzimtās valodas;
- 2) kuri mājās runā citā valodā un kuriem jāpilnveido mācībvalodas prasmes.

Lielākā daļa valodas atbalsta pasākumu, kas minēti augstākā līmeņa vadlīnijās, attiecas uz pirmo kategoriju, un daudzas valstis iesaka vai uzliek par pienākumu BAIA iestādēm pievērsties šīm papildu vajadzībām, individuāli nodrošinot logopēda vai cita speciālista atbalstu.

Portugālē runas terapiju var nodrošināt saskaņā ar Valsts agrīno korektīvo pasākumu sistēmu. Tā ir īpaši paredzēta 0–6 gadus veciem bērniem, kam draud vāji rezultāti izglītībā un kam ir nepieciešams papildu atbalsts sava potenciāla īstenošanai.

Apvienotajā Karalistē (Velsā un Ziemeļīrijā) ar valodu saistītais atbalsts tiek sniegts saskaņā ar programmām *Flying Start* (Velsā) un *Sure Start* (Ziemeļīrijā), kas ir paredzētas bērniem līdz 3 gadu vecumam un īpaši – bērniem no nelabvēlīgas vides. Tādējādi Velsā logopēdi var darboties vietējās pašvaldības *Flying Start* komandā, risinot papildu vajadzības izrunas, valodas un saziņas jomā.

Apvienotajā Karalistē (Skotijā) saskaņā ar augstākā līmeņa izglītības vadlīnijām par papildu atbalstu mācībās runas un valodas traucējumi ir definēti kā tāda vajadzība, kas sniedz bērniem tiesības uz papildu atbalstu.

Citi pasākumi izrunas, valodas un saziņas izkopšanai mācībvalodā var būt koriģējoši pasākumi mazās grupās vai individualizētas izglītības programmas.

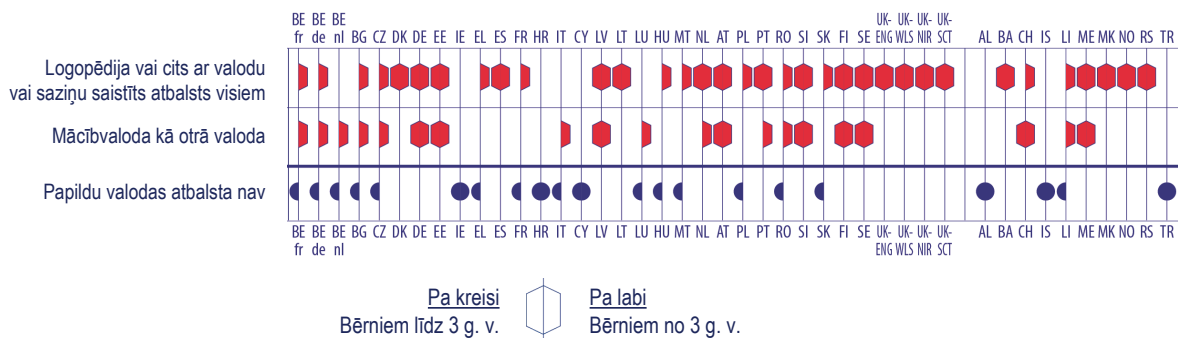
Francijā atbalstu bērniem ar valodas apguves grūtībām pirmsskolas izglītības iestādē skolotāji sniedz ārpus nodarbībām, strādājot nelielās grupās un veicot aktivitātes, kas ietver rotaļas vai darbu ar tekstu.

Latvijā bērniem ar kavētu runas prasmju attīstību dzimtajā valodā tiek nodrošināta pielāgota programma, kas sagatavo bērnus pamatzglītības ieguvei un ko īsteno divos pēdējos BAIA gados.

Apmēram pusē izglītības sistēmu tiek izmantota otra valodas atbalsta nodrošināšanas pieeja, kas attiecas uz bērniem, kam mācībvaloda nav viņu mājās lietotā valoda. Augstākās pārvaldes iestādes rekomendē tādus pasākumus kā sagatavošanas nodarbības (Beļģijā (franču kopienā)), mācību valodas kā otrās valodas mācīšanu papildu nodarbībās (Lihtenšteinā un Portugālē) un īpašu vērtēšanas līdzekļu izmantošanu.

Austrijā kopš 2005. gada valodas prasmēm agrīnā vecumā tiek pievērsta pastiprināta uzmanība un federālā valdība ir ieviesusi īpašus instrumentus valodas prasmju vērtēšanai bērnudārzā. Vācu valodas prasmju vērtēšanā (*Sprachstandsfeststellung*) tiek noteiktas potenciālās ar valodu saistītās vajadzības visiem bērniem 15 mēnešus pirms sākumskolas sākuma, lai bērni varētu saņemt nepieciešamo atbalstu. Saskaņā ar jauno 2018.–2022. gada līgumu starp federālo valdību un federālajām zemēm par pirmsskolas izglītību, sākot ar 2019./20. mācību gadu, visā valstī tiks izmantots jauns standartizēts valodas vērtēšanas instruments.

D11. attēls. Ar valodu saistītais atbalsts BAIA, 2018./19. māc. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Ar valodu saistītais atbalsts ir strukturētas papildu aktivitātes ārpus standarta izglītības programmas, kuru mērķis ir uzlabot bērnu individuālo valodas prasmi attīstību. Attēlā norādīts jebkāds atbalsts, ko augstākās pārvaldes iestādes ir norādījušas savās izglītības vadlīnijās, citos noteikumos vai rekomendācijās vai nacionālajās programmās, vai arī jebkāds finansējums, ko tās piešķir skolām šādu aktivitāšu īstenošanai. Rādītājā nav iekļautas tādas bilingvālās izglītības programmas, kuras tiek īstenotas tikai valsts valodā.

Abas pieejas var būt iekļautas arī visaptverošās valodas atbalsta programmās.

Vācijā tiek īstenota federālā programma (*Sprach-Kitas* – BAIA centri, kas veicina bērnu valodas attīstību, 2016.–2019. g.), kuras mērķis ir uzlabot bērnu valodas prasmes mācībvalodā. Pašlaik līdz 3500 BAIA centriem ir pieejams papildu koordinators speciālists, kas palīdz BAIA darbiniekiem ikdienas pedagoģiskajā praksē iekļaut valodas izglītību; iesaistītie BAIA centri saņem profesionālas konsultācijas arī no ārējām atbalsta sistēmām, piemēram, *Fachberatung* (profesionālo konsultāciju sistēma). Šī programma paredz arī sadarbību ar vecākiem, un tā attiecas uz bēgļu bērniem, kuri bijuši spiesti bēgt no mītnes valsts.

Lai arī daudzas Eiropas valstis norāda, ka ar valodu saistītajam atbalstam jābūt pieejamam visā BAIA posmā, dažās valstīs īpaši tiek izcelti bērni no 3 gadu vecuma (piemēram, Beļģijā (flāmu kopienā), Grieķijā, Francijā, Itālijā, Ungārijā, Polijā un Rumānijā). Īrijā, Horvātijā, Kiprā, Albānijā, Islandē un Turcijā augstākās pārvaldes iestādes nav minējušas papildu valodas atbalstu nevienai vecuma grupai. Vairākās citās valstīs nav paredzēts valodas atbalsts tiem bērniem, kam mācībvaloda nav dzimtā valoda, tomēr šo valstu BAIA iestādes var šādu atbalstu sniegt, ja šādu lēmumu ir pieņēmusi iestāde vai pašvaldība.

Beļģijā (flāmu kopienā), lai arī īpašs papildu atbalsts nav paredzēts, bērnu (līdz 3 g. v.) aprūpes pedagoģiskajā regulējumā ir minēts, ka profesionāļiem vajadzētu runāt ar bērniem tādā valodā, kas atbilst viņu līmenim un vienlaikus ir bagātinoša un cienā bērna mājās izmantoto saziņas veidu.

Lietuvā augstākā līmeņa noteikumi vai rekomendācijas neattiecas uz atbalstu tiem bērniem, kuri mājās runā citā valodā, tomēr iestādēm ir pienākums sagatavot savu izglītības programmu, kurā var iekļaut arī ar valodu saistītu atbalstu.

Apvienotajā Karalistē (Anglijā), kā noteikts Likumā par agrīnās bērnības veidojošo posmu (2017), „Bērniem, kuru dzimtā valoda nav angļu, .. pakalpojuma sniedzējiem ir jānodrošina pietiekamas iespējas mācīties un apgūt angļu valodu labā līmenī EYFS laikā: jānodrošina, lai bērni var izmantot pieejamās iespējas, sākot 1. klasi”.

Apvienotajā Karalistē (Skotijā) ir atzīts, ka tie bērni, kas apgūst divas vai vairākas valodas, nav neizdevīgākā situācijā. Atbalsts tiek sniegts atkarībā no vajadzībām, lai novērstu individuālos šķēršļus mācībās un sekmētu visu bērnu attīstību.

Islandē normatīvie akti īpaši neparedz ar valodu saistītu atbalstu pirmsskolas izglītības iestādēs, tomēr ir ierasts, ka pirmsskolas izglītības iestādes un/vai pašvaldības veido savu politiku par to, kā uzņemt un atbalstīt bērnus, kuriem islandiešu valoda ir otrā valoda.

NELIELĀ VALSTU DAĻĀ BAIA POSMĀ TIEK NODROŠINĀTAS MĀCĪBAS MĀJĀS LIETOTAJĀ VALODĀ

Kopš 1953. gada *UNESCO* pirmsskolas un sākumskolas izglītībā atbalsta mācības mājās lietotajā valodā jeb dzimtajā valodā ⁽⁸⁵⁾. Arī Padomes ieteikumā par kvalitatīvām agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām dalībvalstīm ieteikts sekmēt un augstu vērtēt bērnu mājās lietoto valodu ⁽⁸⁶⁾. Tomēr tikai dažās izglītības sistēmās augstākā līmeņa izglītības pārvaldes iestādes rekomendē BAIA iestādēs īstenot mācības mājās lietotajā valodā.

Mācības mājās lietotajā valodā nozīmē pasākumus, kas uzlabo bērnu prasmes viņu dzimtajā valodā, ja tā nav galvenā BAIA iestādē un skolā izmantotā valoda.

Tiek piedāvāti divi galvenie ar valodu saistītā atbalsta veidi: 1) atbalsts reģionālajām vai mazākumtautību valodām; 2) atbalsts tām valodām, kurās runā migrantu bērni (sk. D12. attēlu).

Pirmajā gadījumā mājās lietotās valodas mācīšana attiecas uz valsts reģionālajām vai mazākumtautību valodām. Tā mērķis ir sekmēt šo etnisko vai nacionālo mazākumtautību kulturālās identitātes apziņu. Šāds atbalsts ir pieejams vairākās Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīs (Čehijā, Igaunijā, Horvātijā, Ungārijā, Austrijā, Polijā, Slovēnijā, Rumānijā un Melnkalnē), kā arī Apvienotajā Karalistē (Velsā un Ziemeļīrijā).

Igaunijas izglītības un pētniecības ministrija sniedz finansiālu atbalstu svētdienas skolām, kuras īsteno mācības mājās lietotajā valodā 17 etnisko mazākumtautību valodās 3–18 gadus veciem bērniem.

Polijā pēc vecāku pieprasījuma skolu direktoriem publiskajās BAIA iestādēs ir pienākums organizēt nacionālo vai etnisko mazākumtautību valodu (piemēram, lietuviešu, vācu, baltkrievu, ukraiņu vai kašubu valodas) apguvi bērniem no 3 gadu vecuma.

Slovēnijā divvalodu iestādes ir tajos apgabalos, ko apdzīvo itāļu un ungāru mazākumkopienas. Rajonā, kur dzīvo itāļu mazākumkopiena, BAIA tiek nodrošināta iestādēs, kur mācībvaloda ir slovēņu valoda, bet itāļu valodu bērni iemācās kā otro valodu, vai otrādi. Teritorijās, ko apdzīvo ungāru mazākumkopiena, mācības notiek gan slovēņu, gan ungāru valodā. Izglītības pārvaldes iestādes ir pieņēmušas izglītības satura papildinājumu darbam etniski jauktos apgabalos. Divvalodu iestādes ir tiesīgas saņemt papildu līdzekļus konkrētai PPP, turklāt šīs iestādes var izmantot tādas priekšrocības kā mazākas grupas, papildu personāls vai augstāks personāla izglītības līmenis.

Apvienotajā Karalistē (Velsā) dažās BAIA iestādēs tiek lietota velsiešu valoda. Tajās iestādēs, kur galvenā mācībvaloda ir angļu valoda, velsiešu valodas prasmes tiek attīstītas no 3 gadu vecuma, izmantojot Velsiešu valodas attīstības jomas mācīšanās pamatposma programmu.

Apvienotajā Karalistē (Ziemeļīrijā) bērni var apmeklēt pirmsskolas izglītības iestādes, kurās lieto īru valodu.

Melnkalnē dažos rajonos pirmsskolas pasākumi notiek albāņu valodā. Lai veicinātu romu bērnu valodas attīstību, tiek nodarbināti romu valodā runājoši darbinieki.

Otra ar mājās lietotās valodas atbalstīšanu saistītā pieeja attiecas uz migrantu bērnu valodām. Spānijā, Portugālē un Šveicē tiek mācītas tādas mājās lietotās valodas, par kurām ir noslēgts nolīgums ar izcelsmes valstīm vai ar imigrantu kopienām. Spānijā un Portugālē šādi divpusējie nolīgumi ir noslēgti Padomes 1977. gada direktīvas ietvaros.

Spānijai ir divpusējs nolīgums ar vairākām valstīm, piemēram, ar Portugāli ⁽⁸⁷⁾, lai šo valstu skolēniem nodrošinātu iespēju pilnveidot savas valodas prasmes un sargātu viņu identitāti un kultūru. Piemēram, Estremaduras autonomajā apgabalā ⁽⁸⁸⁾ BAIA iestādēs un sākumskolās tiek īstenota Portugāļu valodas un kultūras programma. Šī programma ir neatņemama visu skolas pasākumu daļa. Citi pasākumi ir skolēnu apmaiņa, mācību vizītes, kultūras nedēļas utt.

⁽⁸⁵⁾ Skatīt: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000212270>

⁽⁸⁶⁾ OV C 189, 5.6.2019.

⁽⁸⁷⁾ <http://www.educacionyfp.gob.es/contenidos.html>

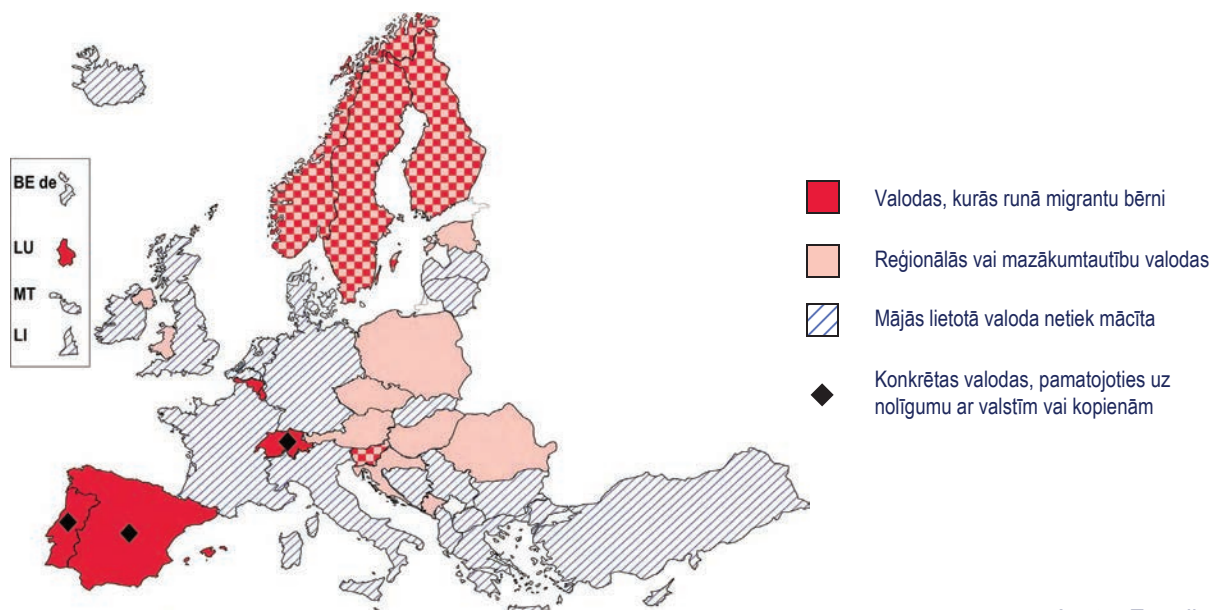
⁽⁸⁸⁾ http://www.educarex.es/pub/cont/com/0004/documentos/Ins_24_2013.pdf

Portugāle ir noslēgusi divpusēju nolīgumu ar Rumāniju par rumāņu valodas un kultūras nodarbību piedāvājumu rumāņu izcelsmes bērniem no 3 gadu vecuma; tā mērķis ir attīstīt viņu identitāti un kultūras izpratni. Šīs nodarbības ir pieejamas visiem bērniem.

Šveices kantoni migrantu bērniem nodrošina mājās lietotās valodas un kultūras kursus, ko organizē izcelsmes valstis un dažādas valodu kopienas.

Sešās izglītības sistēmās augstākā līmeņa noteikumi un rekomendācijas atbalsta mājās lietotās valodas mācīšanu visiem migrantu bērniem neatkarīgi no viņu izcelsmes. Šī pieeja tiek īstenota Beļģijā (franču kopienā), Luksemburgā, Slovēnijā un trīs Ziemeļvalstīs (Somijā, Zviedrijā un Norvēģijā).

|| D12. attēls. Atbalsts mājās lietoto valodu mācīšanai BAIA iestādēs, 2018./19. māc. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Attēlā atspoguļots augstākā līmeņa izglītības vadlīniju, kā arī citu augstākā līmeņa noteikumu un rekomendāciju saturs. Reģionālo vai mazākumtautību valodu un mājās lietotās valodas definīciju skat. Glosārijā. Reģionālo vai mazākumtautību valodu mācīšana attiecas tikai uz vecākiem bērniem (apmēram no 3 gadu vecuma), izņemot Slovēniju, Somiju, Zviedriju un Norvēģiju, kur tā attiecas uz visu BAIA posmu. Mājās lietotās valodas mācīšana migrantu bērniem attiecas uz visu BAIA posmu, izņemot Portugāli un Šveici, kur tā attiecas tikai uz vecākiem bērniem.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Austrija. Mājās lietotās valodas mācīšana mazākumtautību valodās attiecas uz Burgenlandes un Karintijas provincēm.

Dažos gadījumos tiek atbalstītas abas mājās lietotās valodas mācīšanas pieejas, t. i., tiek nodrošināta atbalsta sistēma migrantu bērnu valodām, kā arī piešķirts papildu finansējums konkrētu mazākumtautību valodu mācīšanai.

Zviedrijā Izglītības likumā (SFS 2010:800) noteikts, ka „Pirmsskolas izglītības iestādēm jāsniedz bērniem, kuru dzimtā valoda nav zviedru valoda, iespēja attīstīt gan zviedru, gan dzimtajās valodas prasmes”⁽⁸⁹⁾. Īpaša mazākumtautību tiesību aizsardzība tiek nodrošināta sāmjiem, somjiem un meankieli tā sauktajos „administratīvajos apgabalos” (förvaltningsområden). Tā garantē tiesības izmantot sāmu, somu un meankieli valodu saziņā ar valsts pārvaldes iestādēm, kā arī tiesības uz pirmsskolas izglītību daļēji vai pilnībā mazākumtautību valodā. Administratīvajā apgabalā esošajām pašvaldībām tiek piešķirts valdības finansējums papildu izmaksu segšanai.

Saskaņā ar attiecīgo valstu augstākā līmeņa noteikumiem vai rekomendācijām var izdalīt trīs dažādus mērķus mājās lietotās valodas mācīšanā migrantu bērniem (sk. D13. attēlu).

⁽⁸⁹⁾ http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800#K8

D13. attēls. Galvenie mājās lietotās valodas mācīšanas mērķi

1. mērķis	2. mērķis	3. mērķis
Veicināt dominējošās valodas mācīšanu, kas šajā kontekstā ir mācībvaloda	Atbalstīt migrantu bērnu valodas un kultūras uzturēšanu un rakstpratības apguvi	Veicināt divvalodību un daudzvalodību visiem bērniem

Avots: *European Commission/EACEA/Eurydice*, 2019, II.2.2. attēls

Pirmais mērķis ir palīdzēt bērniem uzlabot mācībvalodas prasmes. Tiek uzskatīts, ka mājās lietotās valodas prasme pozitīvi ietekmē izglītības ieguvēju kognitīvās prasmes kopumā, ieskaitot viņu spēju mācīties un apgūt mācībvalodu.

Luksemburgā pirmsskolas izglītības jomā (*éducation précoce, éducation préscolaire*) daudzvalodu izglītības koncepcija 3–6 gadus vecajiem bērniem nepārprotami nodrošina iespēju izmantot mājās lietoto valodu kā pamatu jaunu valodu apguvei.

Otrs mērķis ir veicināt migrantu bērnu mājās lietotās valodas prasmes un kultūro identitāti. Šis uzsvars uz mājās lietotās valodas apguvi ir paredzēts, lai palīdzētu bērniem veidot multikulturālu identitāti un tā atvieglo viņu integrāciju. Mājās lietotās valodas prasmi var uzskatīt arī par veidu, kā iepazīt valodu daudzveidību un kultūras mantojuma vērtību.

Beļģijā (franču kopienā) jaunajās vadlīnijās par valodas attīstību bērniem, kas ieviestas 2018./19. mācību gadā⁽⁹⁰⁾, par BAIA atbildīgā iestāde bērniem līdz 3 gadu vecumam iesaka BAIA darbiniekiem izmantot grāmatas un dziesmas citās valodās un mudināt vecākus, kuri nav apguvuši franču valodu, sarunāties ar bērniem viņu dzimtajā valodā. Tā mērķis ir kopt izcelsmes kultūru un kultūro identitāti, augstu vērtējot ikvienu valodu un atvieglojot mācībvalodas apguvi.

Luksemburgā Daudzvalodības izglītības programma, kas tika ieviesta 2017. gada oktobrī un kas attiecas uz neformālo izglītību 1–4 gadus veciem bērniem (*service d'éducation et d'accueil*), iesaka mudināt bērnus izteikties viņu dzimtajā valodā, lai attīstītu spēcīgu identitātes izjūtu.

Mājās lietotās valodas mācīšanas trešais mērķis ir veicināt visu izglītības ieguvēju daudzvalodību.

Luksemburgā daudzvalodība tiek uzskatīta par priekšrocību, kas jāizmanto, lai veicinātu valodu apguvi un atvērtību dažādībai.

Somijā tiek uzskatīts, ka ir augstu jāvērtē un jāizmanto visas valodas, kurās runā BAIA iestādēs; tās visas veido kopīgo kultūru. Mācību saturs veicina daudzvalodību, un tā mērķis ir attīstīt bērnu valodas izpratni.

Norvēģijā saskaņā ar Pamatplānu bērnu aprūpi personālam jāpalīdz nodrošināt, lai valodu daudzveidība bagātinātu visus bērnus, un viņiem daudzvalodīgie bērni ir jāmudina izmantot savu mājās lietoto valodu.

TIKAI CETURTĀ DAĻA EIROPAS VALSTU PIEDĀVĀ NORĀDĪJUMUS PAR MĀCĪBĀM MĀJĀS

Vecāku līdzdalība bērnu izglītības ieguvē ir būtiska, tāpēc saskaņā ar Priekšlikumu par agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes kvalitātes sistēmas galvenajiem principiem (*European Commission*, 2014) vecāki ir svarīgākie partneri kvalitatīvas BAIA nodrošināšanā. Priekšlikumā arī teikts, ka „ģimene ir pilnībā jāiesaista visos bērna izglītības un aprūpes aspektos” un ka BAIA pakalpojumiem ir jāatbalsta ģimeņu nodrošinātā mācīšanās un aprūpe (*European Commission*, 2014, 8. lpp.).

Eiropas valstu lielākā daļa uzsver to, cik nozīmīga ir sadarbība ar vecākiem, un mudina iestādes ieplānot īpašus pasākumus. Daudzās valstīs tiek ieteikts, kādi vecāku atbalsta veidi iestādēm būtu jānodrošina.

⁽⁹⁰⁾ *Accompagner le développement du langage du jeune enfant en milieu d'accueil.*

D14. attēlā redzams, cik augstākā līmeņa institūcijas ir noteikušas šādus atbalsta pasākumus BAIA izmantojošo bērnu vecāku atbalstam:

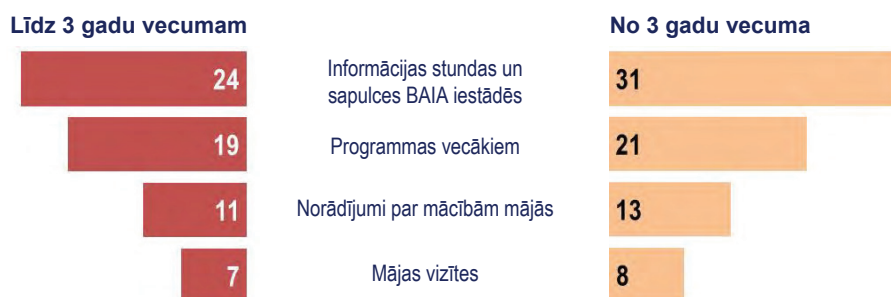
- 1) informācijas stundas un vecāku un skolotāju sapulces BAIA iestādē;
- 2) vecāku programmas, kas piedāvā formālas nodarbības, lai palīdzētu ģimenēm mājās radīt tādu vidi, kas atbalsta bērnus kā izglītības ieguvējus. Nodarbības aptver dažādas tēmas, kas saistītas ar bērnu izglītību un attīstību (piemēram, valodas attīstības veicināšana, disciplīnas uzturēšana, pašvērtējuma veidošana un izaicinošas izturēšanās izpratne);
- 3) norādījumi par mācībām mājās, kas vecākiem palīdz mudināt bērnus mācīties, sniedzot informāciju un idejas, kā palīdzēt bērniem saistībā ar izglītības programmā paredzētajiem pasākumiem, lēmumiem un plānošanu;
- 4) mājas vizītes.

Atbildot uz dažādu veidu ģimeņu un ģimeņu ar dažādu vecumu bērniem vajadzībām, ir jāveic virkne pasākumu. Tāpēc daudzās izglītības sistēmās ir visaptveroša pieeja vecāku atbalstam, kas aptver vairākus no šiem pasākumiem.

Vācijā saskaņā ar federālo likumu vecākiem ir tiesības saņemt atbalstu un konsultācijas Bērnu un jauniešu labklājības dienestos par jautājumiem, kas saistīti ar bērnu audzināšanu un ģimenes izglītību (*SGB VIII* 1. un 16. pants). Valsts profilakses un agrīnās korekcijas iniciatīva (*Bundesinitiative Frühe Hilfen*) veicina agrīnas korekcijas pakalpojumu ilgtspējīgu ieviešanu pašvaldības līmenī. Galvenā doma ir atbalstīt vecāku izglītības kompetences ar profilaktisku programmu palīdzību, lai mazinātu risku bērniem un stiprinātu ģimenes. Šī pakalpojumu sniegšana ir ļoti neviendabīga un aptver gan vispārīgas, gan arī mērķauditorijai pielāgotas programmas. Izplatītākie pakalpojumi ir: pašvaldību apsveikuma vēstules; mājameklējumi; vecāku kursi; vecāku un bērnu grupas vai zīdaiņu un mazuļu grupas; profilakses projekti skolēniem; profesionāļi, kas brīvprātīgi atbalsta ģimenes; konsultāciju pakalpojumi vecākiem; izglītības atbalsts no komandām, kurās ir dažādu jomu speciālisti (*Erziehungshilfen*).

Apvienotajā Karalistē (Velsā) Programmā „Vecāku loma Velsā: norādījumi iesaistei un atbalstam” ir atzīts, ka pieeja „viena pieeja der visiem”, visticamāk, nebūs sekmīga. Tajā nosaukti iespējamie vecāku atbalsta pasākumi un vispārīgie principi, pēc kuriem tiek īstenots vecāku atbalsts: darbs ar vecākiem, lai mazinātu riskus; vecāku spēju veicināšana; izturības attīstīšana un veidošana; pozitīvu izmaiņu uzturēšana, lai uzlabotu bērnu sniegumu.

|| D14. attēls. Atbalsta pasākumi vecākiem, kuru bērni izmanto BAIA, 2018./19. māc. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Attēlā ir ietverts jebkāds atbalsts, ko augstākās pārvaldes iestādes ir paredzējušas izglītības vadlīnijās, citos noteikumos vai rekomendācijās vai nacionālajās programmās. Katrai vecuma grupai joslā redzamais skaitlis norāda to Eiropas izglītības sistēmu skaitu (kopā 43), kas piedāvā katru atbalsta pasākumu. Informācija par katru valsti ir sniegta pielikumā.

Izplatītākais atbalsta veids vecākiem, kuru bērni apmeklē BAIA iestādi, ir **informācijas stundas un vecāku un darbinieku sapulces**, kam vajadzētu veidot pamatu regulāram ģimeņu un BAIA speciālistu

dialogam. Vecāki saņem informāciju par bērna progresu un attīstību, un vecākiem var tikt sniegti padomi, kā atbalstīt bērna izglītību. Dažās valstīs ir noteikts šādu sapulču biežums vai formāts.

Beļģijā (vācu kopienā) saskaņā ar 1998. gada 31. augusta dekrēta 97. pantu jebkura izglītības darbinieka funkcijas ietver sazināšanos ar vecākiem, t. sk. piedalīšanos vecāku konsultācijās.

Bulgārijā Pirmsskolas un skolas izglītības likumā ir noteikts, ka vecākiem ir tiesības vismaz reizi gadā saņemt informāciju, atbalstu un konsultācijas bērnudārzā vai skolā par jautājumiem, kas saistīti ar bērna izglītību, skolas sniegtajiem norādījumiem un personisko attīstību.

Čehijā saskaņā ar izglītības programmu skolotājiem ir pienākums regulāri informēt vecākus par viņu bērnu sasniegumiem un progresu. Bērnudārzos (*mateřské školy*) arī jāatbalsta izglītība ģimenē un jāsniedz norādījumi. Tomēr nav noteikts, kādā veidā tas jā dara. Saskaņā ar Čehijas Skolu inspekcijas gada pārskatu vairums skolu organizē vecāku sapulces. Tiek noturētas arī individuālas konsultācijas ar vecākiem.

Francijā 2013. gada 15. oktobra apkārtrakstā par sadarbību starp pirmsskolas izglītības iestādēm un vecākiem ir ieteikts, kā vecāku tiesības uz informāciju garantēt praksē. Tajā uzsvērts, ka jālieto visiem vecākiem piemērota valoda, ieskaitot tos vecākus, kuriem ir īpašas vajadzības, vai tos, kuri neprot lasīt. Apkārtrakstā arī ierosināts izveidot īpašas telpas skolās konsultācijām ar vecākiem.

Austrijā lielākajā daļā federālo zemju ir likumā noteikts pienākums divreiz gadā sarīkot vecāku vakaru (*Elternabend*), tomēr daudzas BAIA iestādes rīko sapulces un sniedz norādījumus biežāk, nekā to prasa likums.

Ziemeļmaķedonijā BAIA iestādēs tiek organizēti trīs veidu informatīvie pasākumi vecākiem: 1) vecāku sapulces, 2) semināri, 3) atvērto durvju dienas.

Valstīs, kur īpašu ieteikumu par vecākiem sniedzamā atbalsta veidiem nav, ierasta prakse ir arī neformāla darbinieku un vecāku tikšanās.

Vecāku programmas aptver dažādas ar bērnu izglītību un attīstību saistītas tēmas, un šo programmu mērķi ir līdzīgi kā norādījumiem par mācībām mājās. Tomēr vecāku programmas paredz vecāku iesaistīšanos formālosursos, turpretim norādījumi par mācībām mājās parasti tiek sniegti rakstiski, parasti tiešsaistē. Augstākās pārvaldes iestādes atbalsta un organizē vecākiem paredzētās programmas pusē izglītības sistēmu.

Vācijā dažas programmas notiek mājās (piemēram, „Norādījumi pirmsskolas vecuma bērnu vecākiem”, „Vecāki kā skolotāji”). Dažas citas programmas tiek īstenotas BAIA iestādēs (piemēram, *Sprache macht stark!* aicina vecākus apmeklēt valodas izglītības nodarbības BAIA centros).

Igaunijā saskaņā ar Bērnu un ģimeņu stratēģijas ietvarsistēmu un ar to saistīto attīstības plānu kopš 2012. gada darbojas programmas vecākiem, kas aptver tādas tēmas kā bērnu veselība un attīstība, mobings BAIA iestādēs un bērnu un vecāku tiesības. Daži apmācības kursi tiek organizēti BAIA iestādēs. Kopš 2017. gada Nacionālais veselības attīstības institūts piedāvā programmu vecākiem „Neticamie gadi”, kuras mērķis ir attīstīt vecāku prasmes un veicināt vecāku iesaistīšanos bērnu izglītībā. Tās mērķis ir arī uzlabot bērnu akadēmiskās, sociālās un emocionālās prasmes, kā arī mazināt uzvedības problēmas.

Spānijā ģimeņu skolu un vecāku skolu (*Escuela de Familias, Escuela de Padres*) mērķis ir nodrošināt ģimenēm informāciju, resursus, psihosociālo un pedagoģisko atbalstu. Šīs skolas ir arī tikšanās vieta, kur vecāki ar citām ģimenēm vai speciālistiem var apspriest savas stratēģijas, lai nodrošinātu savu bērnu labklājību. Parasti mācības ir neformālas: konferences, sanāksmes, semināri. Ģimeņu skolu organizators ir valsts pārvaldes iestādes (autonomie apgabali, pilsētu domes vai skolas) vai privātas organizācijas (vecāku asociācijas vai uzņēmumi).

Ceturtajā daļā Eiropas valstu **norādījumus mācībām mājās** sniedz augstākās pārvaldes iestādes vai arī tie ir iekļauti izglītības vadlīnijās. Lai veicinātu bērnu valodas attīstību, kognitīvo attīstību un akadēmiskos sasniegumus, mācības mājās dažkārt sauc par „mājmācības programmu” (*OECD, 2012*). Norādījumu mērķis ir mudināt vecākus piedāvāt bērniem visdažādāko mācību pieredzi mājās gan netieši, gan tieši, piemēram, iesaistot bērnus ikdienas darbībās (pārtikas preču saraksta sastādīšana, iepirkšanās, ēdiena gatavošana,

ģerbsnās, zvanīšana pa telefonu) un pēc tam šīs darbības pārrunājot. Daudzas augstākās pārvaldes iestādes ir izveidojušas tīmekļa vietni vai sniedz vecākiem drukātu informāciju par viņu bērnu izglītību.

Īrijas BAIA izglītības satura ietvarsistēmā sniegta informācija ne tikai BAIA speciālistiem, bet arī vecākiem. Informācija ir paredzēta, lai palīdzētu vecākiem „plānot un nodrošināt izaicinājumiem pilnu un patīkamu mācību pieredzi, kas bērniem ļautu augt un attīstīties kā kompetentiem un pārliecinātiem izglītības ieguvējiem”.

Francijā kopš 1999. gada par ģimenēm atbildīgā ministrija finansiāli atbalsta vairākas darbības un rīkus, kas izstrādāti reģionālā vai vietējā līmenī un kuru mērķis ir palīdzēt speciālistiem ieklausīties vecākos, viņus atbalstīt un dalīties ar viņiem pieredzē⁽⁹¹⁾, tā uzlabojot vecāku pašāvēību uz pedagogiem. Valsts atbalsta plāns vecākiem *Draw me a parent*, kas pieņemts 2018. gada jūnijā, aicina BAIA iestādes izstrādāt savu politiku attiecībā uz atbalstu vecākiem un īstenot ar to saistītus projektus. Starp plāna mērķiem ir arī vecāku un izglītības darbinieku brīdināšana, piemēram, par riskiem, kādiem pakļauti bērni, kas pārmērīgi izmanto skārienjutīgus ekrānus.

Lietuvas Izglītības un zinātnes ministrija savā tīmekļa vietnē piedāvā lapu vecākiem. Ir pieejami arī vadlīniju materiāli vecākiem, piemēram, „Jūsu bērns – pirmsskolnieks”, „Otrā valoda agrīnā vecumā” un „Jūsu bērns sākumskolā”. Šīs publikācijas ir paredzētas, lai palīdzētu vecākiem labāk izprast savu bērnu, pilnveidot zināšanas un sekot līdzi bērna attīstībai. Tāpat ir arī BAIA skolotājiem un bērnu vecākiem paredzēts [portāls ar resursiem](#).

Austrijā federālā kanceleja uztur [vecāku izglītošanai veltītu tīmekļa vietni](#).

Mājas vizītes, kurās iesaistīti BAIA darbinieki (skolotāji vai speciālisti), ir ieteiktas tikai dažās Eiropas izglītības sistēmās. Šīs vizītes galvenokārt ir paredzētas, lai atbalstītu ģimenes no nelabvēlīgas vides, taču bieži tās ir pieejamas arī to bērnu vecākiem, kuriem ir mācīšanās grūtības. Šādām vizītēm ir divi mērķi: 1) sniegt padomus vecākiem, 2) uzzināt vairāk par apstākļiem bērna ģimenē, lai labāk izprastu viņa vajadzības.

Rumānijā mājas vizītes var veikt īpašos apstākļos: ja vecāki regulāri nekontaktējas ar BAIA iestādes darbiniekiem; ja tiek apsvērti īpaši atbalsta pasākumi; ja bērnam ir grūtības pielāgoties jaunai BAIA iestādei un/vai kontaktēties ar darbiniekiem vai citiem bērniem. Lai arī mājas vizītes nav ieteiktas augstākā līmeņa politikas dokumentos, tā ir ierasta prakse.

Slovēnijā un **Slovākijā** mājas vizītes galvenokārt ir paredzētas romu ģimenēm, lai izveidotu saikni ar romu kopienas un sekmētu BAIA pakalpojumu izmantošanu.

Ja augstākā līmeņa rekomendāciju nav, pašvaldības un/vai BAIA dienesti var paši izvēlēties, kā īstenot sadarbību un sniegt palīdzību ģimenēm.

Itālijā, ievērojot skolu organizatoriskās autonomijas principu, centrālajās vadlīnijās nedrīkst būt noteikts, kādi pasākumi jāīsteno. Papildus obligātajām klases vecāku padomes sapulcēm, kurās tiek pārrunāta bērnu vispārējā attīstība un BAIA skolotāju darbs, daudzās skolās tiek organizētas arī individuālas un/vai grupas tikšanās reizes ar vecākiem.

Nīderlandē dekrētā par kvalitatīviem pirmsskolas izglītības pamatnosacījumiem minēts, ka BAIA pakalpojumu sniedzējiem būtu jāplāno vecāku iesaistīšanas pasākumi. Izglītības programmu inspekcija uzrauga, kā BAIA iestādes to īsteno.

Polijā pirmsskolas izglītības iestādes tradicionāli organizē regulāras vecāku sapulces, tomēr likumos tās nav reglamentētas.

Jāpiemin, ka BAIA iestādes nav vienīgie atbalsta sniedzēji.

Beļģijā (franču kopienā) psihomedicīniski sociālie centri organizē vecākiem paredzētas konsultācijas un programmas.

Austrijā dažādas organizācijas (galvenokārt nevalstiskās organizācijas) vada centralizēti finansēti izglītības projektus vecākiem.

Somijā vecāku līdzdalība un sadarbība ar viņiem ir uzsvērtā BAIA un pirmsskolas izglītības noteikumos un vadlīnijās. Pašvaldības bērnu veselības klīnikas veic visas ģimenes labklājības pārraudzību un atbalsta vecākus.

Apvienotajā Karalistē (Skotijā) saskaņā ar [Valsts stratēģiju vecākiem](#), sākot no 2012. gada, visi vecāki neatkarīgi no tā, vai viņu bērni izmanto BAIA pakalpojumus, saņem atbalstu vecāku klubos unursos un viņiem ir pieejamas grāmatas, rotaļlietas un tīmeklī balstīti resursi, lai veicinātu bērna attīstību, izmantojot rotaļas.

⁽⁹¹⁾ Réseaux d'Ecoute, d'Appui et d'Accompagnement des Parents.

http://cache.media.eduscol.education.fr/file/Parents_eleves/04/6/SoutienParentalite-FicheREAAP_159046.pdf

VĒRTĒŠANA UN PĀRRAUDZĪBA

Vērtēšanas un pārraudzības sistēmas ir izveidotas, lai panāktu, uzturētu vai attīstītu kvalitatīvu BAIA, nosakot stiprās un vājās puses, kuras pēc tam var attiecīgi attīstīt vai novērst. Padomes ieteikumā par kvalitatīvām agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām ⁽⁹²⁾ vērtēšana un pārraudzība ir noteikta kā viens no pieciem aspektiem, kas ir būtiski kvalitatīvas BAIA nodrošināšanai. Vērtēšana un pārraudzība var būt orientēta uz gan uz atsevišķām iestādēm, gan vietējo līmeni, gan visu BAIA sistēmu. To var veikt pašas iestādes vai ārēji vērtētāji, kas nav tieši iesaistīti vērtējamās iestādes darbībā. Vispārējā izglītības kvalitātes uzlabošanas sistēmā pārraudzība un vērtēšana aptver dažādus procesus un procedūras, piemēram, pārbaudes, vai tiek ievēroti noteikumi un vai bērnu labklājības un attīstības atbalstam un nodrošināšanai ieviestie procesi ir kvalitatīvi. Šajā nodaļā attiecībā uz atsevišķām BAIA iestādēm ir izmantots termins „vērtēšana”, savukārt uz BAIA sistēmu kopumā – termins „pārraudzība”.

Vērtēšanas un pārraudzības sistēmas ir ļoti dažādas: Eiropas valstīs ievērojami atšķiras šajos procesos iesaistītie dalībnieki, viņu uzdevums un rīcības brīvība tā izpildē. Šīs nodaļas mērķis ir informēt par to, kādi procesi un procedūras tiek izmantoti BAIA pārraudzības un vērtēšanas sistēmās Eiropā, vienlaikus ņemot vērā citus ar tiem saistītos pārvaldības aspektus.

Šajā nodaļā ir aprakstītas BAIA iestāžu ārējā vērtēšanā izmantotās pieejas, aplūkoti vērtētie aspekti un atbildīgās institūcijas. Pēc tam ir piedāvāta to metožu tipoloģija, kuras valsts iestādes ir paredzējušas BAIA iestāžu iekšējai vērtēšanai, ja tāda tiek īstenota. Ir apskatīta arī vecāku un bērnu iesaistīšanās vērtēšanas un pārraudzības procesos. Visbeidzot, nodaļā ir aplūkots tas, kā BAIA iestādes vērtēšanas vai citas analīzes rezultāti tiek izmantoti, palīdzot gūt priekšstatu par BAIA sistēmu kopumā un veicinot tālākus uzlabojumus.

VECĀKIEM BĒRNIEM PAREDZĒTO BAIA IESTĀŽU ĀRĒJĀ VĒRTĒŠANĀ BIEŽI TIEK VĒRTĒTS ATBALSTS MĀCĪBU PROCESAM

Viens no veidiem, kā augstākās pārvaldes iestādes cenšas nodrošināt un uzlabot BAIA kvalitāti, ir iestāžu vērtēšana. BAIA iestāžu ārējā vērtēšana ir kvalitātes kontroles process, kura mērķis ir:

- izvērtēt un pārraudzīt iestādes sniegumu,
- ziņot par pakalpojuma kvalitāti,
- sniegt ieteikumus prakses uzlabošanai.

Divi galvenie kvalitātes aspekti, kas bieži tiek uzsvērti saistībā ar BAIA, ir strukturālā kvalitāte un procesa kvalitāte (*European Commission, 2014; Slot et al., 2015*).

Strukturālā kvalitāte, t. i., ikdienas praktiskā darba pamatnosacījumu izpilde BAIA iestādē, tiek vērtēta, pārbaudot iestādes atbilstību BAIA sistēmas noteikumiem vai vadlīnijām par:

- veselību un drošību,
- personāla kvalifikāciju,
- grupu lielumu vai bērnu un darbinieku attiecību.

Dažos gadījumos tiek pārbaudīts arī pedagoģiskais plāns, lai pārliecinātos, ka tas atbilst augstākā līmeņa izglītības vadlīnijās noteiktajiem standartiem.

⁽⁹²⁾ OV C 189, 5.6.2019.

Procesa kvalitāte norāda uz to, cik labi iestāde nodrošina mācību procesu. Galvenās vērtēšanas jomas:

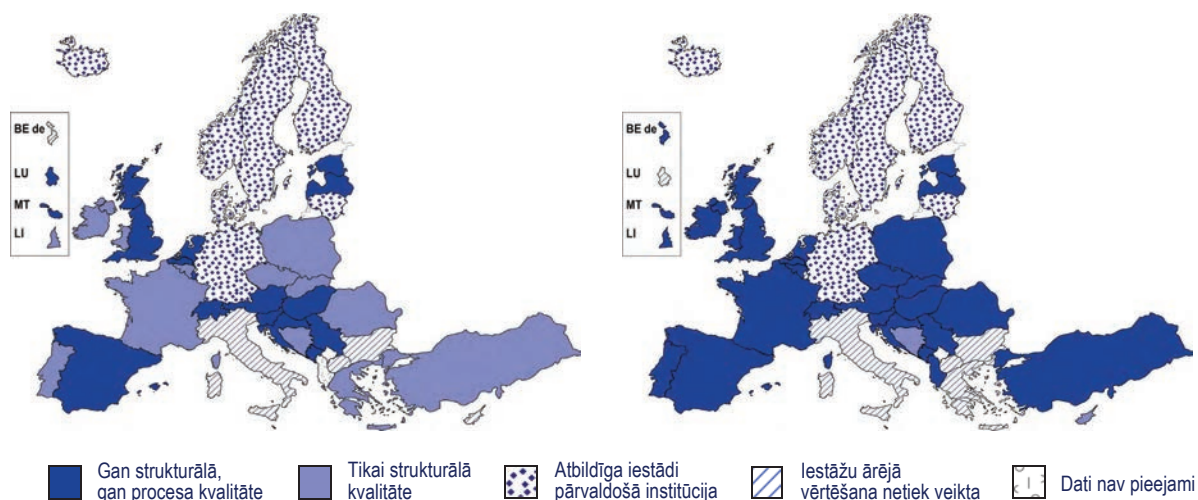
- izglītības programmas īstenošana (aktivitāšu kvalitāte un daudzveidība),
- personāla un bērnu savstarpējā saskarsme un attiecību kvalitāte (kā speciālisti veicina bērnu attīstību),
- bērnu savstarpējā saskarsme.

Analizējot augstākā līmeņa vadlīnijas, E1. attēlā ir parādīts, vai BAIA iestāžu ārējā vērtēšana galvenokārt ir vērsta uz iestādes, vai procesa kvalitāti. Lai nodrošinātu kvalitatīvu pakalpojumu un izveidotu efektīvas BAIA sistēmas, ir nepieciešama gan iestādes, gan procesa kvalitāte (*European Commission, 2014*).

|| E1. attēls. BAIA iestāžu ārējā vērtēšanā vērtētie kvalitātes aspekti, 2018./19. māc. g.

a) Iestādes bērniem līdz 3 gadu vecumam

b) Iestādes bērniem no 3 gadu vecuma

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Attēlā atspoguļots augstākā līmeņa izglītības vadlīniju, kā arī citu augstākā līmeņa noteikumu un rekomendāciju saturs. **BAIA iestādes ārēja vērtēšana** ir kvalitātes kontroles process, kuru īsteno personas vai komandas, kas atskaitās vietējā, reģionālā vai augstākā līmeņa izglītības pārvaldes iestādei un nav tieši iesaistītas vērtējamās iestādes darbībā, un kura mērķis ir vērtēt vai pārraudzīt iestādes sniegumu, ziņot par sniegtā pakalpojuma kvalitāti un sniegt ieteikumus prakses uzlabošanai. **Strukturālā kvalitāte**, t. i., ikdienas praktiskā darba pamatnosacījumu izpilde BAIA iestādē, tiek vērtēta, pārbaudot iestādes atbilstību BAIA sistēmas noteikumiem vai vadlīnijām. **Procesa kvalitāte** norāda uz to, cik labi iestāde nodrošina mācību procesu.

Atbildīga iestādi pārvaldošā institūcija – attiecas uz tām valstīm, kur augstākā līmeņa noteikumi ne tik daudz attiecas uz BAIA iestādēm, kā uz pakalpojumu nodrošinātāju (t. i., vietējās pārvaldes iestāžu (pašvaldību), NVO vai citu privātu struktūru) pienākumu vērtēt sniegtā pakalpojuma kvalitāti. Šiem pakalpojumu sniedzējiem ir liela rīcības brīvība izveidot procesus un procedūras pašu pārziņā esošo BAIA iestāžu vērtēšanai, un informācija par šādiem pakalpojumu sniedzējiem ir ierobežota.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Bulgārija. Pēc likuma par bērnudārzu un skolu pārbaudi pieņemšanas 2016. gadā tiek ieviesta pārbaudes sistēma. Inspektori pievērsīsies gan izglītības procesiem, gan noteikumu ievērošanai saskaņā ar kopīgu kritēriju kopumu, kuru paredzēts publicēt. Pirmie 80 bērnudārzi un skolas tika pārbaudīti no 2019. gada februāra līdz jūnijam.

Francija. Centralizētie noteikumi pieļauj pirmsskolas izglītības iestāžu ārēju vērtēšanu. Šo vērtēšanu kontrolē vietējās izglītības pārvaldes iestādes, un tās netiek veiktas sistemātiski. Vērtēšanas sistēma tradicionāli ir vērsta uz atsevišķas skolas personālu.

Itālija. Ārēja vērtēšana netiek veikta, bet reģionālie skolu biroji pārbauda, vai noteiktas BAIA iestādes vecākiem bērniem (*scuole dell'infanzia paritarie*) ievēro noteikumus, ik pēc trim gadiem atjaunojot akreditāciju.

Austrija. BAIA iestāžu ārējā vērtēšana, ko veic provinču inspektori atsevišķu federālo zemju likumu ietvaros, ir atšķirīga. Jaunā vienošanās starp federālo valdību un federālajām zemēm (2018–2022) ⁽⁹³⁾ paredz, ka federālo zemju pienākums ir pārliecināties, vai BAIA iestādes bērniem no 3 gadu vecuma pilda savas saistības attiecībā uz valodas atbalstu.

⁽⁹³⁾ <https://www.ris.bka.gv.at/eli/bgbl/I/2018/103/20181222>

Pirmais secinājums ir tāds, ka vairākās valstīs ar neredz vai pilnībā integrētu BAIA sistēmu (Vācijā, Lietuvā un Ziemeļvalstīs, sk. 7. attēlu) augstākā līmeņa izglītības vadlīnijas un citi normatīvie akti un rekomendācijas attiecas ne tik daudz uz BAIA iestādēm, cik uz pakalpojumu nodrošinātāju pienākumu vērtēt sniegtā pakalpojuma kvalitāti. Šajās valstīs vietējām pašvaldībām, NVO vai citām privātām institūcijām ir liela rīcības brīvība noteikt procesus un procedūras, vērtējot savas BAIA iestādes. Līdz ar to apkopotā informācija par BAIA iestāžu ārējo vērtēšanu šajās valstīs ir ierobežota.

Vācijā par kvalitātes pārraudzību un vērtēšanu ir atbildīgas vietējās pašvaldības vai citas institūcijas, kas pārvalda BAIA iestādes. Lai saņemtu licenci, atsevišķiem BAIA pakalpojumu sniedzējiem savā pakalpojumu plānā ir jāpaskaidro, kā viņi veiks BAIA iestādes vērtēšanu un pilnveidos pakalpojuma kvalitāti (SGB VIII §45 Abs. 3).

Dānijā saskaņā ar Likumu par aprūpi dienas centros pašvaldības ir atbildīgas par BAIA iestāžu vērtēšanu: tām ir jānodrošina, lai izglītības programmu un pedagoģisko aktivitāšu īstenošana notiktu saskaņā ar likumu.

Lietuvā saskaņā ar Izglītības likuma 37. pantu par izglītības kvalitāti ir atbildīgi izglītības pakalpojuma sniedzējs un tā institūcija, kam ir īpašnieka tiesības un pienākumi. Katra pašvaldība izstrādā savus noteikumus un procedūras.

Somijā pašvaldībām ir likumā noteikts pienākums savas iestādes vērtēt, bet vērtēšanas struktūras un procedūras ir pašvaldību pārziņā. Vērtēšanas mērķis ir veicināt izglītības attīstību un uzlabot mācīšanās apstākļus. Pašvaldības sagatavotajos izglītības programmas dokumentos ir jāpaskaidro arī tas, kā iestādēm īstenot dažādos BAIA pakalpojumus saskaņā ar Valsts izglītības pamatprogrammu bērnu agrīnajai izglītībai un kā šīs iestādes tiks uzraudzītas, vērtētas un kā tiks panākti uzlabojumi.

Zviedrijā saskaņā ar pirmsskolas izglītības programmu viens no pašvaldības uzdevumiem ir nemitīgi vērtēt un pārraudzīt pirmsskolas izglītības iestādes. Par pirmsskolas izglītības kvalitāti un rezultātiem ir atbildīgs tās galvenais organizators – pašvaldība vai neatkarīgas pirmsskolas izglītības iestādes organizētājs.

Islandē saskaņā ar Noteikumiem Nr. 893/2009 par BAIA iestāžu vērtēšanu un pārraudzību savā rajonā ir atbildīgas pašvaldību izglītības komitejas.

Norvēģijā saskaņā ar Likumu par bērnudārzēm pašvaldības ir atbildīgas par BAIA iestāžu attīstību un pārraudzību, un pašvaldībām ir jānodrošina šo iestāžu pārvaldība saskaņā ar ietvarplānu un Likumu par bērnudārzēm.

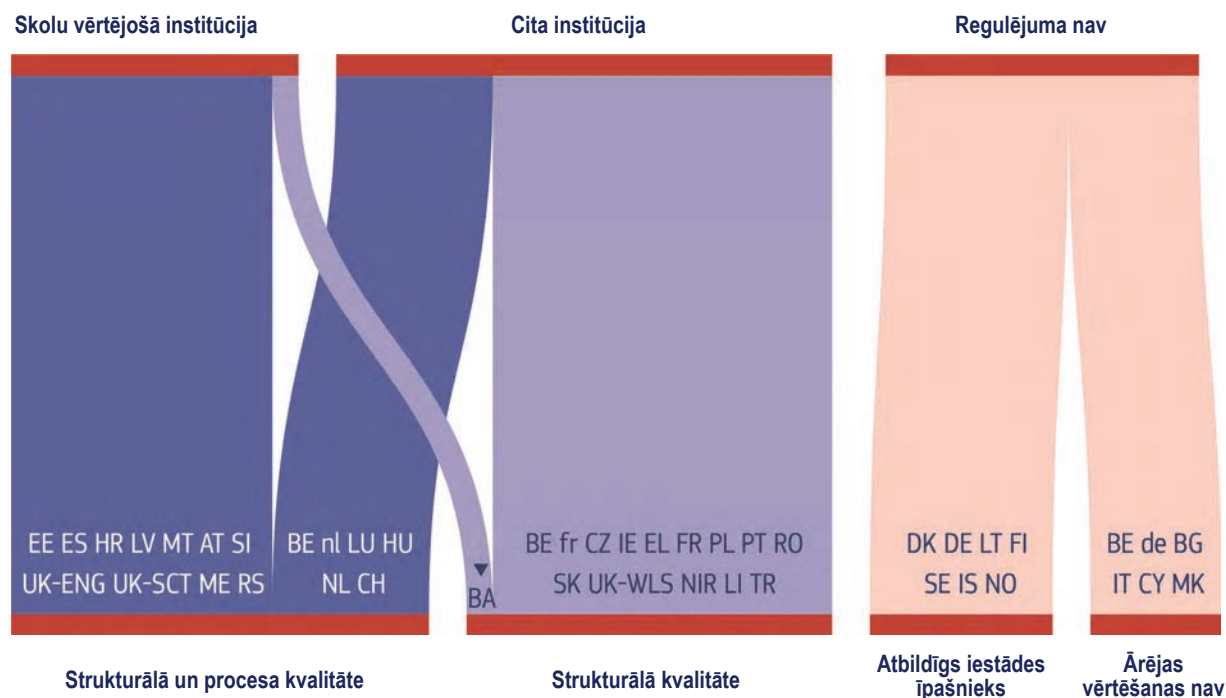
Šajās valstīs galvenā atbildība par BAIA kvalitātes nodrošināšanu ir noteikta vietējā līmenī, tomēr dažās situācijās iestāžu vērtēšanā var būt iesaistītas augstākās pārvaldes iestādes. Augstākā līmeņa aģentūras, kas atbildīgas par BAIA kvalitātes uzraudzību, var apmeklēt noteiktas BAIA iestādes, lai vērtētu konkrētus nodrošinājuma aspektus un izdarītu secinājumu par šī pakalpojuma kvalitāti visā BAIA sistēmā. Atsevišķu BAIA iestāžu darbības rezultāti šajā procesā nav būtiskākie. Pastāv arī mehānismi, kas nodrošina to, ka vietējās pārvaldes iestādes pilda savus kvalitātes nodrošināšanas pienākumus. Piemēram, Vācijā vietējiem jauniešu labklājības birojiem ir juridisks pienākums pārbaudīt, vai BAIA pakalpojuma sniedzēji ir ieviesuši vērtēšanas instrumentus un pasākumus. Dažās no šīm valstīm ir pieņemta arī riska vērtēšanas kārtība, lai nodrošinātu to, ka gadījumos, kad noteiktā BAIA iestādē tiek konstatētas nopietnas problēmas, iejaucas valsts vai reģionālā aģentūra, lai pārliecinātos, ka problēmas tiek risinātas. Piemēram, Vācijā sūdzību gadījumā iejaucas vietējie jauniešu labklājības dienesti, savukārt Zviedrijā, ja kāds, piemēram, vecāki, iesniedz sūdzību Zviedrijas skolu inspekcijai, inspekcija izmeklē šo jautājumu un pieņem lēmumu par to, kas būtu jādara, lai situāciju uzlabotu.

Ja augstākā līmeņa noteikumos ir paredzēta BAIA iestāžu ārējās vērtēšanas ietvarsistēma, redzams, ka vērtēšanas tvērums atšķiras atbilstoši vecumgrupai (sk. E1. attēlu). Vecākiem bērniem paredzēto BAIA iestāžu ārējā vērtēšana parasti pievēršas gan strukturālajai, gan procesa kvalitātei. Turpretī jaunākiem bērniem paredzēto BAIA iestāžu ārējā vērtēšana galvenokārt ir vērsta uz strukturālo kvalitāti 14 izglītības sistēmās, savukārt 16 citās izglītības sistēmās ārējā vērtēšana attiecas arī uz procesa kvalitāti.

BAIA iestāžu ārējās vērtēšanas tvēruma atšķirības bieži ir saistītas ar institūcijas veidu, kura ir atbildīga par iestāžu ārējo vērtēšanu (sk. E2. attēlu). Ja BAIA iestāžu ārējo vērtēšanu veic izglītības

inspekcija vai cits ministrijas departaments, kas ir atbildīgs par izglītības vērtēšanu nākamajās izglītības pakāpēs (piemēram, sākumskolas izglītībā), parasti uzmanība tiek pievērsta tam, cik labi šīs iestādes nodrošina mācību procesu (procesa kvalitāti). Savukārt, ja iestāžu ārējo vērtēšanu veic tādas valsts iestādes, kuras nodarbojas ar ģimenes, sociālajām vai jaunatnes lietām un kuras nav atbildīgas par skolu vērtēšanu nākamajās izglītības pakāpēs, tā biežāk ir vērsta uz normu un standartu ievērošanu (strukturālā kvalitāte).

E2. attēls. Līdz 3 g. v. bērniem paredzēto BAIA iestāžu ārējā vērtēšana: vērtēšanas institūciju veidi un galvenie uzsvāri, 2018./19. māc. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Skatīt paskaidrojumu E1. attēlam. **Atbildīgs iestādes īpašnieks** – attiecas uz tām valstīm, kur augstākā līmeņa noteikumi ne tik daudz attiecas uz BAIA iestādēm, kā uz pakalpojumu nodrošinātāju (t. i., vietējās pārvaldes iestāžu (pašvaldību), NVO vai citu privātu struktūru) pienākumu vērtēt sniegtā pakalpojuma kvalitāti.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Nīderlande. Pašvaldības veselības aprūpes dienesti ir atbildīgi galvenokārt par jaunākiem bērniem paredzēto BAIA iestāžu ārējo vērtēšanu, tomēr, ziņojot par nepilnībām attiecībā uz mērķprogrammām iestādēs, kas paredzētas bērniem no nelabvēlīgas vides, Izglītības inspekcijai jāveic papildu pārbaude.

Austrija. Skatīt piezīmes par atsevišķām valstīm pie E1. attēla.

Albānija. Informācija nav pieejama.

Tādējādi 13 izglītības sistēmās, kur jaunākiem bērniem paredzēto iestāžu ārējā vērtēšana galvenokārt ir vērsta uz strukturālo kvalitāti (sk. E2. attēlu), to veic citas iestādes, nevis tās, kas ir atbildīgas par izglītības vērtēšanu. Šīs institūcijas var būt ministrija vai cita augstākā līmeņa iestāde, kas ir atbildīga par ģimenes, bērnu vai sociālajām lietām (Beļģijā (franču kopienā), Čehijā, Īrijā, Portugālē, Rumānijā, Slovākijā, Lihtenšteinā un Turcijā), aprūpes sektora inspekcija (Apvienotajā Karalistē (Velsā)), reģionālā veselības un sociālās aprūpes organizācija (Apvienotajā Karalistē (Ziemeļīrijā)), reģionālie sociālie konsultanti (Grieķijā), vietējās pārvaldes iestādes (Polijā) vai vietējais bērnu aizsardzības dienests (Francijā).

Čehijā, Francijā, Polijā, Rumānijā un Slovākijā augstākās pārvaldes iestādes nenosaka jaunākiem bērniem paredzēto BAIA iestāžu ārējās vērtēšanas biežumu. Vai nu to izlemj par vērtēšanu atbildīgā institūcija, vai arī tas notiek tikai īpašos gadījumos, piemēram, ja ir saņemtas sūdzības. Piemēram, Slovākijā ārējā vērtēšana BAIA iestādēs bērniem līdz 3 gadu vecumam tiek veikta saskaņā ar gada vērtēšanas plānu, ko ir sagatavojusi Darba, ģimenes un sociālo lietu ministrija, kā arī īpašos gadījumos, piemēram, ja ir saņemtas sūdzības. Turpretī Beļģijā (franču kopienā), Īrijā, Grieķijā, Portugālē, Apvienotajā Karalistē (Ziemeļīrijā), Lihtenšteinā un Turcijā jaunākiem bērniem paredzētās iestādes tiek vērtētas regulāri (no vienas reizes sešos mēnešos līdz vienai reizei trīs gados).

Beļģija (franču kopienā) dienas aprūpes centru koordinatori no Dzimšanas un bērnības lietu biroja vērtē katras BAIA iestādes izglītības un aprūpes plānu reizi trīs gados, vadoties no pedagoģiskajiem principiem, kas noteikti kvalitātes sistēmā *Code de qualité de l'Accueil*.

Īrija Bērnu un ģimenes aģentūra (*Tusla*) reizi trīs gados pārbauda BAIA pakalpojumu nodrošinātāju atbilstību Kvalitātes normatīvajam regulējumam⁽⁹⁴⁾. Tiek vērtēta arī to noteikumu izpilde, kuri sekmē bērna aprūpi, drošību, mācīšanos un attīstību.

Interesanti, ka piecās izglītības sistēmās, kaut arī jaunākiem bērniem paredzēto BAIA iestāžu ārējo vērtēšanu veic inspekcija vai tā institūcija, kas ir atbildīga par sociālajām vai jaunatnes lietām (nevis izglītību), tā tomēr pievērš uzmanību tam, cik labi izglītības iestāde nodrošina mācību procesu.

Beļģija (flāmu kopienā) inspekcijas laikā inspektori vērtē BAIA iestāžu pedagoģisko kvalitāti sešos būtiskos aspektos, kas norādīti vispārējās vadlīnijās⁽⁹⁵⁾. Pārbaude notiek reizi trijos gados. Īpašos gadījumos, piemēram, ja ir sūdzības, pārbaudes var tikt veiktas biežāk.

Luksemburgā jaunatnes reģionālie aģenti vidēji divas reizes gadā apmeklē jaunākiem bērniem paredzētās BAIA iestādes (*service d'éducation et d'accueil*), lai konstatētu, vai pedagoģiskā prakse un plāni atbilst tiem jaunāko bērnu izglītības pedagoģiskajiem pamatmērķiem, kuri noteikti 2016. gada neformālās izglītības ietvarprogrammā bērniem un jauniešiem.

Ungārija pašvaldību biroji ik pēc diviem gadiem veic juridiskās atbilstības pārbaudes. Ungārijas Mazbērnu silīšu asociācijai ir jāiesniedz informācija par izglītību, kas tiek sniegta BAIA iestādēs jaunākiem bērniem. Aptvertās tēmas ir publicētas viņu tīmekļa vietnē⁽⁹⁶⁾.

Nīderlandē pašvaldību veselības dienesti katru gadu pārbauda BAIA iestādes jaunākiem bērniem, izmantojot vērtēšanas instrumentu pedagoģiskās prakses novērošanai⁽⁹⁷⁾, kas izstrādāts kopā ar Nīderlandes Jaunatnes institūtu.

Šveicē, Zoloturnas kantonā, ārējiem vērtētājiem ir jāizmanto rokasgrāmata par kantonu vadlīnijām dienas aprūpes centru darbības atļaušanai un pārraudzībai⁽⁹⁸⁾, kurā prasīts vērtēt BAIA iestādes atbilstoši diviem galvenajiem pedagoģisko principu regulējumiem – Šveices bērnu agrīnās izglītības un aprūpes orientējošajai sistēmai⁽⁹⁹⁾ un Kita kvalitātes standartiem⁽¹⁰⁰⁾.

Kā iepriekš minēts, kad inspekcija vai cita par pamatskolas izglītības iestāžu vērtēšanu atbildīgā institūcija veic jaunākiem bērniem paredzēto BAIA iestāžu vērtēšanu, tā parasti pievēršas gan strukturālajai, gan procesa kvalitātei. Vienīgais izņēmums ir Bosnija un Hercegovina, kur atbilstība prasībām vai standartiem BAIA iestādēs tiek pārbaudīta divreiz gadā. Spānijā, Latvijā, Maltā, Slovēnijā, Apvienotajā Karalistē (Anglijā un Skotijā), Melnkalnē un Serbijā jaunākiem bērniem paredzēto BAIA iestāžu ārējā vērtēšana notiek saskaņā ar ciklisku modeli, proti, visas iestādes tiek vērtētas ik pēc noteikta intervāla, ko nosaka augstākās pārvaldes iestāde. Igaunijā ārējā vērtēšana katru gadu tiek veikta apmēram 10 % pirmsskolas izglītības iestāžu saskaņā ar attiecīgajā gadā izvirzītajām tematiskajām prioritātēm (piemēram, īpašas

⁽⁹⁴⁾ <https://www.tusla.ie/services/preschool-services/early-years-quality-and-regulatory-framework>

⁽⁹⁵⁾ <https://www.kindengezin.be/img/monitoringsinstrument-korte-voorstelling.pdf>

⁽⁹⁶⁾ http://www.magyarbolcsodek.hu/tagoknak/modszertani_feladatok

⁽⁹⁷⁾ <https://www.nji.nl/nl/Producten-en-diensten/Publicaties/Publicaties-Veldinstrument-observatie-pedagogische-praktijk>

⁽⁹⁸⁾ https://so.ch/fileadmin/internet/ddi/ddi-aso/13_2_Familie_Generationen/KITA/Newsletter_Kindertagesst%C3%A4tten_1_2016.pdf

⁽⁹⁹⁾ <https://www.unesco.ch/wp-content/uploads/2017/03/FRÜHKINDLICHE-BILDUNG-2.pdf>

⁽¹⁰⁰⁾ <https://www.quali-kita.ch>

izglītības vajadzības vai mācību vide); vērtēšana tiek veikta, arī reaģējot uz sūdzībām. Horvātijā inspektori tiek nosūtīti uz BAIA iestādi, ja ir radušās aizdomas, ka iestāde nedarbojas saskaņā ar likumu. Inspektoriem ir jāpārbauda, vai iestādes prakse atbilst augstākās pārvaldes iestāžu noteiktajiem pedagoģiskajiem standartiem.

Par vecākiem bērniem paredzēto BAIA iestāžu ārējo vērtēšanu bieži ir atbildīgas tās iestādes, kuras vērtē nākamo izglītības pakāpi. Šī vērtēšana parasti attiecas uz procesa kvalitāti. Dažās valstīs (piemēram, Īrijā) noteiktas vērtēšanas institūcijas vērtē noteiktus atbilstības aspektus kopā ar inspekciju, kura vērtē izglītības saturu. Šīs vērtēšanas regularitāte un standartizācijas līmenis dažādās valstīs ir atšķirīgi. Parasti vērtēšana tiek veikta ik pēc noteikta intervāla saskaņā ar vērtēšanas sistēmu, taču Beļģijā (franču kopienā) kritērijs, pēc kuriem vērtēt un atlasīt BAIA iestādes, katru gadu nosaka inspekcija, bet Polijā – par izglītību atbildīgais ministrs. Francijā vērtēšanas sistēma tradicionāli pievēršas darbinieku vērtēšanai, bet tiek veikta arī pirmsskolas izglītības iestāžu ārējā vērtēšana. Pirmsskolas izglītības iestāžu ārējai vērtēšanai nav standartizēta protokola, izņemot rādītājus, kurus ir noteikusi par izglītību atbildīgā ministrija. Patlaban tiek gatavoti tiesību akti „Par uzticības skolu”, kas ievieš vairākus svarīgus vērtēšanas pasākumus.

TREŠDAĻĀ EIROPAS IZGLĪTĪBAS SISTĒMU NAV NOTEIKUMU PAR BĒRNIEM LĪDZ 3 GADU VECUMAM PAREDZĒTO BAIA IESTĀŽU IEKŠĒJO VĒRTĒŠANU

Līdztekus ārējo institūciju veiktajai vērtēšanai vēl viens kvalitātes nodrošināšanas un uzlabošanas stūrakmens ir iekšējā vērtēšana, ko veic iestādes darbinieki. Iestāžu iekšējā vērtēšana ir kvalitātes kontroles process, kura mērķis ir vērtēt un pārraudzīt BAIA iestādes darbību, ziņot par vispārējo kvalitāti un sniegt ieteikumus prakses vai pakalpojuma uzlabošanai. Vērtēšanas rezultāti var izpausties kā pašvērtējuma ziņojums, gada darbības pārskats, attīstības plāns vai pedagoģiskā plāna grozījumi. Noteikumi vai rekomendācijas par BAIA iestāžu iekšējo vērtēšanu nav pieņemti visās Eiropas valstīs (sk. E3. attēlu). Īpaši tas sakāms par jaunākiem bērniem paredzētajām iestādēm valstīs ar dalītās struktūras sistēmu (sk. A2. attēlu), proti, to nav Beļģijā (vācu kopienā), Bulgārijā, Čehijā, Grieķijā, Francijā, Ungārijā, Maltā, Polijā, Rumānijā un Lihtenšteinā. Itālijā, Austrijā un Ziemeļmaķedonijā nav augstākā līmeņa rekomendāciju vai prasību veikt iekšējo vērtēšanu visā BAIA posmā. Austrijā iestāžu iekšējās vērtēšanas kārtība ir katras federālās zemes kompetencē.

E3. attēlā ir atspoguļota BAIA iestāžu iekšējā vērtēšana Eiropas valstīs saskaņā ar augstākā līmeņa noteikumiem. Trīs šeit noteiktās regulējuma kategorijas (brīvs, mērens vai stingrs) raksturo pienākuma pakāpi, norādīto biežumu un paredzamos iekšējās vērtēšanas rezultātus. Ir ņemta vērā arī prasība iestādēm izveidot savu iekšējās vērtēšanas stratēģiju. Šīm kategorijām nav konstatēta pārliecinoša korelācija ar iestādes kvalitātes uzlabošanu. Piemēram, stingri reglamentēta iekšējā vērtēšana var pārvērsties pārāk formalizētā procesā, kur pārvaldes struktūras locekļi vienkārši apstiprina ziņojumu, un tam ir maza ietekme uz iestādes kvalitātes uzlabošanu.

Astoņās izglītības sistēmās ir BAIA iestāžu iekšējās vērtēšanas sistēma, taču to var uzskatīt par diezgan brīvu (Vācijā, Īrijā, Horvātijā un Nīderlandē visā BAIA posmā; Portugālē un Apvienotajā Karalistē (Anglijā, Velsā un Ziemeļīrijā) – jaunākiem bērniem paredzētajās BAIA iestādēs). Šajās izglītības sistēmās iekšējā vērtēšana nav obligāta, bet ir ieteicama. BAIA iestādēm kopumā ir liela autonomija attiecībā uz šī uzdevuma veikšanu, jo nav noteikts ne intervāls, ne paredzamie rezultāti. Divās no šīm valstīm situācija nedaudz atšķiras, jo Īrijā un Horvātijā BAIA iestādēs tiek piedāvāta standartizēta pašvērtēšana.

Īrija ir izstrādāts kvalitātes nodrošināšanas process, lai tām BAIA iestādēm, kuras grib izvērtēt savu praksi atbilstoši *Siolta* kvalitātes standartiem, nodrošinātu strukturētu un atbalstošu sistēmu. Izmantotais instruments ir pašvērtēšanas veidlapa,

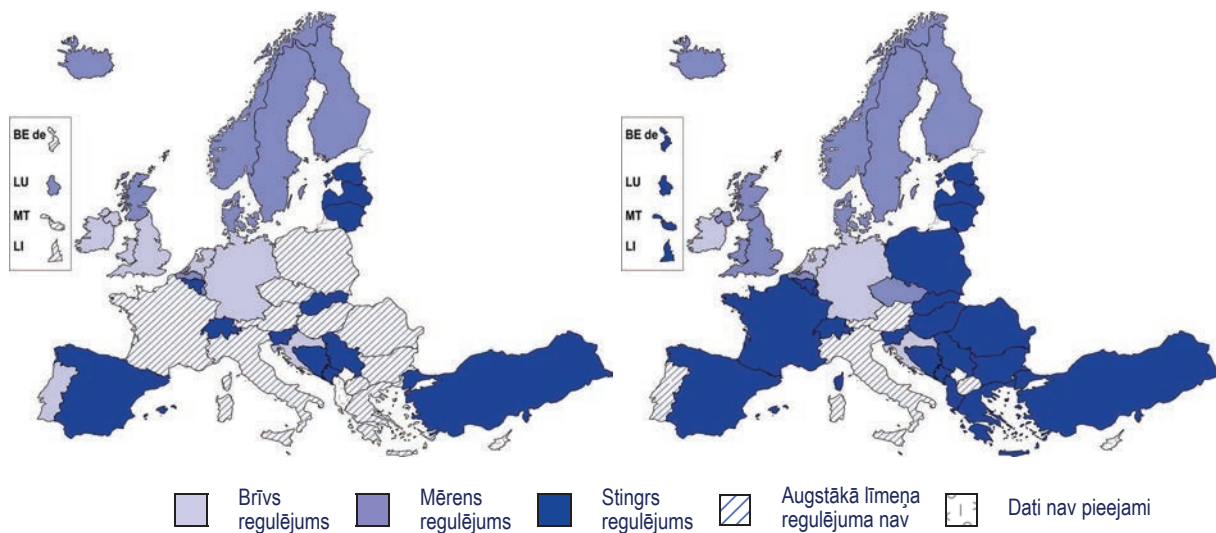
kuras pamatā ir *Síolta* sistēma; to aizpilda iestāde, un tai ir pievienota „kvalitātes mape”, kas apliecina pašvērtējumā norādītās informācijas patiesumu.

Horvātijā kopš 2012./13. mācību gada Nacionālais izglītības ārējās vērtēšanas centrs ik gadu publicē uzsaukumu BAIA iestādēm, kuras vēlas veikt pašvērtēšanu atbilstoši standartizētam procesam, kas noteikts rokasgrāmatā par BAIA un pirmsskolas izglītības iestāžu pašvērtēšanu. Šis process paredz pašvērtējuma ziņojuma sagatavošanu un attīstības plāna īstenošanu, kas sagatavots ar Nacionālo izglītības ārējās vērtēšanas centra atbalstu.

E3. attēls. Augstākā līmeņa regulējums attiecībā uz BAIA iestāžu iekšējo vērtēšanu, 2018./19. māc. g.

a) Iestādes bērniem līdz 3 gadu vecumam

b) Iestādes bērniem no 3 gadu vecuma

Brīvs regulējums	Mērens regulējums	Stingrs regulējums
<ul style="list-style-type: none"> – vērtēšana rekomendēta – biežums nav noteikts – rezultāti nav noteikti – sava stratēģija nav jāizstrādā 	<ul style="list-style-type: none"> – vērtēšana obligāta – biežums nav noteikts, bet tai jābūt regulārai vai nemiitgai – iestādēm jāizstrādā sava stratēģija – rezultāti ir noteikti dažreiz 	<ul style="list-style-type: none"> – vērtēšana obligāta – noteiktais biežums: no viena līdz trim gadiem – rezultāti ir noteikti – sava stratēģija nav jāizstrādā

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Iestāžu iekšējā vērtēšana ir kvalitātes kontroles process, kura mērķis ir vērtēt vai pārraudzīt BAIA iestādes darbību, ziņot par vispārējo kvalitāti un sniegt ieteikumus praksei vai pakalpojuma uzlabošanai. Pamatā to veic paši iestādes darbinieki. Atkarībā no valsts BAIA iestāžu iekšējās vērtēšanas regulējums var būt noteikts augstākā līmeņa izglītības vadlīnijās vai citos noteikumos un rekomendācijās.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Austrija. Iestādes iekšējās vērtēšanas kārtība ir katras federālās zemes pārziņā. Piemēram, Augšaustrijas federālā zeme ir izstrādājusi pašvērtēšanas instrumentu „Pedagoģiskās kvalitātes raksturojums” ⁽¹⁰¹⁾.

Lielākajā daļā izglītības sistēmu augstākā līmeņa iekšējās vērtēšanas regulējumu var uzskatīt par stingru. Iekšējā vērtēšana ir obligāta, un tā jāveic regulāri – no vienas reizes gadā līdz vienai reizei trīs gados. Augstākās pārvaldes iestādes ir noteikušas, kādam jābūt iekšējās vērtēšanas galvenajam rezultātam. Tas var būt pašvērtējuma ziņojums, gada darbības pārskats, attīstības plāns vai iestādes pedagoģiskā plāna grozījumi. Iekšējā vērtēšana ir stingri regulēta visā BAIA posmā Beļģijā (franču kopienā), Spānijā, trijās Baltijas valstīs, Slovēnijā, Slovākijā, Bosnijā un Hercegovinā, Šveicē, Melnkalnē, Serbijā un Turcijā. Lielā daļā šo valstu, piemēram, Spānijā, trijās Baltijas valstīs, Slovēnijā, Bosnijā un

⁽¹⁰¹⁾ <https://www.ooe-kindernet.at/1989.htm>

Hercegovinā, Melnkalnē un Serbijā, par BAIA ir atbildīga viena un tā pati pārvaldes iestāde visā vecuma diapazonā (sk. A4. attēlu).

Igaunijā katrai pirmsskolas izglītības iestādei vismaz reizi trīs gados ir jā sagatavo attīstības plāns.

Lietuvā izglītības iestādes vadītājam ir jā iesniedz pašvaldības padomei gada darbības pārskats.

Latvijā reizi divos gados izglītības iestādēm ir jā nosūta iekšējās vērtēšanas ziņojums to dibinātājam (pašvaldībai), kas, pamatojoties uz to, iestādi vērtēs.

Četrās Eiropas izglītības sistēmās, kur par BAIA pakalpojumu bērniem līdz 3 gadu vecumam un pēc 3 gadu vecuma ir atbildīgas dažādas pārvaldes iestādes, abos posmos ir stingrs vērtēšanas regulējums (Beļģijā (franču kopienā), Slovākijā, Šveicē un Turcijā). Tomēr iekšējās vērtēšanas noteikumi var atšķirties, jo tos regulē atšķirīgas pārvaldes iestādes.

Beļģijā (franču kopienā), lai BAIA iestādes jaunākiem bērniem varētu atjaunot kvalitātes sertifikātu, tām kopā ar Dzimšanas un bērnības lietu biroja dienas aprūpes iestāžu koordinatoriem ik pēc trim gadiem ir jā vērtē pilnveides plāna īstenošana, jā pārskata izglītības un aprūpes plāns un jā sagatavo jauns kvalitātes uzlabošanas plāns. Pirmsskolas izglītības iestādēs *conseil de participation* katru gadu tiek vērtēti pirmsskolas izglītības iestādes rezultāti, vadoties no skolas plāna, kas attiecīgi jā pārskata.

Vairākās valstīs, kur jaunākiem un vecākiem bērniem ir atsevišķas BAIA iestādes (sk. A2. attēlu), stingrs iekšējās vērtēšanas augstākā līmeņa regulējums attiecas tikai uz vecākiem bērniem paredzētajām iestādēm.

Grieķijā saskaņā ar Prezidenta dekrēta Nr. 79 10. pantu (*Official Government Gazette* Nr. 109, A sēj., 01.08.2017.) pirmsskolas izglītības iestāžu padomei katra gada beigās ir jā vērtē tās izglītojošais darbs un jā izstrādā priekšlikumi uzlabojumiem nākamajā mācību gadā. Saskaņā ar jaunajiem tiesību aktiem, kas pieņemti 2018. gadā (*Official Government Gazette* Nr. 102, A sēj., 12.06.2018.) un 2019. gadā (*Official Government Gazette* Nr. 16, 2. sēj., 11.01.2019., 2. panta 6. punkts), jaunajā regulējumā, kas stājas spēkā no 2019./20. māc. g., būs definētas vērtēšanas tematiskās jomas un ietvertas ziņošanas veidlapas.

Francijā skolas plāns ir jā izvērtē un jā pārskata pašiem pirmsskolas izglītības iestāžu darbiniekiem.

Luksemburgā pirmsskolas izglītības iestādes (kas īsteno *éducation précoce et préscolaire*) regulāri vērtē mācīšanas un mācīšanās kvalitāti dažādās jomās, ņemot vērā skolas attīstības plānā izvirzītos mērķus. Balstoties uz to, ik pēc trim gadiem tiek veikta plaša šī plāna vērtēšana un sagatavota jauna versija.

Maltā bērnudārzos iekšējā vērtēšana tiek veikta ik gadu, un tās rezultātā tiek izstrādāts jauns attīstības plāns.

Polijā pirmsskolas izglītības iestādes direktors sagatavo jaunu pārraudzības plānu, ko katra mācību gada sākumā iesniedz skolotāju padomei. Šajā plānā tiek ņemti vērā iepriekšējā plāna rezultāti un izglītības ministra noteiktās prioritātes.

Mērenā regulējuma kategorijā ietilpst neliela valstu grupa; tur iekšējā vērtēšana ir obligāta, bet BAIA iestādes pašas ir atbildīgas par savas stratēģijas izstrādi. Parasti augstākā līmeņa noteikumos ir uzsvērta nepieciešamība veikt regulāru vai pastāvīgu iekšējo vērtēšanu, taču nav noteikts, cik bieži tas jā dara. Vairākās valstīs BAIA iestādēm pašām jā nosaka arī iekšējās vērtēšanas rezultātu forma vai to izmantojums (Beļģijā (flāmu kopienā), Čehijā, Dānijā, Somijā, Zviedrijā un Apvienotajā Karalistē (Anglijā, Velsā un Ziemeļīrijā)). Turpretī Apvienotajā Karalistē (Skotijā), Islandē un Norvēģijā secinājumi un veicamie uzlabojumi jā norāda ziņojumā vai attīstības plānā. Luksemburgā jaunākiem bērniem paredzēto BAIA iestāžu vērtēšanas rezultāti ir jā izmanto, pārskatot iestādes pedagoģisko plānu.

Beļģijā (flāmu kopienā) saskaņā ar inspekcijas izglītības kvalitātes pamatnoteikumiem skolām (ieskaitot *kleuteronderwijs*) ir jā izstrādā kvalitātes nodrošināšanas procedūras, balstoties uz labi argumentētu vīziju, kas pārvērsta izglītības praksē, un šī prakse ir cikliski, sistemātiski un ticami jā vērtē, sākot ar tās rezultātiem un ietekmi uz skolēniem. Tā mērķis ir garantēt un uzlabot izglītības prakses kvalitāti. Jaunākiem bērniem paredzētajām iestādēm iekšējā vērtēšana jā veic reizi piecos gados.

Čehijā bērnudārzs savu darbu sistemātiski, visaptveroši un regulāri vērtē saskaņā ar iepriekš sagatavotu plānu. Katrs bērnudārzs var izvēlēties vērtēšanas rīkus, metodes un paņēmienus, un tie ir aprakstīti skolas izglītības programmā.

Dānijā saskaņā ar Likumu par aprūpi dienas centros BAIA iestādes vadītājs ir atbildīgs par vērtēšanas kultūras izveidošanu iestādē ar mērķi attīstīt un uzlabot pedagoģisko mācīšanās vidi. Viņam arī jāveic vērtēšana vismaz reizi divos gados.

Somijā regulāra vērtēšana vietējā līmenī ir likumā noteikts pakalpojumu sniedzēju pienākums saskaņā ar Likumu par BAIA. Valsts izglītības pamatprogrammā ir sīkāk noteikts pienākums veikt vērtēšanu gan pakalpojuma sniedzēja (pašvaldības vai privātā pakalpojuma sniedzēja), gan iestādes līmenī. Vietējā līmeņa izglītības programmā ir jāapraksta, kā valsts izglītības pamatprogramma bērnu agrīnajai izglītībai un aprūpei tiks īstenota, kā arī jāpaskaidro, kā tā tiks uzraudzīta un vērtēta BAIA iestādēs. Somijas Izglītības vērtēšanas centrs 2018. gada rudenī publicēja nacionālās vadlīnijas un ieteikumus⁽¹⁰²⁾, kuru mērķis ir atbalstīt BAIA iestādes, veicot sistemātisku un mērķtiecīgu pašvērtēšanu.

Zviedrijā saskaņā ar pirmsskolas izglītības programmu vadītājam sistemātiski un nemitīgi jāplāno, jāuzrauga, jāvērtē un jāuzlabo pirmsskolas izglītības pakalpojums.

Paredzams, ka **Apvienotajā Karalistē (Anglijā, Velsā un Ziemeļīrijā)** vecākiem bērniem paredzētās BAIA iestādes pastāvīgi vērtēs savu sniegumu saskaņā ar pārbaudes sistēmām. Piemēram, Ziemeļīrijā saskaņā ar inspekcijas sistēmu tiek gaidīts, ka iestādes attīstīs tādu pašvērtēšanas kultūru, kurā darbinieki spēj skaidri pierādīt panāktos uzlabojumus, pamatojoties uz pašvērtēšanas rezultātā veiktajām darbībām.

Apvienotajā Karalistē (Skotijā) saskaņā ar kvalitātes sistēmu „Plāns 2020. gadam: agrīnās mācīšanās un bērnu aprūpes paplašināšana Skotijā: kvalitātes rīcības plāns” tiek gaidīts, ka BAIA iestādes vecākiem bērniem izstrādās stabilus pašvērtēšanas procesus. Inspekcijas rokasgrāmatā BAIA iestādēm uzsvērts, ka pašvērtēšana ir dinamisks process visa gada garumā, nevis vienreizēja darbība, gatavojoties pārbaudei. Pašvērtēšana ir daļa no paredzētajiem pierādījumiem pārbaudēm, kurās var pieprasīt apskatīt iestādes attīstības plānu.

Islandē pirmsskolas izglītības iestādēm savā izglītības programmā ir jāizklāsta iekšējās vērtēšanas procedūras. Tām ir jāsniedz ziņojums un pilnveides plāns. Abi dokumenti ir jāpublisko.

Norvēģijā visiem bērnodrāžiem regulāri jāvērtē savas pedagoģiskās prakses atbilstība pašu pedagoģiskajiem plāniem, Likumam par bērnodrāžiem un ietvarplānam. Gada plānā katram bērnodrāžam jāpaskaidro, kā tas vērtēs savu pedagoģisko praksi.

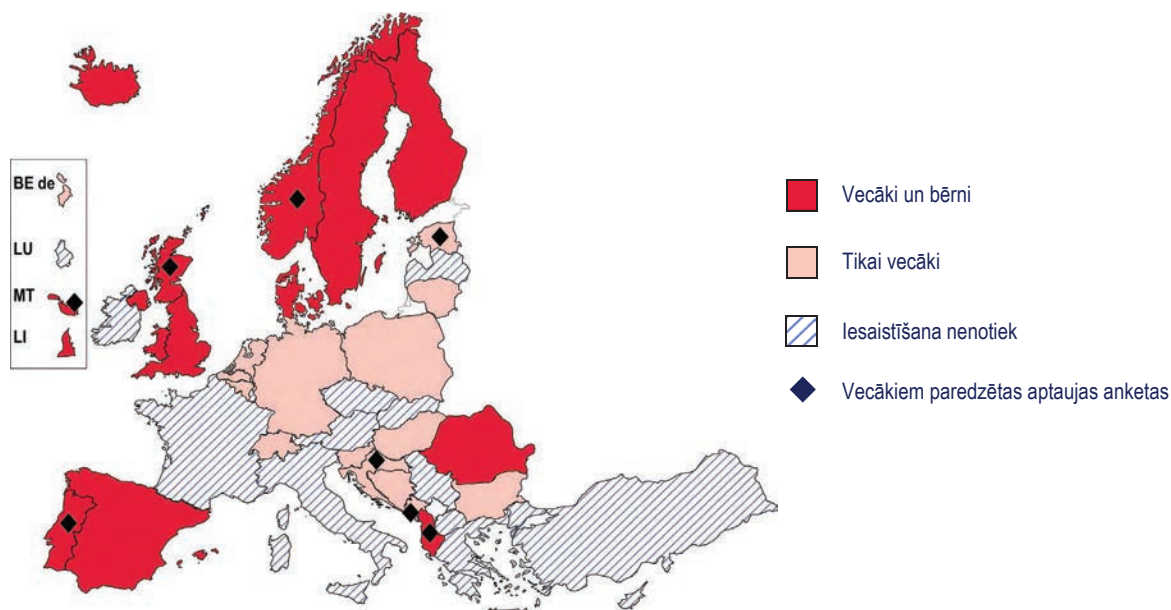
BĒRNI IESTĀDES VĒRTĒŠANĀ PIEDALĀS RETI

Tiek uzskatīts, ka BAIA pakalpojuma kvalitātes uzlabošanā īpašs ieguvums ir dažādu ieinteresēto pušu viedokļa uzklauššana. Iestāžu vērtēšana – gan ārējā, gan iekšējā – piedāvā iespēju iesaistīt vecākus un bērnus. Šis rādītājs atspoguļo augstākā līmeņa noteikumu saturu, bet neapskata ārējo vērtētāju vai BAIA iestāžu standarta praksi.

E4. attēlā ir redzams, ka iestāžu vērtēšanā daudz biežāk ir iesaistīti vecāki nekā bērni. 30 izglītības sistēmās ir pieņemtas vadlīnijas par vecāku iesaistīšanu BAIA iestādes vērtēšanā. Turpretī tikai 15 izglītības sistēmās ir vadlīnijas par bērnu līdzdalību šajā procesā. Vecākiem bērniem paredzētajās BAIA iestādēs vērtēšanā biežāk tiek iesaistīti gan vecāki, gan bērni. Jaunākiem bērniem paredzēto BAIA iestāžu vērtēšanā vecāki piedalās 17 izglītības sistēmās, kas ir apmēram uz pusi mazāk nekā tas notiek vecākiem bērniem paredzēto iestāžu vērtēšanā. Jaunāku bērnu viedoklis tiek ņemts vērā tikai Ziemeļvalstīs, divos Spānijas autonomajos apgabalos (Katalonijā un Valensijā) un vienā Apvienotās Karalistes daļā (Skotijā). Vadlīnijas par tā īstenošanu tiek sniegtas maz vai nemaz, tāpēc vērtētājiem ir ievērojama rīcības brīvība nepieciešamo instrumentu un procesu izstrādē. Visās valstīs, kurās ir pieņemti augstākā līmeņa noteikumi vai rekomendācijas par bērnu iesaistīšanu vērtēšanā, tajā tiek iesaistīti arī vecāki.

⁽¹⁰²⁾ <https://karvi.fi/en/publication/varhaiskasvatuksen-laadun-arvioinnin-perusteet-ja-suositukset-2/>

E4. attēls. Vecāku un bērnu iesaistīšana BAIA iestāžu vērtēšanā, 2018./19. māc. g.

Vecāku un bērnu iesaistīšana BAIA iestāžu vērtēšanā atkarībā no vecuma

		BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	
< 3 gadi	Bērni						●					●											
	Vecāki			●			●	●	●			●		●					●				●
≥ 3 gadi	Bērni						●					●									●		
	Vecāki	●	●	●	●		●	●	●			●		●					●	●	●	●	●
		AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK (1)	UK-SCT		AL	BA	CH	IS	LI	ME	MK	NO	RS	TR	
< 3 gadi	Bērni							●	●		●		(:)			●				●			
	Vecāki					●		●	●	●	●		(:)	●		●				●			
≥ 3 gadi	Bērni			●	●			●	●	●	●		●			●	●			●			
	Vecāki		●	●	●	●		●	●	●	●		●	●	●	●	●			●			

Avots: Eurydice

UK (1) = UK-ENG/WLS/NIR

Paskaidrojums

Attēlā atspoguļots augstākā līmeņa izglītības vadlīniju, kā arī citu augstākā līmeņa noteikumu un rekomendāciju saturs. Šeit apskatīta vecāku un bērnu iesaistīšana BAIA iestādes iekšējā un/vai ārējā vērtēšanā.

Ir ņemtas vērā tikai standartizētas aptaujas anketas, ko veido vai nu BAIA iestāžu ārējie vērtētāji, vai arī augstākās pārvaldes iestādes nolūkā atbalstīt BAIA iestāžu vērtēšanu.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Vācija. Federālajās zemēs noteikumi par vecāku iesaistīšanu ir atšķirīgi. Piemēram, Bavārijā BAIA pakalpojuma sniedzējiem regulāri jāizvērtē vecāku apmierinātība. Tas ir priekšnosacījums finansējuma piešķiršanai.

Spānija. Attiecas uz bērniem un vecākiem visā vecuma diapazonā Katalonijā un Valensijā un uz bērniem un vecākiem Andalūzijā tajās iestādēs, kuras paredzētas bērniem no 3 gadu vecuma.

Slovēnija. Lai arī nav augstākā līmeņa noteikumu vai rekomendāciju par bērnu viedokļa uzklauššanu bērnudārza vērtēšanā, šī prakse ir ieteikta iekšējās vērtēšanas izvēles rīkā, ko izstrādājusi Nacionālā vadības skola.

Apvienotā Karaliste (ENG/WLS/NIR). Informācija par vecāku iesaistīšanu jaunākiem bērniem paredzēto BAIA iestāžu vērtēšanā attiecas tikai uz Angliju.

Vairākās valstīs vecāku viedoklis tiek pausts ar pārstāvju starpniecību oficiālā institūcijā, kurai ir tiesības piedalīties iekšējās vērtēšanas procesā. Tas attiecas uz visu BAIA vecuma diapazonu Igaunijā, Spānijā (dažos autonomajos apgabalos), Lietuvā, Slovēnijā, Bosnijā un Hercegovinā un Melnkalnē. Uz vecākiem bērniem paredzētajām iestādēm tas attiecas deviņās sistēmās: Beļģijā (franču un vācu

kopienā), Bulgārijā, Ungārijā, Maltā, Polijā, Rumānijā, Albānijā un dažos Šveices kantonos. Tas, kā vecāki, būdami šīs oficiālās institūcijas pārstāvji, iekšējās vērtēšanas procesā piedalās, dažādās valstīs atšķiras: sākot no vērtēšanas ziņojuma apspriešanas un apstiprināšanas un beidzot ar iesaistīšanos iekšējās vērtēšanas procesa attīstīšanā.

Beļģijā (vācu kopienā) vecāki ir pārstāvēti pedagoģiskajā padomē, kas pārbauda, vai un cik lielā mērā bērnudārza struktūra, metodes un rezultāti atbilst bērnudārza plānā noteiktajiem mērķiem.

Spānijā skolas valde, kurā ir pārstāvēti arī vecāki, vērtē vispārējo skolas darbību, kā arī skolas snieguma atbilstību skolas attīstības plānam un gada vispārējai programmai.

Lietuvā BAIA iestādes padome nosaka iekšējās vērtēšanas tvērumu un izmantojamās metodes, kā arī analizē tās rezultātus.

Slovēnijā vecāki kā bērnudārza padomes locekļi pieņem iekšējās vērtēšanas ziņojumu.

Beļģijā (flāmu kopienā), Apvienotajā Karalistē (visās daļās) un Lihtenšteinā augstākā līmeņa vadlīnijās vecāku iesaistīšanās BAIA iestāžu iekšējā vērtēšanā ir minēta kā obligāta vai ieteicama, bet nav norādīts, kā tas panākams. Beļģijā (flāmu kopienā) un Apvienotajā Karalistē (Anglijā) tiek gaidīts, ka inspektori pārbaudīs, vai vecākiem ir bijusi iespēja piedalīties iestādes iekšējā vērtēšanā.

Beļģijā (flāmu kopienā) inspektori veic mērķtiecīgas speciālistu intervijas, lai pārbaudītu, vai bērniem līdz 3 gadu vecumam paredzētās iestādes iekšējā vērtēšanā ievēro tiesību aktus attiecībā uz vecāku viedokļa par pakalpojuma kvalitāti uzklauššanu un ņemšanu vērā.

Apvienotajā Karalistē (Anglijā) BAIA iestāžu pārbaudes rokasgrāmatā (2018) teikts, ka inspektoriem jāpārbauda, vai iestādēs tiek ņemts vērā vecāku viedoklis. Tiek gaidīts, ka arī paši inspektori pārbaudes laikā pēc iespējas uzklaušīs vecāku viedokli.

Citi veidi, kā vecākus iesaistīt izglītības un aprūpes kvalitātes vērtēšanā bērna BAIA iestādē vai kā izprast viņu viedokli par sniegto pakalpojumu, ir interviju, apsekojumu vai mērķgrupu izmantošana. Šādas metodes tiek ieteiktas, piemēram, Spānijā visā BAIA posmā vai Ungārijā, Maltā, Polijā un Portugālē attiecībā uz vecākiem bērniem.

Dažās valstīs augstākās pārvaldes iestādes ir izveidojušas aptaujas anketas, lai palīdzētu BAIA iestādēm iesaistīt iekšējā vērtēšanā vecākus. Igaunijā un Norvēģijā augstākās pārvaldes iestādes regulāri izsniedz vecākiem aptaujas anketas un informē par tajās pausto BAIA iestādes, lai atbalstītu to iekšējo kvalitātes nodrošināšanas procesu. Horvātijā pašvērtēšanas process, kuru izstrādājis Nacionālais izglītības ārējās vērtēšanas centrs un kurā iesaistīti vecāku pārstāvji, paredz to, ka vecāki aizpilda standartizētu aptaujas anketu.

Vecāku viedokļus var apkopot arī BAIA iestāžu ārējā vērtēšanā. Standartizētas aptaujas anketas vecākiem tiek izsniegtas Melnkalnē un Apvienotajā Karalistē (Skotijā) visā BAIA posmā, kā arī Maltā, Portugālē un Albānijā pēdējos BAIA gados. Nīderlandē vecāki ir iesaistīti jaunākiem bērniem paredzēto iestāžu pārbaudēs, ko veic Pašvaldības veselības dienests, konsultējoties ar vecāku komiteju. Rumānijā daži ietvarsistēmas rādītāji, ko inspekcija izmanto, lai vērtētu vecākiem bērniem paredzētās BAIA iestādes (valsts īpašie pirmsskolas izglītības kvalitātes standarti), atspoguļo vecāku viedokli.

Izmantojot standartizētas aptaujas anketas, iestādes ar vecākiem konsultējas par dažādām tēmām. Galvenie jautājumi ir sadarbība un saziņa ar vecākiem, drošības jautājumi, bērnu mācīšanās un aprūpes kvalitāte, kā arī vispārējā apmierinātība. Tiek apskatītas arī citas jomas, piemēram, bērnu labklājība (Maltā, Apvienotajā Karalistē (Skotijā) un Norvēģijā), pielāgošanās bērnu vajadzībām vai pārejas uz skolu atbalstīšana (Apvienotajā Karalistē (Skotijā) un Norvēģijā), āra aktivitātes (Portugālē un Norvēģijā) un darbinieki (Horvātijā).

Vairākas Ziemeļvalstis atbildību par vecāku iesaistīšanu deleģē vietējam līmenim. Dānijā, Somijā, Zviedrijā un Islandē noteikumos paredzēts, ka vecākiem ir jābūt iespējai vērtēt bērna BAIA iestādi; par to, kā tas jā dara, lemj vietējās pārvaldes iestādes vai BAIA iestādes.

Dānijā saskaņā ar Likumu par dienas aprūpes centriem vecākiem jābūt iesaistītiem iestādes izglītības programmas izstrādē, vērtēšanā un pārraudzībā.

Somijā Valsts izglītības pamatprogrammā ir vairākas atsauces uz vecāku līdzdalību vērtēšanā: viņiem jābūt iesaistītiem, piemēram, pašvaldības izglītības programmas, BAIA iestādes darbības kultūras un aktivitāšu izstrādē un vērtēšanā.

Zviedrijā saskaņā ar pirmsskolas izglītības pamatprogrammu pirmsskolas izglītības iestādes vadītājs ir atbildīgs par to, lai bērna aizbildnim būtu iespēja piedalīties kvalitātes uzlabošanas procesā.

Norvēģijas letvarplānā (*UDIR*, 2017, 37. lpp.) ir noteikts: „Bērnudārzi ir pedagoģiskas organizācijas, kuras jāplāno un jāvērtē. Bērni un viņu vecāki ir tiesīgi piedalīties šajos procesos.”

Sešās valstīs bērnu viedokļa uzklauššana ir nostiprināta vai nu noteikumos, vai izglītības programmā.

Dānijā saskaņā ar Likumu par dienas aprūpes centriem un pastiprināto izglītības programmu vide ir jāvērtē no bērna viedokļa un ir jāņem vērā bērnu pieredze šajā vidē.

Spānijā trīs autonomie apgabali – Andalūzija BAIA otrajam ciklam, Katalonija un Valensija visā posmā – ir pieņēmuši noteikumus par bērnu iesaistīšanu BAIA iestāžu vērtēšanā. Piemēram, Valensijā (Dekrēts 39/2008, 4. aprīlis, 19. pants) iestādēm (iekšējai vērtēšanai) un Izglītības inspekcijai (ārējai vērtēšanai) ir jāizveido instrumenti, ar kuru palīdzību var apkopot bērnu viedokli.

Somijā, kā noteikts Likumā par BAIA, BAIA pakalpojumu sniedzējiem ir likumā noteikts pienākums nodrošināt bērniem un viņu vecākiem iespēju piedalīties BAIA iestādes darba plānošanā un vērtēšanā.

Zviedrijā saskaņā ar pirmsskolas izglītības programmu viens no pašvaldības uzdevumiem ir nemītīgi vērtēt un uzraudzīt pirmsskolas izglītības iestādes. Bērni ir jāiekļauj vērtēšanas un pārraudzības procesā, un viņiem ir jāļauj šo procesu ietekmēt.

Islandē Pirmsskolas likuma Nr. 90/2008 18. pantā ir uzsvērts bērnu līdzdalības princips. Ārējās vērtēšanas procesā piedalās mērķgrupas, kurās ir iesaistīti 5 un 6 gadus veci bērni.

Norvēģijā saskaņā ar letvarplānu bērnodarziem (*UDIR*, 2017) „bērniem ir jābūt iespējai regulāri piedalīties bērnodarza darbības plānošanā un vērtēšanā. Visiem bērniem ir tiesības izteikties par to, kas notiek bērnodarzā.” Par bērnu iesaistīšanas instrumentiem vai procedūrām lemj vietējais līmenis.

Sešās citās valstīs augstākā līmeņa vadlīnijās vai regulējumā ir paredzēts, ka bērnu viedoklis ir jāņem vērā BAIA iestāžu ārējā vērtēšanā.

Maltā vecākiem bērniem paredzēto iestāžu ārējā vērtēšanā ir jāiekļauj izglītības ieguvēju mērķgrupas un intervijas, kā arī neformālas diskusijas mācību stundu novērojumu laikā.

Portugālē pirmsskolas izglītības iestāžu (*jardins de infância*) inspekcijas rokasgrāmatā ir sadaļa par to, kurās jomās inspektoriem ir jāuzklausā bērnu viedoklis. Starp tām ir viņu vēlamās aktivitātes, iespēja izvēlēties rotaļas un saskarsme ar izglītības darbiniekiem.

Rumānijā daži rādītāji, ko izmanto vecāku bērnu BAIA iestāžu ārējā vērtēšanā (Valsts īpašie kvalitātes standarti pirmsskolas izglītības iestādēm), liek vērtētājam pievērst uzmanību pirmsskolas vecuma bērnu viedoklim.

Apvienotajā Karalistē (Anglijā, Velsā un Ziemeļrijā) saskaņā ar skolu pārbaudes sistēmām bērnodarzu un sākumskolu ārējā vērtēšanā var būt būtisks bērnu (no 3 g. v.) viedoklis.

Apvienotajā Karalistē (Skotijā) Skotijas Izglītības pārvaldes un Aprūpes inspekcijas pārbaudes metodikā ir paredzētas sarunas ar visu vecumu bērniem, uzklaušot viņu viedokli par BAIA pakalpojumu. Pārbaudes procesā tiek vērtēts arī tas, kā iestādes šīs sarunas ir dokumentējušas. Saskaņā ar BAIA nozares iekšējās vērtēšanas sistēmu par ļoti efektīvu praksi tiek uzskatīta bērnu, vecāku vai aprūpētāju un ģimeņu viedokļa izmantošana nolūkā uzlabot sadzīves un darba apstākļus BAIA iestādē.

Albānijā bērnodarza pārbaudes un vērtēšanas vadlīnijās ir minēts, ka jāņem vērā bērnu uzskati par apstākļiem, ētiku un bērna aprūpi bērnodarzā.

Lihtenšteinā centrālā izglītības pārvaldes iestāde ir pieņēmusi vadlīnijas par izglītības sistēmas kvalitātes nodrošināšanu un uzlabošanu. Tajās ir paredzēta arī bērnu viedokļa uzklaušana bērnuudārzā ārējā vērtēšanā.

VAIRUMĀ VALSTU, PAMATOJOTIES UZ BAIA IESTĀDĒS KONSTATĒTAJIEM FAKTIEM, TIEK VEIKTA PLAŠĀKA BAIA SISTĒMAS PĀRRAUDZĪBA

BAIA iestāžu vērtēšanā izdarītos secinājumus var izmantot, ne vien lai palīdzētu iestādēm uzlabot savu darbu, bet arī lai pārraudzītu un vērtētu visu BAIA sistēmu. Rezultātu apkopošana un ziņošana vietējā, reģionālajā vai augstākajā līmenī ir izplatīta visas sistēmas vērtēšanas metode.

Gandrīz divās trešdaļās izglītības sistēmu ir izveidots BAIA iestāžu vērtēšanas rezultātu apkopošanas un izmantošanas mehānisms (sk. E5. attēlu). Ziņojumi var attiekties tieši uz BAIA vai arī uz citām izglītības pakāpēm. Piemēram, Portugālē inspekcija apkopotos datus izmanto, lai sagatavotu pārskata ziņojumus par vecāku bērnu BAIA iestādēm (*jardim de infância*). Nīderlandē pašvaldību veselības dienestu veiktās vietējās vērtēšanas rezultāti tiek iekļauti ikgadējā inspekcijas ziņojumā par situāciju izglītībā.

Tematiskie uzsvāri ziņojumos ir dažādi. Piemēram, Spānijā, Slovēnijā un Zviedrijā galvenā uzmanība tiek pievērsta vērtēšanas institūcijas darbībām. Citās valstīs (piemēram, Beļģijā, Nīderlandē, Maltā, Apvienotajā Karalistē un Slovākijā) inspekcijas sagatavotie ziņojumi sniedz vispārīgu pārskatu par izglītības sistēmas, t. sk. BAIA, stiprajām un vājajām pusēm.

Beļģijā (flāmu kopienā) par vecākiem bērniem paredzēto iestāžu vērtēšanu atbildīgā inspekcija sagatavo gada ziņojumu „Izglītības spogulis” (*De Onderwijspiegel*). Šajā ziņojumā ir sniegts pārskats par pārbaudes vīzīšu rezultātiem iepriekšējā mācību gadā un iekļauts viens vai vairāki tematiskie pārskati.

Slovēnijā galvenajam inspektoram vismaz reizi gadā ir jāatskaitās ministram par Skolu inspekcijas darbu. Ziņojumā jāiekļauj informācija par atsevišķos bērnuudārzos un skolās veikto pārbaužu skaitu, kā arī informācija par visiem novērotajiem pārkāpumiem un piemērotajām sankcijām, kā arī rīcību, reaģējot uz jebkādam iepriekš piemērotajām sankcijām. Ziņojumā ir jāiekļauj vispārīgs vērtējums par likumdošanas prasību ievērošanu, kā arī par bērnu tiesību aizsardzību bērnuudārzos un skolās.

Zviedrijas skolu inspekcija ik gadu iesniedz valdībai ziņojumu par veikto sūdzību izmeklēšanu saistībā ar BAIA iestādēm.

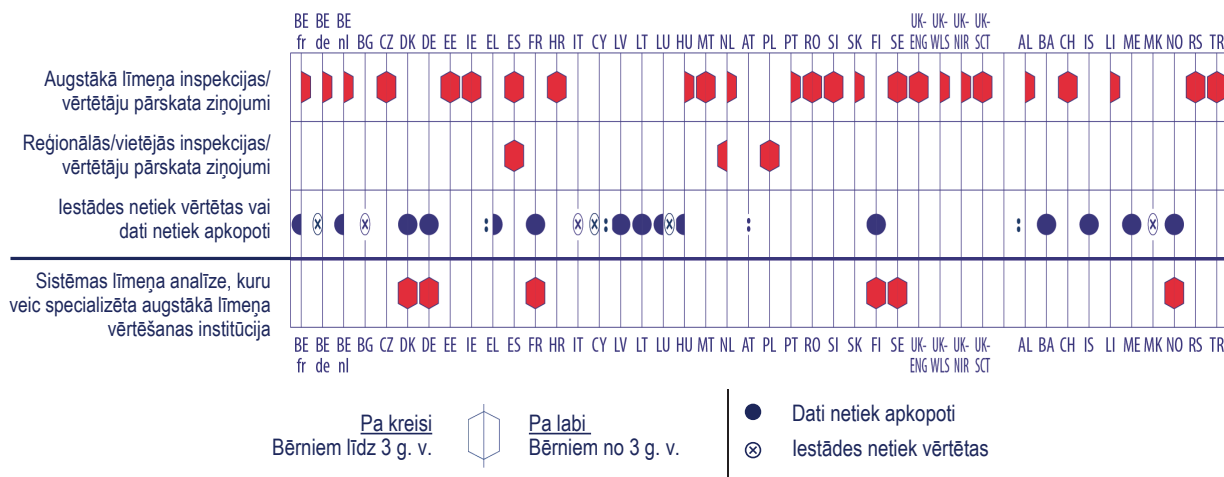
Apvienotajā Karalistē (Anglijā) skolu inspekcija *Ofsted* savā gada pārskatā publicē ziņojumu par atsevišķu skolu un iestāžu pārbaudes rezultātiem, kā arī izpēti ziņojumu par agrīno vecumposmu. Tie veicina vispārējās izglītības kvalitātes uzlabošanu, un tos var izmantot, informējot politikas veidotājus par sistēmas efektivitāti.

Parasti šie apkopotie ziņojumi sniedz pārskatu par visu valsti, bet tie var pievērsties arī mazākai teritoriālajai vienībai, piemēram, federālo vai decentralizēto pārvaldes iestāžu vai reģionālo vai vietējo pašvaldību teritorijām atkarībā no tā, kādā līmenī darbojas ārējie vērtētāji.

Polijā reģionālā pārvaldes iestāde izstrādā ziņojumu par jaunākiem bērniem paredzētajām BAIA iestādēm savā reģionā, pamatojoties uz vietējo pakalpojumu sniedzēju nosūtītajiem ārējās vērtēšanas ziņojumiem, kurus pēc tam iesniedz Ģimenes, darba un sociālās politikas ministrijā. Ziņojumos galvenā uzmanība tiek pievērsta strukturālajiem un organizatoriskajiem aspektiem (piemēram, darbinieku skaitam, iestāžu kopu skaitam, publiskā finansējuma apjomam).

Šveicē ziņojumi attiecas uz atsevišķiem kantoniem.

E5. attēls. BAIA sistēmas pārraudzība: BAIA iestāžu vērtēšanā un citu sistēmas līmeņu analīzes rezultātā iegūto faktu apkopota izmantošana, 2018./19. māc. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Sistēmas līmeņa analīze, kuru veic specializēta augstākā līmeņa vērtēšanas institūcija ir augstākā līmeņa, bieži valsts līmeņa institūcijas, veikta analīze, kas galvenokārt ir paredzēta sistēmas vai BAIA līmeņa, nevis atsevišķu iestāžu vai personāla vērtēšanai.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Bulgārija. Skatīt piezīmes par atsevišķām valstīm pie E1. attēla.

Vācija. Specializēta augstākā līmeņa institūcija attiecas tikai uz Berlīnes federālo zemi.

Spānija. Augstākā līmeņa ziņojumi tiek apkopoti Andalūzijas, Baleāru salu, Katalonijas, Kastīlijas un Leonas, Galisija un Seūtas autonomajā apgabalā. Vietējā līmeņa ziņojumi tiek sagatavoti Baleāru salās, Katalonijā un Melijas pilsētā.

Austrija. BAIA iestāžu ārējās vērtēšanas rezultātu izmantošana ir katras federālās zemes pārziņā.

Apvienotā Karaliste (ENG/WLS/NIR). Attiecībā uz bērniem no 3 gadu vecuma šajā attēlā atspoguļots pakalpojums tikai publiski finansētajos bērnudārzos un sākumskolās.

Dažās valstīs atsevišķu iestāžu iekšējās vērtēšanas ziņojumi tiek nosūtīti augstākās pārvaldes iestādēm (piemēram, Īrijā, dažos Spānijas autonomajos apgabalos, Rumānijā, Bosnijā un Hercegovinā un Lihtenšteinā), bet parasti tie netiek apstrādāti, lai sagatavotu plašākus pārskatus par BAIA sistēmu. Tomēr Igaunijā Izglītības un pētniecības ministrijas ārējās vērtēšanas nodaļa apkopo iekšējās vērtēšanas datus, ko pirmsskolas izglītības iestādes veic vismaz reizi trīs gados. Horvātijā Nacionālais izglītības ārējās vērtēšanas centrs 2017. gadā publicēja ziņojumu, kurā apkopoti kopš 2012./13. māc. g. veikto BAIA iestāžu pašvērtēšanas procesu secinājumi (Majcen et al., 2017). Lihtenšteinā bērnudārza iekšējās vērtēšanas ziņojumi tiek iesniegti un apspriesti bērnu aprūpes pakalpojumu jumta organizācijā.

Pārskatu sagatavošana pēc apkopotajiem rezultātiem ir tikai viens no veidiem, kā īstenot BAIA sistēmas pārraudzību. Dažās valstīs izglītības ministrijās ir atsevišķi par izglītību atbildīgi departamenti, kas specializējas nacionālās statistikas un tematisko ziņojumu sagatavošanā par BAIA sistēmu. Svarīgi informācijas avoti var būt arī valstu apsekojumi un pasūtīti pētījumu projekti.

Šveicē konfederācija un kantoni kopīgi uzdod Šveices Izglītības pētniecības koordinācijas centram ik pēc četriem gadiem sagatavot valsts ziņojumu par visu izglītības sistēmu, ieskaitot bērnudārzus.

Visbeidzot, dažās valstīs ir izveidota nacionālā institūcija, kas specializējas visas izglītības sistēmas, t. sk. BAIA sektora, kvalitātes vērtēšanā (sk. E5. attēlu). Šīs organizācijas (piemēram, Zviedrijā) var tikt iesaistītas atsevišķu BAIA iestāžu vērtēšanā, taču galveno uzmanību tās pievērš visai izglītības

sistēmai. Šīs institūcijas apstrādā lielu datu apjomu, kas nāk no dažādiem (vietējiem un centrāliem) pārvaldes līmeņiem, un ir atbildīgas par datu izplatīšanu un analīzi.

Dānijās Vērtēšanas institūts sistemātiski vāc, analizē un izplata informāciju par dienas aprūpes pakalpojuma iespējām. Institūts vērtē programmas, kā arī veic nacionālo vērtēšanu par īpašām tēmām, piemēram, kvalitātes vadību, bērnu viedokli, vērtēšanas kultūru dienas aprūpes pakalpojumu jomā, vecāku sadarbību, mācību vides organizēšanu vai pāreju no dienas aprūpes pakalpojuma uz skolu. Šajā vērtēšanā ir iekļauti dienas aprūpes iestāžu piemēri, kuru galvenais nolūks ir sniegt informāciju par BAIA stāvokli valstī. 2018./19. mācību gadā Vērtēšanas institūts vērtēja grozītās un nostiprinātās BAIA pamatprogrammas ieviešanu visās pašvaldībās.

Vācijā vienīgā federālā zeme, kas sistemātiski un centralizēti vērtē BAIA sistēmu, ir Berlīne. Atbildīgā institūcija ir BAIA pakalpojuma kvalitātes uzlabošanas institūts.

Francijā Ģenerālinspekcija ir atbildīga par izglītības politikas īstenošanas un mācību kvalitātes pārraudzību sistēmas līmenī. Tā veic tematiskus pētījumus, kas ietver atlases kārtā veiktus apmeklējumus un izglītības iestāžu novērošanu uz vietas. 2017. gadā inspekcija publicēja tematisko ziņojumu par pirmsskolas izglītības iestādēm (*Leloup et al., 2017*). Izglītības statistikas dienests sagatavo un publicē sistēmas līmeņa datus un pētījumus.

Zviedrijas skolu inspekcija ir valsts pārvaldes iestāde, kas ir atbildīga par skolu nozares, t. sk. BAIA, kvalitātes audita pārraudzību un sagatavošanu. 2015. gadā valdība uzticēja inspekcijai uzdevumu, veicot īpašu auditu, trīs gadu garumā pārraudzīt un vērtēt pirmsskolas izglītības iestāžu pedagoģisko kvalitāti. Galīgais ziņojums tika publicēts 2018. gadā (*Skolinspektionen, 2018*).

Somijās Izglītības vērtēšanas centrs ir neatkarīga valdības aģentūra, kas ir atbildīga par izglītības vērtēšanu valsts līmenī. Tās uzdevums ir veikt BAIA ārējo vērtēšanu saskaņā ar Izglītības un kultūras ministrijas apstiprināto valsts vērtēšanas plānu un atbalstīt BAIA pakalpojuma sniedzējus jautājumos, kas saistīti ar kvalitātes vadību. BAIA vērtēšanas mērķi ir: veicināt apstākļus, kas sekmē bērnu labklājību, attīstību un mācīšanos; nodrošināt likuma gara ievērošanu; sagatavot informāciju, lai veicinātu BAIA attīstību vietējā līmenī; nodrošināt informāciju politisku lēmumu pieņemšanai. 2018./19. mācību gadā veiktais vērtēšanas projekts pievēršas Valsts izglītības pamatprogrammas īstenošanai.

Norvēģijā par BAIA sistēmas kvalitātes uzlabošanas veicināšanu ir atbildīgs Norvēģijas Izglītības un apmācības direktorāts. Direktorāts vāc un publicē informāciju, datus un statistiku, kas izmantojami kvalitātes uzlabošanai.

ATSAUCES

- Alt, C., et al., 2019. *DJI-Kinderbetreuungsreport, 2018. Inanspruchnahme und Bedarfe bei Kinder bis 14 Jahre aus Elternperspektive – ein Bundesländervergleich*. München: Deutsches Jugendinstitut. [pdf] Pieejams: https://www.dji.de/fileadmin/user_upload/bibs2019/DJI_Kinderbetreuungsreport2018.pdf [skatīts 2019. gada 19. martā].
- Autorengruppe Bildungsberichterstattung, 2018. *Bildung in Deutschland 2018*. [pdf] Pieejams: <https://www.bildungsbericht.de/de/bildungsberichte-seit-2006/bildungsbericht-2018/pdf-bildungsbericht-2018/bildungsbericht-2018.pdf> [skatīts 2019. gada 8. aprīlī].
- Balduzzi, L., et al., 2019. *Literature Review on Transitions across Early Childhood and Compulsory School Settings in Europe*. [pdf] Pieejams: http://start.pei.si/wp-content/uploads/sites/11/2017/01/01_LITERATURE-REVIEW.pdf [skatīts 2019. gada 16. maijā].
- Barnett, W. S., 2011. Effectiveness of Early Educational Intervention. Izdevumā *Science*, 333 (6045), 975.–977. lpp.
- BHAS (Agency for Statistics of Bosnia and Herzegovina), 2018. *Demography and social statistics. Education statistics: pre-school upbringing and education in the school year 2017/2018*. [pdf] Pieejams: http://www.bhas.ba/saopstenja/2018/EDU_02_2017_Y2_0_BS.pdf [skatīts 2019. gada 26. jūnijā].
- BMFSFJ (Bundesministeriums für Familie, Senioren, Frauen und Jugend), 2016. *Monitor zur Familienforschung*. Ausgabe 35. [pdf] Pieejams: <https://www.bmfsfj.de/blob/112458/5c2232640b25469ea1ad63711f1312d7/familie-und-fruehe-bildung--monitor-familienforschung-ausgabe-35-data.pdf> [skatīts 2019. gada 26. janvārī].
- Broekhuizen, M. L., et. al., 2018. Child care quality and Dutch 2- and 3-year-olds' socio-emotional outcomes: Does the amount of care matter? Izdevumā *Infant and Child Development* (27). <https://doi.org/10.1002/icd.2043> [skatīts 2018. gada 29. jūnijā].
- Bundesamt für Sozialversicherungen, 2017. Evaluation «Anstossfinanzierung». Entspricht das bestehende Angebot an familien-ergänzender Kinderbetreuung der Nachfrage? [pdf] Pieejams: https://www.bsv.admin.ch/dam/bsv/de/dokumente/familie/studien/Evaluation_Angebot_Nachfrage_2017.pdf.download.pdf/14_17d_eBericht.pdf [skatīts 2019. gada 23. janvārī].
- Burger, K., 2010. How does early childhood care and education affect cognitive development? An international review of the effects of early interventions for children from different social backgrounds. Izdevumā *Early Childhood Research Quarterly*, 25(2), 140.–165. lpp.
- Care Inspectorate, 2018. *Early learning and childcare statistics 2017*. [pdf] Pieejams: <http://www.careinspectorate.com/images/documents/4680/Early%20Learning%20and%20Childcare%20Stats%202017.pdf> [skatīts 2019. gada 8. martā].
- Carretero, S., Vuorikari, R., and Punie, Y., 2017. *DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use*. Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs. Pieejams: <http://dx.doi.org/10.2760/38842> [skatīts 2019. gada 29. jūnijā].
- Centre of Information Technologies in Education, 2018. [Švietimo informacinių technologijų centras]. [Tiešsaistē] Pieejams: <https://www.itc.smm.lt/> [skatīts 2019. gada 10. jūlijā].
- CIS [Centrālais statistikas birojs], 2018. *Population estimates by gender, single year of age and year*. [Tiešsaistē] Pieejams: <https://www.cso.ie> [skatīts 2019. gada 10. jūlijā].

- CNAF (Caisse nationale des Allocations familiales, FR), 2018. *Baromètre d'accueil du jeune enfant 2017: Stabilité du recours et des souhaits d'accueil*. [pdf] Pieejams: http://www.caf.fr/sites/default/files/cnaf/Documents/Dser/observatoire_petite_enfance/AJE_2018_bd.pdf [skatīts 2019. gada 17. jūnijā].
- Cyprus Ministry of Education and Culture, 2018. *All-day Optional public Pre-Primary schools*. [Tiešsaistē] Pieejams: http://www.moec.gov.cy/dde/en/allday_preprimary.html [skatīts 2019. gada 27. novembrī].
- Department for Education, 2018a. *Early education and childcare: statutory guidance for local authorities, June 2018*. [pdf] Pieejams: <https://www.gov.uk/government/publications/early-education-and-childcare--2> [skatīts 2019. gada 28. martā].
- Department for Education, 2018b. *National Statistics. Education provision: children under 5 years of age, January 2018*. 4. un 6. tabula [Tiešsaistē] Pieejams: <https://www.gov.uk/government/statistics/education-provision-children-under-5-years-of-age-january-2018> [skatīts 2019. gada 28. martā].
- Department for Education, 2018. *Annual Report and Accounts for the year ended 31 March 2018*. [Tiešsaistē] Pieejams: https://www.nesta.org.uk/documents/1009/Nesta_Annual_Report_2018.pdf [skatīts 2019. gada 28. martā].
- DGEEC (Direção-Geral de Estatísticas da Educação e Ciência [Izglītības un zinātnes statistikas ģenerāldirektorāts, PT]), 2017. *Perfil do aluno 2016/2017*. [pdf] Pieejams: [http://www.dgeec.mec.pt/np4/97/%7B\\$clientServletPath%7D/?newsId=147&fileName=DGEEC_DSEE_PERFIL_DO_ALUNO_1617.pdf](http://www.dgeec.mec.pt/np4/97/%7B$clientServletPath%7D/?newsId=147&fileName=DGEEC_DSEE_PERFIL_DO_ALUNO_1617.pdf) [skatīts 2019. gada 3. oktobrī].
- Dobrotić, I., Matković, T., Menger, V., 2018. *Analiza pristupačnosti, kvalitete, kapaciteta i financiranja sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj*, [Hrvātijas Republikas Demogrāfijas, ģimenes, jaunatnes un sociālās politikas ministrija]. [pdf] Pieejams: <https://mdomsp.gov.hr/UserDocsImages/Publikacije/Analiza%20pristupa%C4%8Dnosti%20%2C%20kvalitete%2C%20kapaciteta%20i%20financiranja%20sustava%20ranog%20i%20pred%C5%A1kolskog%20odgoja%20i%20obrazovanja%20u%20Republici%20Hrvatskoj.pdf> [skatīts 2019. gada 19. martā].
- Dumas, A., Lefranc, A., 2010. Early schooling and later outcomes: Evidence from pre-school extension in France. *Thema Working Paper 2010–07*. Université de Cergy Pontoise. [pdf] Pieejams: <https://thema.u-cergy.fr/IMG/documents/2010-07.pdf> [skatīts 2019. gada 19. martā].
- EHIS. *Eesti Hariduse Infosüsteem* [Igaunijas izglītības informācijas sistēma]. [Tiešsaistē] Pieejams: <http://www.ehis.ee/> [skatīts 2019. gada 28. augustā].
- Einarsdottir, J., et al., 2015. Democracy, caring and competence: values perspectives in BAIÁ curricula in the Nordic countries. Izdevumā: *International Journal of Early Years Education*, 23:1, 97.–114. lpp. Pieejams: <http://dx.doi.org/10.1080/09669760.2014.970521> [skatīts 2019. gada 29. jūnijā].
- Eurofound, 2019. *Out-of-school care: Provision and public policy*. 2019. gada augustā pieejams: <https://www.eurofound.europa.eu/publications/customised-report/2019/out-of-school-care-provision-and-public-policy>.
- European Commission, 2013. *Barcelona objectives. The development of childcare facilities for young children in Europe with a view to sustainable and inclusive growth*. Komisijas Ziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un Sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai. Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs.

- European Commission, 2014. *Proposal for key principles of a Quality Framework for Early Childhood Education and Care*. Tematiskās darba grupas pirmsskolas izglītības un aprūpes jautājumos ziņojums Eiropas Komisijas pārraudzībā. [pdf] Pieejams: https://ec.europa.eu/assets/eac/education/policy/strategic-framework/archive/documents/ecec-quality-framework_en.pdf [skatīts 2018. gada 25. janvārī].
- European Commission/EACEA/Eurydice/Eurostat, 2014. *Pamatdati par bērnu agrīno izglītību un aprūpi Eiropā, 2014*. Eurydice un Eurostat ziņojums. Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs.
- European Commission/EACEA/Eurydice, 2015. *Assuring Quality in Education: Policies and Approaches to School Education in Europe*. Eurydice ziņojums. Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs.
- European Commission/EACEA/Eurydice, 2018. *Teaching Careers in Europe: Access, Progression and Support*. Eurydice ziņojums. Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs [pdf] Pieejams: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/teaching-careers-europe-access-progression-and-support_en [skatīts 2019. gada 1. februārī].
- European Commission/EACEA/Eurydice, 2019. *Integrating Students from Migrant Backgrounds into Schools in Europe: National Policies and Measures*. Eurydice ziņojums. Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs.
- Fédération Wallonie-Bruxelles, 2018. *Les indicateurs de l'enseignement 2017*. [pdf] Pieejams: <http://www.enseignement.be/index.php?page=28089&navi=4532> [skatīts 2018. gada 3. oktobrī].
- GEP/MTSSS (Gabinete de Estratégia e Planeamento [Stratēģijas un plānošanas birojs], Ministério do Trabalho, Solidariedade e Segurança Social [Darba, solidaritātes un sociālās apdrošināšanas ministrija, PT]), 2017. *Carta social – rede de serviços e equipamentos 2016*. [pdf] Pieejams: <http://www.cartasocial.pt/pdf/csocial2016.pdf> [skatīts 2019. gada 2. aprīlī].
- Goffin, S. G., Barnett, W. S., 2015. Assessing QRIS as a change agent. *Early Childhood Research Quarterly*, 30, 179.–182. lpp.
- Government of Malta, 2016. *Free Childcare Scheme*. [Tiešsaistē] Pieejams: <https://education.gov.mt/en/Pages/Free-Childcare.aspx> [skatīts 2019. gada 8. aprīlī].
- Guerin, B., 2014. *Breaking the cycle of disadvantage: Early Childhood Interventions and Progression to Higher Education in Europe*. Pētījums veikts pēc Eiropas Komisijas, Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības ģenerāldirektorāta pasūtījuma. RAND Corporation, Santa Monica, CA [pdf] Pieejams: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR500/RR553/RAND_RR553.pdf [skatīts 2019. gada 8. aprīlī].
- IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievement [Starptautiskā izglītības sasniegumu vērtēšanas asociācija]), 2016. *Early Childhood Policies and Systems in Eight Countries Findings from IEA's Early Childhood Education Study*. [pdf] Pieejams: https://www.iea.nl/fileadmin/user_upload/Publications/Electronic_versions/ECES_policies_and_systems-report.pdf [skatīts 2019. gada 10. maijā].
- Infostat, 2018a. 'Детски ясли'. [Tiešsaistē] Pieejams: https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/module.jsf?x_2=60.
- Infostat, 2018b. 'Образование и учене през целия живот'. [Tiešsaistē] Pieejams: https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/module.jsf?x_2=42.

- Istituto degli Innocenti (IT), 2018. *Monitoraggio del piano di sviluppo dei servizi socio-educativi per la prima infanzia*. Rapporto al 31.12.2016. (Publicēts 2018. gada martā). [pdf] Pieejams: <https://www.minori.it/it/minori/rapporto-di-monitoraggio-del-piano-nidi-al-31-dicembre-2016> [skatīts 2019. gada 9. aprīlī].
- Kaga, Y., Bennett, J., Moss, P., 2010. *Caring and learning together: A cross-national study on the integration of early childhood care and education within education*. Parīze: UNESCO.
- Kind en Gezin, 2017. *Het kind in Vlaanderen 2017*. [pdf] Pieejams: <https://www.kindengezin.be/cijfers-en-rapporten/kind-in-vlaanderen/> [skatīts 2019. gada 29. martā].
- Klette, T., Drugli, M. B., Aandahl, A. M., 2018. Together and alone a study of interactions between toddlers and childcare providers during mealtime in Norwegian childcare centres. *In Early Child Development and Care*, 188:3, 387.–398. lpp., doi:10.1080/03004430.2016.1220943.
- Leloup, M., et al., 2017. *La scolarisation en petite section de maternelle*. [pdf] Pieejams: http://cache.media.education.gouv.fr/file/2017/81/5/2017-032-Rapport-IGEN-Scolarisation-petite-section-maternelle_800815.pdf [skatīts 2019. gada 25. jūnijā].
- Ministerio de Educación y Formación Profesional, 2019. *Anuario estadístico. Las cifras clave de la educación en España*. [pdf] Pieejams: <http://www.educacionyfp.gob.es/servicios-al-ciudadano/estadisticas/indicadores-publicaciones-sintesis/cifras-educacion-espana/2016-17.html> [skatīts 2019. gada 11. martā].
- Ministry for Children, Education and Gender Equality [Bērnu, izglītības un dzimumu līdztības ministrija] (DK). *High quality BAI A makes a difference*. [pdf] Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/aktualitates/5/ecec_in_denmark_presentation25.01.pdf [skatīts 2019. gada 27. novembrī].
- Ministry of Family, Labour and Social Policy [Ģimenes, darba un sociālās politikas ministrija] (PL), 2017. *Sprawozdanie Rady Ministrów z realizacji ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 w 2017 r* [Ministru padomes ziņojums par 2011. gada 4. februāra Likuma par bērnu, kas nav sasnieguši 3 gadu vecumu, aprūpi īstenošanu 2017. gadā] Pieejams: <https://www.gov.pl/web/rodzina/informacje-statystyczne-opieka-nad-dzieckiem/> [skatīts 2019. gada 14. decembrī].
- Ministry of Health and Solidarity [Veselības un solidaritātes ministrija] (FR), 2019. *Charte nationale pour l'accueil du jeune enfant*. [Tiešsaistē] Pieejams: <https://solidarites-sante.gouv.fr/affaires-sociales/familles-enfance/accueil-du-jeune-enfant/article/charte-nationale-pour-l-accueil-du-jeune-enfant> [skatīts 2019. gada 11. martā].
- MŠMT (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy) [Izglītības, jaunatnes un sporta ministrija], 2018. *Statistická ročenka školství. Výkonové ukazatele* [Statistikas gadagrāmata – Izglītība. Sekmju statistiskie rādītāji]. [Tiešsaistē] Pieejams: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp> [skatīts 2018. gada 23. martā].
- Majcen, A., Pribela-Hodap, 2017. *Prvi koraci na putu prema kvaliteti: Samovrednovanje ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja* [Pirmie soļi pretī kvalitātei: bērnu agrīnās izglītības un pirmsskolas izglītības iestāžu pašvērtējums], Nacionālais izglītības ārējās vērtēšanas centrs.
- National statistical Institute (BG), 2018. [Tiešsaistē] Pieejams: www.nsi.bg.
- Network of Experts in Social Sciences of Education and Training [Izglītības un apmācības sociālo zinātņu ekspertu tīkls] (NESSE), *Early Matters: Symposium Conclusions, 2008*. [pdf] Pieejams: http://www.nesse.fr/nesse/activities/symposia/symposia10-08/ecec_symposium_conclusions.pdf [skatīts 2018. gada 8. maijā].

- NIS (Institutul Național de Statistică (Nacionālais Statistikas institūts) (RO), 2016. *Caiet Statistic 2014–2015*. București.
- NSO (Nacionālais statistikas birojs) (MT), 2017. *Childcare and Early Years in MALTA: 2017. News release, 147*. [pdf] Pieejams: https://nso.gov.mt/en/News_Releases/View_by_Unit/Unit_02/Regional_and_Geospatial_Statistics/Documents/2017/News2017_147.pdf [skatīts 2019. gada 29. jūnijā].
- OECD (Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija), 2012. *Starting Strong III: A Quality Toolbox for Early Childhood Education and Care*. Parīze: OECD Publishing.
- OECD, 2017 *Starting Strong V: Transitions from Early Childhood Education and Care to Primary Education*. Parīze: OECD Publishing. [Tiešsaistē] Pieejams: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264276253-en> [skatīts 2019. gada 29. jūnijā].
- ONAPE (Observatoire national de la petite enfance), CNAF (Caisse nationale des allocations familiales) (FR), 2018. *L'accueil du jeune enfant en 2017: Données statistiques*. [pdf] Pieejams: https://www.caf.fr/sites/default/files/cnaf/Documents/DCom/Presse/Communiqu%C3%A9s%202018/R%C3%A9sultats_%20Rapport%202017_Observatoire_%20national_petite%20enfance%2023jan2018.pdf [skatīts 2019. gada 21. martā].
- ONE (Office de la Naissance et de l'Enfance) (BE), 2016. *Rapport d'activité 2016, l'ONE en chiffres*. [pdf] Pieejams: https://www.one.be/fileadmin/user_upload/siteone/PRESENTATION/Rapports_d_activite/2016/Rapport_activite_2016_ONE_en_chiffres.pdf [skatīts 2019. gada 26. jūnijā].
- Pobal, 2017. *Early Years Sector Profile 2016–2017*. [pdf] Pieejams: <https://www.pobal.ie/app/uploads/2018/06/Early-Years-Sector-Profile-Report-2016-2017.pdf> [skatīts 2019. gada 10. jūlijā].
- Pramling, N., Doverborg, E., Samuelsson, I. P., 2017. Re-metaphorizing Teaching and Learning in Early Childhood Education Beyond the Instruction – Social Fostering Divide. Izdevumā Ringsmose, C., Kragh-Müller, G., eds. *Nordic Social Pedagogical Approach to Early Years*. International Perspectives on Early Childhood Education and Development, vol 15. Springer, Cham.
- Republic of Estonia Ministry of Social Affairs, 2017. [Tiešsaistē] Pieejams: <http://www.sm.ee/en> [skatīts 2019. gada 28. augustā].
- Schreyer, I., Oberhuemer, P., 2017. Germany – Key Contextual Data. Izdevumā Oberhuemer, P., Schreyer, I., red. *Workforce Profiles in Systems of Early Childhood Education and Care in Europe*. [pdf] Pieejams: www.seeepro.eu/English/Country_Reports.htm [skatīts 2019. gada 27. novembrī].
- Skolinspektionen [Zviedrijas Skolu inspekcija], 2018. *Slutrapport. Förskolans kvalitet och måluppfyllelse – ett treårigt regeringsuppdrag att granska förskol*. [pdf] Pieejams: <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/regeringsrapporter/redovisningar-regeringsuppdrag/2018/forskolans-kvalitet-och-maluppfyllelse/forskolans-kvalitet-och-maluppfyllelse-slutrapport-feb-2018.pdf> [skatīts 2019. gada 25. jūnijā].
- Skolverket, 2018. *Sök statistik om förskola, skola och vuxenutbildning [database]*. Pieejams: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/sok-statistik-om-forskola-skola-och-vuxenutbildning?sok=SokA> [skatīts 2019. gada 4. septembrī].
- Slot, P., Leseman, P., Verhagen, J., Mulder, H., 2015. Associations between structural quality aspects and process quality in Dutch early childhood education and care settings. *Early Childhood Research Quarterly*, 33:4, 64.–76. lpp.

- Statistical Office of the Republic of Serbia, 2019. *Profil April 2019*. [pdf] Pieejams: http://devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/files/profiles/sr/1/DI_Profil_Republika%20Srbija_EURSRB.pdf [skatīts 2019. gada 17. jūnijā].
- Statistical Office SR, 2018. *Podatkovni portal SI-STAT Demografsko in socialno področje* [datubāze]. [Tiešsaistē] Pieejams: http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0971411S&ti=&path=../Database/Dem_soc/09_izobrazevanje/03_predsol_vzgoja/03_09714_vrtci_kazalniki/&lang=2 [skatīts 2019. gada 27. augustā].
- Statistics Iceland, 2018a. *Children in pre-primary schools in December 1998–2016*. [Tiešsaistē] Pieejams: <https://www.statice.is/statistics/society/education/pre-primary-schools/> [skatīts 2019. gada 4. jūlijā].
- Statistics Iceland, 2018b. *Börn í dagvistun á einkaheimilum eftir aldri og landsvæðum 1998–2017*. [Tiešsaistē] Pieejams: http://px.hagstofa.is/pxis/pxweb/is/Samfelag/Samfelag_felagsmal_felagsthjonusta_sveitarfelaga_dagvist/HEI09300.px/?rxid=f8eebfc5-cc8a-4459-a232-b5e2b0b4eb7d [skatīts 2019. gada 6. septembrī].
- Statistik Austria, 2017. *Kindertagesheimstatistik 2016/17*. [pdf] Pieejams: http://www.statistik.at/web_de/services/publikationen/5/index.html?includePage=detailedView&sectionName=Bildung%2C+Kultur&publd=746 [skatīts 2019. gada 22. augustā].
- THL [Nacionālais Veselības un labklājības institūts] (FI), 2017. *Varhaiskasvatus 2016: Kuntakyselyn osaraportti. Tilastoraportti 30/2017*. [Tiešsaistē] Pieejams: <https://www.julkari.fi/handle/10024/135184> [skatīts 2019. gada 15. aprīlī].
- THL [Nacionālais Veselības un labklājības institūts], 2018. [Tiešsaistē] Pieejams: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankeet/perhevapaatutkimus/tilastotietoa-perhevapaiden-kaytosta> [skatīts 2019. gada 15. aprīlī].
- UDIR (Utdanningsdirektoratet) [Norvēģijas Izglītības un apmācības direktorāts], 2017. *Framework plan for Kindergartens* [pdf] Pieejams: <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/framework-plan-for-kindergartens2-2017.pdf> [skatīts 2019. gada 25. jūnijā].
- UNESCO-UIS, 2012. *International Standard Classification of Education ISCED 2011*. [pdf] Pieejams: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf> [skatīts 2019. gada 5. aprīlī].
- Van Belle, J., 2016. *Early Childhood Education and Care (ECEC) and its long-term effects on educational and labour market outcomes*. RAND Corporation, Santa Monica, CA. [Tiešsaistē] Pieejams: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1667.html [skatīts 2019. gada 5. aprīlī].

GLOSĀRIJS

Adekvāti apmaksāts bērna kopšanas atvaļinājums – pēcdzemdību maternitātes, paternitātes un vecāku atvaļinājuma kopējais ilgums, kura laikā vecāki saņem vismaz 65 % no līdzšinējās izpeļņas. Vienotās likmes kompensācijas gadījumā šis maksājums tiek uzskatīts par adekvātu, ja tas veido 65 % no valstī noteiktās vidējās mēnešalgas.

Apsekojums – datu vākšanas metode, kas balstīta uz standartizētu aptaujas anketu, kas mērķgrupai ir jāaizpilda.

Ar valodu saistītais atbalsts – strukturētas papildu aktivitātes ārpus standarta izglītības programmas, kuru mērķis ir uzlabot bērnu individuālo valodas prasmju attīstību.

Asistents – indivīds, kas ikdienā sniedz atbalstu pamatspeciālistam darbā ar bērnu grupu vai klasi. Asistentiem parasti tiek izvirzītas mazākas izglītības prasības nekā pamatspeciālistiem; prasības var sniegties no formālu prasību neesamības līdz, piemēram, profesionālajai izglītībai un apmācībai (pēc *OECD*, 2017). Šajā ziņojumā ir ņemti vērā tikai tie asistenti, kas ir uzskatīti par būtisku personāla daļu visās bērnu grupās. Tie asistenti, kas tiek nodarbināti konkrētām vajadzībām (piemēram, lai sniegtu papildu atbalstu grupām, kurās ir bērni ar īpašām vajadzībām) vai vietējo apstākļu dēļ, nav ņemti vērā.

Augstākā līmeņa noteikumi vai rekomendācijas – noteikumi vai rekomendācijas, ko pieņēmusi augstākās pārvaldes iestāde.

Augstākās pārvaldes iestādes – augstākā līmeņa institūcijas, kas ir atbildīgas par izglītību attiecīgajā valstī. Parasti tās funkcionē nacionālajā (valsts) līmenī, tomēr dažās valstīs par visām ar izglītību saistītajām jomām vai to lielāko daļu ir atbildīgas cita līmeņa institūcijas: Beļģijā – kopienas, Vācijā – federālās zemes, Spānijā – autonomie apgabali, Apvienotajā Karalistē – pilnvarotās administrācijas un Šveicē – kantoni. Tajās jomās, par kurām šīs administrācijas ir atbildīgas, tās tiek uzskatītas par augstākās pārvaldes iestādēm. Tajās jomās, par kurām tās ir atbildīgas kopā ar nacionālo (valsts) līmeni, par augstākās pārvaldes iestādēm tiek uzskatītas abu līmeņu iestādes.

Ārpusskolas aprūpe – papildu pakalpojums, lai nodrošinātu BAIA visu dienu papildus garantētajām vai obligātajām BAIA stundām. Ārpusskolas aprūpes pakalpojumi var tikt sniegti pirms un pēc parastajām nodarbībām, pusdienu pārtraukumos un valsts svētku dienās. To var saukt arī par pēcskolas aprūpi.

BAIA iestādes vadītājs – persona, kam ir galvenā atbildība par BAIA iestādes administratīvo, vadības un/vai pedagoģisko vadīšanu. Pildot vadītāja lomu, iestādes vadītājs var būt atbildīgs par bērnu pārraudzību, pārējo darbinieku pārraudzību, saziņu ar vecākiem un aizbildņiem un/vai par pedagoģiskā darba plānošanu, sagatavošanu un īstenošanu BAIA iestādē. Iestādes vadītājs daļu laika var pavadīt, arī strādājot ar bērniem (pēc *OECD*, 2017).

BAIA iestāžu un īstenošanas vietu akreditācija – process, kurā tiek vērtēts, vai iestādes un citas BAIA īstenošanas vietas, kuras plāno sniegt BAIA, atbilst spēkā esošajam normatīvajam regulējumam, t. i., konkrētam noteikumu kopumam un minimālajiem standartiem.

BAIA iestāžu un īstenošanas vietu ārējā vērtēšana – kvalitātes kontroles process, kura mērķis ir novērtēt vai pārraudzīt BAIA iestāžu un citu BAIA īstenošanas vietu darbību, ziņot par pakalpojuma kvalitāti un sniegt ieteikumus darbības uzlabošanai. Pretstatā iekšējai vērtēšanai to veic personas vai personu grupas, kuras atskaitās vietējai, reģionālajai vai augstākā līmeņa izglītības pārvaldes iestādei un nav tieši iesaistītas vērtējamās iestādes darbā.

BAIA sistēmas pārraudzība – process, kas ietver kvantitatīvu un kvalitatīvu datu vākšanu un analīzi, lai pārbaudītu BAIA sistēmas darbību saistībā ar mērķiem un standartiem un identificētu nepieciešamos uzlabojumus. Pārraudzībā galvenā uzmanība var tikt pievērsta strukturāliem datiem (piemēram, bērnu dalības īpatsvaram vai darbinieku un bērnu attiecībai) vai informācijai par pakalpojuma attīstīšanu un īstenošanu (piemēram, bērnu progresam, izglītības satura ieviešanai vai ar personālu saistītiem jautājumiem). Pārraudzība var tikt veikta dažādos BAIA sistēmas līmeņos: vietējā, reģionālajā vai BAIA iestādes līmenī.

Bezmaksas – par standarta izglītības un aprūpes darbībām nav jāmaksā, tomēr var būt jāmaksā par BAIA laikā nodrošinātajām maltītēm, transportu uz iestādi, papildu pakalpojuma stundām un/vai papildu aktivitātēm (piemēram, angļu valodas apmācību, peldēšanu).

Bēgļi – indivīdi, kuru patvēruma pieprasījumu uzņemošā valsts ir atzinusi un kuriem līdž ar to ir tiesības uz tiesisko aizsardzību un cita veida palīdzību.

Bērna kopšanas atvaļinājums – bērna kopšanas atvaļinājums ir trīs iespējamo atvaļinājuma veidu – maternitātes, paternitātes un vecāku atvaļinājuma – kopējais ilgums (sk. arī „adekvāti apmaksāta bērna kopšanas atvaļinājuma” definīciju).

Bērni ar īpašām (izglītības) vajadzībām – bērni, kam oficiāli ir apstiprinātas īpašas mācīšanās vajadzības, jo viņi ir garīgi, fiziski vai emocionāli nelabvēlīgā situācijā. Bieži šo bērnu izglītības atbalstīšanai tiek nodrošināti papildu publiskie vai privātie resursi (personāls, materiāli vai finanses) (pēc *OECD*, 2017).

Bērni, kas pakļauti nelabvēlīgu apstākļu riskam – bērni, kam draud vāji rezultāti labklājības, attīstības un izglītības jomā nelabvēlīgu apstākļu dēļ, kurus galvenokārt rada sociāli ekonomiskie, kultūras un/vai valodas faktori (pēc *OECD*, 2000).

Bērnu agrīnā izglītība un aprūpe (BAIA) – bērnu izglītība un aprūpe no dzimšanas līdz sākumskolas izglītībai; tā tiek regulēta nacionālajā līmenī, t. i., tai ir jāatbilst noteikumu kopumam, obligātajiem standartiem un/vai jābūt akreditētai.

Bērnu un darbinieku attiecība – bērnu skaits uz pilna laika darbinieku. Tas var būt maksimālais (reglamentētais) skaits, kas norāda maksimālo bērnu skaitu, par ko drīkst būt atbildīgs viens pilnas slodzes darbinieks, vai arī tas var būt vidējais rādītājs: vidējais bērnu skaits, par ko drīkst atbildēt viens pilnas slodzes darbinieks (pēc *OECD*, 2017).

Brīvā rotaļa – spontāna un nestrukturēta rotaļa. Tas ir aktīvs process bez izvirzīta mērķa, kurā ir neierobežotas iespējas. Tā ir tēlaina, radoša, iekšēji motivēta un apvieno to, ko bērns zina, jūt un saprot. Daži brīvās rotaļas piemēri ir rotaļas ar klucīšiem, zīmēšana vai gleznošana uz baltas papīra lapas, rotaļu izgudrošana vai skraidīšana pa rotaļlaukumu.

Garantēta BAIA vieta – bērnam var būt garantēta BAIA vieta kā likumīgas tiesības, kā obligāta pirmsskolas izglītība vai arī kā likumos neparedzēta apņemšanās attiecībā uz pirmsskolas izglītību. Vietas garantija var būt vispārēja, proti, attiekties uz visiem noteiktā vecuma bērniem, vai arī paredzēta noteiktām nelabvēlīgā situācijā esošām grupām.

Gatavība skolai – šim terminam ir dažādas definīcijas, jo arvien ir daudz diskusiju par to, ko nozīmē būt gatavam skolai. Šajā ziņojumā tas nozīmē, ka bērnam ir nepieciešamā motivācija, kognitīvās un sociāli emocionālās prasmes, lai sekmīgi mācītos skolā.

Iestādēs sniegta BAIA – publiski regulēta BAIA, kas tiek sniegta ārpus mājas vides. Sniegtos pakalpojumus visbiežāk sauc par bērnudārziem, dienas aprūpes centriem un silītēm (pēc *OECD*, 2012).

Iestāžu iekšējā vērtēšana – kvalitātes kontroles process, kura nolūks ir vērtēt un pārraudzīt BAIA iestādes darbību, ziņot par tās vispārīgo kvalitāti un sniegt ieteikumus darba vai pakalpojuma uzlabošanai. Atšķirtībā no ārējās vērtēšanas to galvenokārt veic BAIA iestādes darbinieki.

Ievadīšana darbā – strukturēts atbalsta posms tikko izglītību ieguvušiem BAIA darbiniekiem, pirmo reizi sākot darbu BAIA iestādē. Darbā ievadīšanas posmā jaunie BAIA darbinieki pilnīgi vai daļēji pilda tos uzdevumus, kas ir jāveic pieredzējušiem darbiniekiem, un par darbu saņem atlīdzību. Parasti ievadīšanas laikā tiek veikta apmācība un vērtēšana un tiek norīkots mentors, kas sniedz personisku, sociālu un profesionālu atbalstu strukturētas sistēmas ietvaros. Šis posms ilgst vismaz vairākus mēnešus, un to var īstenot pārbaudes laikā.

Izglītības vadlīnijas – oficiāli dokumenti, kas pieņemti, lai sniegtu norādījumus BAIA pakalpojumu sniedzējiem par bērnu aprūpes un izglītības saturu un pieejām. Tajās var būt ietverti galvenie principi, vērtības, vadlīnijas, attīstības un mācīšanās mērķi vai mācīšanās jomas, izglītības un pedagoģiskās pieejas, mācību materiāli un vērtēšanas metodes. Šādi dokumenti var būt valsts izglītības satura norādes vai kritēriji vietējā izglītības satura izstrādei. Tās var izpausties arī kā praktiskas vadlīnijas BAIA speciālistiem. Tās var būt iekļautas tiesību aktos ka daļa no BAIA programmas, publicētas kā izglītības un aprūpes standarta atsaucis dokuments, kā aprūpes un izglītības plāns utt. Atkarībā no tā, cik formālas vai saistošas vadlīnijas ir, tiek pieļauta dažādas pakāpes elastība to piemērošanā BAIA iestādēs. Valstī uz BAIA var attiekties vairāk nekā viens dokuments, taču tie visi veido pamatsistēmu, saskaņā ar kuru darbiniekiem ir jāstrādā (vai arī ir ieteikts to darīt, ja obligātas prasības nav), lai apmierinātu bērnu mācīšanās un attīstības vajadzības.

Īpašas mācības vadības jomā – atkarībā no situācijas tā var notikt vai nu pirms pieteikšanās uz vadītāja amatu, vai pirms personāla atlases procedūras, vai arī viena vai divu gadu laikā pēc stāšanās amatā. Mācību mērķis ir sniegt nākamajiem BAIA vadītājiem jauno pienākumu veikšanai nepieciešamās prasmes. Šīs mācības nedrīkst sajaukt ar BAIA personāla sākotnējo izglītību un pastāvīgu profesionālo pilnveidi.

Kvalitātes sistēma – oficiāls politikas dokuments, ko pieņem augstākās pārvaldes iestādes, lai nodrošinātu vienotu izpratni par kvalitāti vairākās vai visās svarīgākajās BAIA jomās (personāls, izglītības saturs, pieejamība, pārvaldība un finansēšana) un lai veicinātu kvalitātes uzlabošanu ar atbilstošu valsts, reģionālā, vietējā vai iestādes līmeņa politiku. Kvalitātes sistēma var ietvert vadlīnijas, mērķus vai kvalitātes standartus; tajā arī ir definēti galvenie principi, uz kuriem balstās pārraudzības un vērtēšanas sistēma, lai nodrošinātu un uzlabotu BAIA kvalitāti.

Likumīgas tiesības uz BAIA – likumā paredzēts BAIA īstenošanu pienākums nodrošināt publiski subsidētu BAIA visiem tiem mikrorajona bērniem, kuru vecāki pieprasa vietu savam bērnam. Likumīgas tiesības nozīmē, ka bērnam ir īstenojamas tiesības izmantot BAIA.

Maternitātes atvaļinājums – apmaksāta prombūtne no darba, uz kuru sievietei ir likumīgas tiesības tieši pirms un pēc dzemdībām. Pirms dzemdībām piešķirtā atvaļinājuma daļu sauc par pirmsdzemdību atvaļinājumu, bet pēc dzemdībām piešķirtā atvaļinājuma daļu – par pēcdzemdību atvaļinājumu.

Mājās lietotā valoda – valoda, kuru bērni visbiežāk lieto mājās. Tā atšķiras no BAIA iestādē lietotās valodas. Vairumā gadījumu mājās lietotā valoda ir arī bērnu dzimtā valoda.

Mājas vidē sniegta BAIA – valstiski regulēta BAIA, kas tiek īstenota pakalpojuma sniedzēja dzīvesvietā. Regulējumā parasti ir noteikts, ka pakalpojuma sniedzējam ir jāatbilst minimālajiem veselības aizsardzības, drošības un ēdināšanas standartiem. Mājas vidē sniegtā BAIA neietver aprūpi bērna mājās (t. i., aprūpi, ko veic auklītes vai bērnu pieskaftītāji, kas dzīvo bērna dzīvesvietā vai citur), pat ja tiek prasīts, lai tā atbilstu kvalitātes pamatstandartiem (piemēram, personāla akreditācija).

Mērķgrupa – intervijas, kurās BAIA iestādes darbiniekiem vai ieinteresētajām personām tiek uzdoti jautājumi par to, kā viņi vērtē BAIA kvalitāti.

Mērķtiecīga intervija – indivīdu intervēšana, izmantojot iepriekš noteiktu jautājumu kopumu.

Migrantu bērni – nesen imigrējušie (t. i., pirmās paaudzes), otrās paaudzes vai atpakaļ atgriezušos migrantu bērni. Viņu juridiskais statuss var būt atšķirīgs (patvēruma meklētājs, bēglis, nepavadīts nepilngadīgais, nelegālais imigrants u. c.). Viņu uzturēšanās ilgums uzņēmējvalstī var būt īss vai garš, un viņu migrācijas iemesli var būt dažādi (politiski, ekonomiski u. c.). Viņiem var būt vai nebūt tiesības iesaistīties uzņēmējvalsts formālās izglītības sistēmā.

Nodokļu atvieglojumi – sistēma vai iniciatīva, kas privātpersonām vai uzņēmumiem ļauj samazināt nodokļu slogu. Nodokļu atvieglojuma piemēri ir konkrētu izdevumu, piemēram, BAIA maksas, atvilkšana no ienākumiem, kuri apliekami ar nodokli, vai arī nodokļu kredīts, kas kompensē izdevumus par izglītību un aprūpi.

Norādījumi par mācībām mājās – mudinājums bērniem mācīties mājās, sniedzot informāciju un idejas ģimenēm, kā palīdzēt bērniem ar izglītības programmu saistītās aktivitātēs. BAIA pakalpojumi var iedvesmot vecākus piedāvāt bērniem jebkāda veida mācību pieredzi mājās gan netieši, gan tieši, piemēram, iesaistot bērnus ikdienas darbos (ēdienreizes, tālruņa zvani, pārtikas preču saraksta sastādīšana, apģērbšanās utt.) un mudinot bērnus šīs darbības pārrunāt.

Novērojumu režģis – rīks, kuru izmanto, lai informētu par novēroto praksi BAIA iestādē nolūkā vērtēt tās kvalitāti.

Obligātā BAIA – bērniem ir pienākums izmantot BAIA.

Pamatspeciālists – indivīds, kas vada darbu ar bērnu grupu klasē vai rotaļu istabā un strādā tieši ar bērniem un viņu ģimenēm. Pamatspeciālistus var saukt arī par pedagogiem, skolotājiem, bērnu aprūpes speciālistiem, pedagoģiskajiem darbiniekiem, pirmsskolas, bērnudārza vai bērnu agrīnās izglītības skolotājiem (pēc *OECD*, 2017). Nelielās iestādēs pamatspeciālisti var būt arī iestādes vadītāji, vienlaikus turpinot darbu ar bērniem.

Pastāvīga profesionālā pilnveide (PPP) – formāla kvalifikācijas celšana, kas BAIA darbiniekiem ļauj paplašināt, pilnveidot un aktualizēt savas zināšanas, prasmes un attieksmi visā karjeras laikā. Tā var aptvert gan ar mācību priekšmetu saistīto, gan pedagoģisko apmācību. Tiek piedāvāti dažādi formāti – kursi, semināri, līdzinieku novērošana un speciālistu tīklu sniegts atbalsts. Dažkārt pastāvīgas profesionālās pilnveides pasākumi var būt pamats papildu kvalifikācijas iegūšanai.

Paternitātes atvaļinājums ir tiesības uz prombūtni no darba, ko bērna bioloģiskais tēvs vai mātes partneris var izmantot tūlīt pēc dzemdībām vai bērna pirmo dzīves gadu laikā.

Pedagoģiskais plāns – BAIA iestādē izveidots plāns, kurā aprakstīts tās izglītības saturs, mācību aktivitātes un pedagoģiskā pieeja. Plāns ļauj pakalpojumu pielāgot vietējiem apstākļiem un bērnu vajadzībām.

Pirmsskolas klases – īpašs, obligāts BAIA posms pēdējā vienā vai divos *ISCED 020* gados, kurā izglītības programma atšķiras no galvenās *ISCED 020* programmas. Pirmsskolas klases var tikt organizētas BAIA iestādē vai sākumskolā.

Privātās BAIA iestādes vai īstenošanas vietas ģpašnieks un vadītājs var būt uz peļņas gūšanu orientēts uzņēmums vai arī brīvprātīgais (bezpeļņas) sektors, kas var ietvert labdarības organizācijas (baznīca, arodbiedrības vai citas organizācijas). Tās bieži darbojas saskaņā ar licenci, un tām var būt pienākums ievērot minimālos aprūpes standartus. Privātās BAIA iestādes vai īstenošanas vietas var būt vai nebūt publiski subsidētas. Tās var būt:

pašfinansētas (nesubsidētas) – saņem finansējumu no privātiem avotiem, parasti no iestāšanās maksas vai mācību maksas, un nesaņem finansējumu no publiskā sektora;

publiski subsidētas – finansējumu (daļēji vai pilnībā) saņem no publiskā sektora (pēc *OECD* 2017).

Profesionālais pienākums – uzdevums, kura apraksts ir sniegts darba noteikumos, līgumos, tiesību aktos vai citos par skolotāja profesiju saistītos noteikumos.

Programmas vecākiem, kurās piedāvā formālas nodarbības vecākiem, lai palīdzētu ģimenēm radīt mājas vidi, kas atbalsta bērnus kā izglītības ieguvējus. Vecāki apmeklē formālus kursus, kas aptver dažādas tēmas, kas saistītas ar bērnu izglītību un attīstību (piemēram, runas/valodas attīstība, disciplīnas uzturēšana, pašvērtējuma veidošana, izaicinošas izturēšanās izpratne).

Publiskās BAIA iestādes pieder centrālā, reģionālā vai vietējā mēroga publiskās pārvaldes iestādēm, kuras tās arī vada. To mērķis ir nevis gūt peļņu, bet sniegt publiski pieejamu pakalpojumu.

Reģionālā vai mazākumtautību valoda – valoda, ko noteiktā valsts teritorijā tradicionāli lieto tie šīs valsts iedzīvotāji, kuri veido skaitliski mazāku grupu nekā pārējā valsts iedzīvotāju daļa, un kas ir atšķirīga no šīs valsts oficiālās valodas (valodām) (*Council of Europe*, 1992). Parasti tās ir to iedzīvotāju grupu valodas, kuru etniskās saknes meklējamas attiecīgajā reģionā vai kuras šajā reģionā dzīvojušas vairākās paaudzēs. Reģionālajām vai mazākumtautību valodām var būt oficiālās valodas statuss, taču šis statuss ir spēkā tikai tajā reģionā, kurā tās tiek lietotas.

Sagatavošanas klases – atsevišķas klases vai stundas nesen imigrējušajiem bērniem, kurās intensīvi tiek mācīta valoda. Bērni sagatavošanas klasē var apmeklēt tikai dažas mācību stundas, pārējā laikā apmeklējot parastās mācību stundas, vai visas mācību stundas apgūt atsevišķā sagatavošanas klasē, parasti ierobežotu laiku, līdz viņi tiek pilnībā iekļauti parastajās klasēs kopā ar citiem bērniem. Dažās valstīs šīs klases sauc par „ievada”, „pārejas” vai „uzņemšanas” klasēm.

Sākotnējā izglītība – jebkura formāla sākotnējā izglītība vai apmācība, kas sagatavo BAIA darbiniekus darbam ar bērniem. Parasti tā aptver vispārējo izglītību un profesionālo apmācību.

Stāstošais vērtējums – bērna attīstības apraksti, izmantojot stāstījumus vai stāstus. Stāstošais vērtējums ir iekļaujošāka pieeja bērna attīstības vērtēšanai, jo to veido ne tikai profesionāļu, bet arī bērnu darbs; tajā var būt ietverta arī vecāku sniegtā informācija vai atsauksmes. Tas ir bērna paveikto darbu un iegūto zināšanu apvienojums vai kopums, piemēram, zīmējumu un vingrinājumu piemēri, darbinieku atsauksmes un darbinieku plānošanas vai darba piemēri. Populāri stāstošā vērtējuma piemēri ir bērnu attīstību apliecinošas darbu mapes vai stāstu grāmatas (*OECD*, 2015).

Stratēģiskie dokumenti – dažādi oficiāli dokumenti, kuros ietverti noteikumi, vadlīnijas un/vai rekomendācijas, kas attiecas uz izglītības iestādēm.

Strukturēta rotaļa jeb mērķtiecīga rotaļa ir aktivitāte, kuras nolūks ir kaut ko iemācīties. Strukturētai rotaļai ir noteikumi, kas jāievēro, lai sasniegtu noteiktu mērķi. Strukturētā rotaļā parasti ietilpst kognitīvās vai fiziskās darbības. Daži strukturētas rotaļas piemēri: saskaņā ar norādījumiem jāsaliek kāda rotaļlieta, lidmašīna vai Lego detaļu komplekts vai jāspēlē organizētas spēles, piemēram, futbols, kāršu spēles vai galda spēles ar noteikumiem.

Valsts pārbaudes darbi – standartizēti pārbaudes darbi vai eksāmeni, ko izveidojušas augstākā līmeņa publiskās pārvaldes iestādes un kas tiek īstenoti viņu pārraudzībā. Standartizētie pārbaudes darbi vai eksāmeni ir jebkādi pārbaudes darbi, kuros visiem dalībniekiem ir jāatbild uz vieniem un tiem pašiem jautājumiem (vai jautājumiem, kas izvēlēti no jautājumu saraksta) un kuros vērtēšana tiek veikta standartizētā vai konsekventā veidā. Valsts pārbaudes darbi ir jānošķir no standartizētajām vadlīnijām un citiem instrumentiem, kas paredzēti, lai palīdzētu skolotājiem izmantot citus skolēnu vērtēšanas veidus, ne tikai valsts pārbaudes darbus.

Vecāku atvaļinājums ir apmaksāts periods ārpus darba, lai rūpētos par bērnu, saglabājot darbinieku sociālās garantijas.

Vērtējuma skala – rīks, ko izmanto, lai informētu par novēroto praksi BAIA iestādē, lai novērtētu tās kvalitāti attiecībā pret iepriekš definētiem standartiem. (<http://ers.fpg.unc.edu/>)

Vērtēšanas sistēma – augstākās pārvaldes iestādes pieņemti dokumenti, kuros noteikts pārraudzības un vērtēšanas rezultātu galvenais mērķis, saturs, procedūras un rezultātu izmantojums. Vērtēšanas sistēmas atšķiras pēc formas un izmantošanas veida. Dokumentos, kas veido šo sistēmu, var būt paredzēta viena vai vairākas pārraudzības un vērtēšanas pieejas (piemēram, pārbaude, akreditācija, pašvērtēšana utt.).

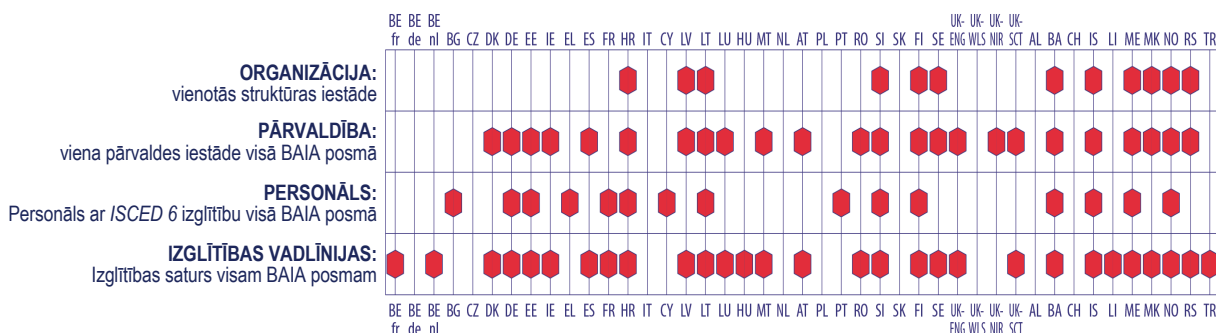
Vērtēšanas standarti – kritērijs, snieguma līmenis vai norma, attiecībā pret kuru tiek vērtēts mērāmais jomas aspekts.

PIELIKUMI

A PIELIKUMS. ATTĒLUS PAPILDINOŠI DATI

☐ Kritēriji BAIA sistēmu integrācijas pakāpes mērīšanai, 2018./19. māc. g. (7. attēla dati)

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Personāls: vismaz vienam darbiniekam katrā bērnu grupā (neatkarīgi no vecuma grupas) ir jābūt ar *ISCED 6* vai augstākas pakāpes izglītību.

Papildinformāciju un definīcijas skatīt A2. attēlā (organizācija), A4. attēlā (pārvaldība), 4. attēlā un C1. attēlā (personāls), kā arī D1. attēlā un C pielikumā (izglītības vadlīnijas).

☐ Adevkāti apmaksāta pēcdzemdību, paternitātes un vecāku atvaļinājuma ilgums (nedēļās), 2018./19. māc. g. (B3. attēla dati)

	BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT
Maternitātes atvaļinājums	14	14	14	52	22	14	8	20	0	12	16	13	26	12	16	16	8	12	24	18	16	9
Paternitātes atvaļinājums	2	2	2	0	0	0	0	0	0	0	6	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Vecāku atvaļinājums	0	0	0	0	43	32	60	62	0	36	0	0	35	4	0	0	44	26	80	0	0	52
KOPĀ	16	16	16	52	65	46	68	82	0	48	22	15	61	16	16	16	52	38	104	18	17	61
	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK- ENG	UK- WLS	UK- NIR	UK- SCT		AL	BA	CH	IS	LI	ME	MK	NO	RS	TR
Maternitātes atvaļinājums	20	21	9	11	28	13	13	6	6	6	6		0	52	14	13	20	52	35	15	48	12
Paternitātes atvaļinājums	0	4	0	4	28	9	13	0	0	0	0		0	0	0	13	0	0	0	15	1	0
Vecāku atvaļinājums	32	0	43	37	0	26	30	0	0	0	0		52	0	0	13	0	0	0	23	0	0
KOPĀ	52	25	52	52	56	48	56	6	6	6	6		52	52	14	39	20	52	35	53	49	12

Paskaidrojums

Atvaļinājuma ilgums ir aprēķināts no bērna viedokļa. Atvaļinājumi, kas sakrīt, t. i., kad abi vecāki atvaļinājumu var izmantot vienlaikus, ir uzskatīti par vienu atvaļinājumu. Atvaļinājums ir uzskatīts par adekvāti apmaksātu, ja vecāki saņem vismaz 65 % no saviem līdžiniekiem ienākumiem. Vienotās likmes kompensācijas gadījumā šis maksājums ir uzskatīts par adekvātu, ja tas veido 65 % no valstī noteiktās vidējās mēnešalgas. Dati ir balstīti uz izplatītāko situāciju, t. i., viens bērns divu vecāku ģimenē. Nav ņemti vērā īpaši apstākļi, piemēram, dzemdību sarežģītumi, ilgstoša hospitalizācija, bērni ar veselības problēmām utt. Ja pastāv vairākas iespējas, ir parādīts tas variants, kas nodrošina ilgāko atvaļinājumu (kompensācija 65 %).

Maternitātes atvaļinājums: apmaksāta prombūtne no darba, uz kuru sievietei ir likumīgas tiesības tieši pirms un pēc dzemdībām. Pirms dzemdībām piešķirtā atvaļinājuma daļu sauc par pirmsdzemdību atvaļinājumu, bet pēc dzemdībām piešķirtā atvaļinājuma daļu sauc par pēcdzemdību atvaļinājumu. Tabulā ir ņemts vērā tikai pēcdzemdību atvaļinājums.

Paternitātes atvaļinājums: tiesības uz prombūtni no darba, ko var izmantot bioloģiskais tēvs vai mātes partneris. Parasti šis atvaļinājums jāizmanto tūlīt pēc dzemdībām un vienlaikus ar māti. Paternitātes atvaļinājums tabulā ir parādīts tikai tad, ja to var izmantot pēc maternitātes atvaļinājuma un tā pagarināt kopējo bērna kopšanas atvaļinājumu.

Vecāku atvaļinājums: apmaksāts periods ārpus darba, lai rūpētos par bērnu, saglabājot darbinieku sociālās garantijas.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Vācija. Adekvāti apmaksāta bērna kopšanas atvaļinājuma maksimālais ilgums ir 60 nedēļas (14 mēneši), ja abi vecāki izmanto vismaz 8 nedēļas (2 mēnešus) no atvaļinājuma.

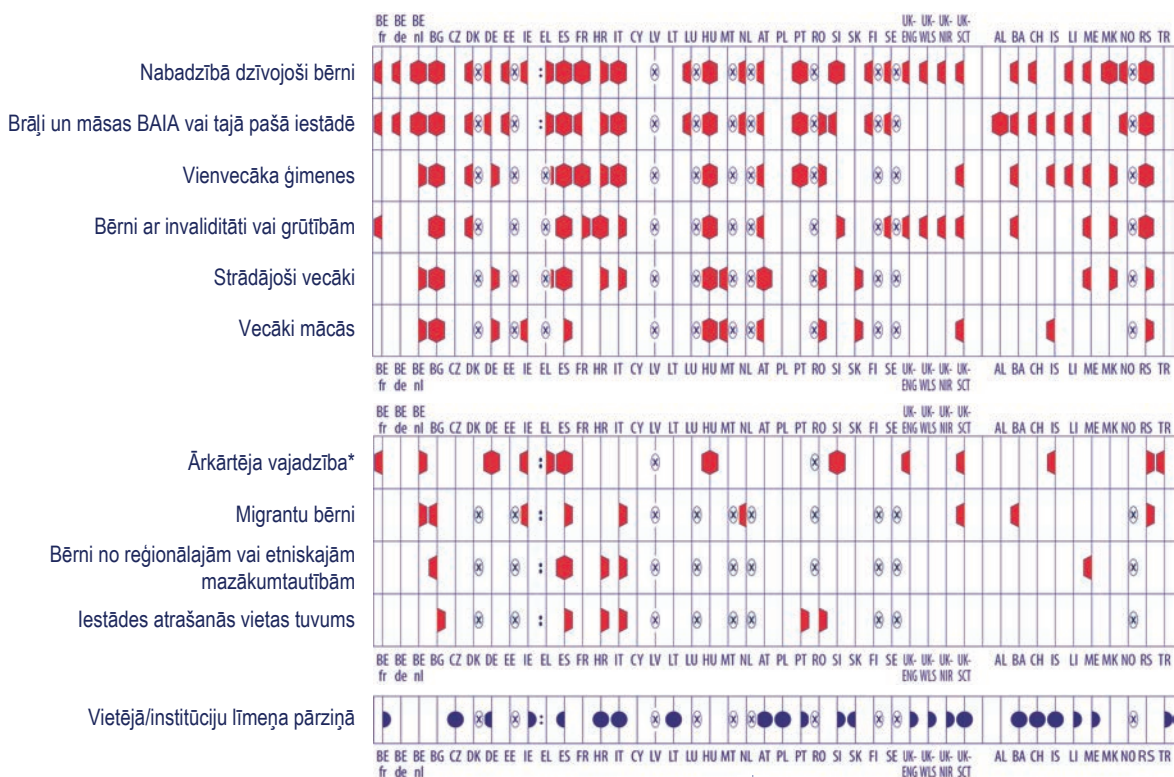
Grieķija. Attēlā atspoguļota situācija publiskajā sektorā. 9 nedēļas ilgs maternitātes atvaļinājums un 36 nedēļas ilgs vecāku atvaļinājums privātajā sektorā.

Nīderlande. No 2020. gada paternitātes atvaļinājums tiks pagarināts maksimāli līdz 5 nedēļām ar kompensāciju 70 % apmērā.

Austrija. Bērna kopšanas pabalsts, kas piesaistīts ienākumiem, ja atvaļinājumu izmanto abi vecāki (maksimums 52 nedēļas vienam vecākam).

Somija. Tabulā parādīts absolūtais maksimums, kas ir mazāk raksturīga situācija, kad tēvs izmanto visu atvaļinājumu pēc vecāku atvaļinājuma perioda. 78 % tēvu kopā ar māti izmanto līdz 18 dienām, bet tikai 38 % izmanto paternitātes atvaļinājumu līdz 54 dienām pēc vecāku atvaļinājuma perioda (THL, 2018).

☐ Kritēriji ko izmanto, piedāvājot maksas samazināšanu vai prioritāru uzņemšanu BAIA iestādēs bērniem līdz 3 gadu vecumam, 2018./19. māc. g. (B6. attēla dati)

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Pa kreisi maksas samazināšana
 Pa labi prioritāra uzņemšana
 Bezmaksas BAIA visiem bērniem
 Likumīgas tiesības no agrīna vecuma

Attēlā parādīti kritēriji, kas definēti augstākā līmeņa noteikumos vai rekomendācijās. Ja apzīmējums „neattiecas” (⊖) ir kreisajā pusē, tas norāda tās valstis, kurās visiem bērniem līdz 3 gadu vecumam BAIA ir bez maksas. Ja tas ir labajā pusē, tas norāda tās valstis, kuras nodrošina likumīgas tiesības jau no agrīna vecuma. Tomēr dažas valstis, kurās ir bezmaksas BAIA, ir norādījušas kritērijus subsīdiju piešķiršanai ēdienreīzu izmaksu segšanai. Tāpat dažas valstīs, kur jau no agrīna vecuma bērniem ir likumīgas tiesības uz BAIA, pieprasījums joprojām pārsniedz piedāvājumu, tāpēc ir norādīti prioritārās uzņemšanas kritēriji. Daudzās valstīs šie kritēriji attiecas tikai uz publiskajām un publiski subsidētajām iestādēm.

* **Ārkārtēja vajadzība:** bērni audžuģimenē vai bērni, kurus norādījuši sociālie dienesti; bērni, kuru vecāki nespēj nodrošināt nepieciešamo aprūpi; bērni bez pajumtes; bērni, kuru māte atrodas patversmē, bēgot no vardarbības mājās; bērni, kuriem kāds no vecākiem gājis bojā militārajā dienestā, teroristu uzbrukumā vai līdzīgos apstākļos.

☐ Minimālā izglītība, kas saistīta ar BAIA (vai izglītību), pamatspeciālistiem BAIA iestādēs, 2018./19. māc. g. (C1. attēla dati)

		BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL
< 3 gadi	ISCED pakāpe	3	3	3	6	3	0	6	6	4	6	5	6	6	0	6	5	6	4	4	4	3
	Ilgums gados	4	3	4	4	3	0	3	3	2	4	2	3	3	0	3	2	3	3	2	1	3
≥ 3 gadi	ISCED pakāpe	6	6	6	6	3	0	6	6	4	6	6	7	6	7	6	5	6	6	6	4	6
	Ilgums gados	3	3	3	4	4	0	3	3	2	4	4	2	3	5	3	2	3	3	3	2	4
		AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK (1)	UK-SCT											
< 3 gadi	ISCED pakāpe	5	3	7	3	6	3	6	0	3	5	0	6	3	7	3	6	0	6	3	3	3
	Ilgums gados	2	3	1,5	4	3	4	3	0	4	1	0	3	3	2	3	3	0	3	4	4	4
≥ 3 gadi	ISCED pakāpe	5	6	7	3	6	3	6	0	6	5	6	6	6	7	6	6	6	6	6	6	6
	Ilgums gados	2	3	1,5	4	3	4	3	0	3	1	3	3	3	2	3	3	4	3	3	3	4

○ Minimālo prasību nav

Avots: Eurydice

UK (1) = UK-ENG/WLS/NIR

Paskaidrojums

Tabulā parādīta minimālā izglītība, kas ir saistīta ar BAIA vai izglītību, saskaņā ar augstākā līmeņa noteikumiem. Minimālais ilgums atspoguļo tikai to studiju gadu skaitu, kuri pavadīti vienā un tajā pašā *ISCED* pakāpē, lai iegūtu noteikto izglītību. Ir pieskaitīti arī tie studiju gadi, kuros iegūta vispārējā izglītība, ja tie ir tajā pašā izglītības pakāpē, bet iegūstamā kvalifikācija ir profesionāla. Piemēram:

- *ISCED* 3 izglītība ar 3 gadiem vispārējā izglītībā un 1 gadu profesionālajā apmācībā ir parādīta kā 4 gadi *ISCED* 3. pakāpē.
- *ISCED* 7 ar 3 iepriekšējiem gadiem bakalaura grāda ieguvei (*ISCED* 6) un 2 gadiem maģistra grāda ieguvei (*ISCED* 7) ir parādīti kā 2 gadi *ISCED* 7. pakāpē.

Ja augstākās pārvaldes iestāde ir izvirzījusi prasības tikai attiecībā uz minimālo vispārējās izglītības līmeni, nevis minimālo sākotnējo profesionālo kvalifikāciju BAIA vai izglītības jomā, lai kļūtu par pamatspeciālistu, ir norādīts, ka valstī šādu prasību nav.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Igaunija. Attiecībā uz jaunākiem bērniem attēlā parādīta *koolieelne lasteasutus* strādājošo pamatspeciālistu situācija. *Lapsehoiuteenus* minimālās prasības ir vienu gadu ilga *ISCED* 4.

Itālija. Attiecībā uz pamatspeciālistu minimālo izglītību darbam ar jaunākiem bērniem pašlaik ir reģionālā autonomija, bet no 2019./20. māc. g. augstākās pārvaldes iestādes prasīs, lai visiem pamatspeciālistiem būtu vismaz bakalaura grāds.

Luksemburga. Jaunākiem bērniem paredzētajās iestādēs (*Services d'éducation et d'accueil*) valsts kā minimālo pakāpeniski ievieš *ISCED* 4 izglītību. 2001. gadā 50 % no pamatspeciālistiem, kas strādā šāda veida iestādēs, bija vispārējā *ISCED* 3 izglītība un 118 stundu gara speciālā apmācība. Šis īpatsvars samazinājās līdz 20 % 2013. gadā un līdz 10 % 2018. gadā.

Portugāle. Nav noteikumu par pamatspeciālistu minimālo izglītību darbam ar to bērnu grupām, kuri ir jaunāki par 1 gadu (*berçário*).

Zviedrija. pamata darbinieki pirmsskolas klasēs (*förskoleklass* 6 gadus veciem bērniem) kvalificējami vai nu kā „pirmsskolas skolotāji” (*ISCED* 6), vai kā „skolotāji” (*ISCED* 7).

Apvienotā Karaliste (ENG). Attiecībā uz vecākiem bērniem parādīta situācija skolu *reception classes* (4 g. v.). Skolu *nursery classes* (3 g. v.) noteikumu par minimālo izglītību nav.

Minimālā izglītība, studiju ilgums un īpaša apmācība vadības jautājumos, kā arī iepriekšējā pieredze, kas nepieciešama, lai kļūtu par BAIA iestādes vadītāju, 2018./19. māc. g. (C3. un C4. attēla dati)

		BE fr	BE de	BE nl	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES
< 3 gadi	<i>ISCED</i> pakāpe	6	6	6	7	3	○	6	6	○	6	6
	Studiju ilgums izglītības iegūšanai	3	3	3	1	3	○	3	3	○	4	4
	Īpašās apmācības ilgums	120 h							1 gads			
	Iepriekšējās pieredzes ilgums				5						2	
≥ 3 gadi	<i>ISCED</i> pakāpe	6	6	6	7	3	○	6	6	○	6	6
	Studiju ilgums izglītības iegūšanai	3	3	3	1	4	○	3	3	○	4	4
	Īpašās apmācības ilgums	120 h	1 gads		1 gads	75 h			1 gads			
	Iepriekšējās pieredzes ilgums	5			5	3						5
		FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT
< 3 gadi	<i>ISCED</i> pakāpe	6	6	○	6	6	6	6	6	5	○	5
	Studiju ilgums izglītības iegūšanai	3	3	○	3	3	3	3	3	2	○	2
	Īpašās apmācības ilgums								120 h			160 h
	Iepriekšējās pieredzes ilgums	3	5				2	3	5			
≥ 3 gadi	<i>ISCED</i> pakāpe	7	6	7	6	6	6	7	6	7	○	5
	Studiju ilgums izglītības iegūšanai	2	3	5	3	3	3	2	3	2	○	2
	Īpašās apmācības ilgums	150 h			104 h				2 gads	90 ECTS		160 h
	Iepriekšējās pieredzes ilgums	2	5	7	13		2	5	5	10		
		PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK-ENG	UK-WLS	UK-NIR	UK-SCT
< 3 gadi	<i>ISCED</i> pakāpe	3	6	7	6	○	6	○	3	3	5	6
	Studiju ilgums izglītības iegūšanai	3	3	2	3	○	3	○	4	4	2	3
	Īpašās apmācības ilgums				144 h							
	Iepriekšējās pieredzes ilgums	3			5				2	2	2	
≥ 3 gadi	<i>ISCED</i> pakāpe	6	6	7	6	3	6	○	○	6	○	6
	Studiju ilgums izglītības iegūšanai	3	3	2	3	4	3	○	○	3	○	3
	Īpašās apmācības ilgums	210 h		90 h	144 h	160 h				:		
	Iepriekšējās pieredzes ilgums	5		8	5	5						

○ Minimālo prasību nav : Dati nav pieejami

Avots: Eurydice

□ Turpinājums: Minimālā izglītība, studiju ilgums un īpaša apmācība vadības jautājumos, kā arī iepriekšējā pieredze, kas nepieciešama, lai kļūtu par BAIA iestādes vadītāju, 2018./19. māc. g. (C3. un C4. attēla dati)

		AL	BA	CH	IS	LI	ME	MK	NO	RS	TR
< 3 years	ISCED pakāpe	○	6	3	7	5	6	6	6	6	6
	Studiju ilgums izglītības iegūšanai	○	3	3	2	2	3	4	3	3	4
	Īpašās apmācības ilgums			1 gads			176 h	40 h		2-13 d	
	Iepriekšējās pieredzes ilgums		2-3			5	5			10	
≥ 3 years	ISCED pakāpe	6	6	6	7	6	6	6	6	6	6
	Studiju ilgums izglītības iegūšanai	3	3	3	2	3	3	4	3	3	4
	Īpašās apmācības ilgums	1 mēn.		1 gads		15 ECTS	176 h	40 h		2-13 d	
	Iepriekšējās pieredzes ilgums		2-3	3-5		3	5			10	

○ Minimālo prasību nav : Dati nav pieejami

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Īpašās apmācības vadītājiem minimālais ilgums ir tikai orientējošs, jo to neizsaka salīdzināmās vienībās. To var izteikt stundās, dienās, mēnešos, gados vai kredītpunktos (Eiropas kredītpunktu pārneses sistēmā – ECTS).

Ja īpaša apmācība vadītājiem ir vienīgā nepieciešamā izglītība vai tās daļa, tās minimālais ilgums ir iekļauts arī studiju ilgumā izglītības iegūšanai.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Beļģija (BE fr). Jaunākiem bērniem paredzēto BAIA iestāžu vadītājiem tabulā parādīta minimālā izglītība publiskajā un subsidētajā privātajā sektorā. Privātajā pašfinansētajā sektorā minimālās prasības ir 1 gadu ilga *ISCED 4* izglītība.
Beļģija (BE nl). Jaunākiem bērniem paredzētajās iestādēs, kurās ir mazāk par 18 vietām, vadītājiem ir nepieciešama tikai 4 gadus ilga *ISCED 3* izglītība.

Vācija. Attiecībā uz minimālo iepriekšējo pieredzi tabulā parādīta situācija lielākajā daļā federālo zemju. Dažas federālās zemes pieļauj alternatīvus vadītāja izglītības variantus

Igaunija. Attiecībā uz jaunākiem bērniem paredzētajām iestādēm tabulā redzama situācija *koolieelne lasteasutus*. Attiecībā uz *lapsehoiteenus* regulējuma nav.

Spānija. Tabulā atspoguļota situācija publiskajā sektorā. Privātajā sektorā obligāts minimālais izglītības līmenis nav noteikts, izņemot Astūrijas autonomo apgabalu (tāds pats līmenis kā publiskajā sektorā). Tikai Madridē iepriekšēja pieredze BAIA ir obligāta, lai kļūtu par vadītāju jaunākiem bērniem paredzētajās BAIA iestādēs, taču minimālais ilgums nav norādīts.

Francija. Jaunākiem bērniem paredzētajās iestādēs tiem vadītājiem, kam ir *ISCED 7* izglītība medicīnā, iepriekšēja pieredze nav nepieciešama.

Itālija. Prasības jaunākiem bērniem paredzēto BAIA iestāžu vadītājiem ir reģionālo pārvalžu pārziņā. Privātajā sektorā nav noteikumu par minimālo pieredzi vecākiem bērniem paredzēto iestāžu vadītājiem.

Luksemburga. Jaunākiem bērniem paredzētajās iestādēs, kur ir mazāk par 40 vietām, vadītājiem ir nepieciešama tikai 3 gadus ilga *ISCED 4* izglītība. Iestādēs vecākiem bērniem skolotāji ievēl komiteju un tās priekšsēdētāju. Šai personai ir daži vadības uzdevumi, bet nav hierarhiska statusa, jo tāds ir reģionālajam direktoram. Tabulā parādītas prasības reģionālajiem direktoriem.

Austrija. Īpašās apmācības vadības jomā minimālais ilgums dažādās federālajās zemēs atšķiras. Tabulā norādīts vidējais rādītājs. Tajās federālajās zemēs, kur ir noteikts minimālais pieredzes ilgums, parasti tie ir 2 gadi.

Portugāle. Prioritāte ir tiem BAIA skolotājiem, kuriem ir pusotru gadu ilga *ISCED 7* izglītība.

Zviedrija. To skolu vadītājiem, kurās tiek piedāvātas pirmsskolas klases (*förskoleklass*), ir obligāta apmācība pusgada laikā. Sākot ar 2019./20. māc. g., šī apmācība būs obligāta visiem BAIA vadītājiem.

Apvienotā Karaliste (WLS). Vadlīnijās, kas atteicas uz Nacionālo profesionālo kvalifikāciju vadības jomā, minimālais ilgums nav noteikts.

Bosnija un Hercegovina. Minimālais pieredzes ilgums ir atkarīgs no izglītības pārvaldes iestādes.

Šveice. Prasības iziet īpašu apmācību vadības jomā dažādos kantonos atšķiras. Jaunākiem bērniem paredzētajās iestādēs īpaša apmācība ir nepieciešama pusē kantonu, bet pārējos tā ir tikai ieteicama. Vecākiem bērniem paredzētajās iestādēs lielākajā daļā kantonu tā ir obligāta prasība.

Serbija. Īpašās apmācības vadības jomā minimālais ilgums ir atkarīgs no kandidāta profila. Vadītājiem ar maģistra grādu ir nepieciešama tikai 8 gadus ilga pieredze.

□ Minimālais obligātās pastāvīgās profesionālās pilnveides (PPP) ilgums pamatspeciālistiem un asistentiem, kuri strādā BAIA iestādēs, 2018./19. māc. g.

	Pamatspeciālisti		Asistenti	
	<3 gadi	≥ 3 gadi	<3 gadi	≥ 3 gadi
BE fr	3 dienas gadā		○	●
BG	●	48 stundas 4 gadu laikā	○	
EE	32 stundas gadā		●	
EL	●	24 stundas gadā	●	○
FR	●	18 stundas gadā	●	2 dienas 5 gadu laikā
CY	●	10 stundas gadā	○	
LV	36 stundas 3 gadu laikā		●	
LU	32 stundas 2 gadu laikā	24 stundas 3 gadu laikā	○	40 stundas gadā
HU	120 stundas 7 gadu laikā		●	
MT	●	40 stundas gadā	○	
AT	16 stundas gadā		●	
PT	●	25 stundas gadā	●	●
RO	90 stundas gadā	90 ECTS 5 gadu laikā	○	
SI	15 dienas 3 gadu laikā			
UK-SCT	60 stundas 5 gadu laikā			
AL	●	3 dienas gadā	○	○
CH	●	60 stundas gadā	●	
ME	24 stundas 5 gadu laikā		●	○
RS	64 stundas gadā		○	
TR	10 stundas gadā	dažādi	●	

● PPP nav obligāta ○ Asistentu nav

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Tabulā parādīts obligātās PPP minimālais ilgums saskaņā ar augstākā līmeņa noteikumiem.

Obligāta: PPP ir obligāta un ir noteikts tās minimālais ilgums.

Minimālo ilgumu izsaka stundās vai dienās nosacītā gadā, tāpēc šo informāciju nevar salīdzināt un tā ir tikai indikatīva.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Vācija. PPP ir obligāta tikai divās federālajās zemēs (Meklenburgā-Priekšpomerānijā un Tīringenē).

Igaunija. Tabulā parādīta situācija *koolieelne lasteasutus. Lapsehoiuteenus* nav ne noteikumu par PPP pamatspeciālistiem, ne asistentu.

Luksemburga. Situācija skolotājiem *éducation préscolaire* (4 un 5 g. v. bērniem) ir tāda pati kā pamatspeciālistiem *éducation précoce*. Tomēr *éducation préscolaire* nav asistentu.

Ungārija. PPP ir obligāta tikai tiem pamatspeciālistiem, kam ir vismaz *ISCED 6* vai augstāka izglītība pedagoģijā. Visiem pārējiem tā nav obligāta.

Šveice. Minimālais obligātais stundu skaits dažādos kantonos ir atšķirīgs. Tabulā norādītie dati ir vidējais rādītājs.

Turcija. Pamatspeciālistiem, kas strādā ar vecākiem bērniem (*bağimsız ana okulu* un *ana sınıfları*) PPP tiek organizēta kā divu nedēļu seminārs, kas notiek katru gadu jūnijā un septembrī. Tā minimālais ilgums stundās ir ļoti atšķirīgs.

☐ Maksimālais bērnu skaits vienā grupā un uz vienu darbinieku BAIA iestādē 2 un 4 gadu vecumā 2018./19. mās. g.

Vecums		BE	BE	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT
		fr	de	nl																			
0	ud	7	6	9	9	○	●	4-8	○	3	4	8	5	5	●	6	○	6	6	4	3	3	4-5
	up	7	6	9	9	○	●	4-8	○	3	6	8	●	5	●	6	○	6	6	6	3	6	8-10
	bg	●	●	18	18	○	●	●/8-15	○	●	12	8	●	5	●	6	○	6	12	12	●	12	8-10
1	ud	7	6	9	9	8	●	4-8	8	5	4	13	5	8	●	6	●	10	6	4	5	5	4-8
	up	7	6	9	9	8	●	4-8	16	5	6	13	●	8	●	6	●	10	6	6	5	16	8-15
	bg	●	●	18	18	24	●	●/8-15	16	●	12	13	●	8	●	6	●	10	12	12	●	16	8-15
2	ud	7	6	9	9	12	●	4-8	8	6	4	18	8	14	●	16	●	15	8	4	6	8	4-8
	up	7	6	9	9	12	●	4-8	16	6	6	18	●	14	●	16	●	15	8	6	6	16	8-15
	bg	●	●	18	18	24	●	●/8-15	16	●	12	18	●	14	●	16	●	15	16	12	●	16	8-15
3	ud	20	10	●	23	24	●	9-20	12	8	13	25	●	18	26	25	●	20	10	8	14	8	10-13
	up	20	19	●	23	24	●	9-20	24	8	25	25	●	18	26	25	●	20	20	12	14	16	20-25
	bg	●	●	●	23	24	●	●/15-28	24	22	25	25	●	18	26	25	●	20	20	25	14	16	20-25
4	ud	20	10	●	23	24	●	9-20	12	8	25	25	●	20	26	25	●	20	24	8	19	●	10-13
	up	20	19	●	23	24	●	9-20	24	8	25	25	●	20	26	25	●	20	24	12	19	●	20-25
	bg	●	●	●	23	24	●	●/15-28	24	22	25	25	●	20	26	25	●	20	24	25	19	●	20-25
5	ud	20	10	●	23	24	●	9-20	12	8	25	25	●	23	26	25	●	20	24	8	○	●	10-13
	up	20	19	●	23	24	●	9-20	24	8	25	25	●	23	26	25	●	20	24	12	○	●	20-25
	bg	●	●	●	23	24	●	●/15-28	24	22	25	25	●	23	26	25	●	20	24	25	○	●	20-25
0	ud	5	5	4	6	5	4	○	3	3	3	3	●	3	3-6	●	3	3	4	○	7	5	
	up	5	10	4	12	5	12	○	●	●	●	●	●	●	6	●	●	8	6	4	○	7	10
	bg	●	10	7	12	12	12	○	●	●	●	●	●	●	6	12	●	8	12	8	○	7	10
1	ud	8	7	5	6	5	4	●	3	3	3	3	●	6	3-6	●	3	3	6	3	12	5	
	up	8	14	5	12	5	12	●	●	●	●	●	●	●	12	●	●	8	6	6	7	12	10
	bg	●	14	9	12	12	12	●	●	●	●	●	●	●	12	12	●	8	12	12	●	12	10
2	ud	8	9	6	6	5	4	●	4	4	4	5	●	8	4-8	●	5	3	8	3	16	5	
	up	8	18	6	12	5	12	●	●	●	●	●	●	●	15	●	●	12	6	8	7	16	10
	bg	●	18	9	12	12	12	●	●	●	●	●	●	●	15	12	●	12	12	15	●	16	10
3	ud	25	13	20	9	20	8	●	13	13	13	8	●	25	11	4-8	●	5	14	9	6	20	10
	up	25	25	20	17	20	24	●	26	26	26	●	●	25	21	●	●	12	14	18	14	20	20
	bg	25	25	20	17	20	24	●	26	26	26	●	●	25	21	12	●	12	14	18	●	20	20
4	ud	25	13	20	11	21	8	●	30	30	○	8	●	25	12	22-26	●	20	20	10	6	24	10
	up	25	25	20	22	21	24	●	30	30	○	●	●	25	24	22-26	●	20	20	20	14	24	20
	bg	25	25	20	22	21	24	●	30	30	○	●	●	25	24	22-26	●	20	20	20	●	24	20
5	ud	25	13	20	11	22	8	●	○	○	○	○	●	25	13	22-26	●	20	25	13	6	26	10
	up	25	25	20	22	22	24	●	○	○	○	○	●	25	25	22-26	●	20	25	25	14	26	20
	bg	25	25	20	22	22	24	●	○	○	○	○	●	25	25	22-26	●	20	25	25	●	26	20

● Regulējuma nav ○ Šajā vecuma grupā BAIA pakalpojuma nav
 ud Uz darbinieku up Uz pamatspeciālistu bg Bērni grupā

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Tabulā norādīts maksimālais bērnu skaits vienā grupā un uz vienu darbinieku un pamatspeciālistu, kuri vienlaikus atrodas grupā darbadienas pamata stundās, saskaņā ar noteikumiem vai rekomendācijām. Nav ņemts vērā tas, ka grupas var būt neviendabīgas vecuma ziņā.

Atkarībā no izglītības sistēmas noteikumos var būt noteikts maksimālais bērnu skaitu uz vienu asistentu (ja tāds ir), uz vienu pamatspeciālistu, uz vienu darbinieku (neatkarīgi no statusa) vai grupā.

Tajās izglītības sistēmās, kur ir norādīts maksimālais grupas lielums, bet nav norādīts maksimālais bērnu skaits uz vienu darbinieku vai vienu pamatspeciālistu, informācija ir aprēķināta, izmantojot šādu metodi.

● Ja katrā bērnu grupā ir jābūt asistentam:

- maksimālais bērnu skaits uz vienu darbinieku atbilst maksimālajam bērnu skaitam vienā grupā, kas izdalīts ar divi (viens pamatspeciālists + viens asistents). Tas ir izdalīts ar skaitli, kas lielāks par divi, ja noteikumos ir teikts, ka bērnu grupā vienlaikus jābūt vairāk nekā vienam pamatspeciālistam vai asistentam.

- maksimālais bērnu skaits uz vienu pamatspeciālistu atbilst maksimālajam bērnu skaitam vienā grupā. Tas ir izdalīts ar divi vai skaitli, kas lielāks par divi, ja noteikumos ir teikts, ka bērnu grupā vienlaikus jābūt diviem vai vairāk pamatspeciālistiem.
- Ja BAIA iestādēs nav obligāti jābūt asistentam (vecākiem bērniem paredzētajās Beļģijā (franču un vācu kopienā), vai visā BAIA posmā Spānijā un Šveicē), maksimālais bērnu skaits uz vienu darbinieku ir vienāds ar maksimālo bērnu skaitu uz vienu pamatspeciālistu.

Nav iekļauti tie asistenti, kuri tiek piesaistīti, lai atbalstītu bērnus ar īpašām izglītības vajadzībām

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Čehija. Attiecībā uz 2 gadus veciem bērniem ir parādīta situācija *dětské skupiny*. Tiem bērniem, kas jau apmeklē *mateřské školy*, situācija ir tāda pati kā 3 gadus veciem bērniem. Attiecībā uz 3–5 gadus veciem bērniem tabulā ir parādīta situācija *mateřské školy*. Tāda paša vecuma bērniem, kas joprojām apmeklē *dětské skupiny*, situācija ir tāda pati kā 2 gadus veciem bērniem.

Vācija, Austrija, Bosnija un Hercegovina un Šveice. Tabulā redzamas regulējuma atšķirības dažādās federālajās zemēs vai kantonos.

Igaunija. Tabulā parādīta situācija *koolieelne lasteasutus* (1–7 g. v. bērniem). *Lapsehoiuteenus* maksimālais darbinieku vai pamatspeciālistu skaits bērnu grupā ir 5 neatkarīgi no bērnu vecuma un maksimālais bērnu skaits grupā ir 10.

Griekija. Attiecībā uz 2 gadus veciem bērniem tabulā ir parādīta to bērnu situācija, kuri ir jaunāki par 30 mēnešiem. Pēc šī vecuma sasniegšanas situācija ir tāda pati kā 3 gadus veciem bērniem.

Francija. Attiecībā uz 2 gadus veciem bērniem tabulā ir parādīta situācija aprūpes iestādēs (*accueil du jeune enfant*). 4 gadus veciem bērniem maksimālais grupas lielums tiek noteikts vietējā līmenī (*département*) atbilstoši vietējiem apstākļiem.

Horvātija. Attiecībā uz 1 gadu veciem bērniem tabulā ir parādīta 12–18 mēnešus veco bērnu situācija. Attiecībā uz 18–24 mēnešus veciem bērniem maksimālais bērnu skaits grupā ir 12.

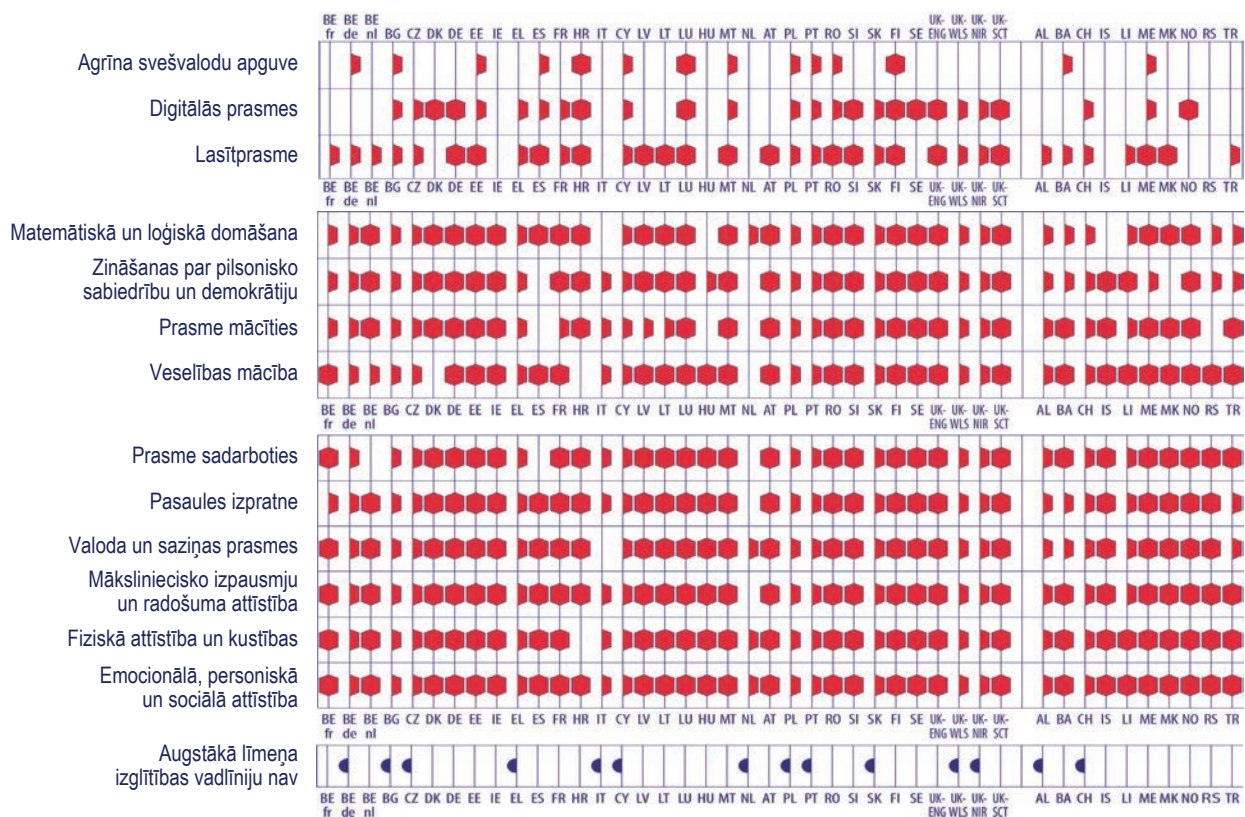
Itālija. *Nido d'infanzia*, ko apmeklē 0, 1 un 2 gadus veci bērni, tiek pārvaldīts reģionālā līmenī.

Slovēnija. Atkarībā no apstākļiem pašvaldības maksimālo bērnu skaitu vienā grupā var palielināt par diviem bērniem. Tas attiecas uz vairāk nekā pusi no grupām.

Apvienotā Karaliste (ENG/WLS). Attiecībā uz 3 gadus veciem bērniem tabulā ir parādīta situācija *nursery classes* vai *nursery schools*. Attiecībā uz 4 gadus veciem bērniem tabulā ir parādīta situācija sākumskolas *reception classes*. Velsā saskaņā ar 2018. gadā pieņemtajiem norādījumiem ir jāpanāk, lai bērnu un darbinieku attiecība abās vecuma grupās būtu 8:1.

Apvienotā Karaliste (NIR). Attiecībā uz 3 gadus veciem bērniem tabulā ir parādīta situācija *nursery classes* vai *nursery schools*.

❑ Mācīšanās un attīstības jomas BAIA iestādēs, 2018./19. māc. g. (D3. attēla dati)

Pa kreisi Bērniem līdz 3 g. v. Pa labi Bērniem no 3 g. v.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Attēlā atspoguļots augstākā līmeņa izglītības vadlīniju saturs. Tās mācīšanās un attīstības jomas, kas attiecas tikai uz pirmsskolas klasēm (sk. Informāciju par nacionālajām sistēmām un Glosāriju), nav norādītas. Konkrētos dokumentus, kas katrā valstī tiek uzskatīti par augstākā līmeņa izglītības vadlīnijām, skatīt C pielikumā.

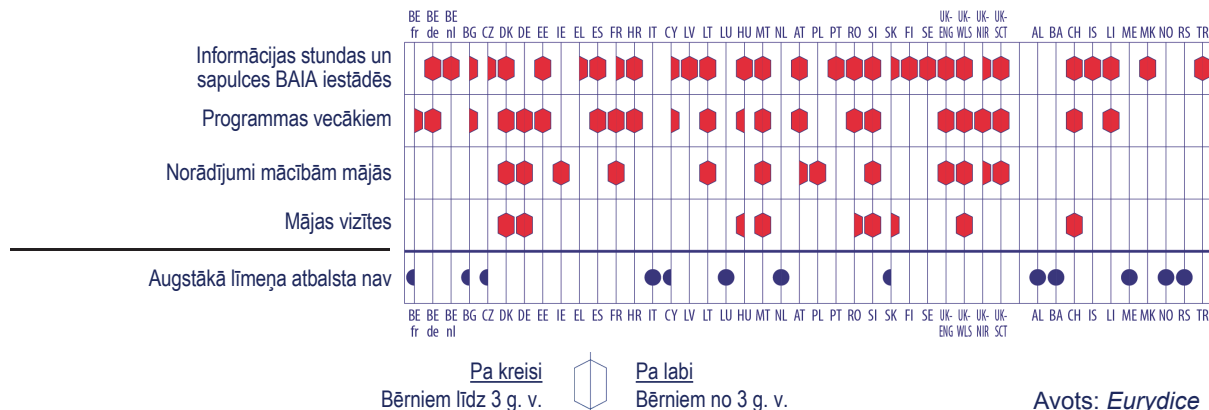
Piezīmes par atsevišķām valstīm

Lietuva. Digitālās prasmes ir mācīšanās joma pirmsskolas klasēs.

Portugāle. Bērniem līdz 3 g. v. paredzētajām iestādēm īpašu izglītības vadlīniju nav, bet bērniem no 3 g. v. paredzētajām pirmsskolas izglītības iestādēm vadlīnijās ir uzsvērtā nepieciešamība pēc kopīgas pedagoģiskās pieejas un principiem visā posmā pirms obligātās izglītības sākuma.

Zviedrija un Serbija. Lasītprasme ir mācīšanās joma pirmsskolas klasēs.

Atbalsta pasākumi vecākiem, kuru bērni izmanto BAIA, 2018./19. māc. g. (D14. attēla dati)

Paskaidrojums

Attēlā atspoguļots augstākā līmeņa izglītības vadlīniju un citu augstākā līmeņa noteikumu un rekomendāciju saturs. Visās iestādēs var nebūt vienādi atbalsta pasākumi.

B PIELIKUMS. PAR BAIA JOMU ATBILDĪGĀS PĀRVALDES IESTĀDES

Valsts	Atbildīgā iestāde	Bērni līdz 3 g. v.	Bērni no 3 g. v.	Pirmsskolas klases	Mājas vidē sniegtā BAIA	Tīmekļa vietne
	● Atbildīgā iestāde				□ Pakalpojums nav pieejams	
BE fr	Kultūras, bērnības un nepārtrauktas izglītības ministrija	●			●	http://gouvernement.cfwb.be/competences-de-la-federation-wallonie-bruxelles/enfance ; http://www.one.be/
	Izglītības ministrija		●			www.enseignement.be
BE de	Ģimenes un sociālo lietu departaments, Vācu kopienas ministrija	●			●	http://www.ostbelgienlive.be/
	Izglītības departaments, Vācu kopienas ministrija		●			http://www.ostbelgienlive.be/
BE nl	Flandrijas Labklājības, veselības un ģimenes lietu ministrija	●			●	https://www.vlaanderen.be/en/authorities/members-and-responsibilities-government-flanders-2019-2024
	Flandrijas Izglītības un apmācības ministrija		●			https://ondenwijs.vlaanderen.be/
BG	Veselības ministrija	●				www.mh.government.bg www.mon.bg
	Izglītības un zinātnes ministrija		●	●		www.mon.bg

Valsts	Atbildīgā iestāde	Bērni Izdz 3 g. v.	Bērni no 3 g. v.	Pirmskolas klases	Mājas vidē sniegtā BAJA	Timekļa vietne
● Atbildīgā iestāde		□ Pakalpojums nav pieejams				
CZ	Darba un sociālo lietu ministrija	●				www.mpsv.cz
	Rūpniecības un tirdzniecības ministrija	●				www.mpo.cz
	Izglītības, jaunatnes un sporta ministrija		●			www.msmt.cz
DK	Bērnu un sociālo lietu ministrija	●	●		●	http://socialministeriet.dk/
DE	Federālā ģimenes lietu, vecāka gadagājuma cilvēku, sieviešu un jaunatnes lietu ministrija	●	●		●	https://www.bmfsfj.de/bmfsfj
EE	Sociālo lietu ministrija	●			●	http://www.sm.ee/en
	Izglītības un pētniecības ministrija	●	●			https://www.hm.ee/en
IE	Bērnu un jaunatnes lietu departaments	●	●		●	www.dcy.gov.ie
	Izglītības un prasmju departaments	●	●			
EL	Iekšlietu ministrija Darba, sociālā nodrošinājuma un sociālās solidaritātes ministrija (kopīgi)	●				http://www.ypes.gr/ http://www.yeka.gr/
	Izglītības, pētniecības un reliģijas lietu ministrija		●			www.minedu.gov.gr
ES	Sociālās politikas pārvaldes iestādes				●	http://www.comunidad.madrid/servicios/asuntos-sociales https://www.navarra.es/es/gobierno-de-navarra
	Autonomo apgabalu izglītības pārvaldes iestādes	●				http://www.educacionyfp.gob.es/contenidos/in/comunidades-autonomas.html
	Izglītības un profesionālās apmācības ministrija kopā ar autonomo apgabalu izglītības pārvaldēm		●			http://www.educacionyfp.gob.es/portada.html
FR	Solidaritātes un veselības ministrija	●			●	https://solidarites-sante.gouv.fr/affaires-sociales
	Izglītības ministrija		●			http://www.education.gouv.fr/
HR	Demogrāfijas, ģimeņu, jaunatnes lietu un sociālās politikas ministrija				●	https://mdomsp.gov.hr/
	Zinātnes un izglītības ministrija	●	●	●		https://mzo.hr/
IT	Reģionālās pārvaldes, kuras ir atbildīgas par izglītību un sociālajiem jautājumiem	●			●	(-)
	Izglītības, universitātes un pētniecības ministrija		●			http://www.miur.gov.it/
CY	Darba, labklājības un sociālā nodrošinājuma ministrija	●			●	www.mlsi.gov.cy
	Izglītības un kultūras ministrija		●	●		www.moec.gov.cy
LV	Izglītības un zinātnes ministrija Labklājības ministrija (kopā)				●	http://www.izm.gov.lv/lv/ https://www.lm.gov.lv/
	Izglītības un zinātnes ministrija	●	●	●		http://www.izm.gov.lv/lv/
LT	Izglītības, zinātnes un sporta ministrija	●	●	●		http://www.smm.lt
LU	Izglītības, bērnu un jaunatnes ministrija	●	●	●	●	http://www.men.public.lu/fr
HU	Ģimeņu un jaunatnes lietu valsts sekretariāts, Cilvēkresursu ministrija	●			●	http://www.kormany.hu/en/ministry-of-human-resources
	Izglītības valsts sekretariāts, Cilvēkresursu ministrija		●			http://www.kormany.hu/en/ministry-of-human-resources
MT	Izglītības un nodarbinātības ministrija	●	●		●	https://education.gov.mt

Valsts	Atbildīgā iestāde	Bērni Izdz 3 g. v.	Bērni no 3 g. v.	Pirmskolas klases	Mājas vidē sniegtā BAA	Timekļa vietne
		● Atbildīgā iestāde		Pakalpojums nav pieejams		
NL	Sociālo lietu un nodarbinātības ministrija	●			●	https://www.government.nl/ministries/ministry-of-social-affairs-and-employment
	Izglītības, kultūras un zinātnes ministrija		●			https://www.government.nl/ministries/ministry-of-education-culture-and-science
AT	Pamatā federālo zemju sociālās pārvaldes				●	(-)+
	Federālo zemju izglītības pārvaldes	●	●			(-)
PL	Ģimenes lietu, darba un sociālās politikas ministrija	●			●	https://www.mpips.gov.pl/
	Izglītības ministrija		●			https://men.gov.pl/
PT	Darba, solidaritātes un sociālās apdrošināšanas ministrija	●			●	http://www.seg-social.pt/inicio
	Izglītības ministrija		●			http://www.dge.mec.pt/
RO	Izglītības ministrija	●				https://www.edu.ro/
	Veselības ministrija					http://www.ms.ro/
	Darba un sociālā taisnīguma ministrija (kopīgi)					http://www.mmuncii.ro
	Izglītības ministrija		●			https://www.edu.ro/
SI	Izglītības, zinātnes un sporta ministrija	●	●		●	http://www.mizs.gov.si/si/
SK	Darba, sociālo un ģimenes lietu ministrija	●			●	https://www.employment.gov.sk/
	Izglītības, zinātnes, pētniecības un sporta ministrija		●			https://www.minedu.sk/
FI	Izglītības un kultūras ministrija	●	●	●	●	http://minedu.fi
SE	Izglītības un pētniecības ministrija	●	●	●	●	http://www.government.se/government-of-sweden/ministry-of-education-and-research/
UK-ENG	Izglītības departaments	●	●		●	https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-education
UK-WLS	Veselības un sociālo pakalpojumu ministrs Velsas valdība	●			●	https://gov.wales/?lang=en
	Izglītības ministrs, Velsas valdība		●			https://gov.wales/?lang=en
UK-NIR	Izglītības departaments, Ziemeļīrijas izpildvara	●	●		●	https://www.education-ni.gov.uk/
	Veselības departaments, Ziemeļīrijas izpildvara	●			●	https://www.health-ni.gov.uk/
UK-SCT	Bērnu agrīnās izglītības un bērnu aprūpes direktorāts, Skotijas valdība	●	●		●	https://beta.gov.scot/policies/early-education-and-care/early-learning-and-childcare
AL	Veselības un sociālās aizsardzības ministrija	●				http://www.shendetesia.gov.al
	Izglītības, sporta ministrija		●			www.arsimi.gov.al
BA	Federālā izglītības un zinātnes ministrija un kantoni	●	●	●		http://www.fmon.gov.ba/Link/Index
	Izglītības un kultūras ministrija, Serbu Republika	●	●	●		https://www.vladars.net/eng/vlada/ministries/MEC/Pages/default.aspx
	Izglītības departaments, Brčko reģiona valdība	●	●	●		http://www.vlada.bdcentral.net/

Valsts	Atbildīgā iestāde	Bērni līdz 3 g. v.	Bērni no 3 g. v.	Pirmskolas klases	Mājas vidē sniegtā BAIA	Tīmekļa vietne
● Atbildīgā iestāde		☐ Pakalpojums nav pieejams				
CH	Pamatā sociālo lietu pārvaldes kantonos	●			●	https://www.sodk.ch/fr/
	Šveices Sociālo lietu kantonu ministru konference	●				http://www.sodk.ch
	Izglītības pārvaldes iestādes kantonos		●			http://www.edk.ch/dyn/11589.php
	Šveices Izglītības kantonu ministru konference		●			http://www.edk.ch/dyn/11553.php
IS	Labklājības ministrija				●	https://www.government.is/ministries/ministry-of-social-affairs
	Izglītības, zinātnes un kultūras ministrija	●	●			https://www.government.is/ministries/ministry-of-education-science-and-culture/
LI	Sociālo lietu ministrija	●			●	https://www.lv.li/#/11915/amt-fur-soziale-dienste
	Iekšlietu, izglītības un vides ministrija		●			https://www.lv.li/#/11631/schulamt
ME	Izglītības ministrija	●	●			http://www.mps.gov.me/ministarstvo
MK	Darba un sociālās politikas ministrija				●	http://www.mtsp.gov.mk/detski-gradinki-ns_article-fizicki-lica-koi-vrshat-domashno-zgrizuvanje-na-deca-od-preducilishna-voznost.nspX
	Izglītības un zinātnes ministrija Darba un sociālās politikas ministrija (kopīgi)	●	●			http://www.mon.gov.mk/ http://www.mtsp.gov.mk/
NO	Izglītības un pētniecības ministrija	●	●		●	https://www.regjeringen.no/en/dep/kd/id586/
RS	Izglītības, zinātnes un tehnoloģiju attīstības ministrija	●	●	●		http://www.mpn.gov.rs/
TR	Ģimeņu lietu un sociālās politikas ministrija	●				www.aile.gov.tr
	Nacionālā izglītības ministrija		●			www.meb.gov.tr

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Informācija par mājas vidē sniegtu BAIA pamatā apzīmē pakalpojumu bērniem līdz 3 gadu vecumam.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Čehija. Darba un sociālo lietu ministrija ir atbildīga par *dětská skupina* (1–5 g. v. bērniem), savukārt Rūpniecības un tirdzniecības ministrija par *zařízení pro péči o děti do 3 let* (0–2 g. v. bērniem). Tiesību aktos mājas vidē sniegta BAIA ir atļauta, taču praksē tā tiek īstenota reti.

Vācija. Dažās federālajās zemēs mājas vidē sniegta BAIA nepastāv (piemēram, Reinzemē-Pfalcā).

Igaunija. Attiecībā uz bērniem līdz 3 gadu vecumam Sociālo lietu ministrija ir atbildīga par *lapsehoiuteenus*, savukārt Izglītības un pētniecības ministrija ir atbildīga par *koolieelne lasteasutus*.

Spānija. Regulēta mājas vidē sniegta BAIA pastāv tikai divos autonomajos apgabalos: Madridē un Navarrā. Izglītības un profesionālās apmācības ministrija ir atbildīga par to bērnu BAIA nodrošinājumu, kas ir jaunāki par 3 gadiem, Seūtas un Melijas pilsētās. BAIA iestādes jaunākiem bērniem tiek pārvaldītas kopā ar Galisijas autonomā apgabala Sociālās politikas pārvaldi.

Itālija. Izņemot dažus finansiālos un izglītības aspektus, kas ir centralizēti regulēti, reģioni ir atbildīgi par BAIA iestādēm bērniem līdz 3 gadu vecumam, kā arī par regulētu mājas vidē sniegtu BAIA.

Meinlande. Tiesību aktos mājas vidē sniegta BAIA ir atļauta, taču praksē tā tiek īstenota reti.

C PIELIKUMS. AUGSTĀKĀS PĀRVALDES IESTĀŽU PIENĒMTĀS BAIA VADLĪNIJAS

Valsts	Augstākās pārvaldes iestāžu pieņemtās BAIA vadlīnijas	Bērni līdz 3 g. v.	Par 3 g. vecāki bērni	Pirmsskolas grupas	Mājas vidē sniegtā BAIA
	● Vecums, uz kuru vadlīnijas attiecas	☐ Pakalpojums nav pieejams			
BE fr	Code de Qualité de l'Accueil	●			●
	Pamatprasmes: Socles de Compétences		●		
BE de	Dekrēts par pamatzglītību		●		
	Dekrēts par skolas pārvaldes un skolas darbinieku uzdevumiem, kā arī vispārējie pedagoģiskie un organizatoriskie noteikumi parastajām un speciālajām skolām		●		
BE nl	Pedagoģiskās pamatnostādnes par mazuļu un zīdaiņu aprūpi	●			●
	Standarta pamatzglītības attīstības mērķi un sasniedzamie rezultāti		●		
	Flandrijas valdības lēmums par standarta pamatzglītības attīstības mērķu un sasniedzamo rezultātu noteikšanu		●		
BG	Pirmsskolas un skolu izglītības likums		●	●	
	Noteikumi Nr. 5 par pirmsskolas izglītību		●	●	
CZ	Pirmsskolas izglītības pamatprogramma		●		
DK	Ministra rīkojums par pedagoģiskajiem mācību mērķiem un sešiem mācību mērķiem	●	●		●
DE	Federālo zemju kopīgās pamatnostādnes par agrīno izglītību bērnu aprūpes centros	●	●		
EE	Valsts izglītības satura norādes pirmsskolas vecuma bērnu aprūpes iestādēm	●	●		
IE	Aistear: Agrīnās izglītības satura vadlīnijas. Nacionālā izglītības satura un vērtēšanas padome	●	●		●
EL	Vienotās starppriekšmetu programmas apguves sistēma		●		
	Pirmsskolas izglītības iestāžu skolotāju rokasgrāmata		●		
ES	Karaliskais dekrēts Nr. 1630/2006 (29. decembris), ar ko nosaka minimālo mācību apjomu BAIA otrajā ciklā		●		
	Likums par izglītību Nr. 2/2006 (3. maijs), kas grozīts ar likumu Nr. 8/2013 (9. decembris). Konsolidētais teksts. Pēdējie grozījumi. 2018. gada 6. decembris	●	●		
	Autonomo apgabalu apstiprinātie dekrēti BAIA pirmā un otrā cikla izglītības satura izstrādei	●	●		
FR	Nacionālā bērnu agrīnās aprūpes pamatsistēma	●			●
	Pirmsskolas izglītība: vienots cikls, kas ir būtisks, lai nodrošinātu sekmes visiem bērniem		●		
HR	Valsts izglītības satura norādes bērnu agrīnajai un pirmsskolas izglītībai un aprūpei	●	●		
	Grozījumi valsts izglītības satura norādēs par bērnu agrīno izglītību un pirmsskolas izglītību un aprūpi. 5.2. nodaļa. Pirmsskolas izglītības mācību programma			●	
IT	Valsts vadlīnijas par pirmsskolas izglītības saturu un pirmo izglītības ciklu		●		
CY	Pirmsskolas izglītības saturs		●	●	
LV	Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām	●	●	●	●
LT	Lietuvas Republikas Izglītības likums	●	●	●	
	Pirmsskolas izglītības satura kritēriju izklāsts	●	●	●	
	Metodiskie ieteikumi pirmsskolas izglītības satura izstrādei	●	●	●	
	Pirmsskolas vecuma bērnu sasniegumu apraksts	●	●	●	
	Pirmsskolas izglītības vispārējā mācību programma			●	

Valsts	Augstākās pārvaldes iestāžu pieņemtās BAIA vadlīnijas	Bērni līdz 3 g. v.	Par 3 g. vecāki bērni	Pirmsskolas grupas	Mājas vidē sniegtā BAIA
	● Vecums, uz kuru vadlīnijas attiecas	☐ Pakalpojums nav pieejams			
LU	Bērnu un jaunatnes neformālās izglītības saturs vadlīnijas	●			●
	Pirmsskolas izglītības saturs vadlīnijas (<i>éducation précoce</i>)		●		
	Pamatizglītības izglītības saturs vadlīnijas – 1. cikls (pirmsskolas izglītība) (4–6 g. v. bērni)			●	
HU	Valsts izglītības un aprūpes pamatprogramma, kas paredzēta <i>crèches</i>	●			●
	Valsts izglītības pamatprogramma bērnudārzēm		●		
MT	Valsts izglītības saturs norādes visām pakāpēm 2012. gadam	●	●		●
	<i>Kinder 1 – 2018./19. māc. g. – izglītības rezultātu programmas. Bērnudārza 1. un 2. līmenis, Bērnudārza 3. līmenis</i>		●		
NL	<i>Voorschoolse educatie</i> izglītības pamatmērķi	●			
	Sākumskolas izglītības pamatmērķi		●		
AT	Bērnu pēdējais pirmsskolas gads. Vadlīnijas mājas vidē sniegtajai aprūpei un aprūpei dienas centros				●
	Austrijas valsts līmeņa izglītības programma BAIA pakalpojumiem	●	●		
	Modulis pēdējam bērnu agrīnās aprūpes pakalpojumu gadam	●	●		
	Valodas attīstības veicināšana pārejai no bērnudārzēm uz sākumskolām	●	●		
PL	Nacionālās izglītības ministra 2017. gada 14. februāra noteikumi par pirmsskolas izglītības pamatprogrammām un pamatprogrammām vispārējai izglītībai sākumskolā, ieskaitot skolēnus ar vidēja un smaga līmeņa intelekta traucējumiem, vispārējai izglītībai I pakāpes arodvidusskolā, vispārējai izglītībai speciālajā skolā, kas gatavo bērnus darba dzīvei, un vispārējai izglītībai pēc vidusskolas		●		
PT	Vadlīnijas pirmsskolas izglītības mācību programmai		●		
RO	Pamata attīstības un mācību standarti	●	●		
	Bērnu agrīnās izglītības programma, Bērnu agrīnās izglītības programma vecumā no 3 līdz 6/7 gadiem		●		
SI	Bērnudārza mācību programma	●	●		
	Pielikums bērnudārza mācību programmai romu izcelsmes bērniem	●	●		
	Pielikums bērnudārza mācību programmai darbam divvalodu teritorijās	●	●		
	Norādījumi par bērnudārza mācību programmu ar pielāgotu īstenošanu un papildu profesionālo atbalstu bērniem ar apstiprinātām īpašām izglītības vajadzībām	●	●		
	Vadlīnijas konsultāciju pakalpojumam bērnudārzā	●	●		
	Vadlīnijas imigrantu bērnu integrācijai bērnudārzos un skolās	●	●		
SK	Valsts izglītības programma pirmsskolas izglītības nodrošināšanai bērnudārzos		●		
FI	Valsts izglītības pamatprogramma bērnu agrīnās izglītības un aprūpes nodrošināšanai	●	●	●	●
	Valsts izglītības pamatprogramma pirmsskolas izglītībai			●	
SE	Izglītības likums	●	●	●	●
	Pirmsskolas izglītības programma	●	●	●	●
	Mācību programma pamatskolai, pirmsskolas klasēm un pēcskolas centriem			●	
UK-ENG	Likuma pamatregulējums agrīno gadu veidojošajam posmam	●	●		●
UK-WLS	Veidojošā posma pamatprogramma		●		●
UK-NIR	Pirmsskolas izglītības programmas norādījumi		●		
UK-SCT	No dzimšanas līdz trīs gadu vecumam: pozitīvi rezultāti Skotijas bērniem un ģimenēm	●			●
	Izglītības programma izcilības veicināšanai		●		
	Ambīciju attīstīšana	●	●		

Valsts	Augstākās pārvaldes iestāžu pieņemtās BAIA vadlīnijas	Bērni līdz 3 g. v.	Par 3 g. vecāki bērni	Pirmsskolas grupas	Mājas vidē sniegtā BAIA
<p>● Vecums, uz kuru vadlīnijas attiecas ☐ Pakalpojums nav pieejams</p>					
AL	Pirmsskolas izglītības programma		●	☐	☐
BA	Vadlīnijas kopēju pamatprogrammu ieviešanai attiecībā uz mācību rezultātiem	●	●	●	☐
CH	Vācu valodā runājošie kantoni: 21. mācību programma [<i>Lehrplan 21</i>] Franču valodā runājošie kantoni: <i>Curriculum romand</i> Itāļiski runājošais kantons: obligātās izglītības programma		●	☐	☐
IS	Islandes valsts mācību programma pirmsskolas izglītības iestādēm	●	●	☐	☐
LI	Sociālo lietu biroja vadlīnijas ārpus ģimenes bērnu aprūpes pakalpojumu apstiprināšanai un kvalitātes nodrošināšanai	●		☐	●
	Valsts izglītības programma bērnudārzā, sākumskolā un vidējās izglītības pirmajā posmā (obligātā izglītība)		●	☐	☐
ME	Aprūpes un izglītojošā darba programma bērniem līdz 3 gadu vecumam un bērniem no 3 gadu vecuma	●		☐	☐
	Programma aktivitāšu jomām pirmsskolas izglītībā (no 3 gadu vecuma līdz 6 gadu vecumam)		●	☐	☐
	Trīs stundu pirmsskolas izglītības programma		●	☐	☐
	Īsāka programma darbam ar bērniem pirms skolas gaitu sākšanas		●	☐	☐
	Programmas koncepcija pārejai no bērnudārza uz sākumskolu		●	☐	☐
MK	Bērnu agrīnās izglītības un attīstības standarti	●	●	☐	☐
	Grozījumi Noteikumos par standartiem un normām pakalpojumu ieviešanai BAIA iestādēs	●	●	☐	☐
NO	Pamatplāns bērnudārziem – saturs un uzdevumi	●	●	☐	●
RS	Noteikumi par pirmsskolas programmas vispārējiem pamatiem	●	●	●	☐
TR	Noteikumi par privātu <i>crèches</i> , dienas aprūpes centru un bērnu klubu izveidi un darbību	●		☐	☐
	Izglītības programma BAIA		●	☐	☐

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Informācija par mājas vidē sniegtu BAIA pamatā nozīmē pakalpojumu bērniem līdz 3 gadu vecumam.

Piezīmes par atsevišķām valstīm

Nīderlande. *Voorschoolse educatie* pamata mērķi attiecas tikai uz tām BAIA iestādēm, kuras nodrošina *voorschoolse educatie*.

Apvienotā Karaliste (WLS). Šī vecuma bērniem paredzētais izglītības satura regulējums ir jāievēro tikai mājas vidē sniegtai BAIA, kura saņem publisko finansējumu, lai nodrošinātu pakalpojumu bērniem, kas vecāki par 3 gadiem.

INFORMĀCIJA PAR NACIONĀLAJĀM SISTĒMĀM

Diagramma

Diagrammās ir atspoguļota tipiskākā bērnu agrīnās izglītības un aprūpes struktūra attiecīgajā valstī. Atsevišķas BAIA iespējas bērniem ar īpašām izglītības vajadzībām diagrammā nav atspoguļotas.

Attēlotas tikai galvenās iestādes, kurās bērns pavada lielāko dienas daļu. Diagrammā nav parādīta „ārpuskolas” aprūpe vai papildu pakalpojumi pilnas BAIA dienas nodrošināšanai. Piemēram, ja bērns pusi dienas apmeklē obligātu BAIA programmu BAIA iestādē, bet pēcpusdienā apmeklē mājas vidē sniegtu BAIA, diagrammā parādīts tikai BAIA iestādes apmeklējums.

Diagramma ir veidota atbilstoši bērnu vecuma skalai. Šis vecums ir nosacīts; tas norāda, kāds ir oficiālais vecums, kurā bērni var sākt izmantot dažādu veidu BAIA.

Pirmā šaurā līnija norāda „adekvāti apmaksāta” bērna kopšanas atvaļinājuma teorētisko ilgumu, t. i., periodu, kurā vecāki saņem vismaz 65 % no saviem iepriekšējiem ienākumiem ⁽¹⁰³⁾. Bērna kopšanas atvaļinājums aptver trīs iespējamo atvaļinājumu veidu – maternitātes, paternitātes un vecāku atvaļinājuma – kopējo ilgumu (sk. Pielikumā B3. attēla datus).

Nākamā līnija vai līnijas parāda oficiālo vecuma diapazonu, kurā bērni var tikt uzņemti dažādās BAIA iestādēs vai sākt izmantot dažādus BAIA pakalpojumus. Valstu lielākajai daļai diagrammā ir atspoguļots BAIA iestādes nacionālais nosaukums, taču dažās valstīs situāciju labāk raksturo BAIA veids, tāpēc ir norādīts šis termins. Visi termini ir norādīti attiecīgās valsts oficiālajā valodā vai valodās. BAIA iestādes ir norādītas zilā krāsā, bet mājas vidē sniegtā BAIA – rozā krāsā. Ja ir iesaistītas izglītības pārvaldes iestādes (piemēram, izglītības ministrija), attiecīgā krāsa ir gaišāka.

Pasvītrojums norāda izglītības pakāpi saskaņā ar [2011. gada Starptautisko standartizēto izglītības klasifikāciju \(ISCED\)](#): svītras apzīmē *ISCED 010* un punkti – *ISCED 020*. Īpašie simboli norāda vecumu, no kura iestājas likumīgas tiesības uz BAIA pakalpojumu,

un uz bezmaksas pakalpojuma pieejamību vismaz dažas stundas nedēļā. Ir norādīts arī obligātās izglītības sākuma vecums.

Kur tas ir atbilstoši, tievās vertikālās līnijas apzīmē dalījumu starp dažādiem BAIA iestādes pakalpojuma tipiem, cikliem vai galvenajiem posmiem. Ar līniju var būt norādīts arī noteiktas programmas (piemēram, pirmsskolas klases) sākums.

Zem katras diagrammas ir ieēnota rindkopa, kuras mērķis ir palīdzēt lasītājam saprast, kuras BAIA iestādes ir minētas ziņojumā, runājot par pakalpojumu bērniem „līdz 3 gadu vecumam” vai bērniem „no 3 gadu vecuma”. Dažās izglītības sistēmās BAIA iestādes var galvenokārt apkalpot vienu no šīm vecuma grupām, taču var uzņemt arī mazliet jaunākus vai vecākus bērnus. Dažos gadījumos kā sinonīmi ir izmantoti termini iestādes „jaunākiem bērniem” un iestādes „vecākiem bērniem”.

Organizācija

Sadaļā „Organizācija” ir īsi aprakstīti galvenie BAIA veidi. Tajā ir norādīts arī tas, kuras pārvaldes iestādes ir atbildīgas par konkrētu veidu BAIA iestādēm. Kur tas ir piemērojams, ir sniegta informācija par mazāk izplatītām izglītības un aprūpes iespējām.

Dalības īpatsvars

Lai varētu veikt starptautiskus salīdzinājumus, dalības īpatsvars *ISCED 0* un *ISCED 1* izglītībā ir parādīts pa vecumiem, izmantojot *Eurostat* datus. Ja viena un tā pati vecuma grupa tiek uzņemta *ISCED 010* un *ISCED 020*, tabulās ir norādīta atšķirība. Ja informācija ir pieejama, ir iekļauti arī nacionālie dati par dalības īpatsvaru bērniem līdz 3 gadu vecumam vai nacionālie dati par dalību pēc pakalpojuma un iestādes veida, norādot atsaucē gadu un avotu. Atšķirības starp dažādu avotu sniegtajiem datiem var būt radušās tāpēc, ka izmantotas dažādas metodikas.

Izglītības vadlīnijas

Ir sniegts īss, standartizēts izglītības vadlīniju tvēruma un statusa apraksts (informāciju par to, kādi dokumenti katrā valstī tiek uzskatīti par augstākā līmeņa izglītības vadlīnijām, sk. C pielikumā).

⁽¹⁰³⁾ Vienotās likmes kompensācijas gadījumā apmaksā tiek uzskatīta par adekvātu, ja tā veido 65 % no valstī noteiktās vidējās mēnešalgas.

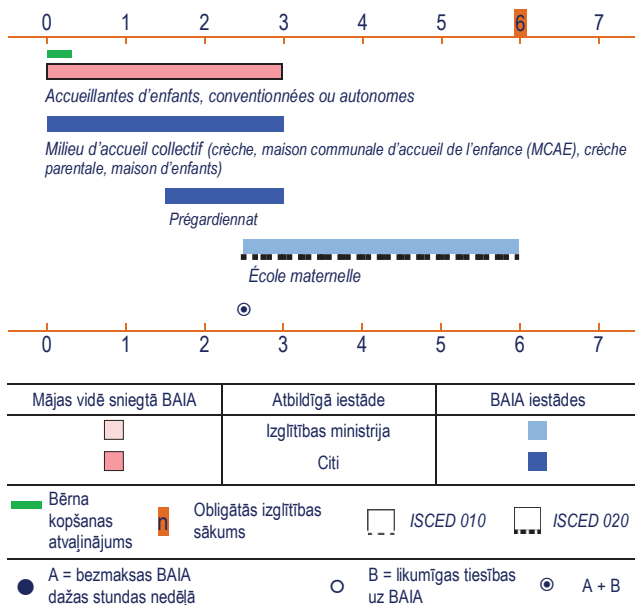

Beļģija – franču kopiena	163	Austrija	184
Beļģija – vācu kopiena	164	Polija	185
Beļģija – flāmu kopiena	165	Portugāle	186
Bulgārija	166	Rumānija	187
Čehija	167	Slovēnija	188
Dānija	168	Slovākija	189
Vācija	169	Somija	190
Igaunija	170	Zviedrija	191
Īrija	171	Apvienotā Karaliste – Anglija	192
Griekija	172	Apvienotā Karaliste – Velsa	193
Spānija	173	Apvienotā Karaliste – Ziemeļīrija	194
Francija	174	Apvienotā Karaliste – Skotija	195
Horvātija	175	Albānija	196
Itālija	176	Bosnija un Hercegovina	197
Kipra	177	Šveice	198
Latvija	178	Islande	199
Lietuva	179	Lihtenšteina	200
Luksemburga	180	Melnkalne	201
Ungārija	181	Ziemeļmaķedonija	202
Malta	182	Norvēģija	203
Nīderlande	183	Serbija	204
		Turcija	205

Beļģija – franču kopiena

Atsauces gads: 2018./19. mās. g.

Diagramma

Šajā ziņojumā, runājot par Beļģijas franču kopienā, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē dažādas *milieu d'accueil collectif* un *prégardiennat* iestādes. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *école maternelle*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2016. g.	Līdz 3 g. v.
<i>Accueillantes d'enfants, conventionnelles ou autonomes</i>	46 %
<i>Milieu d'accueil collectif (crèche, prégardiennat, maison communale d'accueil de l'enfance (MCAE), crèche parentale, maison d'enfants)</i>	

Avots: ONE, 2016. g., 19. lpp.

(%) Atsauces gads: 2016. g.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.
<i>École maternelle</i>	47,9	97,3	97,6	96,0	2,2

Avots: Fédération Wallonie-Bruxelles, 2018.

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0*	(-)	52,8	97,9	98,6	97,9	3,5	0,1
ISCED 1*	(-)	(-)	(-)	(-)	0,8	95,0	98,3

* Dati par Beļģiju (izņemot vācu kopienā).

Avots: Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.).

Organizācija

Bērni no dzimšanas līdz 3 gadu vecumam var apmeklēt dažādas BAIA iestādes (*milieu d'accueil collectif*), t. sk. *crèche*, *maison communale d'accueil de l'enfance (MCAE)* un *maison d'enfants*. 18–36 mēnešus veciem bērniem ir pieejams arī *prégardiennat*. Pastāv arī regulēta mājas vidē sniegta BAIA, ko nodrošina bērnu pieskatītāji (*accueillantes d'enfants*), kuri vai nu strādā patstāvīgi (*accueillantes d'enfants autonomes*), vai arī ir piesaistīti īpašām bērnu pieskatītāju organizācijām (*accueillantes d'enfants conventionnelles*). Par visjaunāko bērnu aprūpi mājas vidē un iestādēs ir atbildīga organizācija ONE (*Office de la Naissance et de l'Enfance*), kas ir pakļauta kultūras, bērnu lietu un tālākizglītības ministram. No divarpus gadu vecuma bērniem ir likumīgas tiesības uz bezmaksas agrīno izglītību *école maternelle* iestādēs. Par to ir atbildīgs izglītības ministrs. Sākumskolas izglītība sākas 6 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

Augstākās pārvaldes iestāžu pieņemtās izglītības vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā, taču katrai vecuma grupai tās ir atšķirīgas. Abi vadlīniju kopumi ir saistoši.

Augstākās pārvaldes iestāžu pieņemtās vadlīnijas attiecas ne vien uz iestādēm, bet arī uz mājas vidē sniegto BAIA.

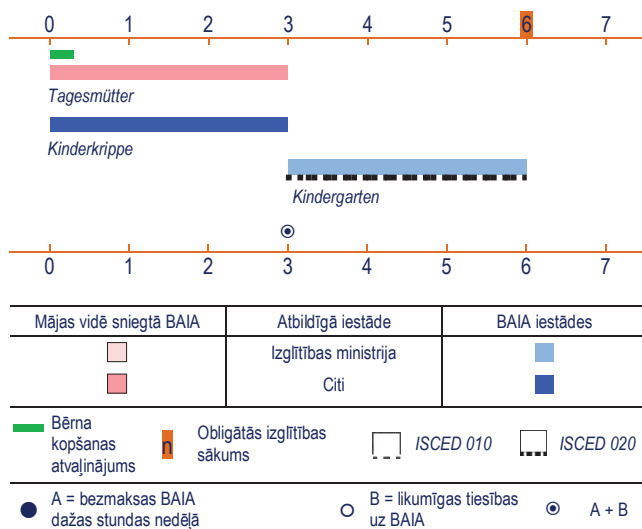
Pašreizējās reformas

2019. gada martā Beļģijas federālais parlaments pieņēma likumu, kas paredz samazināt obligātās izglītības sākuma vecumu no 6 uz 5 gadiem, ieskaitot vienu BAIA gadu. Likums stāsies spēkā 2020. gada septembrī.

Beļģija – vācu kopiena

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Šajā ziņojumā, runājot par Beļģijas vācu kopieni, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *Kinderkrippe*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *Kindergarten*.

Organizācija

Līdz 3 gadu vecumam bērni lielākoties apmeklē regulētu mājas vidē sniegtu BAIA, ko nodrošina bērnu pieskatītāji (*Tagesmütter*), kuri vai nu strādā patstāvīgi (*Selbstständige Tagesmütter*), vai arī ir piesaistīti noteiktai bērnu pieskatītāju organizācijai (*Tagesmütterdienst, TMD*). Ir pieejama arī BAIA iestāde *Kinderkrippe*. Par jaunāko bērnu izglītību un aprūpi ir atbildīga Ģimenes, veselības un sociālo lietu ministrija. No 3 gadu vecuma bērniem ir tiesības uz bezmaksas agrīno izglītību *Kindergarten* iestādēs. Par šo jomu ir atbildīga Izglītības ministrija.

Sākumskolas izglītība sākas 6 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

Augstākās pārvaldes iestāžu pieņemtās vadlīnijas attiecas tikai uz tām BAIA iestādēm, kas paredzētas bērniem no 3 gadu vecuma. Vadlīnijas ir saistošas.

Augstākās pārvaldes iestāžu pieņemtu izglītības vadlīniju par mājas vidē sniegtu BAIA nav.

Pašreizējās reformas

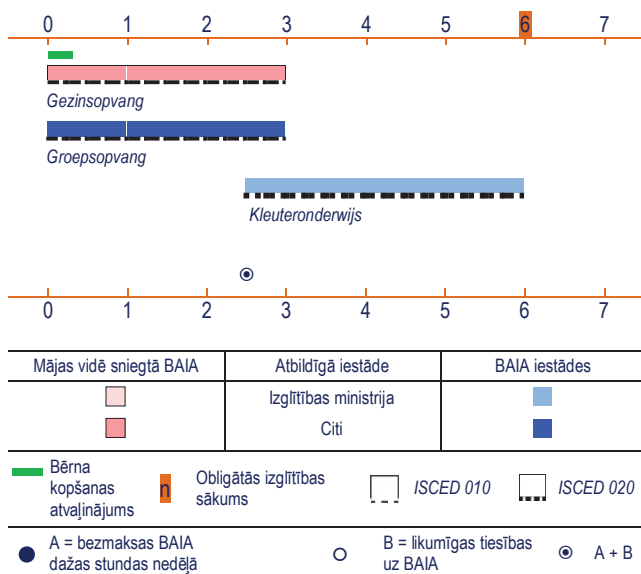
No 2022. gada *Kindergarten* uzņems bērnus no divarpus gadu vecuma.

2019. gada martā Beļģijas federālais parlaments pieņēma likumu, kas paredz samazināt obligātās izglītības sākuma vecumu no 6 uz 5 gadiem, ieskaitot vienu gadu BAIA. Likums stāsies spēkā 2020. gada septembrī.

Beļģija – flāmu kopiena

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Šajā ziņojumā, runājot par Beļģijas flāmu kopieni, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *Groepsopvang*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *Kleuteronderwijs*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 1 g. v.	1 g. v.	2 g. v.
<i>Gezinsopvang</i> un <i>groepsopvang</i>	51,5	67,7	58,7

Avots: *Kind en Gezin* (2017, 115. lpp.)

(%) Atsauces gads: 2017./18. māc. g.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.
<i>Kleuteronderwijs</i>	(*)	98,6	98,9	99,0	(-)

Piezīme. (*) Datu par 2 gadus veco bērnu dalības īpatsvaru nav, jo bērni šo iestādi var sākt apmeklēt tikai no divarpus gadu vecuma.

Avots: Flandrijas Izglītības un apmācības ministrijas Izglītības pakalpojumu aģentūra (AGODI), nepublicēts.

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0*	(-)	52,8	97,9	98,6	97,9	3,5	0,1
ISCED 1*	(-)	(-)	(-)	(-)	0,8	95,0	98,3

* Dati par Beļģiju (izņemot vācu kopieni).

Avots: Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.).

Organizācija

Bērnu formālā aprūpe no dzimšanas līdz 3 gadu vecumam var tikt īstenota BAIA iestādēs (*groepsopvang*) vai mājas vidē (*gezinsopvang*). Šo jomu pārvalda Flandrijas labklājības, veselības un ģimenes ministrs un aģentūra *Kind en Gezin*.

Bērniem ir likumīgas tiesības uz bezmaksas pirmsskolas izglītību (*kleuteronderwijs*) no divarpus gadu vecuma. Par šo pakalpojumu ir atbildīga Flandrijas Izglītības un apmācības ministrija.

Sākumskolas izglītība sākas 6 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

Augstākās pārvaldes iestāžu pieņemtās vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā, taču katrai vecuma grupai tās ir atšķirīgas. Vadlīnijas ir saistošas tikai tām BAIA iestādēm, kas ir paredzētas bērniem no 3 gadu vecuma.

Augstākās pārvaldes iestāžu pieņemtās izglītības vadlīnijas bērniem līdz 3 gadu vecumam attiecas gan uz BAIA iestādēm (*groepsopvang*), gan uz mājas vidē sniegto BAIA (*gezinsopvang*).

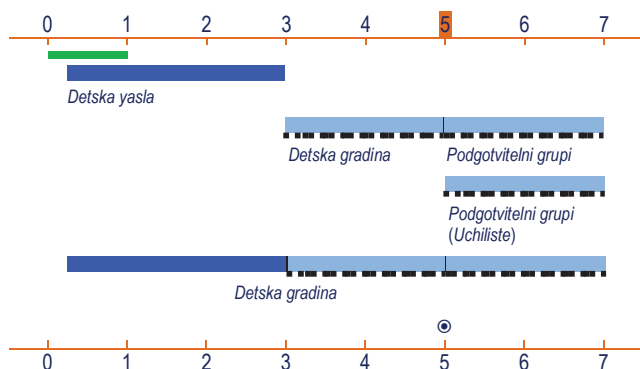
Pašreizējās reformas

2019. gada martā Beļģijas federālais parlaments pieņēma likumu, kas paredz samazināt obligātās izglītības sākuma vecumu no 6 uz 5 gadiem, ieskaitot vienu gadu BAIA. Likums stāsies spēkā 2020. gada septembrī.

Bulgārija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Mājas vidē sniegtā BAIA	Atbildīgā iestāde	BAIA iestādes
	Izglītības ministrija	
	Citi	

Bērna kopšanas atvairinājums
 Obligātās izglītības sākums
 ISCED 010
 ISCED 020

A = bezmaksas BAIA dažas stundas nedēļā
 B = likumīgas tiesības uz BAIA
 A + B

Šajā ziņojumā, runājot par Bulgāriju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *detska yasla*, un uz tām *detska gradina* grupām, kurās ir bērni, kas jaunāki par 3 gadiem. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem šī vecuma bērniem, kuri apmeklē *detska gradina* un *podgotvitelni grupi*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2017. g. (beigas)	Līdz 3 g. v.	3–6 g. v.	5–6 g. v.
<i>Detska yasla</i>	16,6	(–)	(–)
<i>Detska gradina</i> un <i>podgotvitelni grupi</i>	(–)	78,4	91

 Avots: Nacionālais statistikas institūts [BG] (2018) un *Infostat* (2018a, 2018b)

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0	(–)	12,7	71,8	75,7	84,2	85,4	0,9
ISCED 1	(–)	(–)	(–)	(–)	0,1	6,3	92,6

Avots: Eurostat, UOE [educ_uoe_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

No 3 mēnešu līdz 3 gadu vecumam bērni var apmeklēt BAIA iestādes *detska yasla*, par kurām ir atbildīga Veselības ministrija. No 3 gadu vecuma ir pieejama bērnu agrīnā izglītība iestādēs *detska gradina*; par šo izglītības procesu ir atbildīga Izglītības un zinātnes ministrija. Sākot no 10 mēnešu vecuma, bērni var apmeklēt *detska gradina* ar silītes grupām. Par šīm grupām kopīgi ir atbildīgas Veselības ministrija un Izglītības un zinātnes ministrija.

Divi pēdējie pirmsskolas izglītības gadi (t. i., no 5 līdz 7 gadu vecumam), ko sauc par sagatavošanas grupām (*podgotvitelni grupi*), ir obligāti, un bērni var apmeklēt vai nu *detska gradina*, vai sākumskolu (*uchiliste*).

Papildus atsevišķajām jaunākiem un vecākiem bērniem paredzētajām iestādēm dažās *detska gradina* ir arī silītes grupas. Izglītība un aprūpe šajās iestādēs tiek īstenota saskaņā ar iepriekš minētajiem posmiem (t. i., līdz 3 gadu vecumam, no 3 līdz 5 gadu vecumam un no 5 līdz 7 gadu vecumam).

Sākumskolas izglītība sākas 7 gadu vecumā. Tie bērni, kas skolai ir gatavi, var sākt to apmeklēt 6 gadu vecumā, ja vecāki to vēlas.

Izglītības vadlīnijas

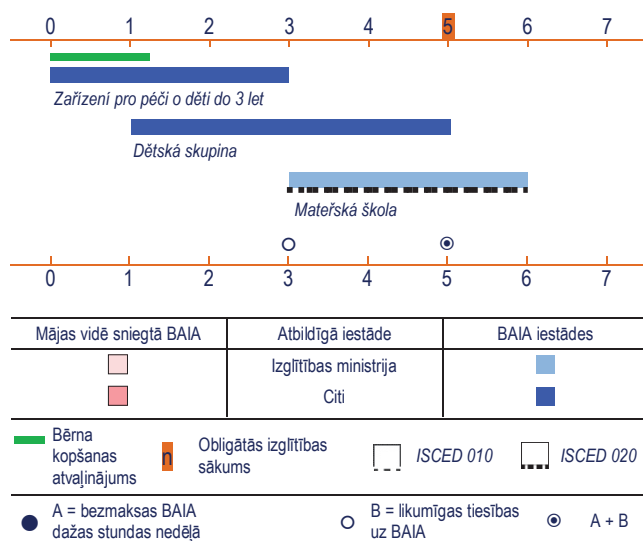
Augstākās pārvaldes iestāžu pieņemtās vadlīnijas attiecas tikai uz tām BAIA iestādēm, kas paredzētas bērniem no 3 gadu vecuma. Vadlīnijas ir saistošas.

Čehija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Šajā ziņojumā, runājot par Čehiju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *dětská skupina*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *mateřská škola*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2017. g.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.
<i>Mateřská škola</i>	39,9	82,1	91,5	95,2	18,7

Avots: MŠMT, 2018

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0	(-)	17,4	79,1	88,4	95,6	47,6	1,9
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	48,5	95,1

Avots: Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Pašreizējās reformas

Sākot no 2020./21. mācību gada, Izglītības likumā būs skaidri noteikts, ka izglītība bērnudārzos (*mateřské školy*) bērniem tiek nodrošināta no nākamā mācību gada pēc viņu otrās dzimšanas dienas. Daži īpaši nosacījumi attieksies uz bērniem līdz 3 gadu vecumam.

Organizācija

BAIA jaunākiem bērniem ir sadrumstalota, un tai raksturīgs mazs dalības īpatsvars. 2014. gadā tika ieviesta bērnu grupa (*dětská skupina*), un tās izmantotāju skaits pakāpeniski palielinās. Lai arī tā ir paredzēta bērniem no 1 gada vecuma līdz obligātās izglītības sākumam (6 g. v.), to apmeklē maz 5 gadus veco bērnu; lielākoties to izmanto 1 vai 2 gadus veci bērni. Bērnu grupu darbību regulē Darba un sociālo lietu ministrija.

Par iestādēm bērniem līdz 3 gadu vecumam (*zařizení pro péči o děti do 3 let*) ir atbildīga Rūpniecības un tirdzniecības ministrija. Šīs iestādes neietilpst šī ziņojuma tvērumā, jo par tām ir maz informācijas.

Bērnudārzi (*mateřské školy*), kas ir Izglītības, jaunatnes un sporta ministrijas pārziņā, parasti sniedz pirmsskolas izglītību (*ISCED 020*) 3–6 gadus veciem bērniem, taču ne jaunākiem par 2 gadiem. Šajā vecuma grupā tā ir visizplatītākā BAIA forma. Bērnudārzus galvenokārt dibina pašvaldības un citas publiskās pārvaldes iestādes, taču ir arī privātie bērnudārzi.

Sagatavošanas klases (*připravné třídy*) ir paredzētas tiem bērniem, kuru sākumskolas izglītības sākšana ir atlikta. Tās tiek organizētas pamatskolās (*základní školy*).

No 3 gadu vecuma bērniem ir likumīgas tiesības uz vietu publiskajās *mateřské školy*. Pēdējais BAIA gads ir obligāts un publiskajos bērnudārzos – bez maksas. Noteiktos apstākļos ir iespējama apmācība mājās.

Sākumskolas izglītība sākas 6 gadu vecumā.

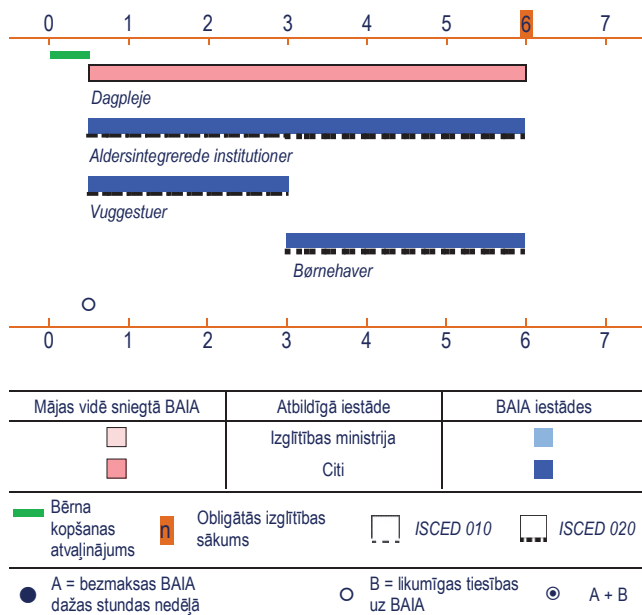
Izglītības vadlīnijas

Augstākās pārvaldes iestāžu pieņemtās vadlīnijas attiecas tikai uz bērnudārziem (*mateřské školy*). Vadlīnijas ir saistošas.

Dānija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Šajā ziņojumā, runājot par Dāniju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *vuggestuer*, un to bērnu grupām, kuri ir jaunāki par 3 gadiem, *aldersintegrerede* iestādēs. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz *børnehaver* un šī vecuma bērnu grupām *aldersintegrerede* iestādēs.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 010	39,1	87,4	0,4	0,4	0,7	0,3	0,0
ISCED 020	0,2	1,4	96,1	97,7	96,1	6,3	0,0
ISCED 0	39,3	88,8	96,5	98,0	96,9	6,5	0,1
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	1,2	92,9	99,4

Avots: Eurostat, UOE [educ_uoe_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

BAIA sistēmu veido publiskie un privātie dienas aprūpes centri (*daginstitutioner*), par kuriem ir atbildīga Bērnu un sociālo lietu ministrija un kuri var būt veidoti vai nu kā vienota iestāde visiem bērniem līdz 6 gadu vecumam (*aldersintegrerede institutioner*), vai arī kā dalītās struktūras iestādes tiem bērniem, kas ir jaunāki par 3 gadiem (*vuggestuer*), un tiem, kas vecāki par 3 gadiem (*børnehaver*). Papildus BAIA iestādēm ir pieejama arī regulēta mājas vidē sniegta BAIA (*dagpleje*). Tā lielākoties ir publiski finansēta.

Bērniem no 26 nedēļu (6 mēnešu) vecuma ir likumīgas tiesības uz publiski subsidētu BAIA.

Sākumskolas izglītība sākas 6 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

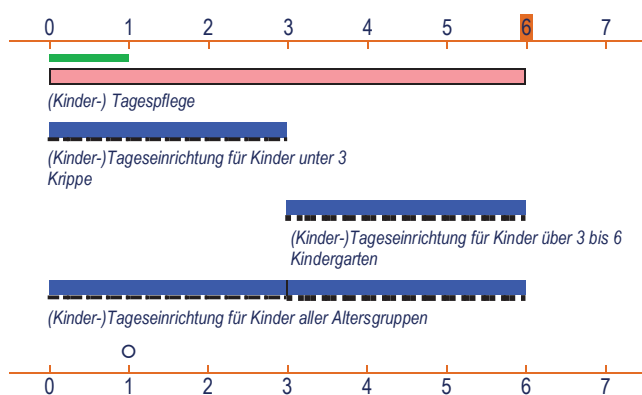
Augstākās pārvaldes iestāžu pieņemtās vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā. Vadlīnijas ir saistošas.

Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas BAIA iestādēm attiecas arī uz mājas vidē sniegto BAIA.

Vācija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Mājas vidē sniegtā BAIA	Atbildīgā iestāde	BAIA iestādes
	Izglītības ministrija	
	Citi	

Bērna kopšanas atvairinājums
 Obligātās izglītības sākums
 ISCED 010
 ISCED 020

● A = bezmaksas BAIA dažas stundas nedēļā
 ○ B = likumīgas tiesības uz BAIA
 ⊙ A + B

Šajā ziņojumā, runājot par Vāciju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *Krippen*, un to bērnu grupām, kuri ir jaunāki par 3 gadiem un apmeklē *Tageseinrichtung für Kinder aller Altersgruppen*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz *Kindergarten* un šī vecuma bērnu grupām *Tageseinrichtung für Kinder aller Altersgruppen*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 1 g. v.	1 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.
(Kinder-)Tagespflege	0,7	7,6	7,2	1,3	0,4	0,2
(Kinder-)Tageseinrichtung	1,6	29,0	54,7	88,0	94,1	97,0
Kopā	2,2	36,6	61,9	89,3	94,5	97,3

Avots: Autorengruppe Bildungsberichterstattung (2018)

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0	23,1	66,1	91,2	95,1	97,4	35,7	0,6
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	0,3	63,1	98,4

Avots: Eurostat, UOE [educ_uoe_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

BAIA sistēma ir lielā mērā decentralizēta un aptver dažādu veidu iestādes. Bērnu aprūpes centros (*Tageseinrichtung*) izglītība un aprūpe jaunākiem un vecākiem bērniem tiek īstenota vai nu atsevišķi (attiecīgi *Krippen* un *Kindergarten* iestādēs), vai arī vienā iestādē visu BAIA posmu. Papildus BAIA iestādēm ir pieejama arī regulēta un publiski subsidēta mājas vidē sniegta aprūpe (*Tagespflege*), kas galvenokārt paredzēta vismazākajiem bērniem (0–3 g. v.), bet uz nepilnu laiku var tikt sniegta arī vecākiem bērniem.

Dažās federālajās zemēs pirms sākumskolas izglītības tiek nodrošināta sagatavošana skolai (*Vorklasse*), taču šo pakalpojumu izmanto ļoti neliela bērnu daļa, tāpēc ziņojumā tā nav iekļauta.

Federālajā jeb valsts mērogā gan par mājas vidē, gan iestādēs sniegto BAIA ir atbildīga Ģimenes, vecākās paaudzes, sieviešu un jaunatnes lietu federālā ministrija. Federālo zemju mērogā par šo jomu ir atbildīga vai nu ģimenes lietu ministrija, vai izglītības ministrija.

Bērniem no 1 gada vecuma ir likumīgas tiesības uz vietu publiski subsidētā bērnu aprūpes iestādē. Dažās federālajās zemēs noteiktu stundu skaitu vai noteiktus gadus BAIA ir bez maksas.

Sākumskolas izglītība sākas 6 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

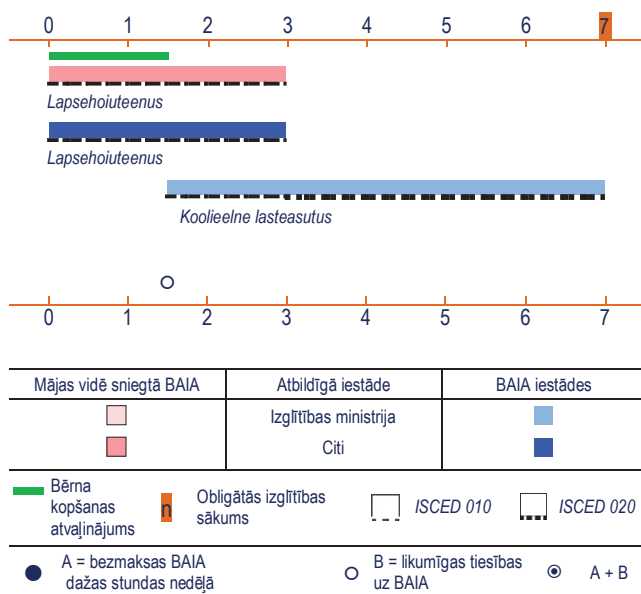
Augstākās pārvaldes iestāžu pieņemtās vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā. Vadlīnijas ir saistošas.

Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas BAIA iestādēm var attiekties arī uz mājas vidē sniegto BAIA. Tas ir atkarīgs no federālajās zemēs pieņemtā regulējuma.

Igaunija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Šajā ziņojumā, runājot par Igauniju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *lapsehoiteenus*, un tiem, kuri ir jaunāki par 3 gadiem un apmeklē *koolieelne lasteasutus*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem šī vecuma bērniem, kuri apmeklē *koolieelne lasteasutus*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2017./18. māc. g	Vecums							
	0 g. v.	1 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
<i>Lapsehoiteenus</i>	3	10	10	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
<i>Koolieelne lasteasutus</i>	0,2	55	77	91	92	90	92	2

Avots: EHIS, 2018, Igaunijas Republikas Sociālo lietu ministrija, 2017

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0	6,2	65,8	87,9	91,8	93,3	92,3	20,5
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	1,1	76,1

Avots: Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

Lielākā daļa BAIA iesaistīto bērnu apmeklē vienotās struktūras bērnu aprūpes iestādes (*koolieelne lasteasutus*). Par tām ir atbildīga Izglītības un pētniecības ministrija. Ir pieejama arī bērnu aprūpes pakalpojumu sistēma (*lapsehoiteenus*), kas ir pieejama bērniem līdz sākumskolas vecumam, lai gan lielākoties to izmanto jaunāki bērni (līdz 3 g. v.). Šie pakalpojumi var tikt sniegt vai nu iestādē, vai mājas vidē, un par tiem ir atbildīga Sociālo lietu ministrija.

Saskaņā ar Likumu par pirmsskolas bērnu aprūpes iestādēm visiem bērniem no 18 mēnešu līdz 7 gadu vecumam ir likumīgas tiesības uz BAIA vietu. Vecāku iemaksa nepārsniedz 20 % no minimālās algas; ģimenes ar maziem ienākumiem no maksas ir atbrīvotas.

Sākumskolas izglītība sākas 7 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

Augstākās pārvaldes iestāžu pieņemtās vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā. Vadlīnijas ir saistošas.

Augstākās pārvaldes iestādes nav pieņēmušas izglītības vadlīnijas, kas attiektos uz mājas vidē sniegtu BAIA.

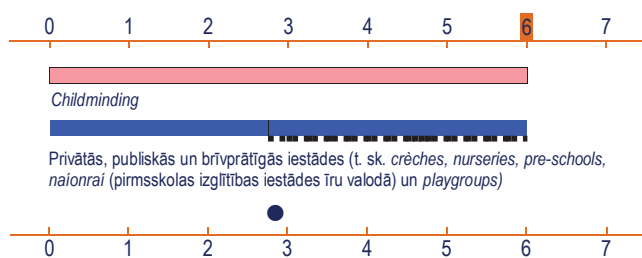
Pašreizējās reformas

Tiek gatavots jauns Bērnu agrīnās izglītības likums. Tā mērķis ir nodrošināt kvalitatīvas bērnu agrīnās izglītības un aprūpes pieejamību visiem bērniem no 18 mēnešu līdz 7 gadu vecumam, un tas iedibinās integrētu pieeju pašlaik pastāvošo divu paralēlo sistēmu vietā (Likums par pirmsskolas vecuma bērnu aprūpes iestādēm un Sociālās labklājības likums).

Īrija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Mājas vidē sniegtā BAIA	Atbildīgā iestāde	BAIA iestādes
 	Izglītības ministrija Citi	

 Bērna kopšanas atvaļinājums
  Obligātās izglītības sākums
  ISCED 010
  ISCED 020

 A = bezmaksas BAIA dažas stundas nedēļā
  B = likumīgas tiesības uz BAIA
  A + B

Šajā ziņojumā, runājot par Īriju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē dažādas privātās, publiskās un brīvprātīgās iestādes. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem bērniem, kuri piedalās Bērnu agrīnās izglītības un aprūpes plānā (ISCED 0).

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2016./17. māc. g.	Līdz 1 g. v.	1 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.
Pirmsskolas sektors	6 %	17 %	30 %	94 %	76 %	20 %

Avots: Pobal (2017) un CIS (2018)

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0	4,1	14,9	92,1	73,2	0,7	(-)	(-)
ISCED 1	(-)	(-)	0,4	28,0	100,0	100,0	100,0

Avots: Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Pašreizējās reformas

„Pirmie 5” ir zīdaiņu, mazo bērnu un viņu ģimeņu atbalsta stratēģija, kas tika pieņemta 2018. gadā⁽¹⁰⁴⁾. Šīs 10 gadu stratēģijas mērķis ir nodrošināt vecākiem plašākas iespējas, kā līdzsvarot darbu un aprūpi. Tas ir jauns vecāku atbalsta modelis un jauna pieeja →

⁽¹⁰⁴⁾ https://www.dcy.gov.ie/documents/earlyyears/19112018_4966_DCYA_EarlyYears_Booklet_A4_v22_WEB.pdf

Organizācija

Bērniem līdz 6 gadu vecumam bērnu agrīnā izglītība un aprūpe ir pieejama gan iestādēs, gan mājas vidē.

No 2 gadu 8 mēnešu vecuma Bērnu agrīnās aprūpes un izglītības plāns nodrošina 15 bezmaksas stundas nedēļā 38 nedēļas gadā. Kopš 2018. gada septembra visiem bērniem ir tiesības uz diviem pilniem akadēmiskajiem gadiem jeb 76 nedēļām.

No 4 gadu vecuma bērni var mācīties sākumskolu sagatavošanas klasēs, kuras formāli tiek uzskatītas par sākumskolas izglītību (ISCED 1). Lai gan sākumskolas izglītība sākas 4 gadu vecumā, skolas gaitas kļūst obligātas no 6 gadu vecuma. Lielākā daļa bērnu sākumskolu sāk apmeklēt 4 vai 5 gadu vecumā.

Bērnu un jaunatnes lietu departaments primāri ir atbildīgs par likumiem un saistošajiem noteikumiem, kas attiecas uz bērnu aprūpi. Izglītības satura izstrādes un pārraudzības ziņā šis departaments sadarbojas ar Izglītības un prasmju departamentu.

Izglītības vadlīnijas

Augstākās pārvaldes iestāžu pieņemtās vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā, bet ir saistošas tikai tām BAIA iestādēm, kuras paredzētas bērniem no 3 gadu vecuma.

Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas BAIA iestādēm attiecas arī uz mājas vidē sniegto BAIA.

→ bērnu veselības jomā, kas reformē Agrīnās izglītības un aprūpes sistēmu, iekļaujot tajā jaunu finansēšanas modeli un pasākumu paketi agrīnās bērnbības nabadzības novēršanai. Pirmā posma ieviešanas plāns tika publicēts 2019. gada maijā⁽¹⁰⁵⁾.

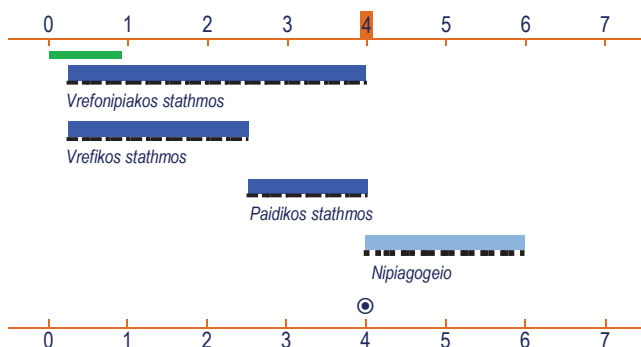
⁽¹⁰⁵⁾ <https://www.dcy.gov.ie/documents/earlyyears/20190522First5ImplementationPlan22May2019.pdf>

Grieķija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Mājas vidē sniegtā BAIĀ	Atbildīgā iestāde	BAIĀ iestādes
	Izglītības ministrija Citi	
Bērna kopšanas atvaļinājums	Obligātās izglītības sākums	ISCED 010 ISCED 020
A = bezmaksas BAIĀ dažas stundas nedēļā	B = likumīgas tiesības uz BAIĀ	A + B

Šajā ziņojumā, runājot par Grieķiju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz *vrefikos stathmos*, *vrefonipiakos stathmos* un *payikos stathmos*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *Kleuteronderwijs*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2017./18. māc. g.	4 g. v.	5 g. v.
Valsts <i>nipiagogeio</i>	57 %	89 %
Privāts <i>nipiagogeio</i>		10 %
Municipālais un privātais <i>paidikos stathmos</i> ar kuponu	20 %	
Municipālais <i>paidikos stathmos</i> bez kupona	8 %	
Privātais <i>paidikos stathmos</i> bez kupona	10 %	
Kopā	95 %	99 %

Avots: Izglītības, pētniecības un reliģijas lietu ministrija

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 010	2,3	13,8	30,4	18,4	(-)	(-)	(-)
ISCED 020	(-)	(-)	(-)	52,1	92,0	3,1	(-)
ISCED 0	2,3	13,8	30,4	70,5	92,0	3,1	(-)
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	93,5	96,2

Avots: Eurostat, UOE [educ_uoe_enr07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

Bērniem līdz 4 gadu vecumam ir pieejama dažādu veidu BAIĀ: mazbērnu centri (*vrefonipiakos stathmos*) bērniem no 2 mēnešu līdz 4 gadu vecumam, dienas aprūpes centri (*vrefikos stathmos*) bērniem no 2 mēnešu līdz divarpus gadu vecumam, kā arī bērnu centri (*payikos stathmos*) bērniem no pusotra līdz 4 gadu vecumam. Par BAIĀ, kas paredzēta līdz 4 gadu vecumam, ir atbildīga Iekšlietu ministrija un Darba, sociālās aizsardzības un sociālās solidaritātes ministrija.

4 un 5 gadus vecie bērni apmeklē pirmsskolas izglītības iestādes (*nipiagogeio*), par kurām ir atbildīga Izglītības, pētniecības un reliģijas lietu ministrija. Kopš 2018./19. māc. g. obligātās izglītības sākuma vecums (pirmsskolas izglītība (*nipiagogeio*)) ir samazināts no 5 uz 4 gadiem, un tas tiks pakāpeniski ieviests trīs gadu laikā.

ISCED 1 (*dimotiko*) sākas 6 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

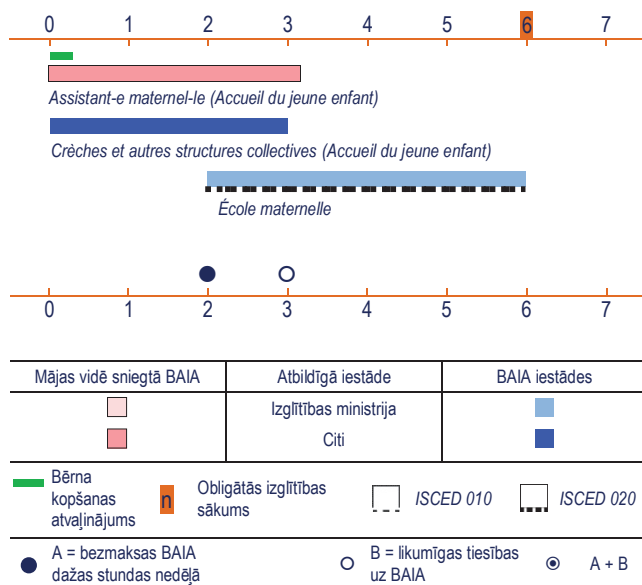
Augstākās pārvaldes iestāžu pieņemtās vadlīnijas attiecas tikai uz pirmsskolas izglītības iestādēm (*nipiagogeia*). Vadlīnijas ir saistošas.

Francija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Šajā ziņojumā, runājot par Franciju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *accueil du jeune enfant*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *école maternelle*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2016. g.	Līdz 3 g. v.
<i>Assistant-e maternel-le</i>	33,4
<i>Crèches et autres structures collectives</i>	18,5
<i>École maternelle</i>	4,1
Kopā	56,0

Tabulā parādīts piedāvāto vietu skaits (teorētiskā kapacitāte). Avots: ONAPE, CNAF, 2018

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0	(-)	12,4	99,6	100,0	100,0	1,3*	0,3*
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	0,7	99,6	100,0

Avots: Eurostat, UOE [educ_uoe_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

* Tikai īpašos gadījumos, piemēram, bērni invalīdi.

Organizācija

BAIA sistēmā ir iekļauti dažādi pakalpojumi, īpaši vismazākajiem bērniem. Lielākoties šīs grupas bērni izmanto bērnu pieskatītāju (*assistant-es maternel-les*) īstenotu BAIA, bet ir pieejamas arī mazbērnu silītes (*crèches*) un citas BAIA iestādes (piemēram, *jardins d'enfant*). Mazbērnu aprūpi (*accueil du jeune enfant*) regulē Veselības un solidaritātes ministrija.

No 3 gadu vecuma bērniem ir tiesības tikt uzņemtiem bezmaksas pirmsskolas izglītības iestādēs (*écoles maternelles*). Dažas *écoles maternelles* ir pieejamas no 2 gadu vecuma, īpaši sociāli nelabvēlīgā situācijā esošos rajonos. Šīs pirmsskolas izglītības iestādes koordinē Izglītības ministrija.

Sākumskolas izglītība sākas 6 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

Augstākās pārvaldes iestāžu pieņemtās vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā, taču katrā vecuma grupā tās ir atšķirīgas. Vadlīnijas ir saistošas tikai tām BAIA iestādēm, kas ir paredzētas bērniem no 3 gadu vecuma.

Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas BAIA iestādēm attiecas arī uz mājas vidē sniegto BAIA.

Pašreizējās reformas

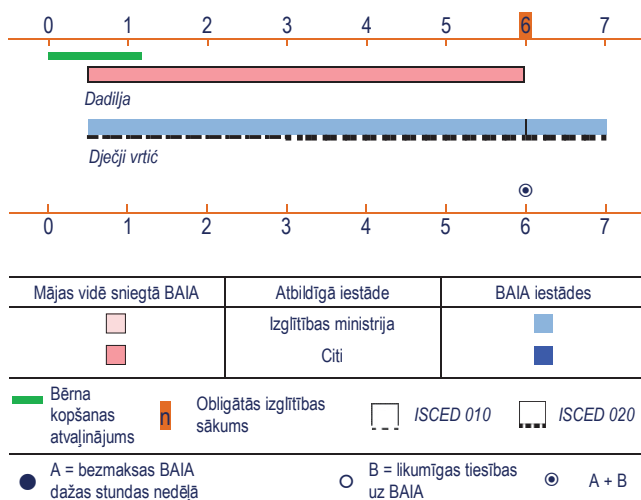
No 2019. gada septembra izglītība būs obligāta no 3 gadu vecuma (notiek pēdējās diskusijas parlamentā). Nacionālā vecāku atbalsta stratēģija 2018. līdz 2022. gadam ir paredzēta, lai uzlabotu atbalstu tiem vecākiem, kam ir nepieciešama bērnu aprūpe, un lai izstrādātu projektus kopā ar vecākiem. Jaunajā nabadzības novēršanas plānā ⁽¹⁰⁶⁾, kas stāsies spēkā no 2019. gada, ir iekļauti vairāki pasākumi saistībā ar mazbērnu silītēm (*crèches*), t. sk. mērķfinansējums, ģimenes pieeja un vietējo ieinteresēto pušu iesaiste.

⁽¹⁰⁶⁾ <https://solidarites-sante.gouv.fr/affaires-sociales/lutte-contre-l-exclusion/lutte-pauvrete-gouv-fr/>

Horvātija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Šajā ziņojumā, runājot par Horvātiju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz *jaslice* grupām iestādēs *džečji vrti*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem šī vecuma bērniem, kuri apmeklē *džečji vrti*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2017./18. māc. g.	Līdz 1 g. v.	1 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
Kopā	0,4	25,6	42,7	61,8	69,6	71,7	81,6	3,0

Avots: Horvātijas Statistikas pārvalde, Sociālās statistikas departaments, 2018

Piezīme. Aprēķini tika veikti, pamatojoties uz aplēsto iedzīvotāju skaitu pēc vecuma 31.12.2017. Dalības īpatsvars 6 gadus veciem bērniem aptver tos bērnus, kuri apmeklē parastās bērnudārza grupas, un tos bērnus, kuri apmeklē obligātās pirmsskolas grupas (gadu pirms skolas sākuma).

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 010	11,8	34,2	6,4	(-)	(-)	(-)	(-)
ISCED 020	0,0	6,6	54,9	67,5	75,9	83,4	2,6
ISCED 0	11,8	40,8	61,3	67,5	75,9	83,4	2,6
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	0,3	20,7	94,9

Avots: Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

Pastāv vienotās struktūras BAIA sistēma, kas nodrošina izglītību un aprūpi bērniem no 6 mēnešu vecuma līdz viņu uzņemšanai sākumskolā. BAIA tiek nodrošināta iestādēs *džečji vrti*, un par to kopumā ir atbildīga Zinātnes un izglītības ministrija. Grupas jaunākiem bērniem (līdz 3 g. v.) sauc par *jaslice* (mazbērnu silīte). Daži bērni izmanto mājas vidē sniegtu BAIA (*dadilja*), par ko ir atbildīga Demogrāfijas, ģimenes, jaunatnes un sociālās politikas ministrija.

Visiem bērniem ir pienākums vienu gadu pirms skolas sākuma apgūt pirmsskolas programmu. Mazāk apdzīvotās vietās sākumskolās var tikt organizētas pirmsskolas nodarbības tiem bērniem, kuri nav apmeklējuši bērnudārzu.

Sākumskolas izglītības (ISCED 1) ieguves sākšana ir atkarīga no bērna dzimšanas dienas. Tie bērni, kas dzimuši no janvāra līdz martam, sākumskolas gaitas sāk tajā kalendārajā gadā, kad viņiem aprit 6 gadi, pārējie – tajā kalendārajā gadā, kad viņiem aprit 7 gadi.

Papildus diagrammā attēlotajam *džečji vrti* bērni var piedalīties arī citās pirmsskolas un skolas sagatavošanas programmās, ko īsteno citas likumīgi atzītas iestādes – sākumskolas, rotaļu grupas bibliotēkas vai citas veselības, sociālās, kultūras un sporta organizācijas. Šīm iestādēm jābūt akreditētām Zinātnes un izglītības ministrijā, un tās parasti īsteno īslaicīgas programmas.

Izglītības vadlīnijas

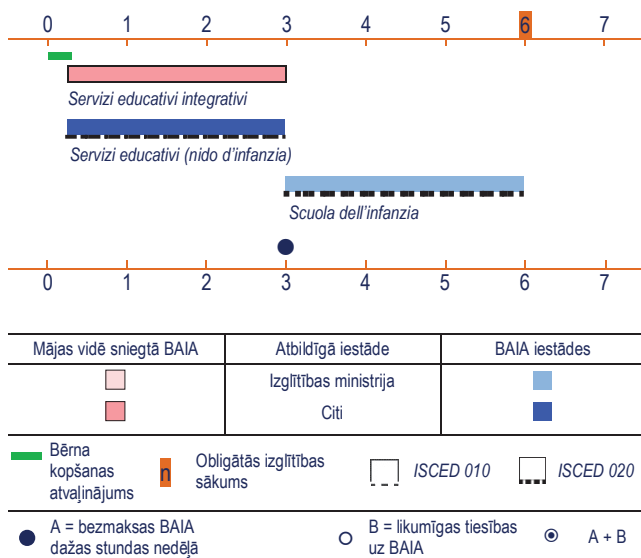
Augstākās pārvaldes iestāžu pieņemtās vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā. Vadlīnijas ir saistošas.

Augstākās pārvaldes iestādes ir pieņēmušas dažādas izglītības vadlīnijas par to obligāto izglītību, ko sniedz BAIA iestādes.

Itālija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Šajā ziņojumā, runājot par Itāliju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *nido d'infanzia*, savukārt kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz *scuola dell'infanzia*.

Dalības īpatsvars

2016. g. decembris	Līdz 3 g. v.
<i>Nido d'infanzia</i>	21,6 %
<i>Servizi educative integrativi</i>	2,2 %
<i>Scuola dell'infanzia</i> (agrā uzņemšana)	5,3 %
<i>Sezione primavera*</i>	1,6 %

Avots: *Istituto degli Innocenti*, 2018, Table 2, 25. lpp.

* izglītības ministrija, nepublicēts, indikatīvs, atsauces gads: 2015. g.

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0	(-)	15,5	91,3	94,5	87,8	1,2	(-)
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	7,9	96,1	97,1

Avots: Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

Izglītības pakalpojumi (*servizi educativi*) bērniem līdz 3 gadu vecumam lielākoties tiek sniegti BAIA iestādēs (*nido d'infanzia*). Neliela daļa bērnu izmanto mājas vidē sniegtu BAIA un rotaļu grupas (*servizi educativi integrativi*). BAIA bērniem, kas jaunāki par 3 gadiem, pārvalda reģionālās un vietējās pārvaldes iestādes saskaņā ar saviem noteikumiem. Reģionālajā līmenī par 0–3 gadus vecajiem bērniem var būt atbildīga izglītības vai sociālā pārvalde. Izglītības ministrija ir atbildīga par neseno ieviestās „0–6 integrētās sistēmas” veicināšanu un attīstību, kā arī par tiešu līdzekļu piešķiršanu vietējām pašvaldībām.

Par iestādēm 3–6 gadus veciem bērniem (*scuola dell'infanzia*) ir atbildīga Izglītības ministrija. Šīs iestādes sniedz pilna laika bezmaksas pakalpojumus.

Lai apmierinātu ģimeņu pieprasījumu, dažas pirmsskolas izglītības iestādes (*scuole dell'infanzia*) uzņem 24–36 mēnešus vecus bērnus īpašā „pavasara nodaļā” (*sezione primavera*). Īpašos gadījumos tos bērnus, kuri līdz aprīlim ir sasnieguši 3 gadu vecumu, var uzņemt galvenajās *scuole dell'infanzia* grupās.

Sākumskolas izglītība sākas 6 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

Augstākās pārvaldes iestāžu pieņemtās vadlīnijas attiecas tikai uz tām BAIA iestādēm, kuras paredzētas bērniem no 3 gadu vecuma. Vadlīnijas ir saistošas.

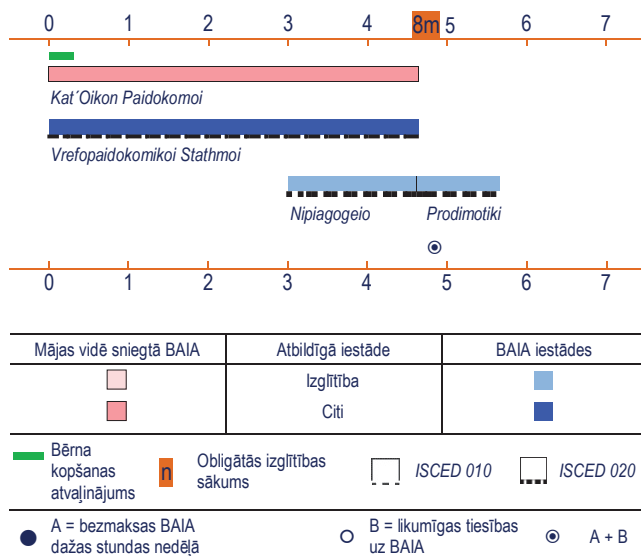
Augstākās pārvaldes iestādes nav izstrādājušas izglītības vadlīnijas mājas vidē sniegtai BAIA.

Kipra

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Šajā ziņojumā, runājot par Kipru, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *vrefopaidokomikoi stathmoi*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *nipiagogeio* (t. sk. *prodimotiki*).

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 010	7,3	24,6	26,1	12,5	1,2	0,1	(-)
ISCED 020	3,1	21,6	48,8	76,1	93,6	4,6	0,2
ISCED 0	10,3	46,3	74,9	88,5	94,9	4,8	0,2
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	0,7	92,4	97,6

Avots: Eurostat, UOE [educ_uoe_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

Bērni no 0 gadu līdz 4 gadu 8 mēnešu vecumam var apmeklēt dienas mazbērnu silītes (*vrefopaidokomikoi stathmoi*) vai izmantot mājas vidē sniegtos aprūpes pakalpojumus (*kat'Oikon Paidokomoi*). Šīs BAIA īstenošanas vietas ir Darba, labklājības un sociālā nodrošinājuma ministrijas jurisdikcijā.

No 3 gadu vecuma bērni var apmeklēt arī bērnudārzus (*nipiagogia*), kurus uzrauga Izglītības un kultūras ministrija. Tas nozīmē, ka bērni vecumā no 3 gadiem līdz 4 gadiem 8 mēnešiem var apmeklēt vai nu bērnudārzū, vai dienas aprūpes centru.

Pirmskolas klases (*prodimotiki*), kas tiek organizētas *nipiagogia* iestādēs, bērniem no 4 gadu 8 mēnešu līdz 5 gadu 8 mēnešu vecumam ir obligātas un bez maksas. Sākumskolas izglītība sākas no 5 gadu 8 mēnešu vecuma.

Izglītības vadlīnijas

Augstākās pārvaldes iestāžu pieņemtās vadlīnijas attiecas tikai uz BAIA iestādēm, kas paredzētas bērniem no 3 gadu vecuma. Vadlīnijas ir saistošas.

Augstākās pārvaldes iestādes nav izstrādājušas izglītības vadlīnijas mājas vidē sniegtai BAIA.

Pašreizējās reformas

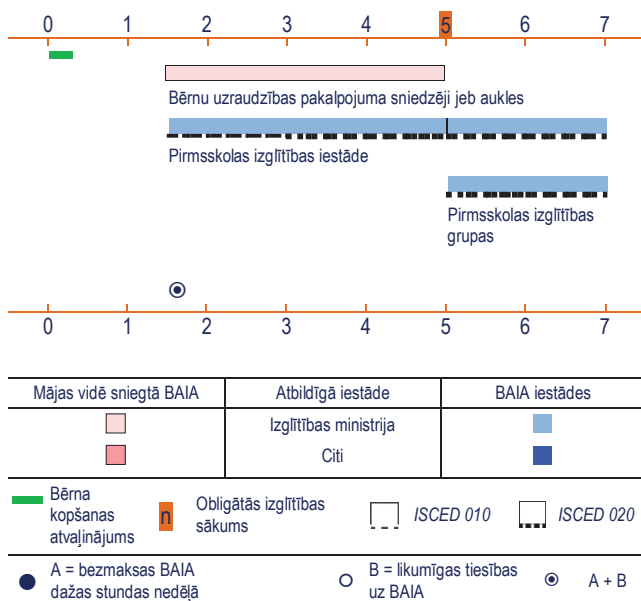
Obligātās sākumskolas izglītības sākuma vecums pakāpeniski tiks palielināts līdz 6 gadiem. 2019./20. mācību gadā obligātais sākuma vecums tiks palielināts par diviem mēnešiem (līdz 5 gadiem 10 mēnešiem), bet no 2020. līdz 2021. gadam – vēl par diviem mēnešiem.

Obligātās BAIA sākšanas vecums saglabāsies nemainīgs – 4 gadi 8 mēneši.

Latvija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Šajā ziņojumā, runājot par Latviju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz šī vecuma bērnu grupām pirmsskolas izglītības iestādēs. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz šī vecuma bērnu grupām pirmsskolas izglītības iestādēs un pirmsskolas izglītības grupās.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0	8,1	71,1	89,5	93,6	97,2	94,0	8,1
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	4,1	90,0

Avots: Eurostat, UOE [educ_uoe_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

Visiem bērniem no 18 mēnešu vecuma ir tiesības uz bezmaksas BAIA vietu. Vecāku atvaļinājumā līdz šim vecumam tiek maksāti 44 % no iepriekšējās algas.

Pirmsskolas izglītības iestādes ir paredzētas bērniem no 18 mēnešu līdz 7 gadu vecumam. Papildus tam skolās tiek organizētas pirmsskolas izglītības grupas. Par šo pakalpojumu ir atbildīga Izglītības un zinātnes ministrija.

Subsidēta mājas vidē sniegta BAIA (bērnu uzraudzības pakalpojuma sniedzēji jeb aukles) ir pieejama no 18 mēnešu vecuma. Izglītības un zinātnes ministrija ir atbildīga par šī pakalpojuma sniedzēju reģistra uzturēšanu un metodisko atbalstu (saturu). Labklājības ministrija pārrauga un kontrolē šī pakalpojuma sniedzēju atbilstību noteikumiem.

Pirmsskolas izglītības programma ir obligāta no 5 gadu vecuma, un to var apgūt gan pirmsskolas izglītības iestādē, gan pirmsskolas izglītības grupā.

Sākumskolas izglītība sākas 7 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

Augstākās pārvaldes iestāžu pieņemtās vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā. Vadlīnijas ir saistošas.

Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas BAIA iestādēm attiecas arī uz mājas vidē sniegto BAIA.

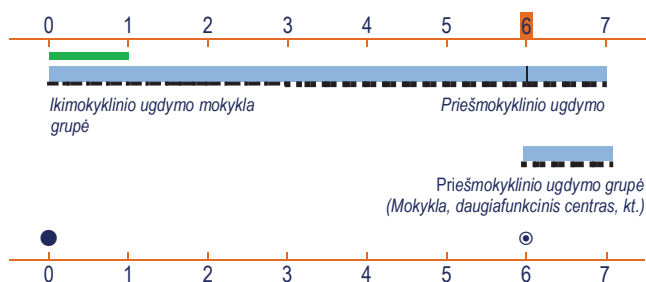
Pašreizējās reformas

Tiek gatavots jauns izglītības standarts bērniem no 18 mēnešu vecuma līdz vidusskolai, kuru sāks īstenot 2019./20. māc. g. Pirmsskolas izglītībā tiek uzsvērtā vispārējo prasmju apgūšana un padziļināta mācīšanās. Tas ietver skaidri formulētus, sasniedzamus mērķus, ko bērni var saprast, un jēgpilnus uzdevumus, kas palīdzēs viņiem attīstīt mācīšanās prasmes. Izglītības standarts paredzēs arī iespēju sniegt atsauksmes un palīdzēs bērniem pārdomāt savu mācīšanās procesu.

Lietuva

Atsauces gads: 2018./19. mās. g.

Diagramma

Mājas vidē sniegtā BAIA	Atbildīgā iestāde	BAIA iestādes
	Izglītības ministrija	
	Citi	

Bērņa kopšanas atvaļinājums	Obligātās izglītības sākums	ISCED 010	ISCED 020

A = bezmaksas BAIA dažas stundas nedēļā	B = likumīgas tiesības uz BAIA	A + B

Šajā ziņojumā, runājot par Lietuvu, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz *lopšelis* (mazbērnu) grupām iestādēs *ikimokyklinio ugdymo mokykla*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz *darželis* (bērnudārza) grupām *ikimokyklinio ugdymo mokykla* un bērniem, kuri apmeklē *priešmokyklinio ugdymo grupė*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2018. g.	Līdz 1 g. v.	1 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
<i>Ikimokyklinio ugdymo mokykla</i>	0,21	15,6	66,9	82,9	86,0	88,3	62,6	0,4
<i>Mokykla, daugiafunkcinis centras*</i>	(-)	(-)	(-)	0,003	0,003	1,2	34,5	99,6
Kopā	0,2	15,6	66,9	82,9	86,0	89,4	97,1	100

Avots: Informācijas tehnoloģiju izglītības centrs, 2018

*ISCED 0 un ISCED 1

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0	6,5	62,4	80,1	85,5	89,5	97,0	0,7
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	3,7	100,0

Avots: Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

Lielākā daļa to bērnu, kas izmanto BAIA, apmeklē vienotās struktūras pirmsskolas izglītības iestādī (*ikimokyklinio ugdymo mokykla*, ko sauc arī par *lopšelis-darželis*, *vaiku darželis*) līdz obligātās sākumskolas izglītības sākumam 7 gadu vecumā. Grupas bērniem, kas jaunāki par 3 gadiem, sauc par mazbērnu grupām (*lopšelis*), savukārt vecāki bērni apmeklē bērnudārza grupas (*darželis*).

Gadu pirms sākumskolas izglītības sākuma BAIA ir obligāta. Pirmsskolas sagatavošanas grupas (*priešmokyklinio ugdymo grupės*) tiek organizētas vai nu BAIA iestādēs (*ikimokyklinio ugdymo mokykla*), vai skolās (*mokykla*). Apgabalos, kur ir maz bērnu, bērnudārza grupas bērniem no 3 gadu vecuma (*darželis*) var tikt organizētas skolās, daudzfunkcionālajos centros (*daugiafunkcinis centras*) vai citās iestādēs.

Par BAIA ir atbildīga Izglītības, zinātnes un sporta ministrija. BAIA programmu līdzfinansētājs un īstenotājs ir vietējās pārvaldes iestādes. Vismaz 20 stundas nedēļā (dažās pašvaldībās – pilnu laiku) BAIA ir bez maksas.

Sākumskolas izglītība sākas 7 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

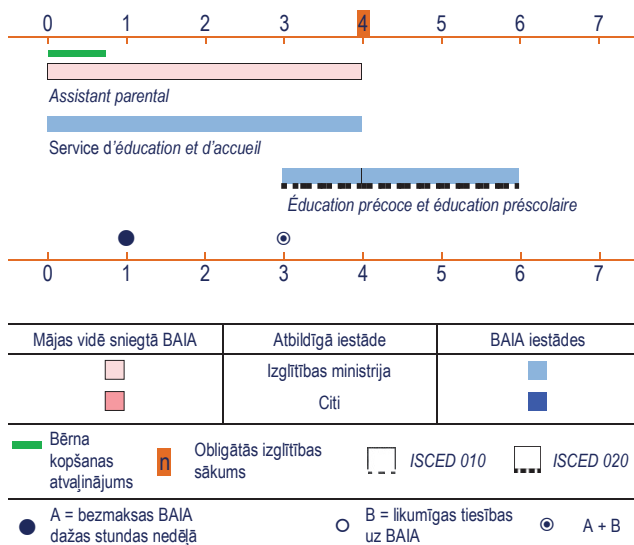
Augstākās pārvaldes iestāžu pieņemtās vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā. Vadlīnijas ir saistošas.

Augstākās pārvaldes iestādes nodrošina arī dažādas izglītības vadlīnijas obligātās izglītības periodam, kas notiek BAIA iestādēs.

Luksemburga

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Šajā ziņojumā, runājot par Luksemburgu, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz bērniem, kuri apmeklē *service d'éducation et d'accueil*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem, kuri apmeklē *éducation précoce* un *éducation préscolaire*. Informācija par pirmsskolas klasēm attiecas uz *éducation préscolaire*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces laiks: 2018. gada janvāris	0–2	3–6
<i>Service d'éducation et d'accueil, éducation précoce et éducation préscolaire</i> (BAIA iestāde)	55 %	65 %

Avots: nepublicēti aprēķini

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0	(–)	3,8	69,7	95,1	92,7	5,8	0,2
ISCED 1	(–)	(–)	(–)	(–)	5,5	90,7	97,6

Avots: Eurostat, UOE [educ_uoe_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

Jau no agrīna vecuma bērni var apmeklēt iestādēs sniegto BAIA, ko sauc par *service d'éducation et d'accueil* un kas tiek nodrošināta *crèches* vai *foyer de jour* iestādēs. Šajās BAIA iestādēs, sākot no 1 gada vecuma, 20 stundas nedēļā tiek nodrošinātas bez maksas.

Turklāt pastāv arī regulēta mājas vidē sniegta BAIA, ko īsteno bērnu pieskatītāji (*assistants parentaux*).

No 3 gadu vecuma bērniem ir likumīgas tiesības uz pirmsskolas izglītību, kas veido pamatzglītības pirmo ciklu un tiek īstenota sākumskolās. Pirmajā ciklā ir iekļauts viens *éducation précoce* gads, kas nav obligāts (bērni līdz 4 gadu vecumam var apmeklēt arī *service d'éducation et d'accueil*). Nākamie divi *éducation préscolaire* gadi ir obligāti.

Papildus diagrammā norādītajai BAIA vecāku bērnu (no 3 g. v.) vecāki var izmantot arī nepilna laika neformālās izglītības pakalpojumu (*service d'éducation et d'accueil pour les enfants scolarisés*), kas papildina pakalpojumu, uz kuru bērniem ir tiesības.

Par visu BAIA posmu ir atbildīga Izglītības, bērnu un jaunatnes ministrija.

Sākumskolas izglītība sākas 6 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā, taču katrai vecuma grupai tās ir atšķirīgas. Abi vadlīniju kopumi ir saistoši.

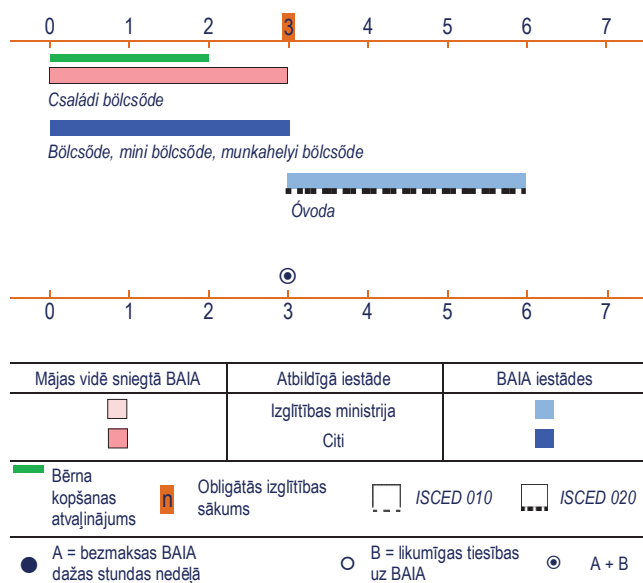
Augstākās pārvaldes iestādes nodrošina arī dažādas izglītības vadlīnijas obligātās izglītības periodam, kas notiek BAIA iestādēs.

Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas BAIA iestādēm attiecas arī uz mājas vidē sniegto BAIA.

Ungārija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Šajā ziņojumā, runājot par Ungāriju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *bölcsőde*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem bērniem, kas apmeklē *óvoda*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 1 g. v.	1 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.
ārpus ISCED	0,2	6,2	27,2	14,0	0,2	(-)	(-)
ISCED 0 (<i>óvoda</i>)	(-)	(-)	13,7	85,0	95,6	95,5	61,2
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	30,5
Kopā	0,2	6,2	40,9	99,0	95,8	95,5	91,7

Avots: aprēķinu pamatā ir UOE dati par uzņemšanu un iedzīvotājiem (gaidāmie).

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 010	0,9	13,7	1,1	0,5	0,1	(-)	(-)
ISCED 020	(-)	(-)	83,9	95,1	95,4	61,2	3,6
ISCED 0	0,9	13,7	85,0	95,6	95,5	61,2	3,6
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	30,5	91,3

Avots: Eurostat, UOE [educ_uoe_enp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.).

Organizācija

Bērni, kas jaunāki par 3 gadiem, var apmeklēt BAIA mazbērnu silītes (*bölcsőde*, *mini bölcsőde*, *munkahelyi bölcsőde*) vai mājas vidē nodrošinātus ģimeņu bērnu dārzus (*családi bölcsőde*). Šī jaunā mājas vidē sniegtā BAIA forma 2017. gadā aizstāja iepriekšējo *családi napközi*.

Sākot no 3 gadu vecuma, 20 stundas nedēļā *óvoda* apmeklējums ir obligāts. *Óvoda* ir bez maksas bez ierobežojumiem (parasti atvērta 10 stundas dienā). Bērnu, kas nākamo sešu mēnešu laikā sasniedz 3 gadu vecumu, arī var uzņemt *óvoda*.

Par BAIA ir atbildīga Cilvēkresursu ministrija, kuras ietvaros par bērnu (līdz 3 g. v.) aprūpi ir atbildīgs Ģimenes un jaunatnes lietu valsts sekretariāts, savukārt *óvoda* tiek uzskatīta par izglītības sektora daļu un atrodas Izglītības valsts sekretariāta pakļautībā.

Sākumskolas izglītība sākas 6 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

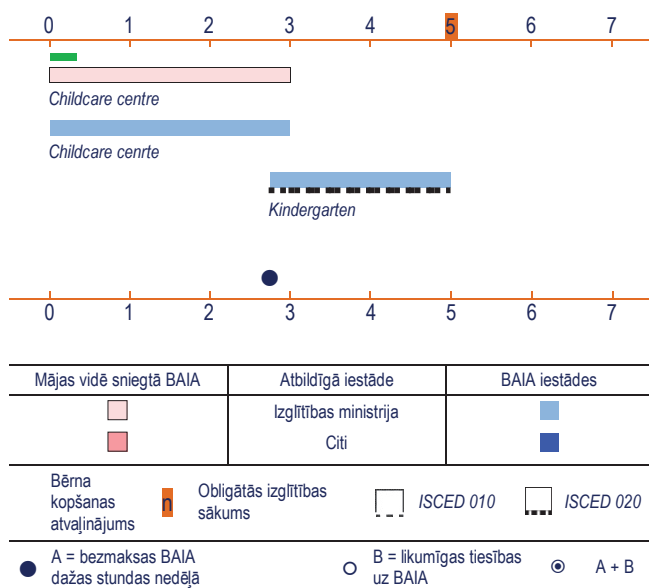
Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā, taču katrai vecuma grupai tās ir atšķirīgas. Abi vadlīniju kopumi ir saistoši.

Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas BAIA iestādēm attiecas arī uz mājas vidē sniegto BAIA.

Malta

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Šajā ziņojumā, runājot par Maltu, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *childcare center*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem, kuri apmeklē *Kindergarten*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2016./17. māc. g.	Līdz 3 g. v.
Bērnu bezmaksas aprūpes plāns	23,3
Maksas bērnu aprūpe	6,1
Kopā	29,4

Avots: aprēķini balstīti uz NSO (2017) un Eurostat [demo_pjan]. Var būt neatbilstības, jo dati par bērnu aprūpi ir no 2017. gada 31. marta, bet iedzīvotāju dati no 2017. gada 1. janvāra.

(%) Atsauces gads: 2016./17. māc. g.	Līdz 1 g. v.	1 g. v.	2 g. v.	3 g. v.
Bērnu bezmaksas aprūpes plāns	1,3	17,0	38,3	14,4

Avots: turpat

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0	(-)	18,7	89,7	96,3	1,2	(-)	(-)
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	0,2	97,0	99,3	98,8

Avots: Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

Bērni līdz 3 gadu vecumam var apmeklēt bērnu aprūpes centrus (*childcare centre*), no kuriem lielākā daļa ir BAIA iestādes. Valdība nodrošina „Bērnu bezmaksas aprūpes plānu” ⁽¹⁰⁷⁾ bērniem no 3 mēnešu vecuma, ja vecāki vai aizbildņi strādā vai mācās (mērķgrupai paredzētas likumīgās tiesības).

Bērnodārzs (*kindergarten*) pieņem bērnus no 2 gadu 9 mēnešu vecuma līdz 5 gadu vecumam, kad viņi sāk iegūt obligāto sākumskolas izglītību. Valsts un baznīcas *kindergarten* ir bez maksas visiem bērniem. Valsts *kindergarten centres* tiek uzņemti 72 % pirmsskolas vecuma bērnu, neatkarīgajos – 17 %; pārējie apmeklē baznīcas skolas (NSO, 2017). Valsts bērnodārzi ir integrēti valsts sākumskolās. Neatkarīgie un baznīcas bērnodārzi var būt atsevišķas iestādes, bet daži no tiem var būt apvienoti ar bērnu aprūpes centriem (*childcare centers*).

Par visiem BAIA pakalpojumiem ir atbildīga Izglītības un zinātnes ministrija.

Bērni sākumskolā tiek uzņemti tajā gadā, kad viņi sasniedz 5 gadu vecumu.

Izglītības vadlīnijas

Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā. Vadlīnijas ir saistošas.

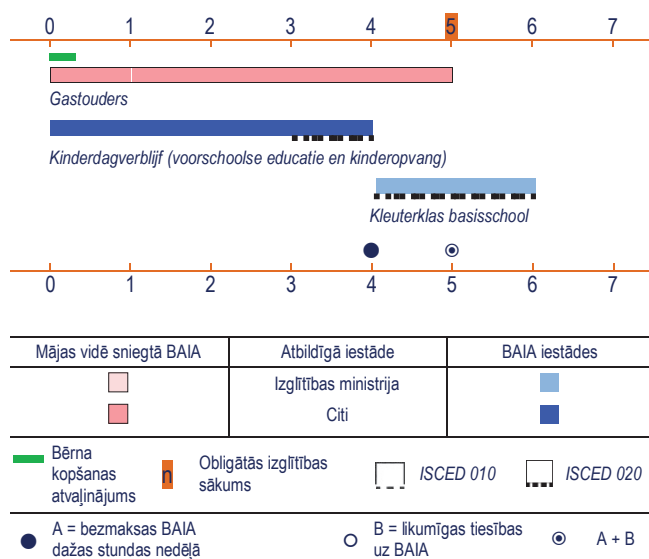
Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas BAIA iestādēm attiecas arī uz mājas vidē sniegto BAIA.

⁽¹⁰⁷⁾ <https://education.gov.mt/en/pages/free-childcare.aspx>

Nīderlande

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Šajā ziņojumā, runājot par Nīderlandi, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *kinderdagverblijf*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem, kuri apmeklē *kleuterklas basisschool*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0	(-)	(-)	88,1	96,1	99,0	(-)	(-)
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	99,6	99,8

Avots: Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Pašreizējās reformas

2020. gadā paternitātes atvaļinājums tiks pagarināts maksimāli līdz 5 nedēļām (saņemot kompensāciju 70 % apmērā).

Ir paredzēts lielāks ieguldījums un labāka finanšu sadales sistēma, lai uzlabotu nelabvēlīgā situācijā esošo bērnu izglītības iespējas. Nīderlandes valdība budžetu papildina ar 170 miljoniem EUR. Šis ieguldījums galvenokārt ir paredzēts, lai uzlabotu BAIA programmu kvalitāti un palielinātu intensitāti (no 10 uz 16 stundām nedēļā 2,5–4 g. v. bērniem) ⁽¹⁰⁸⁾.

⁽¹⁰⁸⁾ <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2018/04/26/kabinet-gaat-geld-voor-onderwijsachterstanden-beter-verdelen>

Organizācija

Līdz 4 gadu vecumam bērni var apmeklēt privātās BAIA iestādes (*kinderdagverblijf*) vai izmantot regulētu mājas vidē sniegtu BAIA, ko īsteno bērnu pieskatītāji (*gastouders*). Par šo pakalpojumu ir atbildīga Sociālo lietu un nodarbinātības ministrija.

Bērniem no nelabvēlīgas vides (2,5–4 g. v.) tiek piedāvāts atbalsts, izmantojot mērķgrupai paredzētas bērnu agrīnās izglītības programmas (*voorschoolse educatie*), kuras palīdz aptuveni 45 000 bērnu.

Pēdējie divi pirmsskolas izglītības gadi (*kleuterklas*) 4 un 5 gadus vecajiem bērniem skolās (*basisschool*) tiek piedāvāti bez maksas. Par šo pakalpojumu ir atbildīga Izglītības, kultūras un zinātnes ministrija.

Sākumskolas izglītība (*ISCED 1*) sākas 6 gadu vecumā. Izglītība ir obligāta no 5 gadu vecuma.

Izglītības vadlīnijas

Augstākās pārvaldes iestāžu pieņemtās vadlīnijas attiecas tikai uz tām BAIA iestādēm, kuras paredzētas bērniem no 3 gadu vecuma. Vadlīnijas ir saistošas.

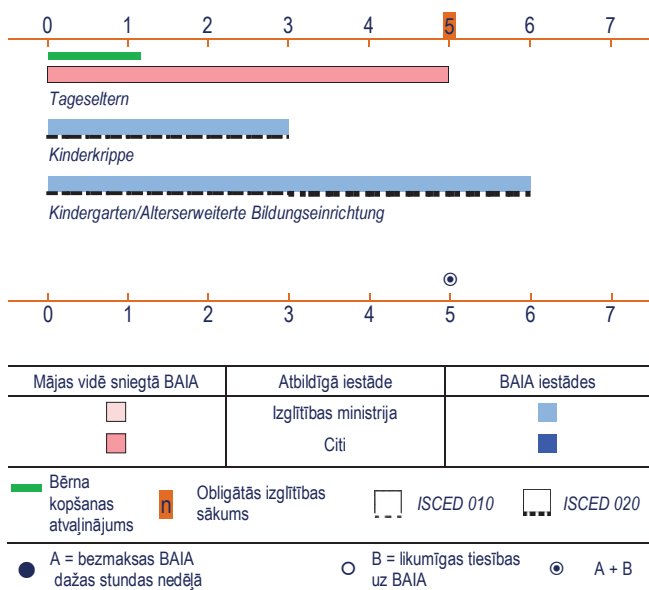
Augstākā līmeņa izglītības vadlīnijas bērniem līdz 3 gadu vecumam attiecas tikai uz bērniem no nelabvēlīgas vides, kuri mācās *voorschoolse educatie* (2,5–4 g. v.).

Augstākās pārvaldes iestādes nav izstrādājušas izglītības vadlīnijas mājas vidē sniegtajai BAIA.

Austrija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Šajā ziņojumā, runājot par Austriju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *Kinderkrippe*, un uz šī vecuma bērnu grupām *Alterserweiterte Bildungseinrichtung*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz *Kindergarten* un šī vecuma bērnu grupām *Alterserweiterte Bildungseinrichtung*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 1 g. v.	1 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.
<i>Tageseltern</i> (*)	0,5	3,1	3,8	1,5	0,8	0,7	0,7
<i>Kinderkrippe</i>	1,8	18,7	25,9	3,0	0,3	0,2	0,03
<i>Kindergarten</i>	0,04	0,3	16,0	70,7	85,0	87,6	1,6
<i>Alterserweiterte Bildungseinrichtung</i>	0,7	4,6	10,6	12,5	10,8	9,7	1,0

Piezīme. (*) *Tageseltern* var apmeklēt arī tādi bērni, kas papildus izmanto citu BAIA iestāžu pakalpojumus.

Avots: Statistik Austria, 2017

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 010	7,3	34,8	11,4	0,3	0,2	0,1	(-)
ISCED 020	0,1	5,7	65,1	93,2	97,6	41,7	2,3
ISCED 0	7,4	40,5	76,5	93,5	97,8	41,7	2,3
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	57,2	96,3

Avots: Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

Bērniem līdz 3 gadu vecumam agrīnā aprūpe tiek īstenota *Kinderkrippe* iestādēs. Pastāv arī regulēta, mājas vidē sniegta aprūpe (*Tageseltern*). No 3 gadu vecuma (reizēm arī mazliet agrāk) bērni var apmeklēt *Kindergarten* iestādes. Papildus minētajām BAIA pamatstrukturām daļa bērnu apmeklē jaukta vecuma grupas (*Alterserweiterte Bildungseinrichtung*), kas paredzētas 1–6 gadus veciem bērniem un lielākoties tiek nodrošinātas *Kindergarten* iestādēs.

Gadu pirms sākumskolas izglītības (ISCED 1) sākuma bērnudārza apmeklēšana ir obligāta un bez maksas.

BAIA sistēmas pārvaldība ir ļoti decentralizēta, galvenā atbildība ir federālajām zemēm. Lielākajā daļā federālo zemju izglītības pārvaldes iestādes izstrādā BAIA iestāžu politiku.

Sākumskolas izglītība sākas 6 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

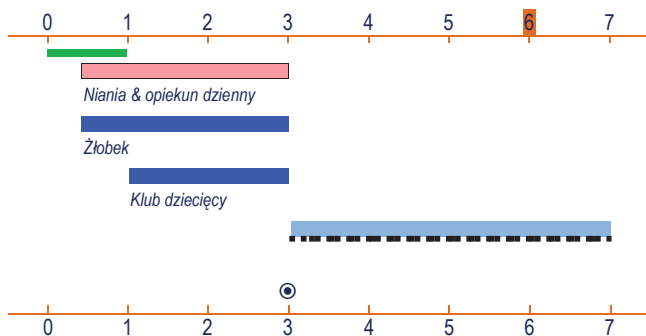
Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā. Vadlīnijas ir saistošas.

Mājas vidē sniegtai BAIA augstākās pārvaldes iestādes izstrādā atsevišķas izglītības vadlīnijas.

Polija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Mājas vidē sniegtā BAIA	Atbildīgā iestāde	BAIA iestādes
■	Izglītības ministrija	■
■	Citi	■

■ Bērma kopšanas atvaļinājums	■ Obligātās izglītības sākums	 ISCED 010	 ISCED 020
● A = bezmaksas BAIA dažas stundas nedēļā	○ B = likumīgas tiesības uz BAIA	⊙ A + B	

Šajā ziņojumā, runājot par Poliju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *żłobek* & *klub dziecięcy*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *przedszkole*, *zespól wychowania przedszkolnego* & *punkt przedszkolny* un *oddział przedszkolny*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 1 g. v.	1 g. v.	2 g. v.
<i>Żłobek, klub dziecięcy, kā arī niania & opiekun dzienny</i>	2 %	43 %	52 %

Avots: Ģimenes, darba un sociālās politikas ministrija (PL), 2018

(%) Atsauces gads: 2017./18. māc. g.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.
<i>Przedszkole</i>	6,7	69,2	77,1	77,2	63,2
<i>Oddział przedszkolny w szkole podstawowej</i>	0,6	5,9	9,4	15,7	32,2
<i>Zespól wychowania przedszkolnego & punkt przedszkolny</i>	0,5	1,3	2,9	2,1	0,6
Kopā	7,8	76,4	89,4	95,0	96,1

Avots: Skolu izglītības informācijas sistēma (System Informacji Oświatowej, SIO)

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0	(-)	7,1	67,1	84,6	92,5	79,9	1,3
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	18,3	94,5

Avots: Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

Bērni līdz 3 gadu vecumam var apmeklēt BAIA iestādes *żłobek* un *klub dziecięcy*. *Żłobek* ir pieejams 10 stundas dienā bērniem no 20 nedēļu vecuma līdz 3 gadu vecumam, savukārt *klub dziecięcy* parasti ir pieejams 5 stundas dienā, bet tikai bērniem no 1 gada vecuma. Mājas vidē sniegta BAIA (*niania* un *opiekun dzienny*) ir pieejama, tomēr nav plaši izplatīta. Par BAIA bērniem līdz 3 gadu vecumam ir atbildīga Ģimenes, darba un sociālās politikas ministrija.

Visiem bērnam no 3 gadu vecuma ir tiesības uz bezmaksas BAIA vismaz 25 stundas nedēļā. Par šo pakalpojumu ir atbildīga Nacionālā izglītības ministrija. 3–6 gadus vecie bērni var apmeklēt *przedszkole* un pirmsskolas klasi (*oddział przedszkolny*) sākumskolās. Lai novērstu BAIA vietu trūkumu, tiek piedāvāts pakalpojums izvēlētajās nedēļas dienās iestādēs *zespól wychowania przedszkolnego* un *punkt przedszkolny*. 6 gadus vecajiem bērniem ir obligāta vienu gadu ilga pirmsskolas izglītība.

Sākumskolas izglītība sākas 7 gadu vecumā, bet bērni to var sākt iegūt arī 6 gadu vecumā, ja ir apmeklējuši pirmsskolas izglītības iestādi vismaz vienu gadu vai ja attiecīgie konsultatīvie dienesti to ir apstiprinājuši.

Izglītības vadlīnijas

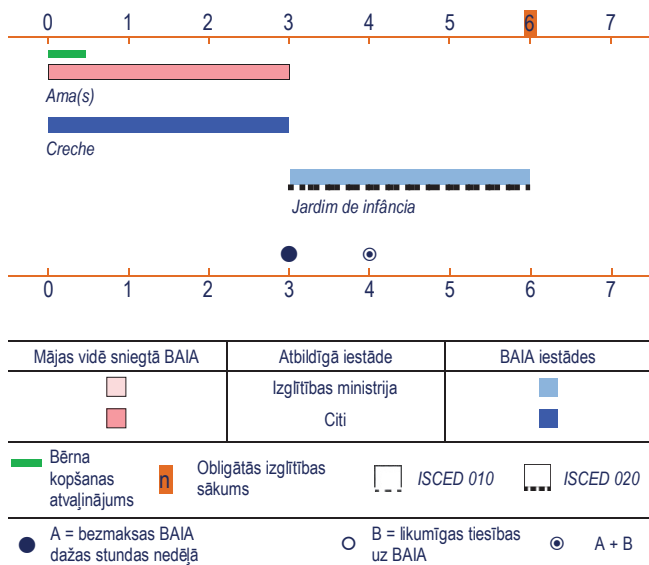
Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas attiecas tikai uz tām BAIA iestādēm, kuras paredzētas bērniem no 3 gadu vecuma. Vadlīnijas ir saistošas.

Augstākās pārvaldes iestādes nav izstrādājušas izglītības vadlīnijas mājas vidē sniegtajai BAIA.

Portugāle

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Šajā ziņojumā, runājot par Portugāli, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *creches*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem, kuri apmeklē *jardim de infância*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 1 g. v.	1 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.
<i>Amas</i>	0,8	1,5	1,5	0,1	(-)	(-)
<i>Creche</i>	19,0	38,7	51,7	3,2	0,3	(-)
<i>Jardim de infância</i>	(-)	(-)	(-)	83,6	92,8	95,2
Kopā	19,8	40,2	53,2	86,9	93,1	95,2

Piezīme. Tikai kontinentālajā Portugāle (Madeira un Azoru salas nav iekļautas).
Avoti: GEP/MTSS (2016) un DGEEC (2018)

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0	(-)	(-)	83,4	92,7	95,4	9,9	(-)
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	0,2	86,4	98,0

Avots: Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

Agrīnā aprūpe bērniem līdz 3 gadu vecumam tiek sniegta BAIA iestādēs *creches*. Pastāv arī regulēta, mājas vidē sniegta BAIA, ko īsteno auklītes (*amas*), kas vai nu strādā patstāvīgi, vai arī formālā grupā (*creche familiar*). Par mājas vidē un iestādēs sniegto aprūpi jaunākajiem bērniem ir atbildīga Darba, solidaritātes un sociālā nodrošinājuma ministrija.

No 3 gadu vecuma bērni var apmeklēt BAIA iestādes *jardim de infância*. Visiem bērniem publiskajā un privātajā bezpeļņas sektorā tās ir bez maksas 25 stundas nedēļā. Šī bezmaksas BAIA vieta ir likumā garantēta visiem bērniem no 4 gadu vecuma. Par to ir atbildīga Izglītības ministrija.

Dažās privātās pašfinansētajās un privātās publiski subsidētajās iestādēs vienā ēkā ir gan *creche*, gan *jardim de infância*.

Papildus diagrammā attēlotajām BAIA iespējām ir pieejama arī izbraukuma pirmsskolas izglītības sistēma (*educação pré-escolar itinerante*), kas ir paredzēta 3–5 gadus veciem bērniem lauku apvidos.

Obligātā sākumskolas izglītība sākas 6 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas attiecas tikai uz tām BAIA iestādēm, kas paredzētas bērniem no 3 gadu vecuma. Vadlīnijas ir saistošas.

Augstākās pārvaldes iestādes nav izstrādājušas izglītības vadlīnijas mājas vidē sniegtajai BAIA.

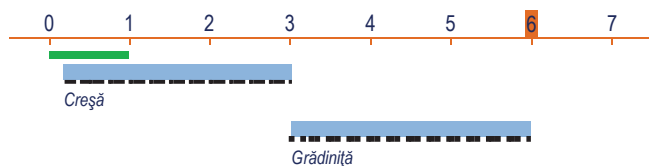
Pašreizējās reformas

Plānots izstrādāt *creches* paredzētās vadlīnijas. Šīs programmas tiks klasificētas kā *ISCED 010*.

Rumānija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Mājas vidē sniegtā BAIA	Atbildīgā iestāde	BAIA iestādes
	Izglītības ministrija	
	Citi	

Bērna kopšanas atvaļinājums	Obligātās izglītības sākums	ISCED 010	ISCED 020
-----------------------------	-----------------------------	-----------	-----------

A = bezmaksas BAIA dažas stundas nedēļā	B = likumīgas tiesības uz BAIA	A + B
---	--------------------------------	-------

Šajā ziņojumā, runājot par Rumāniju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *creșă*. Informācija par bērniem „no 3 gadu vecuma” attiecas uz *grădiniță*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2014./15. māc. g.	Līdz 1 g. v.	1 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.
<i>Creșă</i>	0,1	2,1	5,5	1,4	(-)	(-)	(-)
<i>Grădiniță</i>	(-)	(-)	10,6	81,2	88,9	95,2	14,4

Avots: NIS, 2016

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 010	1,4	6,0	1,3	(-)	(-)	(-)	(-)
ISCED 020	(-)	14,3	68,1	89,2	90,0	14,2	(-)
ISCED 0	1,4	20,3	69,4	89,2	90,0	14,2	(-)
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	83,0	88,8

Avots: Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

Bērniem līdz 3 gadu vecumam agrīnā aprūpe tiek sniegta BAIA iestādēs *creșă*. Bērni no 3 gadu vecuma (reizēm pat no 2 gadu vecuma) līdz 6 gadiem var apmeklēt BAIA iestādi *grădiniță*.

BAIA ir bez maksas, arī pilna laika.

Par *grădiniță* iestādēs sniegto BAIA bērniem no 3 gadu vecuma pilnībā ir atbildīga Valsts izglītības ministrija, taču par BAIA bērniem līdz 3 gadu vecumam tā atbild kopīgi ar Veselības ministriju, Darba un sociālā taisnīguma ministriju un vietējām pašvaldībām.

Sākumskolas izglītība sākas 6 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā, taču katrai vecuma grupai tās ir atšķirīgas. Vadlīnijas ir saistošas tikai tām BAIA iestādēm, kas paredzētas bērniem no 3 gadu vecuma.

Pašreizējās reformas

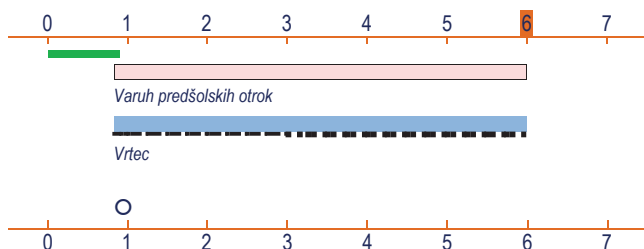
Sākot ar 2019./20. māc. g., Valsts izglītības ministrija būs atbildīga par visu BAIA posmu, arī par BAIA bērniem līdz 3 gadu vecumam. Maksa par *creșă* ir standartizēta.

Slovēnija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Mājas vidē sniegtā BAIA	Atbildīgā iestāde	BAIA iestādes
	Izglītības ministrija	
	Citi	

Bērna kopšanas atvaļinājums	Obligātās izglītības sākums	ISCED 010	ISCED 020
A = bezmaksas BAIA dažas stundas nedēļā	B = likumīgas tiesības uz BAIA	A + B	

Šajā ziņojumā, runājot par Slovēniju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz to šī vecuma bērnu grupām, kuri apmeklē *vrtec*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz to šī vecuma bērnu grupām, kuri apmeklē *vrtec*.

Dalības īpatsvars

(%)	Līdz 1 g. v.	1 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.
Atsauces gads: 2017./18. māc. g.							
<i>Vrtec</i>	0,11	50,3	76,7	87,1	91,8	94,1	9,1

Avots: SR Statistikas birojs, 2018.

(%)	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
Atsauces gads: 2017. g.							
ISCED 0	24,0	74,0	85,6	90,5	93,6	8,2	(-)
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	0,2	89,3	98,0

Avots: Eurostat, UOE [educ_uoe_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

Ir vienotās struktūras BAIA sistēma, kurā izglītība un aprūpe bērniem tiek nodrošināta no 11 mēnešu vecuma līdz sākumskolas izglītības sākumam. Lielākā daļa bērnu apmeklē BAIA iestādes *vrtec*. Ir arī regulēta, mājas vidē sniegta BAIA (*varuh predšolskih otrok*), ko izmanto tikai ļoti neliela bērnu daļa.

Par visu BAIA posmu ir atbildīga Izglītības, zinātnes un sporta ministrija.

No 11 mēnešu vecuma bērniem ir likumīgas tiesības uz publiski subsidētu BAIA vietu.

Izglītības vadlīnijas

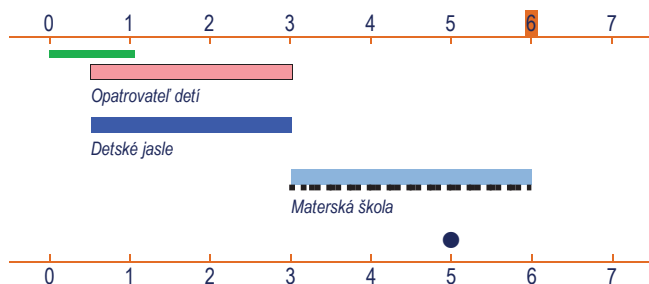
Bērnudārza izglītības programma ir galvenais nacionālais stratēģiskais dokuments, kas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā. Tajā definēti mērķi, pamatprincipi un darbības jomas. Citi stratēģiskie dokumenti ir vadlīnijas un papildinājumi Bērnudārza izglītības programmai saistībā ar bērniem ar īpašām vajadzībām, izglītību etniski jauktās teritorijās, darbu ar romu bērniem, migrantu bērnu integrāciju un konsultāciju sniegšanu. Tie ir saistoši visām publiskajām un 100 % apmērā publiski subsidētajām BAIA iestādēm.

Augstākās pārvaldes iestādes nav izstrādājušas izglītības vadlīnijas mājas vidē sniegtajai BAIA.

Slovākija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Mājas vidē sniegtā BAIA	Atbildīgā iestāde	BAIA iestādes
	Izglītības ministrija Citi	
Bērna kopšanas atvairinājums	Obligātās izglītības sākums	ISCED 010 ISCED 020
A = bezmaksas BAIA dažas stundas nedēļā	B = likumīgas tiesības uz BAIA	A + B

Šajā ziņojumā, runājot par Slovākiju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *ariadenia starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem, kuri apmeklē *materská škola*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2017./18. māc. g.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
<i>Materská škola</i>	15,3	67,9	78,6	84,1	33,5	0,8

Avots: Slovākijas Zinātniskās un tehniskās informācijas centrs (SCSTI) un Slovākijas Republikas Statistikas birojs

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0	(-)	14,9	68,1	78,5	77,8	41,0	3,4
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	50,5	90,9

Avots: Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

Pašlaik tiek izstrādāta BAIA sistēma bērniem līdz 3 gadu vecumam. Mazie bērni var apmeklēt mazbērnu silītes (*detské jasle*, oficiāli – *ariadenia starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa*) vai palikt pie bērnu pieskatītājiem (*opatrovatel' deti*). Šo pakalpojumu pārvalda Darba, sociālo lietu un ģimenes ministrija. No 3 līdz 6 gadu vecumam bērni apmeklē BAIA iestādi *materské školy*, par ko ir atbildīga Izglītības, zinātnes, pētniecības un sporta ministrija. Ja iespējas atļauj, dažkārt *materská škola* uzņemt arī 2 gadus vecos bērnus.

Vienu gadu pirms obligātās sākumskolas izglītības sākšanas publiskās *materské školy* nodrošina bērniem pilna laika bezmaksas izglītību un aprūpi. Maksa par privātajām *materské školy* pagājušajā gadā tika samazināta par valsts piemaksas summu.

Bērnu dalības īpatsvars gadu pirms obligāto skolas gaitu sākšanas sasniedz 92 %.

Sākumskolas izglītība sākas 1. septembrī pēc tam, kad bērns ir sasniedzis 6 gadu vecumu.

Izglītības vadlīnijas

Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas attiecas tikai uz tām BAIA iestādēm, kuras paredzētas bērniem no 3 gadu vecuma. Vadlīnijas ir saistošas.

Augstākās pārvaldes iestādes nav izstrādājušas izglītības vadlīnijas mājas vidē sniegtajai BAIA.

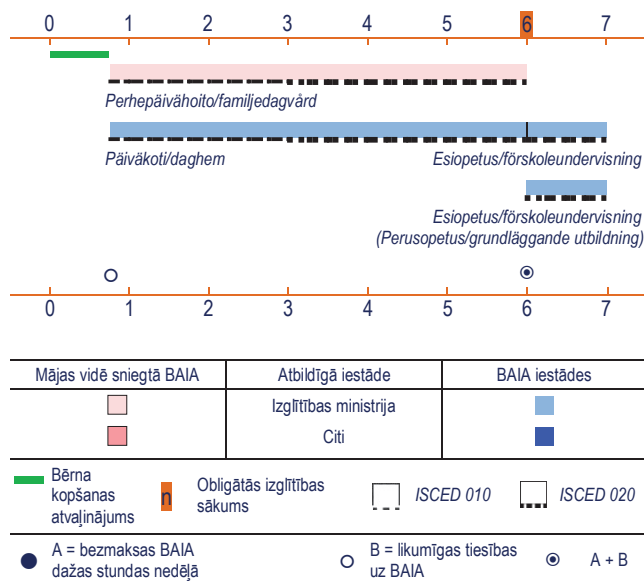
Pašreizējās reformas

Tiek gatavoti nepieciešamie tiesību akti, lai no 2020. gada septembra pēdējais BAIA gads pirms sākumskolas izglītības sākšanas būtu obligāts.

Somija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Šajā ziņojumā, runājot par Somiju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz to bērnu grupām, kuri ir jaunāki par 3 gadiem un apmeklē *päiväkoti/daghem*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz to šī vecuma bērnu grupām, kuri apmeklē *päiväkoti/daghem* un *esiopetus/förskoleundervisning*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2016. g.	Līdz 1 g. v.	1 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.
<i>Perhepäivähoito/familjedagvård</i> (publiska)	0,3	6,7	9,4	9,0	7,3	5,3	1,2
<i>Päiväkoti/daghem</i> (publiska)	0,4	18,9	39,9	53,6	61,2	67,4	65,0
Bērni, kuri saņem pabalstu privātās dienas aprūpes nodrošinājumam vai kuponus	0,2	5,7	10,0	10,9	11,2	11,2	8,4
<i>Esiopetus/förskoleundervisning</i> (kopā)							99,6
Kopā	0,9	31,2	58,8	73,5	79,7	84,0	apm. 99

Avots: Nacionālais Veselības un labklājības institūts, SOTKA datubāze

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0	16,4	58,8	73,5	79,7	85,0	98,2	0,9
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	0,4	96,3

Avots: Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Pašreizējās reformas

2018. gadā tika pieņemti jauni BAIA reglamentējošie tiesību akti. Reformas mērķis ir uzlabot BAIA kvalitāti, ceļot darbinieku kompetenci. No 2030. gada divām trešdaļām darbinieku BAIA iestādēs jābūt bakalaura grādam attiecīgajā jomā un vismaz pusei jābūt ar pabeigtu izglītību. →

Organizācija

Bērniem ir likumīgas tiesības uz publiski subsidētu BAIA vietu pēc vecāku atvaļinājuma beigām (apmēram 9 mēnešu vecumā). Par BAIA ir atbildīga Izglītības un kultūras ministrija. Lielākā daļa bērnu apmeklē BAIA centrus (*päiväkoti/daghem*), kas paredzēti bērniem līdz 7 gadu vecumam. Regulētu, mājas vidē sniegtu BAIA (*perhepäivähoito/familjedagvård*) var nodrošināt bērnu pieskatītāji, kas strādā individuāli vai pa diviem vai trim kopā.

Gadā pirms sākumskolas izglītības sākšanas BAIA ir obligāta. Obligāto pirmsskolas programmu var apgūt vai nu BAIA centrā (*päiväkoti/daghem*), vai skolā, kas īsteno sākumskolas izglītību (*perusopetus/grundläggande utbildning*).

Sākumskolas izglītība (ISCED 1) sākas tā gada augustā, kurā bērnam aprit 7 gadi.

Izglītības vadlīnijas

Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā. Vadlīnijas ir saistošas. Augstākās pārvaldes iestādes ir izstrādājušas dažādas izglītības vadlīnijas obligātajai pirmsskolas izglītībai, ko īsteno BAIA iestādes un skolas. BAIA iestādēm paredzētās augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas attiecas arī uz mājas vidē sniegtu BAIA.

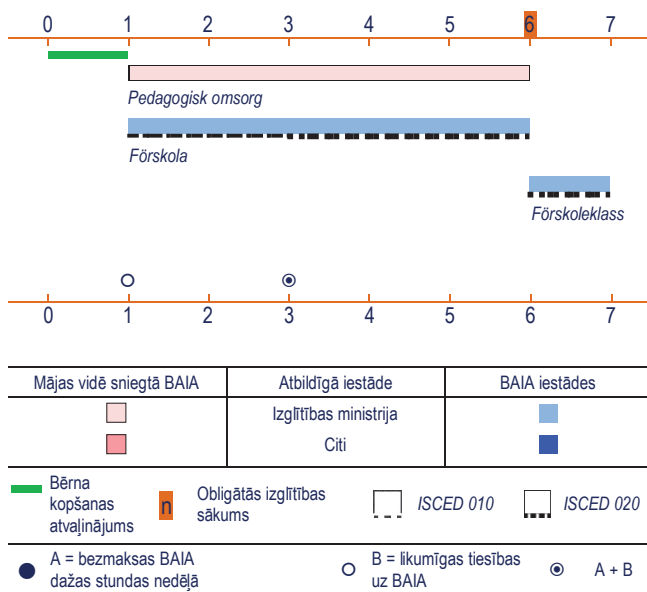
→ Izveidojot visaptverošu nacionālo BAIA datu banku, ir nostiprināta BAIA empīriskā bāze. 2018. gadā Izglītības un kultūras ministrija sāka eksperimentu, nodrošinot bezmaksas BAIA 5 gadus veciem bērniem (20 stundas nedēļā). Šādi tiks pārbaudīta šī pakalpojuma ietekme uz uzņemšanas īpatsvaru un tiks apsvērta iespēja sākt obligātās pirmsskolas izglītību 5 gadu vecumā. Jaunajā valdības programmā, kas pieņemta 2019. gada jūnijā, ir minēti vairāki politikas pasākumi, kuru mērķis ir attīstīt BAIA ⁽¹⁰⁹⁾.

⁽¹⁰⁹⁾ <https://valtioneuvosto.fi/en/rinne/government-programme>

Zviedrija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Šajā ziņojumā, runājot par Zviedriju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz to bērnu grupām, kuri jaunāki par 3 gadiem un apmeklē *förskola*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz to šī vecuma bērnu grupām, kuri apmeklē *förskola* un *förskoleklass*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2017. g.	1 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
<i>Förskola</i>	48,6	89,2	92,7	94,3	94,5	1,1	0,2
<i>Pedagogisk omsorg</i>	1,1	2,0	2,1	1,9	1,7	(-)	(-)
<i>Förskoleklass</i>	(-)	(-)	(-)	(-)	0,6	97,1	0,9
Kopā	49,7	91,2	94,8	96,2	96,8	98,2	1,1

Avots: Skolverket, 2018

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0	23,7	88,2	92,8	94,3	95,2	98,4	1,7
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	0,9	99,0

Avots: Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

BAIA sistēmā ietilpst vienotās struktūras pirmsskolas centri (*förskola*), kas paredzēti bērniem no 1 līdz 6 gadu vecumam. No 6 līdz 7 gadu vecumam bērni apmeklē obligātās pirmsskolas klases (*förskoleklass*). *Förskoleklass* parasti ir cieši saistīta ar skolu, kuru skolēns apmeklē. Papildus ir pieejama arī t. s. pedagoģiskā aprūpe (*pedagogisk omsorg*), ko īsteno reģistrēti bērnu pieskatītāji, un tā var tikt organizēta dažādi (t. i., bērnu pieskatītāja dzīvesvietā vai citur). Papildus diagrammā atspoguļotajām BAIA iespējām daudzas pašvaldības piedāvā arī atvērtā tipa pirmsskolas klasi (*öppen förskola*), ko vecāki (vai bērnu pieskatītāji) kopā ar bērniem var apmeklēt, kad vien to vēlas. Par šo pakalpojumu ir atbildīga Izglītības un pētniecības ministrija.

No 1 gada vecuma bērniem ir tiesības uz publiski subsidētu BAIA, un no 3 gadu vecuma viņiem ir tiesības uz bezmaksas BAIA vismaz 15 stundas nedēļā. Bērniem, kuru vecāki strādā vai mācās, ir tiesības uz publiski finansētu BAIA vietu pēcskolas atpūtas centrā (*fritidshem*).

Sākumskolas izglītība sākas 7 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

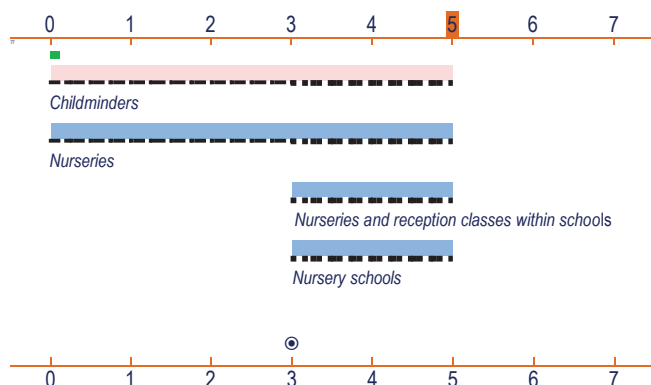
Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā, kā arī uz mājas vidē sniegto BAIA. Vadlīnijas ir saistošas tikai BAIA iestādēm.

Augstākās pārvaldes iestādes ir izstrādājušas dažādas izglītības vadlīnijas arī obligātās izglītības periodam, kas tiek nodrošināts BAIA iestādēs.

Apvienotā Karaliste – Anglija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Mājas vidē sniegtā BAIA	Atbildīgā iestāde	BAIA iestādes
	Izglītības ministrija	
	Citi	

	Bērna kopšanas atvaļinājums		Obligātās izglītības sākums		ISCED 010		ISCED 020
	A = bezmaksas BAIA dažas stundas nedēļā		B = likumīgas tiesības uz BAIA		A + B		

Šajā ziņojumā, runājot par Angliju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē privātās vai brīvprātīgās *nurseries*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz publiski finansētajām *nursery schools* un *nursery* un *reception classes* publiski finansētajās skolās. Plaši pieejama ir arī privātā un brīvprātīgā aprūpe bērniem no 3 gadu vecuma, taču ziņojumā tā var nebūt iekļauta.

Dalības īpatsvars

To 3 un 4 gadus veco bērnu īpatsvars, kuri izmanto publiski finansētas BAIA vietas, pēc pakalpojumu sniedzēja veida

(%) Atsauces laiks: 2018. g. janvāris	3 g. v.	4 g. v.
<i>Nurseries</i> un <i>childminders</i>	58	19
<i>Nurseries</i> and <i>reception classes</i> within schools	28	72
<i>Nursery schools</i>	4	1
<i>Independent schools</i>	2	2

Avots: Izglītības departaments, 2018b

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0*	0,7	52,8	100,0	100,0	(-)	(-)	(-)
ISCED 1*	(-)	(-)	(-)	3,1	97,0	97,9	98,2

* Dati par Apvienoto Karalisti (visām daļām).

Avots: Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

Par visu BAIA posmu ir atbildīgs Izglītības departaments.

Jaunāki bērni var apmeklēt privātas un brīvprātīgas mazbērnu silītes (*nurseries*) (arī *day nurseries* vai *daycare*), vai arī viņus var pieskatīt bērnu pieskatītāji (*childminders*).

No 3 gadu vecuma visiem bērniem ir tiesības uz 15 bezmaksas BAIA stundām nedēļā. Strādājošu vecāku bērniem ir tiesības uz 30 BAIA stundām nedēļā. Uz 15 BAIA stundām bez maksas ir tiesības arī nelabvēlīgā situācijā esošiem 2 gadus veciem bērniem. Šīs stundas var tikt nodrošinātas publiski finansētā iestādē (*school* vai *nursery school*) vai pie reģistrēta privātā vai brīvprātīgā pakalpojumu sniedzēja, t. sk. bērnu pieskatītājiem (*childminders*). Privātās un brīvprātīgās *nurseries* var būt gan vienotās struktūras (0–5 g. v.), gan dalītās struktūras (uzņem noteiktu vecuma grupas daļu) iestādes. *Nurseries*, kas īsteno nepilna laika aprūpi (nevis pilnas dienas) bērniem no 3 gadu vecuma, sauc arī par *pre-schools*.

No tā mācību gada, kad bērnam aprit 4 gadi, visiem bērniem ir tiesības uz pilna laika (~ 32 stundas) BAIA vietu publiski finansētā skolā (*reception class*).

Sākumskolas izglītība (1. klase) sākas 5 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

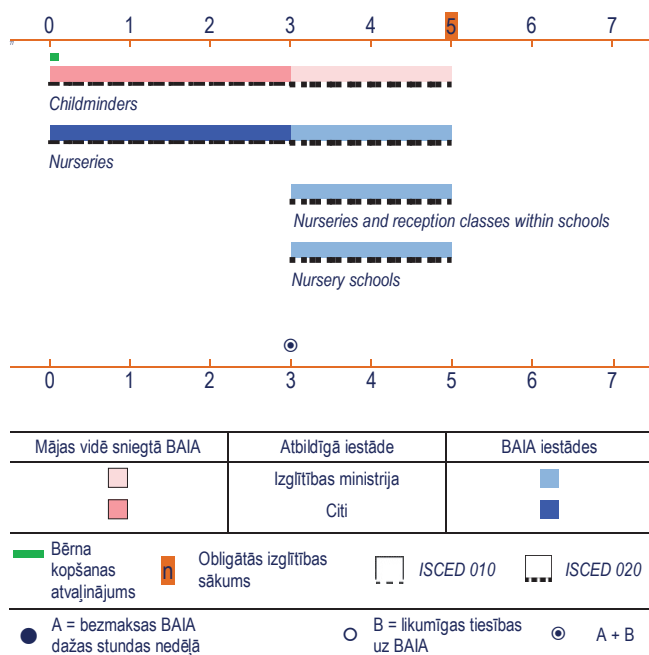
Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā. Vadlīnijas ir saistošas.

Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas BAIA iestādēm attiecas arī uz mājas vidē sniegto BAIA.

Apvienotā Karaliste – Velsa

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Šajā ziņojumā, runājot par Velsu, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē privātās vai brīvprātīgās *nurseries*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz publiski finansētajām *nursery schools* un *nursery* un *reception classes* publiski finansētajās skolās. Plaši pieejama ir arī privātā un brīvprātīgā aprūpe bērniem no 3 gadu vecuma, taču ziņojumā tā var nebūt iekļauta.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0*	0,7	52,8	100,0	100,0	(-)	(-)	(-)
ISCED 1*	(-)	(-)	(-)	3,1	97,0	97,9	98,2

* Dati par Apvienoto Karalisti (visām daļām).
Avots: Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Pašreizējās reformas

Valdības piecu gadu programmā *Taking Wales Forward* 2016.–2021. gadam ir ietverts mērķis palielināt finansētās BAIA piedāvājumu, kā arī palielināt bērnu aprūpes piedāvājumu no 10 līdz 30 stundām nedēļā un no 38 līdz 48 nedēļām gadā tiem strādājošajiem vecākiem, kuriem ir 3 un 4 gadus veci bērni. Šis piedāvājums Velsas pašvaldību iestādēs tiek izmēģināts kopš 2019. gada aprīļa.

Organizācija

Par visu BAIA posmu ir atbildīga Velsas valdība. Par bērniem no 3 gadu vecuma ir atbildīgs Izglītības ministrs, savukārt par bērniem līdz 3 gadu vecumam – Veselības un sociālo pakalpojumu ministrs.

Jaunāki bērni var apmeklēt privātas un brīvprātīgas mazbērnu silītes (*nurseries*) (arī *day nurseries* vai *daycare*), vai arī viņus var pieskatīt bērnu pieskatītāji (*childminders*).

No 3 gadu vecuma visiem bērniem ir tiesības uz 15 bezmaksas BAIA stundām nedēļā 38 nedēļas gadā. Šīs stundas var tikt nodrošinātas publiski finansētā iestādē (*school* vai *nursery school*) vai pie reģistrēta privātā vai brīvprātīgā pakalpojuma sniedzēja, t. sk. bērnu pieskatītājiem (*childminders*). Privātās un brīvprātīgās *nurseries* var būt gan vienotās struktūras (0–5 g. v.), gan dalītās struktūras (uzņem noteiktu vecuma grupas daļu) iestādes. *Nurseries*, kas īsteno nepilna laika aprūpi (nevis pilnas dienas) bērniem no 3 gadu vecuma, sauc arī par *pre-schools*. Nelabvēlīgā situācijā esošiem 2 gadus veciem bērniem ir tiesības uz 12,5 bezmaksas BAIA stundām.

No tā mācību gada, kad bērnam apīt 4 gadi, visiem bērniem ir tiesības uz pilna laika (~ 32 stundas) BAIA vietu publiski finansētā skolā (*reception class*).

Sākumskolas izglītība (1. klase) sākas 5 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm, kas paredzētas bērniem no 3 gadu vecuma. Vadlīnijas ir saistošas.

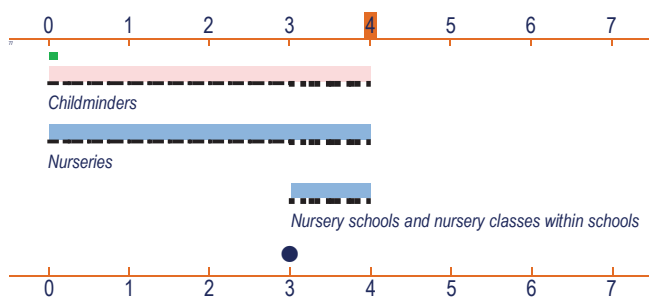
Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas BAIA iestādēm attiecas arī uz mājas vidē sniegto BAIA bērniem no 3 gadu vecuma, ja pakalpojuma sniedzējs par šo bērnu aprūpi saņem publisko finansējumu.

Apvienotā Karaliste – Ziemeļīrija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Mājas vidē sniegtā BAIA	Atbildīgā iestāde	BAIA iestādes
	Izglītības ministrija	
	Citi	

Bērma kopšanas atvairinājums	Obligātās izglītības sākums	ISCED 010	ISCED 020
A = bezmaksas BAIA dažas stundas nedēļā	B = likumīgas tiesības uz BAIA	A + B	

Šajā ziņojumā, runājot par Ziemeļīriju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē privātās vai brīvprātīgās *nurseries*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz publiski finansētajām *nursery schools* un *nursery classes within schools*. Plaši pieejama ir arī privātā un brīvprātīgā aprūpe bērniem no 3 gadu vecuma, taču ziņojumā tā var nebūt iekļauta.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0*	0,7	52,8	100,0	100,0	(-)	(-)	(-)
ISCED 1*	(-)	(-)	(-)	3,1	97,0	97,9	98,2

* Dati par Apvienoto Karalisti (visām daļām).

Avots: Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

Par visu BAIA posmu ir atbildīgs Ziemeļīrijas izpildvaras Izglītības departaments, lai gan noteiktā mērā par bērniem līdz 3 gadu vecumam sniegto pakalpojumu ir atbildīgs arī Veselības departaments.

Jaunāki bērni var apmeklēt privātas un brīvprātīgas mazbērnu silītes (*nurseries*) (arī *day nurseries* vai *daycare*), vai arī viņus var pieskatīt bērnu pieskatītāji (*childminders*).

No 3 gadu vecuma bērni var apmeklēt publiski finansētu BAIA iestādi (*school* vai *nursery school*) vai izmantot reģistrēta privātā vai brīvprātīgā pakalpojumu sniedzēja, t. sk. bērnu pieskatītāja (*childminder*), pakalpojumus. Privātās un brīvprātīgās *nurseries* var būt gan vienotās struktūras (0–5 g. v.), gan dalītās struktūras (uzņem noteiktu vecuma grupas daļu) iestādes. *Nurseries*, kas īsteno nepilna laika aprūpi (nevis pilnas dienas) bērniem no 3 gadu vecuma, sauc arī par *pre-schools*.

Saskaņā ar Pirmsskolas izglītības programmu Izglītības departaments nodrošina finansējumu 12,5 BAIA stundām nedēļā 38 nedēļas gadā. Valdības mērķis ir piedāvāt to visiem bērniem no 3 gadu vecuma, lai gan likums to neprasa. Šo iespēju var nodrošināt visi diagrammā iekļautie BAIA īstenoņi.

Sākumskolas izglītība (1. klase) sākas 4 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

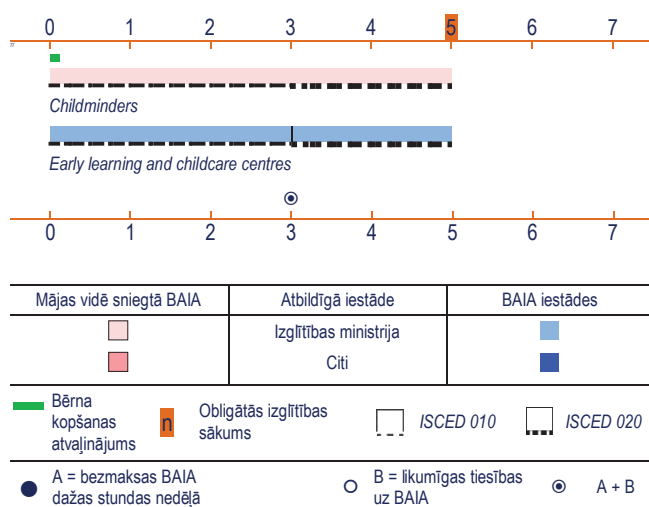
Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas attiecas tikai uz tām BAIA iestādēm, kas paredzētas bērniem no 3 gadu vecuma. Vadlīnijas ir saistošas.

Augstākās pārvaldes iestādes nav izstrādājušas izglītības vadlīnijas mājas vidē sniegtajai BAIA.

Apvienotā Karaliste – Skotija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Šajā ziņojumā, runājot par Skotiju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz BAIA šī vecuma bērniem jebkāda veida *early learning and childcare centres (ELC)*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz BAIA šī vecuma bērniem jebkāda veida *ELC*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2016. g.	Līdz 1 g. v.	1 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.
<i>Childminders</i>	1,4	6,7	8,1	7,0	6,6	5,2
<i>ELC iestādes</i>	4,1	25,2	41,3	85,3	93,4	5,6
Kopā	5,5	31,9	49,4	92,3	100	10,8

Avots: *Care Inspectorate (2018)* un *National Records of Scotland* tautas skaitīšanas dati. Piezīme: Dalības īpatsvars var būt lielāks nekā faktiski vairākkārtējas reģistrācijas dēļ.

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
<i>ISCED 0*</i>	0,7	52,8	100,0	100,0	(-)	(-)	(-)
<i>ISCED 1*</i>	(-)	(-)	(-)	3,1	97,0	97,9	98,2

* Dati par Apvienoto Karalisti (visām daļām).

Avots: Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Pašreizējās reformas

No 2020. gada augusta bērniem BAIA iestādēs būs vispārējas tiesības uz bezmaksas maltītēm. Sākot no 2020./21. māc. g., vispārējās tiesības uz bezmaksas BAIA tiks palielinātas līdz 1140 stundām gadā (~ 30 stundu nedēļā). Dati par šo sektoru apkopoti vienlaikus ar likumīgo tiesību grozīšanu.

Organizācija

Agrīnā izglītība un bērnu aprūpe (*early learning and childcare*) ir pieejama BAIA iestādēs, kā arī pie bērnu pieskatītājiem, kas pakalpojumus sniedz savā dzīvesvietā. Visām 32 Skotijas pašvaldībām ir ievērojama autonomija attiecībā uz elastīga pakalpojuma veidošanu, lai tas atbilstu vietējiem apstākļiem, kā arī ģimeņu un bērnu vajadzībām. Pastāv dažādu veidu BAIA iestādes (*nurseries, child and family centres, childcare centres, playgroups, nursery schools, nursery classes within schools* u. c.), kas paredzētas dažādām vecuma grupām.

Vispārējas tiesības uz finansētu BAIA 600 stundu gadā (~ 16 stundas nedēļā) sākas no 3 gadu vecuma. Apmēram 25 % no 2 gadus vecajiem bērniem ir tiesības arī uz bezmaksas BAIA. Šīs tiesības var īstenot vairumā BAIA iestāžu, kā arī mājas vidē sniegtajā BAIA.

BAIA politiku nosaka Agrīnās izglītības un bērnu aprūpes direktorāts. Visās BAIA iestādēs ir jāievēro politika un vadlīnijas, ko nosaka neatkarīgas institūcijas, kuras ir atbildīgas par BAIA iestāžu regulējumu (Aprūpes inspekcija, Skotijas Sociālo pakalpojumu padome un Skotijas Izglītības pārvalde). Skotijas valdība vietējām pašvaldībām nosaka vadlīnijas par bezmaksas BAIA nodrošināšanu.

Sākumskolas izglītība sākas 5 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

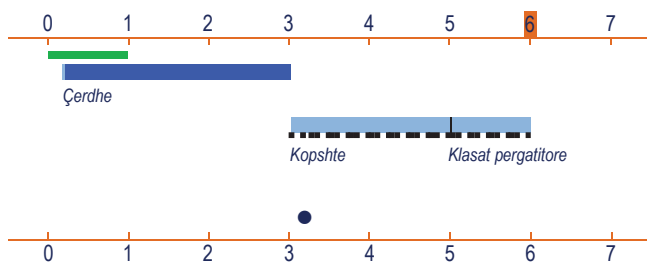
Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā, taču katrai vecuma grupai tās ir atšķirīgas. Abi vadlīniju kopumi nav saistoši.

Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas BAIA iestādēm attiecas arī uz mājas vidē sniegto BAIA.

Albānija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Mājas vidē sniegtā BAIA	Atbildīgā iestāde	BAIA iestādes
	Izglītības ministrija	
	Citi	

Bērna kopšanas atvairinājums	Obligātās izglītības sākums	ISCED 010	ISCED 020
A = bezmaksas BAIA dažas stundas nedēļā	B = likumīgas tiesības uz BAIA	A + B	

Šajā ziņojumā, runājot par Albāniju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *çerdhe*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem, kuri apmeklē *kopshte*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2017./18. māc. g.	3–5 g. v.
<i>Kopshte</i>	80,3

Avots: Izglītības, sporta un jaunatnes lietu ministrijas Statistikas departamenta sniegtie dati. Eurostat datu nav.

Organizācija

Līdz 3 gadu vecumam bērnu agrīno aprūpi nodrošina BAIA iestādes *çerdhe*. No 3 līdz 6 gadu vecumam bērni bez maksas var apmeklēt BAIA iestādes *kopshte*. No 5 gadu vecuma ir pieejamas sagatavošanas klases (*klasat per gatitore*), kuru mērķis ir palīdzēt bērniem sagatavoties sākumskolas izglītības ieguvei.

Par *çerdhe* ir atbildīga Veselības un sociālās aizsardzības ministrija. *Kopshte* standartus, prasības pedagogiem un izglītības programmas reglamentē Izglītības, sporta un jaunatnes ministrija. Par *çerdhe* un *kopshte* infrastruktūru ir atbildīgas vietējās pašvaldības.

Sākumskolas izglītība sākas 6 gadu vecumā.

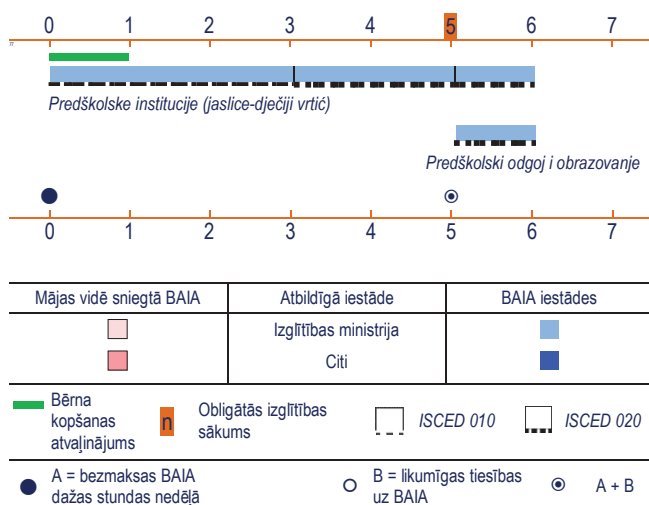
Izglītības vadlīnijas

Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas attiecas tikai uz tām BAIA iestādēm, kuras paredzētas bērniem no 3 gadu vecuma. Vadlīnijas ir saistošas.

Bosnija un Hercegovina

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Šajā ziņojumā, runājot par Bosniju un Hercegovinu, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *predškolske institucije, jaslice*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem šī vecuma bērniem, kuri apmeklē *predškolske institucije, dječiji vrtići*, kā arī iegūst *predškolski odgoj i obrazovanje*.

Dalības īpatsvars

2017./18. māc. g. (%)	Līdz 1 g. v.	1 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.
<i>Predškolske institucije</i>	0,1	4,1	9,5	14,7	17,3	19,4	7,8

Avots: BHAS, 2018
Eurostat datu nav.

Organizācija

BAIA sistēma nodrošina izglītību un aprūpi bērniem no dzimšanas līdz 6 gadu vecumam. Parasti BAIA iestādes (*predškolske institucije*) apvieno bērnudārza grupas (*jaslice*) bērniem līdz 3 gadu vecumam un bērnudārza (*dječiji vrtići*) grupas bērniem no 3 gadu vecuma līdz sākumskolas sākumam. Tomēr dažās *predškolske institucije* ir grupas tikai vecākiem (3–5 g. v.) bērniem.

Par BAIA kopumā ir atbildīgas 12 izglītības ministrijas: viena ir Serbu Republikā, viena katrā no 10 Bosnijas un Hercegovinas Federācijas kantoniem un viena Brčko apgabalā.

No 5 gadu vecuma BAIA ir obligāta Bosnijas un Hercegovinas Federācijā un Brčko apgabalā līdz 5 stundām nedēļā. Obligātās BAIA programmas ilgums ir 150–180 stundas atkarībā no kantona un struktūras. Tā tiek īstenota skolās (*predškolski odgoj i obrazovanje*) un BAIA iestādēs (*predškolske institucije*). Serbu Republikā BAIA nav obligāta, taču tā tiek pilnībā īstenota 10 stundas nedēļā laika posmā no marta līdz jūnijam pirms bērns sāk sākumskolas izglītības ieguvu.

Sākumskolas izglītība sākas 6 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā. Vadlīnijas nav saistošas.

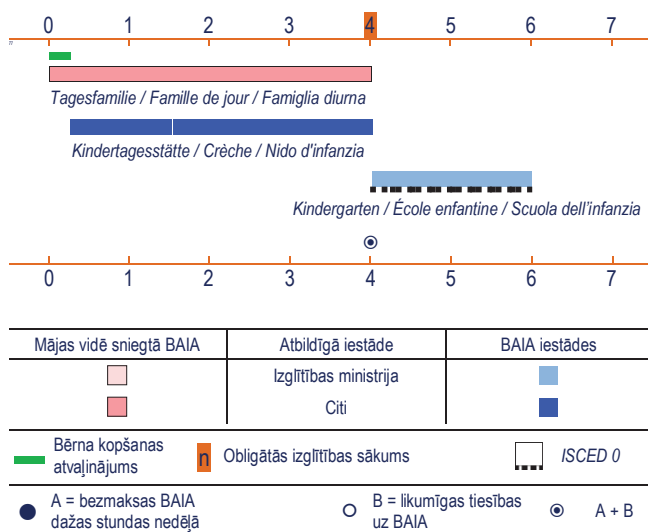
Pašreizējās reformas

Bosnijas un Hercegovinas Pirmsskolas izglītības attīstības platformas 2017.–2022. gadam īstenošanas nolūks ir paplašināt BAIA, jo īpaši attiecībā uz pēdējo gadu pirms sākumskolas sākuma. Tās nolūks ir arī nodrošināt kvalitatīvu un regulāru finansējumu, kā arī veicināt iekļaujošu vidi un vairojot izpratni par BAIA nozīmīgumu.

Šveice

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Šajā ziņojumā, runājot par Šveici, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *Kindertagesstätte / crèche / nido d'infanzia*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem, kuri apmeklē *Kindergarten, école enfantine, scuola dell'infanzia*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0	(-)	(-)	2,4	48,1	97,8	53,5	1,2
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	0,5	46,3	98,6

Avots: Eurostat, UOE [educ_uoe_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)
Piezīme. ISCED 0 attiecas tikai uz ISCED 020.

Pašreizējās reformas

No 2018. gada 1. jūlija konfederācija atbalstīs tos kantonus un pašvaldības, kuri paplašina bērnu aprūpes subsīdijas, lai samazinātu vecāku aprūpes izmaksas kopumā 100 miljonu Šveices franku apmērā.

2018. gadā konfederācija un kantoni vienojās par pieciem mērķiem bēgļu un provizoriski uzņemto personu integrācijai (integrācijas programma). Viens no mērķiem ir tāds, ka 80 procentiem to bērnu no patvēruma meklētāju ģimenēm, kuri ierodas Šveicē jaunāki par 4 gadiem, sākot obligātās skolas gaitas, ir jāspēj sazināties vietējā valodā.

Organizācija

Federālās struktūras dēļ BAIA sistēma Šveicē ir ļoti decentralizēta un 26 kantonos atšķirīga. Tomēr ir dažas pazīmes, kas ir kopīgas visai sistēmai.

BAIA iestādes (*Kindertagesstätte / crèche / nido d'infanzia*) ir pieejamas bērniem no 3,5 mēnešu vecuma līdz 4 gadu vecumam (obligātās izglītības sākums). Ir pieejama arī mājas vidē sniegta BAIA (*Tagesfamilie / famille de jour / famiglia diurna*). Lielākā daļa jaunākiem bērniem paredzēto aprūpes iestāžu ir kantona sociālo lietu ministrijas pārziņā, savukārt dažos kantonos par tām ir atbildīga kantona izglītības ministrija.

Bērniem līdz 4 gadu vecumam nav likumīgu tiesību uz BAIA, izņemot Bāzeles kantonu.

No obligātās izglītības sākuma, kas lielākajā daļā kantonu ir 4 gadu vecumā (dažos 5 vai 6 gadu vecumā), bērniem ir jāapmeklē pirmsskolas izglītības iestāde (*Kindergärten / Ecoles enfantines / Scuole dell'infanzia*). Par tām ir atbildīgi kantonu izglītības ministri. Sākumskolas izglītība sākas 6 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

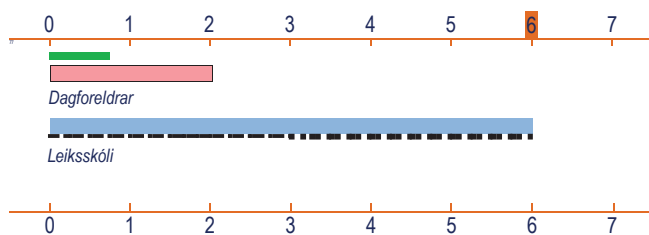
Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas attiecas tikai uz tām BAIA iestādēm, kas paredzētas bērniem no 3 gadu vecuma. Vadlīnijas ir saistošas.

Augstākās pārvaldes iestādes nav izstrādājušas izglītības vadlīnijas mājas vidē sniegtajai BAIA. Tomēr ir pieejamas nesaistošas vadlīnijas un orientējoši dokumenti BAIA iestādēm un mājas vidē sniegtajai BAIA (līdz 3 g. v.), ko pieņēmušas privātas apvienības.

Islande

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Mājas vidē sniegtā BAIA	Atbildīgā iestāde	BAIA iestādes
	Izglītības ministrija	
	Citi	

Bērna kopšanas atvaļinājums
 Obligātās izglītības sākums
 ISCED 0

● A = bezmaksas BAIA dažas stundas nedēļā
 ○ B = likumīgas tiesības uz BAIA
 ⊕ A + B

Šajā ziņojumā, runājot par Islandi, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem šī vecuma bērniem, kuri apmeklē *leiksskóli*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem šī vecuma bērniem, kuri apmeklē *leiksskóli*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2016. g.	Līdz 1 g. v.	1 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.
<i>Dagforeldrar</i>	4,3	28,1	0,3	0,1	(-)	(-)
<i>Leiksskóli</i>	2	45	95	97	98	96

Avots: Islandes statistika, 2018 un 2018a

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0	23,5	94,6	96,9	97,5	97,8	0,2	(-)
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	0,1	98,6	98,5

Avots: Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

Līdz 6 gadu vecumam bērni var apmeklēt pirmskolas centrus (*leiksskóli*), par kuriem kopumā ir atbildīga Izglītības ministrija. Ir pieejama arī regulēta un publiski subsidēta mājas vidē sniegtā izglītība un aprūpe (*dagforeldrar*), kas ir paredzēta mazākajiem bērniem (0–2 g. v.) un par ko ir atbildīga Labklājības ministrija.

Daži bērni pēdējo BAIA gadu apmeklē sākumskolā; to sauc par „0. klasi piecgadniekiem” (*5 ára bekkur*). Tā kā tā nav izplatīta prakse, diagrammā tas nav atspoguļots.

Lai arī likumā nav paredzētas tiesības uz BAIA, daudzas pašvaldības politiski apņemas nodrošināt bērniem vietu *leiksskóli* līdz 2 gadu vecumam.

Sākumskolas izglītība sākas 6 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā. Vadlīnijas ir saistošas.

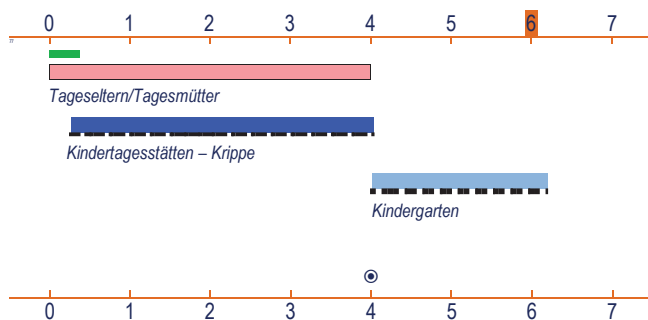
Augstākās pārvaldes iestādes nav izstrādājušas izglītības vadlīnijas mājas vidē sniegtajai BAIA.

Lihtenšteina

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Mājas vidē sniegtā BAIA	Atbildīgā iestāde	BAIA iestādes
	Izglītības ministrija	
	Citi	

Bērna kopšanas atvairinājums	Obligātās izglītības sākums	ISCED 010	ISCED 020
------------------------------	-----------------------------	-----------	-----------

A = bezmaksas BAIA dažas stundas nedēļā	B = likumīgas tiesības uz BAIA	A + B
---	--------------------------------	-------

Šajā ziņojumā, runājot par Lihtenšteinu, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *Kindertagesstätte – Krippe*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem, kuri apmeklē *Kindergarten*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2016. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0	(-)	(-)	0,8	50,8	99,7	54,5	1,9
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	47,2	100,0

Avots: Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

No 4 mēnešu līdz 4 gadu vecumam bērnu agrīno aprūpi nodrošina BAIA iestādes *Kindertagesstätte* un *Kinderkrippe*. Ir pieejami arī dienas aprūpes vecāki vai mātes (*Tageseltern, Tagesmütter*), kas nodrošina BAIA mājas vidē, bet tā nav izplatīta prakse.

No 4 gadu vecuma bērniem ir tiesības uz bezmaksas BAIA, kas tiek īstenota bērnudārzos.

Papildus galvenajām BAIA iestādēm, kas attēlotas diagrammā, vecāki var izmantot arī papildu bērnu aprūpes pakalpojumus dienas aprūpes centrā vai bērnudārzā (*Tagesstrukturen*). Šie pakalpojumi parasti tiek sniegti 2–4 stundas dienā un ir paredzēti vecākiem bērniem, kuri bērnudārzu bez maksas var apmeklēt ~ 21 stundu nedēļā. Jaunākiem bērniem tiek piedāvāti arī īslaicīgi aprūpes pakalpojumi (*Hütendienste*) un rotaļu grupas (*Spielgruppen*).

Par bērnudārziem ir atbildīga Iekšlietu, izglītības un vides ministrija. Par visiem pārējiem BAIA veidiem ir atbildīga Sociālo lietu ministrija.

Sākumskolas izglītība sākas 6 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā, taču katrai vecuma grupai tās ir atšķirīgas. Abi vadlīniju kopumi ir saistoši.

Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas BAIA iestādēm attiecas arī uz mājas vidē sniegto BAIA.

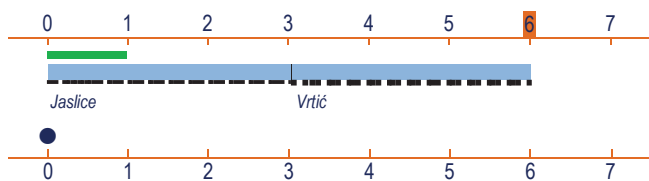
Pašreizējās reformas

Valsts darba grupa (*Kita-Finanzierung*) 2019. gadam izstrādā jaunu, uz rezultātiem balstītu bērnu aprūpes pakalpojumu finansēšanas modeli.

Melnkalne

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Mājas vidē sniegtā BAIA	Atbildīgā iestāde	BAIA iestādes
	Izglītības ministrija	
	Citi	

Bērnu kopšanas atvaļinājums
 Obligātās izglītības sākums
 ISCED 010
 ISCED 020
 A = bezmaksas BAIA dažas stundas nedēļā
 B = likumīgas tiesības uz BAIA
 A + B

Šajā ziņojumā, runājot par Melnkalni, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *jaslice* grupas. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *vrtiņc* grupas.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2017./18. māc. g.	Līdz 1 g. v.	1 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.
Jaslice-vrtiņc	1,0	23,2	47,0	61,1	64,4	78,9	6,5

Avots: Melnkalnes Statistikas pārvaldes aprēķini

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0	(-)	41,3	52,0	64,7	74,6	5,4	0,1
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	1,5	91,4	100,0

Avots: Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

Bērnu agrīno izglītību un aprūpi nodrošina pirmskolas izglītības iestādes (*predškolsko vaspītanje i obrazovanje – jaslice i vrtiņc*). Programmas bērniem līdz 3 gadu vecumam sauc par *jaslice*, savukārt 3–6 gadus vecie bērni apmeklē *vrtiņc* grupas. BAIA ir daļa no izglītības sistēmas, un par to ir atbildīga Izglītības ministrija. Tiek piedāvātas pilnas dienas, pusdienas vai trīs stundas dienā garas BAIA programmas. BAIA ir bez maksas, pat pilnas dienas programmas, bet vecākiem var būt jāmaksā par ēdināšanu un papildu aktivitātēm (piemēram, muzeja vai teātra apmeklējumu).

Ir izveidots juridiskais pamats mājas vidē sniegtajai BAIA, taču šis pakalpojums vēl nav ieviests.

Sākumskolas izglītība sākas 6 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā, taču katrai vecuma grupai tās ir atšķirīgas. Vadlīnijas ir saistošas.

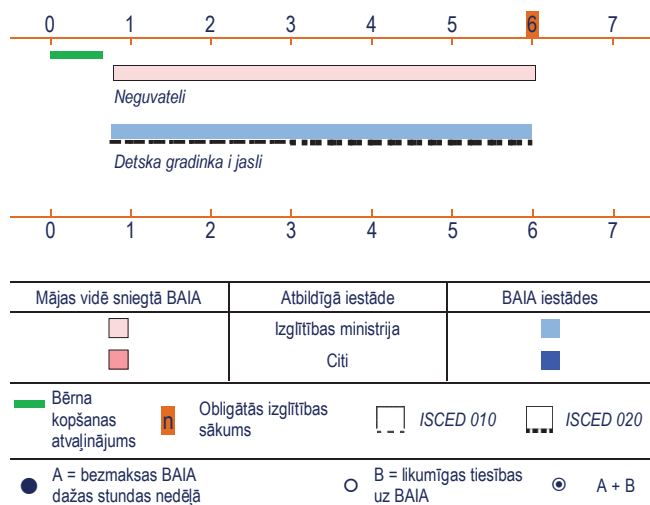
Pašreizējās reformas

Melnkalnes agrīnās un pirmsskolas izglītības stratēģijas (2016.–2020. g.) mērķis ir palielināt dalību BAIA, uzlabojot infrastruktūru, uzbūvējot jaunas telpas, atjaunojot esošās un pielāgojot alternatīvas ēkas. Pakalpojumu paplašināšana tiek panākta, palielinot interaktīvos pakalpojumus, ieviešot inovatīvas un elastīgas izglītības programmas (bezmaksas 3 stundu izglītības programma) un izstrādājot programmas, kurās nepieciešama aktīva vecāku līdzdalība.

Ziemeļmaķedonija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Šajā ziņojumā, runājot par Ziemeļmaķedoniju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz *jasli* grupām *detska gradinka*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *detska gradinka*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 1 g. v.	1 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.
<i>Detska gradinka</i>							
publiska	5,6	16,1	26,0	32,0	32,5	36,7	2,3
privāta	0,2	0,5	0,6	0,4	0,7	0,6	0,2
KOPĀ	5,8	16,7	26,7	32,5	33,4	37,4	2,5

Avots: Darba un sociālās politikas ministrijas iekšējā uzskaitē

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0	6,1	19,8	30,3	33,5	41,7	15,5	(-)
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	4,0	93,5	94,1

Avots: Eurostat, UOE [educ_uoe_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

BAIA ir daļa no izglītības sistēmas; tās mērķis ir nodrošināt aprūpi un izglītību bērniem no 8 mēnešu vecuma līdz sākumskolas izglītības sākumam. Bērni var apmeklēt BAIA iestādi *detska gradinka*, kurā ir silītes grupas (*jasli*) jaunākajiem bērniem. Ir pieejama arī mājas vidē sniegta BAIA – *neguvateli* (*fizički lica koi vršat domašno zgrīžuvanje na deca od predučilišna vozrast un pakalpojums, ko sniedz agencii za davanje uslugi za chuvanje i nega na deka*).

Papildus diagrammā redzamajām BAIA iespējām neliels skaits 3–5 gadus veco bērnu apmeklē publisko vai privāto *za ran detski razvoj*.

Par aktivitāšu izglītojošo daļu ir atbildīga Izglītības un zinātnes ministrija, savukārt par aprūpi un darba organizāciju pirmsskolas izglītības iestādēs ir atbildīga Darba un sociālās politikas ministrija sadarbībā ar pašvaldībām. Izglītības attīstības biroja eksperti ir iesaistīti komisijās, kuras ir atbildīgas par izglītības programmu (vadlīniju) izstrādi pirmsskolas izglītības iestādēm.

Sākumskolas izglītība sākas 6 gadu vecumā.

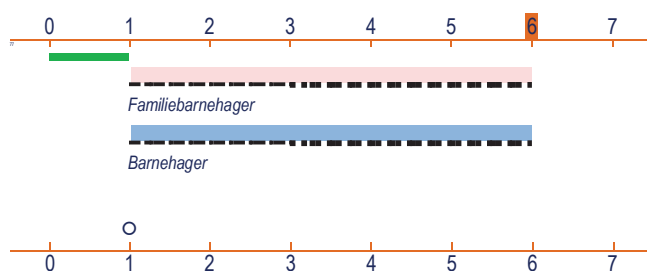
Izglītības vadlīnijas

Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā. Vadlīnijas ir saistošas.

Norvēģija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Mājas vidē sniegtā BAIA	Atbildīgā iestāde	BAIA iestādes
	Izglītības ministrija	
	Citi	

	Bērna kopšanas atvaļinājums		Obligātās izglītības sākums		ISCED 010		ISCED 020
	A = bezmaksas BAIA dažas stundas nedēļā		B = likumīgas tiesības uz BAIA		A + B		

Šajā ziņojumā, runājot par Norvēģiju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem šī vecuma bērniem, kuri apmeklē *barnehager*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem šī vecuma bērniem, kuri apmeklē *barnehager*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2017./18. māc. g.	Līdz 1 g. v.	1 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.
<i>Familiebarnehager</i>	0,3	2,4	2,1	0,8	0,7	0,6	0
<i>Barnehager</i>	3,6	69,7	90,8	95,3	96,5	97,0	0,5
Kopā	3,9	72,1	92,9	96,1	97,3	97,6	0,5

Avots: BASIL un SSB datus balstīti aprēķini

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0	38,0	92,3	95,9	97,2	97,5	0,5	(-)
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	99,2	99,1

Avots: Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

Lielākā daļa bērnu apmeklē vienotās struktūras centrus (*barnehager*), par kuriem kopumā ir atbildīga Izglītības un pētniecības ministrija. Ir pieejami arī ģimenes bērnudārzi (*familiebarnehager*), kas nodrošina bērnu agrīno izglītību un aprūpi mājās vidē. Gan iestādēs, gan mājās vidē sniegto BAIA reglamentē Likums par bērnudārziem.

No 1 gada vecuma bērniem ir likumīgas tiesības uz vietu publiski subsidētā BAIA iestādē ⁽¹¹⁰⁾. Neviena mājsaimniecība par vietu bērnudārzā netērē vairāk kā 6 % no saviem ienākumiem. Sākot no 3 gadu vecuma, bērniem no ģimenēm ar maziem ienākumiem 20 stundas nedēļā ir tiesības uz bezmaksas BAIA.

Sākumskolas izglītība sākas 6 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā. Vadlīnijas ir saistošas.

Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas BAIA iestādēm attiecas arī uz mājas vidē sniegto BAIA.

Pašreizējās reformas

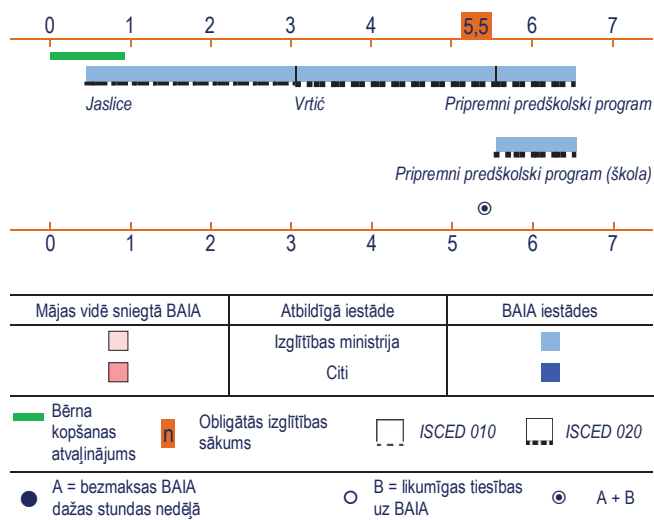
Likumā par darbinieku un bērnu attiecību tā ir noteikta 1:3 darbā ar bērniem līdz 3 gadu vecumam un 1:6 darbā ar 3–5 gadus veciem bērniem. Šis likums stājās spēkā 2018. gada augustā. Tad pat stājās spēkā jauni noteikumi par bērnu skaitu uz vienu pedagogu (pamatspeciālistu), kas strādā *barnehager*. Tas ir vismaz viens pedagogs vai pamatspeciālists uz 7 bērniem, kuri ir jaunāki par 3 gadiem, un vismaz viens pedagogs vai pamatspeciālists uz 14 bērniem, kuri ir 3–5 gadus veci.

⁽¹¹⁰⁾ Tiem bērniem, kam 1 gads aprit ne vēlāk kā augusta beigās, ir tiesības saņemt BAIA vietu līdz tā gada augustam, kurā viņi ir pieteikušies. Tiem bērniem, kuriem 1 gads aprit septembrī, oktobrī vai novembrī, pēc pieprasījuma ir tiesības uz BAIA vietu līdz tā mēneša beigām, kurā ir viņu pirmā dzimšanas diena.

Serbija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Šajā ziņojumā, runājot par Serbiju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *jaslice*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem bērniem, kuri piedalās *vrtiņi*, un tiem, kuri apmeklē *priemni predškolski program (škola)*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 3 g. v.	3–5,5 g.	5,5–6,5 g.
<i>Jaslice</i>	25,0	(–)	(–)
<i>Vrtiņi</i>	(–)	61,8	(–)
<i>Priemni predškolski program</i>	(–)	(–)	98,2

Avots: Serbijas Republikas Statistikas birojs, 2019

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0	14,8	39,3	51,5	55,2	57,1	78,8	1,8
ISCED 1	(–)	(–)	(–)	(–)	(–)	14,7	97,3

Avots: Eurostat, UOE [educ_uae_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

BAIA ir paredzēta bērniem no 6 mēnešu līdz 6,5 gadu vecumam, kad viņi sāk sākumskolas izglītības ieguvu. Atkarībā no vecuma ir trīs BAIA līmeņi: mazbērnu silīte (*jaslice*) bērniem no 6 mēnešu līdz 3 gadu vecumam, bērnudārzs (*vrtiņi*) 3–5,5 gadus veciem bērniem un pirmsskolas sagatavošanas programma (*priemni predškolski program*), kas ilgst 9 mēnešus un tiek īstenota vai nu BAIA iestādē (*vrtiņi*), vai skolā (*škola*).

Mazbērnu silītes un bērnudārza apmeklēšana nav obligāta; par to lēmumu pieņem vecāki. Programmu veido vispārējās pusdienu vai pilnu dienu garas izglītības aktivitātes un specializētas izvēles programmas saskaņā ar bērnu un viņu vecāku interesēm, BAIA institucionālajām iespējām un vietējo pašvaldību atvēlētajiem resursiem.

Pirmsskolas sagatavošanas programma ir obligāta visiem bērniem. Tā ilgst 9 mēnešus pa 4 stundām dienā. Bērni, kas uzņemti šajā programmā, nedrīkst būt jaunāki par 5,5 gadiem vai vecāki par 6,5 gadiem tā mācību gada sākumā, kad viņi šo programmu apgū.

Par visu BAIA posmu ir atbildīga Izglītības, zinātnes un tehnoloģiju attīstības ministrija.

Izglītības vadlīnijas

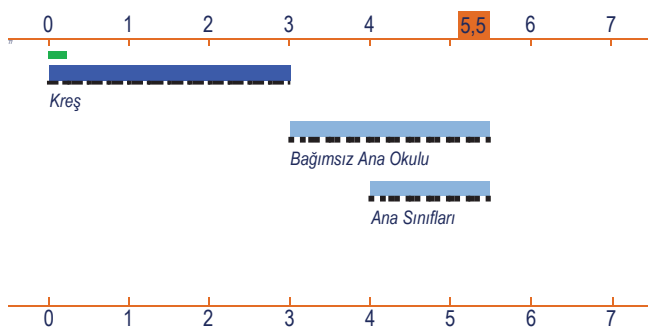
Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā. Vadlīnijas ir saistošas.

Augstākās pārvaldes iestādes ir izstrādājušas arī dažādas izglītības vadlīnijas obligātās izglītības periodam, kas tiek nodrošināts BAIA iestādēs.

Turcija

Atsauces gads: 2018./19. māc. g.

Diagramma

Mājas vidē sniegtā BAIA	Atbildīgā iestāde	BAIA iestādes
	Izglītības ministrija	
	Citi	

Bērna kopšanas atvairinājums	Obligātās izglītības sākums	ISCED 010	ISCED 020
A = bezmaksas BAIA dažas stundas nedēļā	B = likumīgas tiesības uz BAIA	A + B	

Šajā ziņojumā, runājot par Turciju, kategorija „līdz 3 gadu vecumam” attiecas uz tiem bērniem, kuri apmeklē *Kreş*. Kategorija „no 3 gadu vecuma” attiecas uz tiem, kuri apmeklē *Bağimsız Ana Okulu* un *Ana Sınıfları*.

Dalības īpatsvars

(%) Atsauces gads: 2017. g.	Līdz 2 g. v.	2 g. v.	3 g. v.	4 g. v.	5 g. v.	6 g. v.	7 g. v.
ISCED 0	(-)	0,8	10,1	36,6	58,9	(-)	(-)
ISCED 1	(-)	(-)	(-)	(-)	14,5	95,2	100,0

Avots: Eurostat, UOE [educ_uoe_enrp07] (pēdējais atjauninājums 23.05.2019.)

Organizācija

Līdz 3 gadu vecumam bērni var apmeklēt *crèches* un dienas aprūpes centrus (*Kreş*), par kuriem kopumā ir atbildīga Ģimeņu lietu un sociālās politikas ministrija. 3–5,5 gadus vecie bērni apmeklē *Bağimsız Ana Okulu*. *Ana Sınıfları* sākumskolas var apmeklēt arī 4–5,5 gadus veci bērni. Gan *Bağimsız Ana Okulu*, gan *Ana Sınıfları* ir pakļauti Izglītības ministrijas Pamatizglītības ģenerāldirektorātam.

Sākumskolas izglītība sākas 5,5 gadu vecumā.

Izglītības vadlīnijas

Augstākās pārvaldes iestāžu vadlīnijas attiecas uz BAIA iestādēm visā BAIA posmā, taču katrai vecuma grupai tās ir atšķirīgas. Abi vadlīniju kopumi ir saistoši.

IZGLĪTĪBAS, AUDIOVIZUĀLĀS JOMAS UN KULTŪRAS IZPILDAĢENTŪRA

IZGLĪTĪBAS UN JAUNATNES POLITIKAS ANALĪZES NODAĻA

Avenue du Bourget 1 (J-70 – Unit A7)

B-1049 Brussels

<http://ec.europa.eu/eurydice>

Autores

Akvilē Motiejūnaitē-Schulmeister (koordinatore)

Marie-Pascale Balcon un Isabelle de Coster

Maketētājs un datorgrafiķis

Patrice Brel

Vāka autore

Virginia Giovannelli

Izdevuma sagatavošanas koordinatore

Gisèle De Lei

EURYDICE NACIONĀLĀS NODAĻAS

ALBĀNIJA

Eurydice Unit
European Integration and Projects Department
Ministry of Education and Sport
Rruga e Durrësit, Nr. 23
1001 Tiranë
 Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

AUSTRIJA

Eurydice-Informationsstelle
Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Forschung
Abt. Bildungsentwicklung und –monitoring
Minoritenplatz 5
1010 Wien
 Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

BELĢIJA

Unité Eurydice de la Communauté française
Ministère de la Fédération Wallonie-Bruxelles
Direction des relations internationales
Boulevard Léopold II, 44 – Bureau 6A/008
1080 Bruxelles
 Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

Eurydice Vlaanderen
Departement Onderwijs en Vorming/
Afdeling Strategische Beleidssteuning
Hendrik Consciencegebouw 7C10
Koning Albert II-laan 15
1210 Brussel
 Izdevuma veidošanā piedalījās: *Sanne Noël* (koordinatore);
 iekšējie eksperti:

- *Christele Van Nieuwenhuyzen (Kind en Gezin)*
- *Marie-Hélène Sabbe* (Flandrijas Izglītības ministrija)
- *Liesbeth Hens* (Flandrijas Izglītības ministrija)
- *Véronique Adriaens* (Flandrijas Izglītības ministrija)
- *Sara de Meerleer* (Flandrijas Izglītības ministrija)
- *Bart Maes* (Flandrijas Izglītības inspekcija)

Eurydice-Informationsstelle der Deutschsprachigen
Gemeinschaft
Ministerium der Deutschsprachigen Gemeinschaft Fachbereich
Ausbildung und Unterrichtsorganisation
Gospertstraße 1
4700 Eupen
 Izdevuma veidošanā piedalījās: *Julia Cremer, Désirée Simon,*
Ruth de Sy, Catherine Reinertz un Clara Jacquemart

BOSNIJA UN HERCEGOVINA

Ministry of Civil Affairs
Education Sector
Trg BiH 3
71000 Sarajevo
 Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

BULGĀRIJA

Eurydice Unit
Human Resource Development Centre
Education Research and Planning Unit
15, Graf Ignatiev Str.
1000 Sofia
 Izdevuma veidošanā piedalījās: eksperte *Marianna Sabeva*
Nesheva-Karastoyanova

HORVĀTIJA

Agency for Mobility and EU Programmes
Frankopanska 26
10000 Zagreb
 Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

KIPRA

Eurydice Unit
Ministry of Education and Culture
Kimonos and Thoukydidou
1434 Nicosia
 Izdevuma veidošanā piedalījās: *Christiana Haperi*;
 eksperti: *Andri Gavrielidou* (pirmsskolas izglītība, Izglītības un
 kultūras ministrija) un *Irene Papatheodoulou* (Darba, labklājības
 un sociālās apdrošināšanas ministrija)

ČEHIJA

Eurydice Unit
Centre for International Cooperation in Education
Dům zahraniční spolupráce
Na Poříčí 1035/4
110 00 Praha 1
 Izdevuma veidošanā piedalījās: *Petra Prchliková un Helena*
Pavliková; pieaicinātās neatkarīgās ekspertes: *Irena Borkovcová*
 (Čehijas Skolu inspekcija), *Jaroslava Vatalová* (Izglītības,
 jaunatnes un sporta ministrija), *Lucie Hettflejšová* (Darba un
 sociālo lietu ministrija), *Hana Splavcová un Andrea Mouchová*
 (Nacionālais izglītības institūts, Izglītības konsultāciju centrs un
 Skolotāju tālākizglītības centrs)

DĀNIJA

Eurydice Unit
Ministry of Higher Education and Science
Danish Agency for Science and Higher Education
Bredgade 43
1260 København K
 Izdevuma veidošanā piedalījās: Bērnu un sociālo lietu ministrija
 un Augstākās izglītības un zinātnes ministrija

IGAUNIJA

Eurydice Unit
Analysis Department
Ministry of Education and Research
Munga 18
50088 Tartu
 Izdevuma veidošanā piedalījās: eksperte *Tiina Peterson*

SOMIJA

Eurydice Unit
Finnish National Agency for Education
P.O. Box 380
00531 Helsinki
 Izdevuma veidošanā piedalījās: *Petra Packalén un Timo*
Kumpulainen

FRANCIJA

Unité française d'Eurydice
 Ministère de l'Éducation nationale et de la Jeunesse (MENJ)
 Ministère de l'Enseignement supérieur, de la Recherche et de l'Innovation (MESRI)
 Direction de l'évaluation, de la prospective et de la performance (DEPP)
 Mission aux relations européennes et internationales (MIREI)
 61-65, rue Dutot
 75732 Paris Cedex 15
 Izdevuma veidošanā piedalījās: *Anne Gaudry-Lachet*;
 eksperti: *Danielle Boyer* un *Gilles Petreault*

VĀCIJA

Eurydice-Informationsstelle des Bundes
 Deutsches Zentrum für Luft- und Raumfahrt e. V. (DLR)
 Heinrich-Konen Str. 1
 53227 Bonn
 Izdevuma veidošanā piedalījās: *Nicole Klinkhammer* (*Deutsches Jugendinstitut e.V*) *Linda Dieke* (*Eurydice National Unit (Bund)*), *DLR Project Management Agency*

Eurydice-Informationsstelle der Länder im Sekretariat der Kultusministerkonferenz
 Taubenstraße 10
 10117 Berlin

GRIEKIJA

Eurydice Unit
 Directorate of European and International Affairs
 Ministry of Education, Research and Religious Affairs
 37 Andrea Papandreou Str. (Office 2172)
 15180 Maroussi (Attiki)
 Izdevuma veidošanā piedalījās: ekspertes *Anastasia Ladopoulou* un *Evangelia Panta*

UNGĀRIJA

Hungarian Eurydice Unit
 Educational Authority
 19–21 Maros Str.
 1122 Budapest
 Izdevuma veidošanā piedalījās: *Zsófia Nagy* (*kisgyermekkor* referens; *Emberi Erőforrások Minisztériuma: Család- és Ifjúságügyért Felelős Államtitkárság*); eksperts *Balázs Török*

ISLANDE

Eurydice Unit
 The Directorate of Education
 Víkurhvarfi 3
 203 Kópavogur
 Izdevuma veidošanā piedalījās: *Hulda Skogland* un *Þorbjörn Kristjánsson*

ĪRIJA

Eurydice Unit
 Department of Education and Skills
 International Section
 Marlborough Street
 Dublin 1 – DO1 RC96
 Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

ITĀLIJA

Unità italiana di Eurydice
 Istituto Nazionale di Documentazione, Innovazione e Ricerca Educativa (INDIRE)
 Agenzia Erasmus+
 Via C. Lombroso 6/15
 50134 Firenze
 Izdevuma veidošanā piedalījās: *Erika Bartolini*;
 eksperte: *Maria Rosa Silvestro* (*Dirigente tecnico, Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca*)

LATVIJA

Eurydice nodaļa
 Valsts izglītības attīstības aģentūra
 Valņu iela 1 (5. stāvs)
 LV-1050 Rīga
 Izdevuma veidošanā piedalījās: *Agrita Miesniece*

LIHTENŠTEINA

Informationsstelle Eurydice
 Schulamt des Fürstentums Liechtenstein
 Austrasse 79
 Postfach 684
 9490 Vaduz
 Izdevuma veidošanā piedalījās: *Eurydice National Information Centre*

LIETUVA

Eurydice Unit
 National Agency for School Evaluation of the Republic of Lithuania
 Geležinio Vilko Street 12
 03163 Vilnius
 Izdevuma veidošanā piedalījās: pieaicinātās ekspertes *Regina Sabaliauskienė* un *Laimutė Jankauskienė*.

LUKSEMBURGA

Unité nationale d'Eurydice
 ANEFORÉ ASBL
 eduPôle Walferdange
 Bâtiment 03 – étage 01
 Route de Diekirch
 7220 Walferdange
 Izdevuma veidošanā piedalījās: *Patrick Hierthes* (*Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enfance et de la Jeunesse / Service des relations internationales*); *Claude Sevenig* (*Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enfance et de la Jeunesse / Service des relations internationales*); *Flore Schank* (*Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enfance et de la Jeunesse / Service de l'enseignement fondamental*); *Jean Schram* (*Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enfance et de la Jeunesse / Service de l'enseignement fondamental*); *Gilles Hirt* (*Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enfance et de la Jeunesse / Service de Coordination de la recherche et de l'Innovation pédagogiques et technologiques – SCRIPT*); *Claudia Schroeder* (*Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enfance et de la Jeunesse / Département de l'enfance et de la jeunesse / Service de l'éducation et de l'accueil*)

MALTA

Eurydice National Unit
 Directorate for Research, Lifelong Learning and Employability
 Ministry for Education and Employment
 Great Siege Road
 Floriana VLT 2000
 Izdevuma veidošanā piedalījās: eksperti *Joanne Bugeja* un *Grazio Grixti*; īpaša pateicība *Dr. Jacqueline Vanhear* (MEDE kvalitātes nodrošināšanas vadītāja)

MELNKALNE

Eurydice Unit
 Vaka Djurovica bb
 81000 Podgorica
 Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

NĪDERLANDE

Eurydice Nederland
 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
 Directie Internationaal Beleid
 Rijnstraat 50
 2500 BJ Den Haag
 Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

ZIEMEĻMAKĒDONIJA

National Agency for European Educational Programmes and Mobility
 Boulevard Kuzman Josifovski Pitu, No. 17
 1000 Skopje
 Izdevuma veidošanā piedalījās: eksperti Vera Dimitrievska, Katerina Mitevaska Petrussevska un Sabina Pacariz

NORVĒGIJA

Eurydice Unit
 Ministry of Education and Research
 Kirkegata 18
 P.O. Box 8119 Dep.
 0032 Oslo
 Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

POLIJA

Polish Eurydice Unit
 Foundation for the Development of the Education System
 Aleje Jerolimskie 142A
 02-305 Warszawa
 Izdevuma veidošanā piedalījās: Magdalena Górowska-Fells; valsts eksperts: Aleksander Tynelski (Nacionālā izglītības ministrija)

PORTUGĀLE

Unidade Portuguesa da Rede Eurydice (UPRE)
 Ministério da Educação e Ciência
 Direção-Geral de Estatísticas da Educação
 Av. 24 de Julho, 134
 1399-054 Lisboa
 Izdevuma veidošanā piedalījās: Isabel Almeida; pieaicinātie eksperti: Clara Barata (eksperte, Koimbras Universitāte); Izglītības ģenerāldirektorāts un Izglītības ģenerālinspekcija (Izglītības ministrija); Stratēģijas un plānošanas pārvalde (Darba, solidaritātes un sociālās apdrošināšanas ministrija)

RUMĀNIJA

Eurydice Unit
 National Agency for Community Programmes in the Field of Education and Vocational Training Universitatea Politehnică București
 Biblioteca Centrală
 Splaiul Independenței, nr. 313
 Sector 6
 060042 București
 Izdevuma veidošanā piedalījās: Veronica – Gabriela Chirea sadarbībā ar ekspertu Viorica Preda (Nacionālā izglītības ministrija)

SERBIJA

Eurydice Unit Serbia
 Foundation Tempus
 Ruze Jovanovic 27a
 11000 Belgrade
 Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

SLOVĀKIJA

Eurydice Unit
 Slovak Academic Association for International Cooperation
 Krížkova 9
 811 04 Bratislava
 Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

SLOVĒNIJA

Eurydice Unit
 Ministry of Education, Science and Sport
 Education Development Office
 Masarykova 16
 1000 Ljubljana
 Izdevuma veidošanā piedalījās: Barbara Kresal Sterniša; eksperte Nada Požar Matijašič (Izglītības, zinātnes un sporta ministrija)

SPĀNIJA

Eurydice España-REDIE
 Centro Nacional de Innovación e Investigación Educativa (CNIIE)
 Ministerio de Educación y Formación Profesional
 c/ Torrelaguna, 58
 28027 Madrid
 Izdevuma veidošanā piedalījās: Fátima Rodríguez Gómez, Patricia Díaz-Caneja Sela, Roberto Domingo de la Riva and Elena Vázquez Aguilar (**Eurydice España-REDIE**); Manuel Sáez Fernández, Manuel Barrionuevo Martín and Ezequiel Gómez Gallardo (Consejería de Educación y Deporte de la Junta de **Andalucía**); Gonzalo Herrera Larrondo (Dirección de la Inspección De Educación. Departamento de Educación, Cultura y Deporte del Gobierno de **Aragón**); Rubén Daniel Gallo Acosta (Viceconsejería de Educación y Universidades. Consejería de Educación y Universidades del Gobierno de **Canarias**); Emilia Samperio Hurtado (Unidad Técnica de Innovación Educativa. Consejería de Educación, Cultura y Deporte del Gobierno de **Cantabria**); Carmelo Irigoyen del Amo and Mariemma González Martín (Direcciones Generales de Política Educativa Escolar y de Innovación y Equidad Educativa. Consejería de Educación de la Junta de **Castilla y León**); María Isabel Rodríguez Martín (Servicio de Ordenación Académica, Documentación y Evaluación. Viceconsejería de Educación, Universidades e Investigación. Consejería de Educación, Cultura y Deportes de **Castilla-La Mancha**); Mercè Esteve and Jesús Moral (DG Ed. Infantil i Primària. Consell Superior d'Avaluació. Departament d'Educació de la Generalitat de **Cataluña**); Milagrosa Pérez Granados and Raquel Élez-Villaruel (Dirección Provincial de Educación y Formación Profesional de **Ceuta**. Ministerio de Educación y Formación Profesional); Dirección General de Política Educativa (Conselleria d'Educació, Investigació i Esport de la Generalitat de la **Comunidad Valenciana**); Eugenia López Cáceres (Servicio de Coordinación Educativa. Consejería de Educación y Empleo de la Junta de **Extremadura**); Manuel Vila López (Subdirección General de Ordenación e Innovación Educativa y Formación del Profesorado. Conselleria de Educación, Universidade e Formación Profesional de la Xunta de **Galicia**); Francisca Más, Mateu Tomàs, Assumpció Sempere and Antoni Bauzá (Institut per a l'Educació de la Primera Infància. Direcció General d'Innovació i Comunitat Educativa. Conselleria d'Educació i Universitat del Govern de les **Illes Balears**); Miguel Heredia Zapata (Dirección Provincial de Educación y Formación Profesional de **Melilla**. Ministerio de Educación y Formación Profesional); Belén Izpura Zabalza, Andoni Albeniz Bratos, Eduardo Angulo Álvarez and Manuel Sada Allo (Servicios de Ordenación, Orientación e Igualdad de Oportunidades, de Inspección Educativa y de Tecnologías Educativas y Sistemas de Información. Departamento de Educación del Gobierno de **Navarra**)

ZVIEDRIJA

Eurydice Unit
Universitets- och högskolerådet
Box 450 93
104 30 Stockholm
Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

ŠVEICE

Eurydice Unit
Swiss Conference of Cantonal Ministers of Education (EDK)
Speichergasse 6
3001 Bern
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Alexander Gerlings*

Swiss Conference of Cantonal Ministers of Social Affairs (SODK)
Speichergasse 6
3001 Bern
Piedalījās: *Veronika Neruda*

TURCIJA

Eurydice Unit
MEB, Strateji Geliştirme Başkanlığı (SGB)
Eurydice Türkiye Birimi, Merkez Bina 4. Kat
B-Blok Bakanlıklar
06648 Ankara
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Osman Yıldırım Uğur*,
eksperts: *Prof. Dr. Kemal Sinan Özmen*

APVIENOTĀ KARALISTE

Eurydice Unit for England, Wales and Northern Ireland
National Foundation for Educational Research (NFER)
The Mere, Upton Park
Slough, Berkshire, SL1 2DQ
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Sigrid Boyd, Rachel Mills* un
Sharon O'Donnell (NFER Associate)

Eurydice Unit Scotland
Learning Directorate
Scottish Government
2-C North
Victoria Quay
Edinburgh EH6 6QQ
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Gary Walsh, Siân Neill, Alison*
Cumming, Euan Carmichael, Scott Sutherland, Katherine
Tierney, Liz Levy un *Louise Scott*

Pamatdati par bērnu agrīno izglītību un aprūpi Eiropā, 2019

Arvien vairāk tiek atzīts, ka bērnu agrīnā izglītība un aprūpe (BAIA) – posms pirms sākumskolas izglītības – liek pamatus mūžizglītībai un attīstībai. Šis ziņojuma „Pamatdati par bērnu agrīno izglītību un aprūpi Eiropā” otrais izdevums aplūko progresu galvenajos kvalitātes aspektos, kuri uzsvērti Padomes ieteikumā par kvalitatīvām BAIA sistēmām. Tas politikas veidotājiem, pētniekiem un vecākiem piedāvā salīdzināmus starptautiskos datus un daudzus piemērus par spēkā esošo BAIA politiku Eiropas valstīs.

Ziņojuma pirmajā daļā ir sniegti rādītāji par galvenajiem kvalitātes aspektiem – pieejamību, personālu, izglītības vadlīnijām, kā arī vērtēšanu un pārraudzību. Analizējot šos aspektus, ziņojumā ir izmantota uz bērnu vērsta pieeja, īpašu uzmanību pievēršot politikas atbilstībai dažādās jomās. Ir uzsvērtā arī iekļaujošas izglītības nozīme, jo kvalitatīva BAIA ir viens no labākajiem paņēmieniem, kā sekmēt taisnīgumu un līdztiesību sabiedrībā. Ziņojuma otrajā daļā ir sniegta informācija par nacionālajām sistēmām – ir izceltas katras BAIA sistēmas raksturīgākās iezīmes un sniegta BAIA struktūras diagramma.

Ziņojuma tvērums ir ļoti plašs. Tas aptver BAIA iestādes un regulētu mājas vidē sniegtu BAIA gan publiskajā, gan privātajā sektorā 38 Eiropas valstīs (43 izglītības sistēmās), kuras īsteno ES programmu *Erasmus+*. Ziņojums aptver 28 Eiropas Savienības dalībvalstis, kā arī Albāniju, Bosniju un Hercegovinu, Šveici, Islandi, Lihtenšteinu, Melnkalni, Ziemeļmaķedoniju, Norvēģiju, Serbiju un Turciju.

Eurydice tīkla uzdevums ir izprast un izskaidrot Eiropas dažādo izglītības sistēmu organizāciju un darbību. Tīkls piedāvā valstu izglītības sistēmu aprakstus, salīdzinošus apskatus par konkrētām izglītības tēmām, izglītības rādītājus un statistikas datus. Visas *Eurydice* publikācijas bez maksas ir pieejamas *Eurydice* tīmekļa vietnē vai drukātā veidā pēc pieprasījuma. *Eurydice* darba mērķis ir veicināt izpratni, sadarbību, uzticēšanos un mobilitāti Eiropas un plašākā starptautiskā mērogā. Tīklu veido Eiropas valstu nacionālās nodaļas, un to koordinē ES Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūra. Vairāk informācijas par *Eurydice* skatīt vietnē <http://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice>.